GERÇEK VAKALAR

Uzun soluklu BBC dizisi **SILENT WITNESS**'in yaratıcısından

ÖLÜLER SIR SAKLAMAZ

Adli Bilimler Tarihi

NIGEL McCRERY



ÖLÜLER SIR SAKLAMAZ



NIGEL McCRERY

ÖLÜLER SIR SAKLAMAZ

Adli Bilimler Tarihi

Nigel McCrery

Nika Yayınevi - 56
1. Baskı: Kasım 2017
NTV Yayınları, 2015
ISBN: 978-605-9386-21-0
Sertifika No: 26357

Orijinal Künye: *Silence Witnesses*
The Story of Forensic Science
Cornerstone, 2013

Kitap Editörü: Ali Değirmenci
Çeviren: Algan Sezgintüredi
Kapak Tasarım: Leyla Çelik
Sayfa Düzeni: İlhan Ulusoy

Baskı ve Cilt: Bizim Büro Ofset Matbaacılık
Tel: 0312 229 99 28
Sertifika No: 26649



Nika Yayınevi
Yüksel Cad. 30/8 Kızılay Ankara
T: 0312 433 71 15 F: 0 312 433 71 15
www.nikayayinevi.com e-posta: info@nikayayinevi.com

ÖLÜLER SIR SAKLAMAZ

Adli Bilimler Tarihi



NIGEL McCRERY

Çev: ALGAN SEZGİNTÜREDİ



Nika Yayınevi

Nigel McCrery, Nottingham Emniyeti bünyesinde, çeşitli cinayet ve ciddi suç vakalarında görev almış bir polis memurudur. 1987'de malulen emekliye ayrıldıktan sonra Modern tarih okumak üzere Trinity College'a yazılmıştır. 1990 yılında yeni mezun alım planı dahilinde BBC'ye giren McCrery kısa sürede drama bölümüne geçmiş ve aralarında Silent Witness'ın da bulunduğu birçok başarılı dizi yaratmıştır. Halen Nottingham'da oturmaya ve çalışmaya devam eden McCrery ayrıca polisiye ve askeri romanlar da kaleme almıştır.

Silent Witness dizisinin esin kaynağı, gerçek Sam Ryan'a;
dostum Profesör Helen Whitwell'e adanmıştır.

İÇİNDEKİLER



Cinayetin tamamen kendine has bir büyüsü vardır.

William Roughhead,
İskoç kriminolog (1870–1952)

SUNUŞ



21 Kasım 1983 sabahı soğuk başlamıştı. Rüzgâr ısırıyordu; hava karanlık ve kasvetliydi. 15 yaşındaki Lynda Mann, annesinin öğüdüne uyarak okula gitmeden önce sımsıkı giyinmişti. Taytının üzerine kot pantolonunu geçirmiş, kalın bir kazak giymişti; beyaz çorapları ve siyah spor ayakkabıları vardı. Ayrıca evden çıkarken montunu giyip kaşkolünü cebine tıkmıştı.

Lynda, Leicester kent merkezine yaklaşık on kilometre mesafedeki Narborough kasabasında oturuyordu. Burası, annesi Kathleen'in deyişiyle 'gerçek bir İngiliz kasabası'ydı. Şehirli dul Kathleen, ilk görüşte vurulduğu kasabaya iki kızı, Lynda ve Susan'la yerleşmiş, 1980'de askerlikten müstafi Eddie Eastwood'la evlenmişti. Dört kişilik, mesut bir aileydiler.

Lynda akça tenli, siyah saçlı, hoş bir kızdı. Cana yakın, şen şakrak ve coşkundu. Dersleri iyiydi; yabancı dillere çalışıyordu ve ilk fırsatta dünyayı dolaşmaya kararlıydı. Hayata tutkun görünüyordu. Bu tür olaylarda sıkça rastlandığı üzere, herhangi bir düşmanı yoktu.

Lynda o gün okuldan çıktıktan sonra eve gelip üvey babasıyla bir şeyler atıştırdıktan sonra kasabaya döndü. Karen Blackwell adlı bir arkadaşına uğradı ve ardından, ödünç verdiği bir plağı almak üzere bir diğer arkadaşının evine gitti. Caroline adlı bu diğer arkadaşı, Karen Blackwell'in evine on beş dakikalık yürüme mesafesindeki Enderby'de, halk ara-

sında Black Pad[1] adıyla bilinen sapa bir patikaya yakın oturuyordu. Lynda bu yoldan geri dönerken Carlton Hayes psikiyatri hastanesine yakın bir sokak lambasının yanında dikilen birini gördü.

Sabaha karşı bir buçukta Lynda hâlâ eve dönmemişti. Endişesi gittikçe artan üvey babası, arabasına atlayıp kasabayı aramaya koyuldu. Gençlerin takıldığı, aralarında Black Pad'in de bulunduğu çeşitli mekânları aradı. Arayışı sonuç vermeyince Braunstone Polis Karakolu'na gidip Lynda'nın kaybolduğunu bildirdi. Polis kızın eşkâlini not etmekle birlikte, kayboluşunun üzerinden fazla vakit geçmediği için pek telaşa kapılmadı. Eddie Eastwood beklemek üzere evine döndü. Black Pad'de dolaşırken feci bir keşfin birkaç adım ötesinden geçip gittiğinin farkında değildi.

Ertesi sabah hastanede çalışan hademelerden biri, işine Black Pad kestirmesini kullanarak gitmeye karar verdi. Patikadayken bir grup ağacın yakınında, otların üstünde, ilk bakışta yarı giyinik bir manken sandığı bir şey gözüne çarptı. Gördüğü gövde, mermer beyazı ve kaskatıydı. Yaklaştığında bir vitrin mankeni değil, genç bir kız olduğunu anladı. Lynda Mann'ın cesedini bulmuştu.

Polis çağrıldı ve olay yerine Başmüfettiş David Baker geldi. Cinayet soruşturması 22 Kasım 1983 sabahı saat sekiz buçukta resmen başladı.

Vaka, adli bilimler tarihinin mihenk taşlarından birine dönüşecekti. Tuhaf bir tesadüf eseri, vakanın çözümünde başrolü oynayacak teknoloji, Narborough'ya sadece birkaç kilometre mesafedeki Leicester Üniversitesi'nde, Lynda'nın trajik ölümünden yaklaşık bir sene sonra geliştirilecekti.

Dr. Alec Jeffreys (Bugün 'Sir' unvanına sahiptir) biyokimya tahsili gördüğü Oxford Üniversitesi'ne bağlı Merton College'ın mezunlarındandı. Doktorası için Oxford'da kalmış, doktorasını aldıktan sonra Amsterdam Üniversitesi'nde kısa süre araştırma görevlisi unvanıyla çalışıp 1977'de Leicester Üniversitesi'ne gelmişti.

1 Kara Patika (ç.n.)

Jeffreys devrim niteliğindeki keşfini 10 Eylül 1984'te yaptı. Bir DNA deneyinin röntgen görüntüsünü incelerken, DNA örneklerini incelediği teknisyenin aile bireylerinin DNA'larının, hem belirgin benzerlikler taşıdığını hem de belirgin farklar gösterdiğini fark etti. Jeffreys fark ettiği şeyin önemini çabucak kavradı: Bireyler genetik kodlarındaki eşsiz özellikler sayesinde tanımlanabiliyorlardı. Herkesin kendine ait bir genetik 'parmak izi' vardı. Bunun anlamıysa herhangi bir genetik malzemenin —saç, deri hücresi veya bedensel sıvılar— geldiği kişiyle teoride eşleştirilebileceğiydi.

Lynda'nın cesedi bulunduğunda olay yerine bir patolog çağrılmıştı. Patolog incelemesi sırasında, daha sonra büyük önem kazanacak bir noktayı, 'kasık kıllarında kurumuş meni lekeleri'ni not etmişti. Üvey babasının kızı teşhisinin ardından otopsi yapılmıştı. Otopsi sonucunda cinsel ilişki girişiminde bulunulduğu ve erken boşalmanın gerçekleştiği ortaya çıkarılmıştı. Derin vajina sıvabıyla[2] meni de elde edilmişti. Kayıtlara geçen resmi ölüm sebebiyse boğma sonucu asfiksiydi.[3]

Bulunan semen fosfoglukomutaz gruplama (PGM) testine tabi tutulmuştu. Ayrıca antijen testi de yapılmış ve semenin bir A grubu kan sekretöründen, A grubu kana sahip ve kanından salya veya semen gibi diğer bedensel sıvılarına antijen salgılayan birinden geldiği anlaşılmıştı. Burada uygulanan bilimsel işlemler karmaşıktır ve bulunanların, katilin PGM1+ salgılayan A grubu kan taşıdığı anlamına geldiğini bilmek yeterlidir. Söz konusu tarif, Birleşik Krallık'ta yaşayan her on erkekten sadece birine uyduğu için vakadaki ilk önemli adımdı. Bu bilgi kendi başına katilin kimliğini tespite yeterli değildi ama polisin şüphelileri elemesine yaraması açısından önemliydi. Örneğin Eddie Eastwood'un masumi-

2 Ucuna pamuk veya bez takılı bir çubukla bedensel delik veya açıklıklardan DNA, doku, sıvı numunesi vb. alma işlemine verilen isim, dilimize İngilizcesi'ndeki "swab" sözcüğünün doğrudan okunuşuyla girmiştir. Ancak barut izi tespitinde kullanılan "el sevabı testi" gibi kimi adli/hukuki işlemlerde "sevap" diye de geçmektedir. (ç.n.)

3 Oksijensizlik (ç.n.)

yeti bu yolla kanıtlanmıştı (esasen şüpheli değildi ama bu tür vakalarda aile bireylerinin kontrolü şarttır). Ancak failin yakalanmasına henüz yaklaşılmamıştı. Çeşitli bulgular incelendi, şüpheliler sorgulandı ve serbest bırakıldı. Soruşturma devam etti.

Lynda'nın naaşı nihayet ailesine teslim edildi ve 2 Şubat 1984'te All Saints Kilisesi mezarlığına defnedildi. Aynı yılın Nisan ayına gelindiğinde vaka üzerinde çalışan memur sayısı 150'den sekize düşmüştü. Kurulan Vaka Odası kapatıldı ve yazın soruşturma sona erdi. Soruşturma boyunca 150 kan testi yapılmış ve hiçbirinden sonuç alınamamıştı.

Unutulmamakla birlikte, Lynda Mann'ın anısı kasabalıların hafızalarında biraz silikleşti. Failin bulunamaması kasabada cinayete yönelik uyanıklığı canlı tutuyordu ama benzer başka bir trajedinin yaşanmaması, 1983 Kasım'ında meydana gelen felaketin zihinlerde gittikçe uzaklaşmasını aynı ölçüde sağlıyordu. Ama bu durum 1986 Temmuz'unda yaşanacak bir başka trajediyle değişecekti.

Robin ve Barbara Ashworth, çocukları Dawn ve Andrew'la birlikte, Narborough'nun komşusu Enderby kasabasında oturuyorlardı. Etkileyici ela gözlere sahip Dawn on beş yaşındaydı. Akademik açıdan parlak bir öğrenci değildi ama sanatsal yeteneği kuvvetliydi. Dawn, cep harçlığına takviye amacıyla bir gazete bayiinde yarım gün çalışıyordu.

Dawn, 31 Temmuz 1986 günü, saat 15.30'da işten eve geldi. Çarçabuk üstünü değişip arkadaşlarıyla buluşmaya gidecekken annesi, bir ahbaplarının doğum günü partisine gideceklerini hatırlatarak en geç 19.00'da eve dönmesini tembihledi. Dawn bu yüzden hediye niyetine tatlı almaya karar verdi. Evden ayrıldığında üzerinde rengârenk, bol bir bluz ile altına giydiği balıkçı yaka, beyaz bir süveteri; beyaz kloş etek ve beyaz keten topuklu ayakkabıları vardı. Ayrıca yanına kot ceketini de almıştı.

Arkadaşları, tatlıyı aldıktan sonra Dawn'u en sok yaklaşık 16.00 sularında Enderby ile Narborough arasında kestirme

sayılan Ten Pound Lane adlı patikaya doğru giderken gördüler. Yol boyunca yanından geçtiği evlerde oturan arkadaşlarına seslenmiş ama her seferinde anne veya babalarından, seslendiği arkadaşlarının dışarıda olduğunu öğrenmişti. Aksi olsaydı bu feci trajedi yaşanmayabilirdi. Şansın büyük rol oynadığı pek çok olayı okudum ve bu türde birçok olaya bizzat dâhil oldum: Şans hayatlarımıza ve ölümlerimize etki eden muazzam bir güçtür.

Dawn, Ten Pound Lane'den eve dönecekti.

Saat yedide eve gelmeyince ebeveyni endişelenmeye başladı. Geç kalması alışıldık bir durum değildi; tembihlenen saatte eve dönen çocuklardandı Dawn. Annesi, arkadaşlarının birinin evinden dört buçuk sularında geçtiğini ve o zamandan beri hiç kimsenin Dawn'u görmediğini öğrenince ailenin endişesi iyice arttı. Polise kızlarının kaybolduğunu bildirdiler; polis, ergen kızların birkaç saatliğine ortadan kaybolmasında alışılmadık bir durum olmadığı için aileye biraz daha beklemelerini salık verdi. Ama aile, Dawn söz konusuyken geç kalmanın normal olmadığını biliyordu.

Dawn'dan herhangi bir haber gelmemesi üzerine babası saat dokuz buçukta aramaya çıktı. Sokakları, patikaları dolaştı ve tıpkı üç sene önce Eddie Eastwood'un başına geldiği gibi, kızının yattığı yerin yakınından geçip gitti.

Ertesi gün, polis nihayet harekete geçti ve Narborough bölgesi arama ekipleri ve köpekleriyle doldu.

Bu tür vakalarda normal sayıldığı üzere, Robin ve Barbara Ashworth uzun uzadıya sorgulandı ve evleriyle bahçeleri özenle tarandı. Bu süre zarfında gelen isimsiz ve sessiz telefonlar ailenin sıkıntısını iyice artırdı. Gazetelerde, aramaya geniş yer ayrıldı ve babanın, kızının sağ salim geri gönderilmesi için şahsen yaptığı yakarı yayınlandı.

2 Ağustos günü kıdemli bir polis memuru Ten Pound Lane yakınlarında, cebinde ruj ve bir paket sigara bulunan bir kot cekete denk geldi. Bölge derhal sivillere kapatıldı ve öğleye varmadan ceset, Ten Pound Lane'e bitişik bir karaçalı küme-

sinin yanında bulundu. Cesedin belden aşağısı, tıpkı Lynda Mann'ınki gibi çıplaktı. Polisler kimin cesedini bulduklarını hemen anlamışlardı ama kimlik tespiti elbette babasına düşecekti. Tespitin ardından saat altı buçukta otopsi başlatıldı. Patolog ölüm nedeninin boğma suretiyle oksijensiz kalma olduğunu ve boğmada muhtemelen bir kolun kullanıldığını saptadı. Genç kıza, büyük ihtimalle öldürüldükten sonra, vajinal ve anal yoldan tecavüz edilmişti. Dawn'un saldırıdan önce bakire olduğu da otopside saptandı.

Soruşturma normal izleğinde seyretti. Kişiler sorgulandı, kapıdan kapıya dolaşıldı, canlandırmalar ve ihbar çağrıları yapıldı. Polisler topladıkları bilgileri tararlarken umut verici bir ipucuna rastladılar. Tanıklardan en az dördü ya kırmızı motosikletli ya da kırmızı kasklı birini görmüştü. Söz konusu şahıs ve motosikleti farklı zaman ve yerlerde görülmüştü. Öğlen saatlerinde yakınlardaki bir köprüde görülmüştü ve bir başka tanık, aynı şahsı dörde çeyrek kala aynı yerde gördüğünü belirtmişti. Üçüncü tanık motosikleti 17.15 sularında Ten pound Lane'de, dördüncüsüyse Dawn'un cesedinin bulunduğu akşam, soruşturmayla fazlasıyla ilgileniyormuşçasına Mill Lane boyunca gidip gelirken görmüştü.

Bir polis memuru, Carlton Hayes Hastanesi'nde hademelik yapan on yedi yaşındaki bir delikanlıyı bir motosiklet iterken gördü. Durdurulan delikanlı Dawn'u kayboluşundan kısa bir süre önce gördüğünü itiraf edince derhal sorguya alındı.

Ertesi Perşembe (7 Ağustos) soruşturma ekibini arayan bir tanık, Carlton Hayes Hastanesi'nden meslektaşı olan bu delikanlının kendisine polisin Dawn'un cesedini M1 köprüsü yakınlarındaki çalılıkların yanında bir ağaca asılı bulduğunu söylediğini bildirdi. Son ayrıntı doğru değildi ama geri kalanı, özellikle polisin halka herhangi bir bilgiyi açıklamadığı düşünüldüğünde, gerçekle tekinsiz ölçüde örtüşüyordu. Bir başka tanık daha ortaya çıktı ve delikanlının kendisine polisin Dawn'un cesedini bulduğunu, cesedin bulunmasından sadece birkaç saat sonra ve yine polis halka herhangi bir açıklama yapmadan önce söylediğini bildirdi. Delikanlının

ayrıca geçmişte birçok kadına karşı uygunsuz davranışlarda bulunduğu ve birisine Dawn Ashworth'u hayattayken gören son kişi olduğunu söylediği iddia ediliyordu. Bu tanıklardan biri, konuştukları sırada delikanlının elindeki çizikleri gördüğünü de söylüyordu.

Tüm bu bilgiler sonucunda soruşturma ekibinden kıdemli memur Dawe ile memur Cooke delikanlıyı, Narborough'daki evinde Dann Ashworth cinayetiyle ilintili olarak tutukladılar. Wigstone Polis Karakolu'na getirilen genç, soruşturma ekibinin çeşitli üyelerince, nihayet Dawn Ashworth'ü öldürdüğünü itiraf edene kadar, saatlerce sorguya çekildi. Anlattıklarının, itiraflarının pek çoğu çelişkili ve muğlâktı ama cinayeti işlediğine dair itirafın bulunduğu yazıyı, önüne getirildiğinde imzaladı. Bunun ardından Birmingham'daki Winson Greer Hapishanesi'ne yollandı.

Katili hapse atılan Dawn Amanda Ashworth, öldürülüşünden dört hafta sonra Enderby'deki St. John's Baptist Kilisesi'nin bahçesine defnedildi.

Aradıkları katili bulduğundan emin polis, artık Dawn'un öldürülüşüyle Lynda Mann'ınki arasındaki kati bağlantıyı bulmak niyetindeydi. Basın bu minvalde spekülasyona çoktan başlamıştı. Ancak delikanlıya karşı hazırlanan davada eksikler vardı. Kan testi yapılmış, polisin katili ararken büyük önem verdiği PGM1+ salgılayan A grubu kanı taşımadığı kısa sürede ortaya çıkmıştı. Lakin bir adli bilimler uzmanı, polise, ellerinde sadece 'belki'lerin bulunduğunu ve bu tür yaklaşımların 'tam' bilim sayılamayabileceğini söylemişti. Annesi, Dawn'un öldürüldüğü akşam oğlunun bulunduğu yer konusunda tanıklık etmiş ama tanıklığı, 'ilintisiz taraf' olmaktan çok uzak kaçtığı gerekçesiyle reddedilmişti. Bugünden bakıldığında polis, bir fail bulup hapse atmanın getirdiği rahatlama ve bolca ikinci derece delilin yarattığı karmaşa arasında davada ciddi sorunlar bulunduğunu gözden kaçırmış gibi görünmektedir.

Bundan sonra neler olduğu ise tartışmaya açık ve kime inanacağınıza bağlı: Delikanlının babası, genetik parmak izi

teknolojisini duyup oğlunun avukatına haber verdiği konusunda ısrarcı. Öte yandan polis, doğru kişiyi yakaladıklarından kesinkes emin olma fikrinin kendilerinden çıktığını iddia ediyor. Haliyle vakada yeni teknolojiden yararlanmayı kimin akıl ettiği belki hiç bilinemeyecek ama sonuçta akıl edildiği kesindir. Dr. Alec Jeffreys'in çalışmalarının devreye girişi, Lynda Mann ve Dawn Ashworth cinayetlerinde sonucu belirleyen baş etken olacaktı.

Jeffreys, genç bir Fransız'ın, bir İngiliz dulunun çocuğunun babası olduğunu genetik parmak izi yöntemiyle kanıtlayarak hukuk tarihine bu cinayetlerden önce geçmişti. Bilimsel çevrelerde gayet iyi bilinen ve saygı duyulan biriydi ama bu çevrelerin dışında pek tanınmışlığı yoktu. Bu da değişecekti.

Leicester Emniyeti'nden bir komiser, 'sırf emin olmak adına' Dawn Ashworth cinayetini itiraf eden delikanlının kan numunelerini analiz etmesini istedi. Jeffreys'e polisin, delikanlının Lynda Mann'ı da öldürdüğünü kanıtlamayı umduğunu belirtti.

Lynda Mann soruşturmasından kalan meni numunesi de Jeffreys'e verilmişti. Numune bir miktar bozulmuştu ama Jeffreys yöntemini, yeterli sonucu vereceği umuduyla uyguladı. Şansa, uygun bir DNA profili elde edebildi. Jeffreys daha sonraları, "O noktada," diye anlatacaktı, "tecavüzcünün imzasını görebildik." Daha önemlisiyse gördüğü imzanın, kendisine kan numunesi verilen kişiye ait olmamasıydı. Bunun üzerine Jeffreys, Dawn Ashworth cinayetinde toplanan numuneleri analiz etmek için bir hafta çalıştı.

Nihayet sonuçlar eline geçtiğinde Başmüfettiş David Baker'ı arayarak hem iyi hem kötü haber vereceğini söyledi. Baker önce kötü haberi duymak istedi. Jeffreys bunun üzerine, "Elinizdeki, Mann cinayeti bir yana, Dawn Ashworth'ü öldüren kişi dahi değil," dedi. Başmüfettiş, Majesteleri'nin İngilizcesi'nden renkli bir seçki sunduktan sonra iyi haberi sordu. "Tek katil yakalamanız gerekecek," dedi Jeffreys. "İki kızı da aynı kişi öldürmüş." Baker herhangi bir yanılgının

söz konusu olup olamayacağını sorduğunda, Jeffreys, “Bana doğru numuneleri getirdiyseniz mümkün değil,” dedi.

21 Kasım 1986’da Leicester Kraliyet Mahkemesi’ne çıkarılan delikanlı, bir DNA testi sonucunda salıverilen ilk kişi sıfatıyla hukuk ve adli bilimler tarihine geçti. Bugüne kadar hiç kimse suçu ne demeye itiraf ettiğini ve ötesi, işlenen suça dair onca ayrıntıyı nasıl bilebildiğini çözemedi. Sorgu sırasındaki baskıya dayanamadığı, çevresinden duyduğu türlü laf ve söylentiyi başkalarına aktardığı ve aktardıklarının şans eseri gerçeklerle örtüştüğü akla çok uzak görünmüyor. Salıverilmesiyse hem Jeffreys ve adli bilimler için müthiş bir zafer, hem de kendisi ve ailesi için büyük bir mutluluktu. Ancak Leicester Emniyeti için facia anlamına geliyordu: İnsan avına en baştan başlamaktan öte seçenekleri yoktu.

Gerçek faili yepyeni bir telaşla aramaya koyuldular. Katilin yakalanıp hüküm giymesine yol açabilecek bilgiye karşılık 20.000 pound değerinde bir ödül kondu ve Wigston Polis Merkezi’nde elli kişilik bir ekip kuruldu.

Derken, soruşturma ekibinin komuta kademesi 1987 başlarında, önemli ve ayrıca cesaretinin teslim edilmesi gereken bir karar aldı. Ahalinin, olay zamanında nerede bulunduklarını kanıtlayamamış bütün erkeklerinden ve Narborough, Littlethorpe veya Enderby kasabalarında çalışmış yahut bu kasabalarla başka herhangi bir tür bağlantısı bulunan (daha sonra bölgede oturmuş, çalışmış veya herhangi bir amaçla bölgeye gelmiş, 1 Ocak 1953 ilâ 31 Aralık 1970 arasında doğmuş tüm erkeklere çevrilecekti) tüm erkeklerden kan numuneleri alınacaktı. Carlton Hayes Hastanesi’nin eski ve yeni tüm hasta ve çalışanları da kapsam dâhilindeydi.

Kısa sürede ‘The Blooding’[4] adıyla anılmaya başlayan çalışma iki ayrı yerde haftada üç gün, sabah 07.00 ile 09.00 arasında yürütüldü. Ayrıca haftada bir, 21.30 - 23.30 arasında ilave bir çalışma daha yapıldı. Ocak sonlarına doğru yüzde

---

4 Av köpeğine ilk kanı tattırmak veya askerlere ateş altında kalma deneyimi yaşatmak. (ç.n.)

doksanlık bir geri dönüş sağlanmış, binden fazla erkek kan vermeye gelmişti. Ancak kan verenlerin sadece yüzde yirmi beşi test yoluyla temize çıkarılabilmişti. Çalışmanın, başta tahmin edildiği gibi iki ay süreceği açıktı.

Ocak, Colin Pitchfork için kötü geçmişti. Sıkıntılıydı ve uyku zorluğu çekiyordu. Endişesi, Leicester Emniyeti'nden gelen ve kliniklerinden birine giderek gönüllü kan vermesini talep eden mektubu aldığında başlamıştı. Mektupta randevu gün ve saati belirtilmişti. Karısı ne demeye bu kadar telaşlandığını sorunca, geçmişindeki teşhircilik vakaları yüzünden polisin kendine tuzak kurduğuna inandığını söyledi. Kan vermeye gitmedi.

Pitchfork, ikinci talep mektubunun gelmesi üzerine çalıştığı Hampshires Fırını'ndaki mesai arkadaşlarına yanaşarak kendisinin yerine kan vermeleri karşılığında 200 pound teklif etmeye başladı. Sebep olarak teşhircilikten hüküm giymişliğini ve polise duyduğu nefreti gösterdi. Mesai arkadaşlarının çoğu dürüst davranarak reddetti. Ancak durum, Ian Kelly'ye yanaştığında değişti. Kelly yirmi dört yaşındaydı ve fırında sadece altı aydır çalışıyordu. Yakın arkadaş sayılmazlardı ama araları kötü değildi.

Pitchfork, Kelly'yi ikna etmek için farklı bir taktik kullandı. Geçmişteki teşhircilik ve soygun hükümlerinden dolayı başının belaya gireceğinden korkan bir arkadaşının yerine çoktan gidip kan verdiğini söyledi. Arkadaşının cinayetlerle bağlantısının çıkmasının mümkün olmadığını çünkü o sırada kasabada dahi bulunmadığını anlattı. Ama şimdi, sırf masum bir arkadaşına iyilik ettiği için kendi başı derde girebilirdi. Yaptığı ortaya çıkarsa, arkadaşına yaptığı iyilik yüzünden hapse bile düşebilirdi. Pitchfork'un kan vermesi gereken tarih 27 Ocak'tı. Zamanı kalmamıştı. Nihayet kabul ettirene kadar Kelly'ye baskı yapmaya devam etti.

Planı, Kelly'nin kan vermeye gideceği gün hastalanmasıyla az daha amacına ulaşamayacaktı. Pitchfork, Kelly'yi, hasta yatağından kalkıp kan vermeye gitmeye ikna etmeyi başardı ve birlikte kanın alınacağı Enderby'deki Mill Lane'de bulunan

Danemill İlkokulu'na gittiler (okulun Dawn Ashworth'ün oturduğu sokakta bulunması da bir başka tuhaf tesadüftü). Kelly kan verirken Pitchfork dışarıda ve dikkat çekmemek için kuytuda bekledi. Kelly kendinden istenen her şeyi yaptı: Rızasını bildiren formu imzaladı ve hem kan, hem salya numunesi verdi. İş hallolmuştu.

Mayıs ayının sonuna gelindiğinde çağrılara gelen yanıt oranı yüzde doksan sekizi bulmuştu. Ancak laboratuvarın sırtına binen alışılmadık iş yükü nedeniyle kanı alınan 3.653 erkekten yalnız 2.000'i temize çıkarılabilmişti. Cinayet soruşturmasını yürüten ekibin eleman sayısı yirmi dörde inmişti ve henüz temas sağlanmamış binden fazla kişi vardı. Kısa süre sonra ekibin sayısı on altı memura düşürüldü. Soruşturmayı tümden kapatmak isteyenlere karşı mücadele, iki müfettişin, Derek Pearce ile Mick Thomas'ın eline kalmıştı.

Sıkça rastlandığı üzere can alıcı gelişme hiç beklenmedik bir anda, alakasız birinden geldi. Ian Kelly, öğle molasında Clarendon adlı bir *pub*'a gitmiş, Hampshires Fırını'ndan birkaç arkadaşıyla buluşmuştu. Sohbet bir şekilde dönüp dolaşıp Colin Pitchfork ve kadınlara karşı uygunsuz davranışlarına gelivermişti. Laf lafı açarken Ian Kelly, bir defasında Colin Pitchfork'un yerine kan verdiğini söyleyivermişti. Nedeni sorulduğundaysa cinayet soruşturması meselesinde verdiğini açıklamıştı. Diğer fırıncılardan biri de kan vermesi için Pitchfork'un 200 pound teklif ettiğini ama kendisinin reddettiğini anlatmıştı.

Masadaki hanımlardan biri, duyduklarından fazlasıyla rahatsız olmuştu. Fırın çalışanlarından birine bu konuda ne yapmaları gerektiğini sorunca, "Hiç," cevabını almıştı. Göründüğü kadarıyla hiçbiri Pitchfork'un herhangi bir suç işlediğini düşünmüyordu. Ayrıca Kelly'nin başı derde girebilirdi ki öylesini hiç kimse istemiyordu. Buna rağmen söz konusu hanım meselenin peşini bırakmadı. Clarendon'ın sahibinin oğlunun polis olduğunu öğrenince öğrendiklerini bildirmeye karar vermişti. Ama genç polis memuruyla temasa birkaç hafta sonra geçecekti.

Bilgi ellerine ulaşınca soruşturma ekibi ilkin Pitchfork'un, Lynda Mann soruşturması sırasında evden eve dolaşan memurların aldığı ifadelerde bulunan imzasıyla Ocak ayında kan verme sırasında imzalanan formdakini karşılaştırdı. İmzalar aynı değildi. Müfettiş Derek Pearce, 19 Eylül sabahı Ian Kelly'yi adaleti engelleme suçlamasıyla gözaltına aldı. Sorgu için Wigstone Polis Merkezi'ne götürülen Kelly polise gerekli her şeyi derhal anlattı ve yerine kan verdiği kişinin Pitchfork olduğunu söyledi. Ekip aylar sonra ilk defa heyecanlanmaya başlamıştı.

Müfettişler aynı gün saat 17.45'te Colin Pitchfork'un evine gitti. Kimliklerini gösterdiler ve içeri alındılar. Pitchfork'u yalnız başına mutfağa çekip, "Yaptığımız soruşturmalar sonucunda 31 Temmuz 1986 tarihli Dawn Ashworth cinayetinin faili olduğunuza inanıyoruz," dediler. Ayrıca başka birinin yerine kan verdiğini bildiklerini söylediler. Pitchfork sadece, "Önce birkaç dakika izin verin, karımla konuşayım," demekle yetindi. Mutfaktan çıkarken müfettişlerden biri, "Neden Dawn Ashworth?" diye sorunca Pitchfork, "Oradaydı," dedi. "Ben de." Polis aradığı adamı bulduğundan emin olmakla birlikte daha önce hata yaptığının da farkındaydı. Ama bu sefer DNA testi olumlu sonuç verdi: Dawn Ashworth ve Lynda Mann'ın katili, Pitchfork'tu.

Pitchfork'un itirafı tam ve ayrıntılıydı. 22 Ocak 1988'de Leicester Kraliyet Mahkemesi'ne çıkarıldı. Cinayetler için çifte müebbet, tecavüz başına 10'ar yıl, 1979 ile 1985 yılları arasında işlediği her bir cinsel taciz suçu için 3'er yıl ve ayrıca Ian Kelly ile ilgili komplo suçundan 3 yıl daha hapis cezası yedi. Yargıç Otton, hükmü okurken, "Tecavüz ve cinayetler görülmedik hunharlıktaydı. DNA olmasaydı şu anda dışarıda olacak, başka kadınlar için tehlike teşkil edecektin," dedi.

Bir asrı aşkın süredir adli bilimler alanında görülen en büyük gelişme olan DNA analizi, rüştünü ispat etmişti. Dünya çapında, suç davalarında büyük roller oynayacaktı. DNA analizinin suç ve masumiyeti belirlemedeki önemini abartmak mümkün değildir. Günümüzdeki çeşitli endişe ve

zorluklara karşın, Dr. Jeffreys'in muazzam keşfinin kalıcılığı kesindir.

Lynda Mann ve Dawn Ashworth vakaları, genetik parmak izinin bir adli bilimci için ne denli kuvvetli bir araç olduğunu göstermektedir; genetik parmak izi için bir kimsenin olay yeriyle bağlantısının en çürütülemez kanıtıdır denebilir. Ama elbette bir müfettişin elinde pek çok başka teknik de vardır. Söz konusu alanda sürekli yenilikler ve gelişmeler ortaya çıkmaktadır. Adli bilimler tarihini böylesi büyüleyici kılan da bu inanılmaz çeşitlilikteki yöntem ve çalışmalardır. Balistik analizinden klasik parmak izi almaya kadar her bir adli bilim tekniğine dair, yeni gelişmelerin gerçek öneminin altını çizen birçok vaka vardır. Bu kitapta, bu tür vakaların en önemlilerinden birkaçını ele almayı ve bu yolla, bir insanın öldükten sonra bile anlatacağı pek çok hikâyesinin olabileceğini göstermek arzusundayım.

Unutmayın ki eşsizsiniz. Herkes gibi.

Margaret Mead,
ABD'li antropolog (1901-1978)

1
KİMLİK TESPİTİ

●

Adli soruşturma esasen yaşananların tutarlı bir resmini çıkarabilmek amacıyla bir olay yerinde bulunan apayrı ipuçlarını bir araya getirmekle ve olaya karışanların —ve aynı önemde, karışmayanların— kimliklerinin tespitiyle ilgilidir. Ancak bir suça karışmış kimselerin kimlik tespitine yönelik güvenilir, sistemli bir yöntemin gerekliliğinin kabul görmesi on dokuzuncu yüzyıla dek gerçekleşmemiştir. Öncesinde suçlu kimliği tespitinde en çok kullanılan yöntemler tanık ifadelerine başvurmak ve işkenceyle bilgi edinmekti. Her ikisinin de eksikli veya hatalı sonuçlara vardığını söylemek gereksiz; bu durum kabul gördükten sonra konuyu düzeltmek ve geliştirmek üzere pek çok uzman çaba göstermeye başladı. Adli tıbbın öncülerinden Fransız adli bilimler uzmanı Edmond Locard (1877-1966) "kimlik tespitinin tarihini yazmak, suç tarihini yazmaktır," demişti ve elbette adli tıbbın büyük kısmı ya kimlik tespitiyle ya da bir kimsenin, bir olay yeriyle bağlantısını ortaya koymakla ilgilidir. Bu bölümde ilkini, bu yöndeki temel adımları, bir kimsenin fiziksel özelliklerini belirleme ve kataloglamaya yönelik ilk girişimleri ele alacağız. O dönemlerde, Fransa'daki Lesurques ve Dubosq davasının gösterdiği üzere, kimlik tespiti yöntemlerinin şekillendirilmesi büyük önem taşıyordu.

27 Nisan 1796'da, Lyon'dan yola çıkan posta arabası Paris'in güneyindeki ufak Melun beldesine ulaşmadı. Endişelenen Melun ahalisi bir arama grubu topladı. Posta arabasını bulmaları uzun sürmedi ya, karşılarına çıkan manzara feciy-

di. Arabanın sürücüsüyle muhafızı hunharca öldürülmüş, cesetleri parçalanmıştı. Posta arabasından beş milyon franktan fazla paranın çalındığı anlaşılınca başta tahmin edilen suç sebebi doğrulandı. Arabanın atlarından biri de çalınmıştı.

Posta arabasının tek yolcusu ölenler arasında bulunmadığından, ve ötesi, tamamen kaybolduğundan, yetkililer kanlı soygunu gerçekleştiren çetenin üyelerinden biri olduğuna kanaat getirdiler. Yolcu kendini şarap taciri diye tanıtmıştı ama çetenin içerideki adamı rolü oynamış olmalıydı. Posta arabasına binerken yanında büyük bir süvari kılıcı taşıdığı görülmüştü; cesetlerin durumuna bakıldığında kılıcın suçta kullanılan silahlardan biri olması fazlasıyla mümkündü. Kısa bir soruşturmanın sonunda, çetede, hepsi silahlı dört kişi daha bulunduğu kanaatine ulaşıldı; bu tarife uyan dört kişilik bir grup yakınlardaki Montegron kasabasında, posta arabasının bu kasabaya gelişinden birkaç saat önce yemek yerken ve kuşkulu hareketlerde bulunurken görülmüştü.

Polis grubun izini çabuk buldu. Posta arabasından çalınan at ertesi gün Paris'te bulundu ve çok geçmeden bir ahır sahibi, Couriol adlı bir adamın sabahın erken saatlerinde ahırına dört âdet terli at bıraktığını bildirdi. İzi sürülen Curiol sonunda Paris'in kuzeyindeki bir kasabada bulunup tutuklandı. Üstü ve evi arandığında bir milyon frankı aşkın para bulundu. Polis aradıkları adamı bulduğuna ikna olmuştu; Curiol sorgulanmak ve Adalet Sarayı'nda yargılanmak üzere Paris'e götürüldü. Vaka bu noktada beklenmedik bir yöne döndü.

Couriol'un yakalandığı evde Charles Guenot adlı bir şahıs daha bulunmuştu. Sorgulanmasından sonra şüpheli olmadığına karar verilmesine rağmen polis elinden belgelerini almıştı. Haliyle Guenot ertesi gün belgelerini geri almak için Paris'e gitmek zorunda kaldı. Yolda eski dostu, Douai kentinden Joseph Lesurques adlı zengin bir işadamına rastladı. Guenot başına gelenleri anlatınca durumuna üzülen Lesurques, Paris'e onunla gitmeye karar verdi. Tesadüfen, saldırıyı yaptığından kuşkulanılan gruba, saldırı günü yedikleri

yemek sırasında hizmet eden iki kadın garson, soruşturmaya yardım amacıyla polis merkezinde bulunuyorlardı. Kadınlar Guenot ile Lesurques'ü birlikte görür görmez, söz konusu grubun üyeleri olarak teşhis ettiler.

Guenot ile Lesurques, bu tanıklık ışığında derhal tutuklandılar. Masumiyetlerini ısrarla haykırmalarına rağmen Couriol ve suç ortaklığıyla suçlanan diğer üç kişiyle birlikte mahkemeye çıkarıldılar. Guenot beraat ederken, Lesurques dâhil geri kalanların tümü suçlu bulunarak idama mahkûm edildiler. Lesurques'ün olay zamanında başka yerde bulunduğunu söyleyen on beş ayrı tanık ve karakterini övüp saygınlığından bahseden diğer seksen üç kişiye rağmen mahkûm edilmesi özellikle tuhaftı. Mahkeme her nedense tüm bu kanıt ve tanıklıkları göz ardı etti ve Lesurques'ü posta arabasına saldıranlar arasında gösterip ifadelerinde ısrarcı kalan iki kadının sözleri geçerli sayıldı.

Mahkeme boyunca güvenle beraatını uman Lesurques, hükmü duyunca kendini kaybetti. Ellerini göğe açarak, "Bana istinat edilen suç gerçekten fecidir ve ölümle cezalandırılmalıdır," dedi. "Ama cinayet ne kadar feciyse hukuku çiğneyip masum birini mahkûm etmek de öyledir. Masumiyetimin kanıtlanacağı bir gün gelecek! İşte o gün kanımın hakkı, beni keyfe keder mahkûm eden jüriyle, jürinin kararını etkileyen yargıçların üzerine düşsün!"

Mahkemenin hemen ardından, sahiden suçlu olan Couriol nedamet getirerek Lesurques'ün masum olduğunu ve işlenen suçta hiçbir şekilde yer almadığını söyledi. Lesurques'ün tutuklanmasını emreden Daubanton adlı yargıç bu açıklamadan duyduğu rahatsızlıkla Couriol'u, şahsen konuşmak üzere hücresinde ziyaret etti. Couriol, garson kadınların yanıldığını, Lesurques'ü gerçek suçlulardan biriyle, ona çok benzeyen Dubosq adlı bir adamla karıştırdıklarını anlatarak ifadesinde ısrar etti. İki adam arasındaki en büyük fark, Dubosq'un, Lesurques'ün aksine siyah saçlı olmasıydı. Ancak soygun sırasında (ve öncesinde, bir süredir) Dubosq, kimliğini saklamak amacıyla sarı peruk takmıştı.

Daubanton davayı yeniden açtı ve Lesurques'ün aleyhindeki delilleri yeniden incelemek üzere bir komisyon kuruldu. Zaten zengin olduğu için Lesurques'ün soyguna karışmak için herhangi bir nedeni bulunmadığına dikkat çekildi. Daha evvel belirttiğimiz üzere, Lesurques gayet saygın, elde kılıç dolaşacak yahut kılıç kullanmayı bilecek türden bir adam değildi. Ancak komisyon, akla ziyan bir çıkarıma giderek Lesurques'ün akrabalarının, Couriol'un akrabalarına, Couriol'a Lesurques'ün masum olduğunu söyletmek için rüşvet vermiş olabileceklerine karar verdi. Bu gülünç teoriyi destekleyecek hiçbir delil bulunmamasına rağmen Adalet Bakanı karara katıldı ve idam cezasından vazgeçilmedi. Kararın saçmalığına, akla aykırılığına bakınca şahsen bu davada açıklananlardan fazlasının olup olmadığını merak ediyorum. Ama belki de yaşanan, geniş kapsamlı bir aptallıktan öte değildi.

Çete üyeleri, 30 Ekim 1796 günü, talihsiz Lesurques'le birlikte hücrelerinden alınıp idama hazırlandılar. La Conciergerie'den[5] giyotinle idamın yapılacağı Place de Grève'e yirmi dakika süren yolculuk, izleyen herkes için son derece acıklıydı. İdam mahkûmlarını taşıyan araba sokaklardan geçerken, en önde dikilen Couriol izleyen kalabalığa defalarca, "Ben suçluyum, Lesurques masumdur!" diye haykırdı. Couriol, giyotin boynuna inene kadar, "Lesurques masumdur!" diye bağırmaya devam etti.

Ama haykırışları para etmedi; Lesurques, karısı ve çocuklarını son kez kucakladıktan sonra gözyaşları içinde ölüme yürüdü.

Couriol'un adını verdiği Dubosq sonunda yakalandı. Sahiden de Lesurques'e feci benziyordu. Yargılandı ve Lesurques'ten dört yıl sonra idam edildi. Bugün itibarıyla, genel kabul görmesine rağmen Lesurques resmen masum ilan edilmemiştir.

Pek çok vakada, özellikle cinayet söz konusuysa suça kurban gidenlerin de kimlik tespitinin yapılması gerekebil-

---

5 Paris'te, Adalet Sarayı dâhilindeki eski hapishane. (ç.n.)

mektedir. Catherine ve John Hayes vakası buna pek nahoş örneklerden biridir.

2 Mart 1725 sabahı bir bekçi, Westminister'da, Thames'in çamurlu kıyısında kesilmiş bir erkek kafası buldu. Henüz çürüme başlamadığından, kafanın uzun süredir orada bulunmadığı açıktı. Yüz hatları bozulmamıştı ki bu da, şansın yardımıyla zavallıyı tanıyacak birilerinin çıkabileceği anlamına geliyordu. Götürüldüğü yerel sulh hukuk mahkemesi, kafanın temizlenip saçlarının taranmasını buyurdu. Emir yerine getirildikten sonra kafa St. Margaret's Mahalli Kilisesi'ne götürülüp herkesin görebilmesi için bir kazığa geçirildi. Kafayı görmeye gelenler öyle uzun bir kuyruk yarattı ki seyyar satıcılar yiyecek ve su satışına giriştiler. Suçlunun, kelleyi gördüğünde belirli bir şekilde davranabileceği fikriyle kazık ve kilise mezarlığı çevresine polis memurları yerleştirildi. Bir de, bir katilin kurbanının cesedine dokunduğunda, cesetten kan akacağına yönelik yaygın bir inanış vardı. Dolayısıyla polis memurları, gördüğünde fazlasıyla etkilenen, tepki veren herkesi zorla tutup kafaya dokunduruyor, kafadan kan akıp akmayacağına bakıyorlardı.

Söz konusu yaklaşım pek de şaşırtıcı olmadığı üzere herhangi bir şüphelinin ortaya çıkmasına fayda etmedi ve kesik baş, çok geçmeden çürümeye ve civardaki kuşların didiklemelerine maruz kalmaya başladı. Tanınmaz hale geleceğinden endişelenen mahkeme, kafanın kazıktan çıkarılıp, büyük bir cin kavanozuna konulduktan sonra kilisenin içine alınmasını emretti. Emir yerine getirildi.

Catherine Hall, kolayca hayran toplayabilen, çekici, baskın karakterli bir kadındı. 1690'da, Birmingham yakınlarında doğmuştu; yoksul bir ailenin kızıydı ve on beşinde evini terk ederek şansını Londra'da aramaya gelmişti. Yolda karşılaştığı bir grup subay, kızı beğenmiş, Worchestershire'daki Ombersley kasabasında bulunan kışlalarına kapatmışlardı. Sonrasında askerlerden ayrılan Catherine'i Hayes adlı, çevresinde saygın bir çiftçi himayesine almıştı. Aralarındaki büyük yaş farkı yüzünden Catherine çiftçinin oğlu John'la yakınlaşmıştı. İki genç gizlice evlenmişti. Hayes durumu öğ-

renip herhangi bir müdahale için geç kaldığını kavrayınca oğluna bir marangoz atölyesi açmıştı. Ancak kasaba hayatı Catherine'e yetmemişti; daha fazlasını istiyordu. Gözü Londra ve Londra'nın sunabileceklerindeydi. Epey baskı yaptıktan sonra nihayet kocasını büyük kente taşınmaya ikna etti. Çift bir pansiyon açtı ve kısa süre içinde kömür tüccarlığı, faizcilik ve tefecilik işlerine başarıyla daldı. Kısa sürede epey servet edindiler. Derken Catherine, Thomas Wood ve Thomas Billings adlı iki genç pansiyoner aldı.

Bir org imalatçısının Bennet adlı çırağı, St. Margaret's Kilisesinde sergilenen başı görünce, Catherine'in Tybrun Yolu'ndaki (bugünkü Oxford Sokağı) evine gitti ve kafanın, eskiden yanında çalıştığı John Hayes'e ait olduğuna inandığını söyledi. Catherine kızdı. Bennet'e, John'ın gayet iyi olduğunu ve böyle çirkin dedikodular yaymaya devam ederse polise şikâyet edeceğini söyledi.

Ama Samuel Patrick adında bir başkası da kesik başı görmüştü ve tanıdığından emindi. Aynı gün, Dog & Dial adlı *pub*'da kulak veren herkese, kesik başın Tyburn Yolu'nda oturan John Hayes'e ciddi benzediğini anlattı. Catherine'in pansiyonerlerinden Thomas Billings o sırada aynı *pub*'da içki içiyordu. Orada bulunan herkese o sabah evden çıktığında John Hayes'in mışıl mışıl uyuduğundan emin olduğunu anlattı. Buna rağmen Hayes'in tanıdıklarından bazıları kuşkulanmaya devam ettiler. Sonunda Ashby adılı bir zat gidip Catherine'e kocasını sordu. Catherine tuhaf mı tuhaf bir açıklama getirdi ve John'ın, bir tartışma sırasında birini öldürdüğü için Portekiz'e kaçmak zorunda kaldığını söyledi. Ashby, özellikle Billings'in bu dramatik olaydan hiç söz etmemesi yüzünden açıklamaya haklı olarak inanmadı. Hayes'in bir diğer arkadaşı, Bay Longmore adlı bir zat da Catherine'le görüştü ve aynı şekilde yalan söylediğine kanaat getirdi. Nihayetinde bu iki zat yetkili makama başvurdular; görüştükleri yargıç kuşkularını haklı bularak Catherine için tutuklama emri çıkardı. Catherine, Billings'le yatakta yakalandı. Her ikisi de, diğer iki pansiyoner, Thomas Wood ve Bayan Springate ile birlikte derhal tutuklandı.

Talebi üzerine Catherine kesik başı görmeye götürüldü. Alkolde muhafaza edilen başı görür görmez atılıp koca kavanozu kucakladı, pek acıklı bir sesle, "Ah! Sevgili kocamın başı bu!" diye haykırdı ve kavanoza öpücükler kondurdu. Duygularını yeterince gösteremediğine karar vermiş olacak ki kimlik tespiti tarihinin en tuhaf hamlelerinden birini yaparak kesik başı, saçlarından tutarak kavanozdan çıkardı dudaklarını ihtirasla öptü. Ardından da ölü kocasının saçından bir tutam talep etti. Polis, kafanın kanlı olduğunu ve ellerine yeterince kan bulaştığını söyleyerek reddetti. Catherine, belki de dramatik gösterisinin kimseyi kandırmadığını anladığından, bayıldı.

Grubun zayıf halkası Thomas Wood çıktı. Sorguda çarçabuk pes etti ve Thomas Billings'le kendisinin Catherine'in sevgilileri olduklarını itiraf etti. Kocasının 'hainliklerinden' bezen Catherine, iki genci cinayete ikna etmişti. John Hayes altı maşrapa şarapla sarhoş edildikten sonra sızınca Billings kafasına bir kömürcü nacağıyla vurmuştu. Ardından cinayete ortaklığını temin etmek için nacağı Wood'a vermişti. Wood, öldüğüne kesin kanaat getirene dek John Hayes'in kafasına vurmaya devam etmişti. Ardından altına bir kova koyup keskin bir et bıçağıyla kafayı gövdeden ayırmışlardı. Catherine, tanınmaz hale getirmek için kesik başı kaynatmak istemiş ama Wood ile Billings bunun haddinden ileri gitmeye gireceğini öne sürerek fikri reddetmişlerdi. Kovadaki başı alıp götürmüş, Thames kıyısına fırlatmışlardı. Ardından eve dönüp gövdenin kalanını parçalayarak Marylebone'daki gölcüğe atmışlardı. Gölcüğün dibi tarandığında söz konusu parçalar bulunacaktı.

Catherine Hayes'e cinayet değil, 'ihanet' suçu istinat edildi, çünkü günün yasalarına göre koca karısının efendisi sayılıyordu ve Catherine, efendisine başkaldırmış kabul ediliyordu.[6] Bu suçun cezasıysa asılmak değil, çok daha feci bir idam

6 Eski İngiliz "Ortak Hukuku" kapsamında, biri hükümdara (High Treason), diğeri kabul edilmiş toplumsal hiyerarşi kapsamında astın üstüne (buradaki örnekte kadın, kocasının astı kabul edilmektedir) yapmasıyla gerçekleşen (Petty Treason) iki ayrı ihanet suçu vardır. Birincisi günümüzdeki 'Vatana İhanet' ile benzeşmektedir. Burada söz konusu olansa ikincisidir. (ç.n.)

yöntemi sayılabilecek kazığa bağlanarak yakılmaydı. Bunu öğrenen Catherine olaydaki payını itiraf edip, suçu Wood ile Billings'in üzerine yıkmaya kalkıştı. Ama çabası fayda etmedi ve kazıkta yakılarak idama mahkûm edildi.

Hapisteyken Catherine, kuşkusuz daha ıstırapsız bir ölüm umuduyla kendini zehirlemeye kalkıştı. Girişimi sonuca ulaşmadı ve 9 Mayıs 1726 tarihinde Tyburn'de, bugün Marble Arch'ın bulunduğu yerde yakılarak idam edildi. Dönemin normal uygulaması, yakılan kişinin alevler üzerine erişmeden önce, merhamet icabı boğazlanmasıydı ama Catherine'in cellâdı boğazlama sırasında ellerini yakınca işi yarım bırakmak zorunda kaldı. Tahmin edilebilecekten çok daha uzun süre diri diri yanan Catherine'in çığlıklarının Londra'nın her yerinden işitildiği söylenir. Catherine Hayes, İngiltere'de ihanet suçuyla canlı yakılan son kadındı (idam sonrası kadın cesetlerinin yakılması ise 1790'a kadar sürmüştür).

Katil pansiyoner sevgililere gelince: Thomas Billings, Marylebone Fields'ta, John Hayes'in parçalanmış cesedini attıkları gölcüğün yakınlarında, el ve ayak zincirleri çözülmeden asıldı. Thomas Woods ise hapishanede hastalanıp ölerek darağacından kurtuldu.

Bu vakada kurbanın kimliği, kesik başı sergilendiğinde tesadüfen görüp tanıyan kişiler sayesinde tespit edilebilmiştir. Ancak talihi yaver gitmeyebilir, failler cezasız kalabilirlerdi. Aynı şekilde, Catherine Hayes'in fikri kabul görüp kesik baş suda kaynatılsaydı John Hayes'i yakından tanıyanların bile kimliğini teşhis edemeyecekleri kesindi. Çok daha sağlam yöntemler gerekiyorduysa da, gelişmeleri bir asırdan fazla sürecekti.

Polisin sürekli karşısına çıkan sorunlardan bir başkası, hırsızlığı meslek edinenlerin teşhisiydi. Örneğin Nottingham'da yakalanan bir şahıs, Londra, Liverpool veya Norwich'te başka veya benzeri suçlardan aranıyor olabiliyordu ama yetkililerin bu bağlantıları kurabilmeleri mümkün değildi. Ulaşım altyapısının demiryollarının gelişmesiyle gösterdiği ilerleme durumu iyice beterleştirmişti: suçlular artık bir yerden diğerine çabucak gidebiliyor, kısa bir zaman aralığında çok

farklı yerlerde, izlenemedikleri, çeteleleri tutulamadığı için serbestçe suç işleyebiliyordu.

Bu sorunun çözümüne yönelik ilk önemli adımları, elbette bazı önemli şahısların etkisi sayesinde atan, Fransız bilim insanı Alphonse Bertillon'du (1853–1914). Bu önemli kişilerden biri, pek çok kişinin modern istatistiğin babası saydığı Belçikalı astronom Lambert Quetelet'ydi. Quetelet, 1835 tarihli eseri *Sur L'Homme et Le Dévelopment de ses Facultés*'de[7] istatistiksel yöntemi insanın fiziksel ve entelektüel melekelerinin gelişimine uygulamaya çalışmıştı. Kısacası, insanın temel dürtülerini öğrenmek derdindeydi. Alphonse'un babası Louis-Adolphe, tıp öğrenciliği yıllarında Quetelet'nin 'sosyal fizik' konulu fikirlerinden etkilenmişti. 1848 Fransız devrimi sırasında hocalarından, aynı konularla ilgilenen Achille Guillard'la birlikte altı ay hapis yattı (Tehlikeli bir liberal sayılan Guillard bölgelere göre grup ve ırkların incelenmesi yöntemi olan demografinin mucidiydi). Hapiste iyi anlaşmış olacaklar, Louis-Adolphe kısa süre sonra Guillard'ın kızı Zoe ile evlendi. Guillard ile Louis-Adolphe daha sonra Paris Antropoloji Okulu'nu kurarak yepyeni bir bilim dalını şekillendireceklerdi. Haliyle Bertillon'un çalışmalarında Quetelet ve Guillard'ın dolaylı ve babasının doğrudan etkisinin varlığından kuşku duymak zordur.

Öte yandan Bertillon'un hayata başlangıcı pek gelecek vaat eden türden değildi; isyankâr bir çocuktu ve sıklıkla *l'enfant terrible*[8] diye çağrılıyordu. Çeşitli okullardan kovuldu ve evde ders aldığı Almanca öğretmeni öfkeyle istifa etti. 1866 yılında annesini kaybetmesi huysuzluğunu iyice artıracaktı. Yetişkin çağlarında oradan oraya savruldu; önce İngiltere'de öğretmenlik yaptı, ardından orduya yazıldı ve nihayetinde (tamamen babasının nüfuzu sayesinde) Polis Merkezi'nde kâtipliğe başladı. İşi tamamen tekrara dayalı ve sıkıcıydı;

---

7 Kabaca: "İnsan ve Melekelerinin gelişimi Üzerine" (ç.n.)

8 Yaramaz; büyükleri, özellikle ebeveynini utandıran şeyler yapan veya söyleyen çocukları ifadede kullanılan bu deyiş zamanla sıra dışı veya dâhi sanatçılar için kullanılmaya başlanmıştır. (ç.n.)

Bertillon kısa sürede aklını kaçıracak noktaya geldi. Sıkıntısını gidermek uğruna kendini kimlik tespiti sorununa adadı. Polisin yararlandığı tekniklerin en hafif deyimiyle kusurlu, en beter söyleyişiyle tamamen faydasız olduklarını kısa sürede kavradı: etkin kimlik teşhisi için uygun bir sistem yoktu. Quetelet'nin *Anthropometry, or the Measurment of Different Faculties in Man* (1871)[9] adlı eserinden ilham alan Bertillon, insani melekeler ölçülüp kaydedilebiliyorsa fiziksel karakterler için de aynısının yapılabilmesi gerektiği fikrine vardı.

Bertillon bugün 'robot resim' diyebileceğimiz bir kimlik tespiti sistemi üzerinde çalışmaya başladı. Fotoğrafları kesip, çeşitli parçaları (kulaklar, gözler, ağız, burun) yepyeni yüzler yaratmak için farklı birleşimlerde bir araya getirilebilecek şekilde kartonlara yapıştırdı. Tanık, bu parçalardan faydalanarak gördüğü kişinin kabaca bir benzerini ortaya çıkarabilecekti. Bu sistemin geliştirilmiş hali bugün hâlâ kişilerin teşhisinde kullanılmaktadır.

Sistemi başta pek ilgi görmedi ama Bertillon, meslektaşlarından destek bulamamasına rağmen çalışmasına ısrarla devam etti. Quetelet'nin ve kendi babasının çalışmaları sayesinde insani özelliklerin istatistiksel gruplara girme eğilimi gösterdiğini biliyordu. Ötesi, tüm Fransız terzi ve şapka imalatçılarının yıllardır bildiği gibi, hiç kimsenin ölçülerinin diğerleriyle aynı olmadığını da biliyordu. Suçlunun anatomik yapısının (kafa çevresi, kol, bacak ve parmak uzunlukları gibi) çeşitli parçalarını ölçmenin hızlı ve basit bir sistemini bulabilirse bu ölçüleri kapısından girecek herkesinkiyle eşleştirebileceğini kavradı. Bu sayede kişinin kendisine gerçek adını verip vermediğini anlayacak yahut ortada bir ad yoksa (kimi ölülerde olageldiği üzere) kimliği tespit edip, adını kendisi koyabilecekti. Böylece içine tüm bu şahsi bilgileri koyabileceği, kullanımı kolay bir kart dizini yapmaya girişti. Bittiğinde ise ideal tespit yöntemini kurduğuna kanaat getirdi.

Çalışmasını büyük umutlarla amiri Louis Andrieux'ye sundu. Andrieux ise çalışmayı tümüyle görmezden geldi.

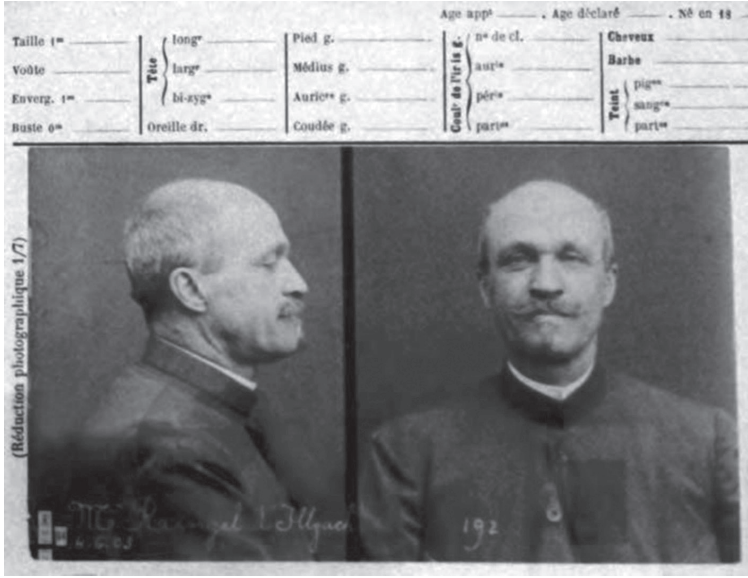
9 Kabaca: Antropometri ya da İnsanda Farklı Melekelerin Ölçülmesi (ç.n.)

Kolayına pes etmeyen Bertillon, bu sefer ilkinden daha ayrıntılı bir çalışma yaptı ve nihayet Andrieux'nün dikkatini çekmeyi başardı. Bertillon'u çağırttı ve beriki heyecanla amirinin ofisine koştu. Ancak beklediğinin aksine, Andrieux fikri acımasızca eleştirdi. Bertillon'un açıklama çabaları nafileydi; ofisten kovuldu, masasının başına döndü. Bu da yetmezmiş gibi Andrieux, Bertillon'un babasına öfke dolu bir mektup yazarak oğlunun 'cidden sapıttığını' bildirdi. Şansına, nahoş geçmişine rağmen babası dar görüşlü değildi; Bertillon çalışmasını sunduğunda ilgiyle okudu ve 'çok önemli bir fikir' çıkardığına inandığını söyledi. "Eğer işe yararsa," dedi, "hayatım boyunca göstermeye çalıştığım şeyi, her insanın eşsiz olduğunu kanıtlar." Sakin, kendine hâkim bir adamdı ya, Bertillon bu sefer babasının gözlerindeki yaşları görmüştü.

Ancak, babasının desteğine rağmen Bertillon, Andrieux'nün uygulamaya koyma izni vermemesi nedeniyle fikirlerini alenen ilerletmede güçlük yaşadı. Andrieux pek zeki biri değildi ve büyük olasılıkla astının becerileri ve eğitiminden rahatsızlık duyuyordu. Buna rağmen Bertillon izin veren herkesin ölçülerini almaya devam etti. Zamanla terfi ederken Andrieux de emekliye ayrıldı. Yerine Jean Camecasse geldi. Selefinden daha aydın fikirli olmasına karşın, o da Bertillon'un tekniğine kuşkuyla bakıyordu. Camecasse'ın nihayet Bertillon'un fikirlerini ciddiye almaya ikna olması, babasının bir yıl süren çabalarının yanı sıra, avukat Edgar Demange'ın da müdahalesini gerektirecekti. Kasım 1882'de Bertillon'a, teorilerinin etkinliğini kanıtlaması için üç aylık bir süre tanıdı. Bu süre zarfında yöntemlerini kullanarak birden fazla suç işlemiş tek bir suçluyu teşhis edebilirse Camecasse deneylerin sürmesine izin verecekti. İddia ortadaydı ve kendini kanıtlamasının uzun sürmeyeceğini bilen Bertillon teklifi kabul etti.

Bertillon ertesi gün, merkezin tayin ettiği iki kâtibin yardımıyla işe koyuldu. Verilen süre içinde bir suçluyu tespit edebilmesinin kolay olmayacağının farkındaydı ama başarmaya azmetmişti. Geçen iki yıl içinde bir şahıstan on bir ayrı ölçüm almaya dayanan bir sistemde karar kılmıştı. Tahminine göre,

iki ayrı kişinin on bir aynı ölçüme sahip çıkma ihtimali milyonda birdi. İlaveten Bertillon, kimlik tespiti kartlarına, biri karşıdan, diğeri yandan çekilmiş iki adet fotoğraf da eklemişti.



Heykeltıraş Ringel d'Illzach'ın, Alphones Bertillon tarafından 1903'te çekilmiş antropometrik fotoğrafı. Üst taraftaki kategoriler, Bertillon'un yüz özellikleri ve oranlamalı ebatlarını not almadaki özenini göstermektedir.

Ayrıca çalışmasına, dövme, ben, doğum lekesi, yara izi ve benzeri, polisin şüpheliyi teşhisine fayda edebilecek her türlü özelliği içeren bir de *portrait parlé*[10] koyuyordu. Bu ayrıntılı kartların tümü bir dosya dolabına yerleştiriliyordu.

Bertillon Aralık 1882 ve Ocak 1883 boyunca yılmadan çalışmaya devam etti. Üç aylık sürenin sonuna yaklaştıkça kaygılanmaya başladı; hatta Camecasse'tan süreyi uzatmasını rica etmeyi bile düşündü. Üstelik şimdiye dek, deneyi tamamen vakit ve para kaybı gören devrin ünlü Fransız dedektifi Gustave Mace'ın da aralarında bulunduğu pek çok kişi aleyhinde konuşmalar yapmıştı.

10 Eşkâl. (ç.n.)

Bertillon başarıya nihayet Şubat ayının sonlarına doğru ulaştı. Bir gün, eve gitmek için çıkacakken karşısına adının Dupont olduğunu söyleyen bir şüpheli getirildi. Yüzü tanıdıktı sol kaşının dibinde bir ben vardı. Bertillon sistemini devreye soktu. Gerekli ölçüleri aldı ve dizin kartlarını taramaya başladı. O an orada bulunanların daha sonra anlattıklarına göre Bertillon arama sırasında heyecandan titriyordu. Ölçüleri kartlardan birindeki ölçülerle eşletiren Bertillon, gözaltına alınan şüphelinin aslında 15 Aralık 1882 tarihinde şişe çalmak suçundan tutuklanan Martin adlı bir şahıs olduğunu açıkladı. Sadece aldığı ölçüler değil, sol kaşın dibindeki beni belirten *portrait parlé* de tam isabetliydi. Son olarak Martin adlı şahsın önceki tutuklanışında çekilen fotoğrafı karşısına getirilenin aynı kişi olduğunu gösterecekti. Martin başta kimliğini inkâr etti, ama Bertillon'un sunduğu delilleri görünce yalan söylediğini itiraf etmek zorunda kaldı. Bu olay Bertillon ve maalesef birkaç gün sonra hayata gözlerini yumacak babası için büyük bir zaferdi. Ama baba Bertillon nihayetinde oğlunun yarattığı sistemin başarıya ulaştığını ve kendi hayatını adadığı çalışmaların hakkını bulduğunu görebilmişti.

Bertillon sonraki aylarda başka suçluları da başarıyla teşhise devam etti. Sisteminin işe yaradığı açıktı. Sonunda Gustave Mace bile Bertillon'un suçbilimi alanında on dokuzuncu yüzyılın en büyük ilerlemesini tek başına gerçekleştirdiğini itiraf etmek zorunda kaldı. *Bertillonage* sözcüğü birkaç yıl içinde sadece Fransızcaya değil, birçok başka dile de girdi.

Bertillon tekniğini canlıların yanı sıra ölülere de uyguladı. Bir müfettiş Bertillon'dan vurulup nehre atılmış bir şahsın kimliğini tespit etmesini istedi. Ceset en az iki ay suda kalmıştı ve teşhise yarayacak yüz hatlarından yoksun, çok kötü bir durumdaydı. Müfettiş, Bertillon'u son umut görüyordu ama bu vakada Bertillon'un bile başarıya ulaşamayacağı hissindeydi. Mamafih, Bertillon normal işlemleri yaptı, ölçümler aldı ve diziniyle karşılaştırdı. En az beş ölçümü eşleştirmeyi başardı ve müfettişi şaşkınlığa uğratarak cesedi bulunan adamın bir sene önce darp suçundan hüküm giydi-



Suçluların teşhisinde antropometrik ölçümden faydalanan yöntemiyle kimlik tespitinde çığır açan Alphonse Bertillon.

ğini keşfetti. Cesedin kimliğinin tespitinin ardından müfettiş iz sürebilecek duruma geldi ve çok geçmeden katili yakaladı.

Bertillon'un yöntemlerinin başarısı ışığında, 1888 yılında yeni Adli Kimlik Tespiti Kurumu kuruldu. Bertillon kurumun ilk başkanı oldu. Epey yol almıştı ama dahası vardı: 1892 yılında Fransa'da gerçek bir şöhret konumuna gelmesini sağlayacak bir vakaya dahil oldu. Dava, dönemin en ünlü suçlularından azılı anarşist Ravachol'la ilgiliydi.

Ravachol adıyla maruf François Claudius Koenigstein 1859 yılında Saint-Chamond'da doğmuştu. Babası (Jean Adam Koenigstein) Hollandalı, annesi Marie Ravachol ise Fransız'dı. Henüz sekiz yaşındayken babasının aileyi terk edip annesi, kız ve erkek kardeşi ve hatta yeğeninin sorumluluğunu omuzlarına bırakmasından sonra François, annesinin kızlık soyadını kullanmaya başlamıştı. Bir süre boyacıda çalışmış ama tutunamamış ve daha sonra sosyete balolarında akordeon çalarak geçinmeye çabalamıştı.

İş arayarak Fransa'yı dolaşmak (bulduğu her işte daima çok düşük ücretlerle çalışmıştı) Ravachol'a kapitalizmden nefreti öğretmişti. On sekiz yaşında Eugène Sue'nün *Gezgin Yahudi*'sini okumaya ve kolektivist çevrelere girmeye başladı. Sonucunda ateist, sosyalist ve anarşist oldu. *Gezgin*'in yanı sıra Pierre Proudhon, Bakunin ve Kropotkin'in yoğun etkisinde kaldı. Kropotkin zoolojik bulguların hayvanların 'karşılıklı yardımlaşma' ile yaşadıklarına işaret ettiğini ve insanların, kanun koyuculardan, yargıçlardan, polis ve inzibatlardan kurtulmaları halinde aynı şekilde yaşayabileceklerini öne sürüyordu. Proudhon ise halkın iyi niyet ve akıl ile yaşayacağı devletsiz bir toplum modeline inanıyordu.

1 Mayıs 1891'de Clichy'de düzenlenen bir anarşist gösteri polis tarafından dağıtıldı. Önderleri tutuklandı ve ciddi işkenceye maruz kaldı; içlerinden ikisi uzun süreli hapis cezalarına çarptırıldı. Altı ay sonrasındaysa mahkemeye başkanlık eden yargıç Léon Bulot'nun evi havaya uçtu. Ardından, kısa süre sonra mahkemede anarşistler için idam kararı isteyen savcı Benoît'nın başına aynısı geldi. Polis ve hükümete bağlı güvenlik kurumları faillerin peşine düştü.

Biri, bir hükümet ajanına olaylarla ilgili Chaumartin adını fısıldadı. Yapılan soruşturmada Chaumartin'in St. Denis'te teknik öğretmenliği yaptığı anlaşıldı. Chaumartin derhal gözaltına alındı ve 'sorgulandı.' Sonunda planladığını kabul etmekle birlikte, bombalama eylemlerini Léger adlı fanatik bir anarşistin gerçekleştirdiğini söyledi. Yetkililerin, Léger'nin aslında takma ad kullanan tanınmış anarşist Ravachol olduğunu keşfetmeleri uzun sürmedi. Ravachol 1891'de Forez Dağları'nda yaşlı bir adamla kâhyasını öldürmekten tutuklanmıştı. Ama kaçmayı başarmıştı ve hâlâ firariydi. Aynı yıl içinde, bu sefer St. Etienne'de hırdavatçılık yapan yaşlıca iki hanım, bir soygun sırasında çekiçle öldürülmüşlerdi. Katilin tarifi Ravachol'a birebir uymuştu.

Ravachol sonunda, sol elindeki yara izini fark eden dikkatli bir garson sayesinde, Paris'teki Magenta Bulvarı'nda bulunan Véry Lokantası'nda yakalandı. Garson, Ravachol hakkında yayınlanan tariflerde yer alan yara izini hatırlar hatırlamaz polise haber vermişti. Ravachol, polisle yabaniler misali mücadele etti ve tutuklanması için önemli ölçüde kaba kuvvete başvurulması gerekti.

Merkeze götürüldü; Bertillon ölçülerini aldı. Yüzü yediği dayaktan fazlasıyla şiştiği için fotoğrafını çekmemeyi yeğledi. Birkaç gün sonra çekti. Ravachol'un Bertillon karşısında sakin davranması herkesi şaşırttı. Bertillon daha sonra çektiği fotoğrafın bir kopyasını çerçeveleterek Ravachol'a yolladı. Ravachol, "Bu Bertillon tam bir beyefendi," dedi.

Beyefendiliği ayrı, Bertillon eski adı Koenigstein'ı kullandığı dönemden kalma kapkaç ve soygun sabıkası bulunan Ravachol'un kimlik tespitini çabucak yaptı. Ortaya çıkardığı bağlantı çok önemliydi çünkü Ravachol'un, polisin yaşlı adamla kâhyası ve iki yaşlı dükkâncı kadın cinayetlerinin yanı sıra, bazı lahit soygunları için de aradığı kişi olduğunu mutlağa yakın bir kesinlikle gösteriyordu. Ravachol, ilk mahkemesinde anarşist eylemleri yüzünden müebbet hapse çarptırıldı. Ama ikinci mahkemesinde cinayetlerden suçlu bulununca idama mahkûm edildi. Bunun sonucunda Ravachol, aralarında anarşist Karopotkin'in de bulunduğu pek

çok kişi tarafından bir *opéra-bouffe* (ancak komik bir operaya yaraşır) devrimci ilan edildi. Halkta uyandırdığı sempati çabucak yitti ve Ravachol giyotine, "Elveda domuzlar! Yaşasın anarşi!" diye haykırarak gitti. Bir başka anarşistin —anarşist hareket Ravachol'a sırt çevirmeden önce— destek amacıyla tutuklandığı lokantayı havaya uçurarak lokanta sahibiyle bir müşterinin ölümüne yol açmasıysa vakanın acıklı yan hikâyelerinden biriydi.

Yöntemlerinin vakada oynadığı önemli rol sonucunda Bertillon artık Fransa'da şöhrete ulaşmış, Paris'in Sherlock Holmes'u adıyla anılmaya başlamıştı. Hatta Sherlock Holmes romanlarından *Baskervillelerin Tazısı*'nda, bir müşterinin Holmes için 'Bertillon'un ardından Avrupa'nın ikinci büyük uzmanı' demesiyle yer bile aldı. Sonrasında Holmes'un 'Fransız bilgine duyduğu hararetli hayranlığı bizzat ifade etmesiyle' *Kayıp Anlaşma*'da bir kez daha görüldü. Bertillon'un



Le Petit Journal'ın, Ravachol'un tutuklanışında yaşanan arbedeyi gösteren 16 Nisan 1892 tarihli kapağı.

ölçüleme sistemi başarıya ulaşmasa çözülemeyeceği kesin vaka sayısının fazlalığına şüphe yoktur. Ancak işler değişiyordu ve yeni bir sistem sahne almak üzereydi.

Parmak uçlarımızda taşıdığımız şekillerden binlerce yıldır haberdarız. Parmak izleri Mısır mezarlarının duvarlarında ve pek çok eski kültürün çömleklerinde süs amaçlı kullanılmış halde bulunmuştur. Belki daha şaşırtıcısı, parmak izlerinin kişinin kimliğini temsil edişine dair ham, kaba bir anlayışın varlığının görünmesidir. Örneğin Babil'de, MÖ 2. yüzyılda parmak izlerinin bazen yasal sözleşmeleri mühürlemede kullanıldığı bilinmektedir. Daha sonraları, MS 300 dolaylarında Çin'de el izleri bir hırsızlık davasında delil olarak kullanılırken MS 650'de Çinli tarihçi Kia Kung-Yen, parmak izlerinin bir kimlik doğrulama yolu olarak kullanılabileceği olgusuna dikkat çekmiştir.

Ama eşsizliğine dair fikir birliğine rağmen parmak izlerinin bilimsel tarifi yahut incelenmesi için asırlar geçecekti.

Tanınmış İngiliz botanikçi Nehemiah Grew (1641–1712) kişinin avuç içi ve parmaklarını kaplayan derinin yapısına dair bir inceleme yayınladı. Yaklaşık bir asır sonrasında Alman anatomici Johann Mayer (1747–1801) ilk defa hiçbir parmak izinin bir başkasıyla aynı olmadığını, hepsinin eşsiz olduğunu yazdı. Uygulamaya konması biraz daha bekleyecekti ama söz konusu bilginin adli bilimler için muazzam teorik önemi açıktı. Bilindiği kadarıyla parmak izini gerçek anlamda biçimlendirilmiş bir sistemde ilk kullanan İngiliz kamu hizmetlisi Sir William Herschel'dir (1833–1917).

Herschel parmak izlerini Bangladeşli askerlere maaş öderken, sahtekârların para almasını engellemek için kullanmıştı. Her asker kendi ödeme defterine parmak izlerini basmak ve maaş almaya geldiğinde parmak izi vermek zorundaydı. İzler defterdekilerle karşılaştırıldığında sahtekârlar hemen ortaya çıkıyordu. Sistem fazlasıyla işe yaramakla birlikte Bangladeş hapishaneler genel müfettişi daha kapsamlı bir parmak izi sınıflandırma ve analiz sistemini reddetti. Herschel 1879'da İngiltere'ye döndü.



Sir William Herschel (1833-1917) Bangladeşli askerlere maaş dağıtırken sahtekârlıkları engellemek adına askerlerin el izlerini almıştı. Bu girişimi, parmak izi almanın kimlik tespitinde güvenilir bir yol olduğunun ortaya konmasında büyük önem taşımıştı.

Yaklaşık aynı dönemlerde İskoç cerrah Dr. Henry Faulds (1843–1930) Japonya'da, Tokyo'daki Tsukiji Hastanesi'nde tıp öğrencilerine fizyoloji öğretiyordu. Görevi sırasında bazı Japon çömlekçilik ürünlerinde görülen parmak izleri dikkatini çekti. Aralarındaki çeşitli farklarla ilgilenmeye ve parmak izlerindeki 'helezonları' (ya da 'papil hatları') incelemeye başladı. Tamamen akademik olan bu çalışma yıllar sonra çok önemli bir uygulama alanı bulacaktı. 1879'da Japon polisi, bir olay yerindeki badanalı bir duvarda bir dizi parmak izi buldu. Bir süre sonra şüpheli sıfatıyla yakalanan bir adam, ısrarla masumiyetini haykırınca polis, parmak izleriyle ilgilendiğini duyduğu Faulds'a başvurdu. Şüphelinin parmak izlerini alan Dr. Faulds, izleri olay yerindekilerle karşılaştırdı. İzler tamamen farklı çıkınca adamcağız salıverildi. Birkaç gün sonra gözaltına alınan bir başka şüphelinin parmak izlerindeyse bire bir eşleşme çıktı. Fail, suçunu itiraf etti.

Faulds parmak izleri konusundaki ilk makalesini bilim dergisi *Nature*'da yayınladı. Yazısında parmak izlerinin kimlik tespitindeki faydalarından bahsediyor ve parmak izlerinin mürekkeple kayda geçirilmesi yöntemini öneriyordu. Herschel Hindistan'dan dönüp Faulds'un çalışmalarını öğrenince 'keşfinin' çalındığına inandı. İkili, *Nature*'da yayınlanan mektuplar üzerinden atıştılar. Gerçekteyse her ikisi de parmak iziyle kimlik tespitinin (tam adıyla daktiloskopi) sahici bir kimlik tespit yöntemine dönüşmesine birbirlerinden bağımsız katkı yapmışlardı.

Faulds 1886'da Japonya'dan İngiltere'ye dönünce fikirlerini polise aktardı. Polis dikkate almayınca aralarında Charles Darwin'in de bulunduğu, dinleyeceğine inandığı kim varsa hepsine yazdı. Darwin, ilgilenmekle birlikte, dâhil olamayacak denli yaşlı ve hasta olduğunu söyledi. Konuyu antropolojiyle uğraşan kuzeni Francis Galton'a aktardı. Galton sporcu, kâşif, meteorolog ve psikologdu. Ayrıca Bertillon'un teşhis sistemine inananlardandı. Kraliyet Enstitüsü'nde *bertillonage* üzerine ders vermekle kalmamış, Paris'e gidip Bertillon'la tanışmıştı. Bertillon'un sistemini etkileyici ama fazlasıyla karmaşık buluyordu. Parmak izlerinin daha kolay bir kimlik

tespiti yöntemi sunabileceğini derhal görmekle birlikte yeni gelişen bu alana şahsen dalmanın erken olduğunu düşünerek Faulds'un çalışmalarını Londra Antropoloji Cemiyeti'ne iletmekle yetindi. Galton, birkaç sene sonra konuya döndüğünde, Faulds yerine, ününü duyduğu William Herschel'le temasa geçmeyi tercih etti. İyi anlaşmaları üzerine Herschel elindeki tüm malzemeyi, parmak izlerini adli bilimlerdeki başat kimlik tespit sistemine dönüştürecek Galton'a verdi.

Galton'un uygun, düzgün bir sınıflandırma sistemi geliştirmesi gerekiyordu. Bu tür sistemlerin basit olmalarının elzemliğinin farkındaydı; geçmişteki girişimler hep karmaşık kalmış, yetkililer bu yüzden parmak izinden kimlik tespitini uygulamaya koymaya hep kuşkuyla bakmışlardı. Galton, işe hatların tekrarlanan şekilleriyle, düzenlerini ve çoğu parmak izinin bombelerinin bir araya geldiği bir 'üçgen' etrafında toplandığını gözlemleyerek başladı. Bu üçgenlere delta adı verilir ve dört temel örüntüdedirler: Üçgensiz, solda üçgenli, sağda üçgenli ve birden fazla üçgenli. Galton bulgularını 1891 yılında *Nature*'da yayınladı. Yazısında Herschel'e borcundan bahsedip Faulds'u anmayışı, Faulds'u öfkelendirdi. Ertesi yıl konuya dair ilk kitabı *Parmak İzleri*'ni yayınladı. Kitabında bir 'hatalı pozitif' (iki ayrı kişide aynı parmak izi çıkması) ihtimalinin 64 milyarda bir olduğunu gösterdi. Muazzam bir çalışma yapmıştı ve çalışması, o sıralarda *bertillonage* sistemini Britanya'da uygulamaya sokmayı düşünen dönemin içişleri bakanı (daha sonra başbakan) Herbert Asquith'i etkiledi.

Asquith, Galton'un kitabının ardından her iki sistemi de ayrıntısıyla inceleyecek bir komite kurdu. Çalışmanın başına Charles Edward Troup adlı bir içişleri memurunu, yardımcılıklarınaysa Binbaşı Arthur Griffiths (*Mysteries of Police and Crime*'ın yazarı) ile Londra Polis teşkilatında başmüdür yardımcılığına yükselecek Sir Melville MacNaghten'ı atadı. Komite, basitliğinden dolayı parmak iziyle kimlik tespiti yönteminden hoşlanmakla beraber, Galton'un tüm gözlem ve bulgularını henüz hızlı ve verimli bir uygulama sistemine dönüştürmeyi başaramamış olmasından rahatsızdı. Komite Paris'e gidip Bertillon'a konuk oldu; sistemini beğenmekle

birlikte fazla karmaşık buldu. Komite tipik İngiliz kararsızlığına düşmüştü. Onlar düşünürlerken başka ülkeler de aynı soruyla uğraşıyordu. Avusturya, kriminolojinin babası Hans Gross'un yol göstermesiyle Bertillon'un sistemini tercih etti. Almanya da aynı yolu seçti. Sonunda komite, klasik İngiliz uzlaşmacılığını sergileyerek her iki sistemi de benimseme kararı aldı.

Bu sırada Arjantin'de, Juan Vucetich adlı Dalmaçya göçmeni bir polis, adli bilimler tarihine geçti. Vucetich enerjik bir adamdı ve Arjantin'de yıllarca yaşadıktan sonra 1891 yılında La Plata Polis Teşkilatı'nın İstatistik Büro amirliğine getirilmişti. Büroya *bertillonage* sisteminin benimsenmesi ve ölçümlere başlanması talimatı verildi. Ancak Vucetich bu sırada Galton'un parmak izleriyle ilgili çalışmalarını *Revue Scientifique*'te okudu. H. De Varigny'nin kaleme aldığı makale, parmak iziyle kimlik tespiti kavramını övüyor ama öte yandan başarısına rağmen Galton'un henüz sınıflandırma sorununu tam anlamıyla çözemediğine işaret ediyordu.

Fikir Vucetich'in ilgisini çekmişti; uğraşmaya karar verdi. Parmak izlerinin temel özelliklerinin üçgenler yahut deltalar olduğunu ve dört temel delta tipi bulunduğunu o da çabucak kavradı. Bu tipleri parmakları kastederken bir, iki, üç ve dört, başparmaklardaysa A, B, C ve D diye adlandırdı. Bu durumda, örneğin bir suçlunun parmak izleri B, üç, üç, dört, iki gibi kayda geçirilebiliyordu. Sistem kurulma ve düzenlenme açısından kolaydı ve eşleştirme amacıyla çapraz karşılaştırmayı basitleştiriyordu.

Vucetich, Bertillon'un yıllar önce başına gelenlere çok benzeyen bir durumla karşı karşıya kaldı: Amirleri parmak izleri konusunda aynı hevesi taşımıyorlardı. Ama kader bir kez daha işe karışacaktı. 1892 yılında, Buenos Aires yakınlarındaki küçük kıyı kasabası Necochea'da bir çifte cinayet işlendi. Kurbanlar dört yaşında bir kız ile altı yaşında bir oğlandı. Sopayla dövülerek öldürülmüşlerdi. Cesetlerini anneleri, yirmi altı yaşındaki evlenmemiş Francisca Rojas bulmuştu ve olay yerinden kaçan bir adam gördüğünü iddia ediyordu. İfadesine göre adamın adı Velásquez'di; rençperdi

ve sevgilisiydi. Kadın, adamın zamanla başına bela olduğunu, evlenmeye zorlamak için kendisi ve çocuklarına yönelik tehditler savurduğunu söylüyordu. Eve geldiğinde adam dışarı fırlamıştı; içeri girdiğindeyse çocuklarını yatakta kanlar içinde bulmuştu.

Velásquez tutuklanıp sorguya alındı. Bu sorguda belli ölçüde işkence uygulandığı neredeyse kesindir. Ancak Velásquez, işkenceye rağmen masumiyetinde ısrarcıydı. Çocuk kurbanların yanına yatırılıp, yatağa bağlanarak bütün gece bırakılmak türü, başka 'ortaçağ' numaraları da uygulanmasına rağmen Velásquez masumiyet iddiasından vazgeçmedi. Oncasına katlanması suçluluğuna dair kuşku uyandırmakla birlikte, işkenceye bir hafta daha devam edilmesine karar verildi. Ama Velásquez, ciddi yaralarına rağmen masum olduğu ısrarından vazgeçmedi.

Şüpheler çocukların annesi Francisca Rojas'a döndü. Güya 'piçleri' yüzünden kendisiyle evlenmeyeceğini söyleyen genç, başka bir sevgilinin varlığı keşfedilmişti. Soruşturmada görevli müfettişlerden Alvarez kadını tutukladı ve Velásquez üzerinde kullandığı şüphe götürür yöntemlere başvurdu. Korkutarak itiraf ettirebileceği umuduyla Rojas'ı bağlayıp çocuklarının ruhları intikam alabilsin diye evin kapısının önüne bıraktı. Günahkâr ruhunu almaya geldiklerini sanması için bir yere saklanıp korkunç sesler çıkarmayı dahi denedi.

Bu teknikler fayda etmeyince nihayet en başta yapması gerekeni yapıp olay yerini araştırmaya koyuldu. Kapıda kanlı bir iz bulması uzun sürmedi. Yakından incelediğinde izin bir parmak izi olduğunu anladı. İzin bulunduğu tahta parçayı kapıdan kesip ayırdı ve karakola götürdü. Ardından Francisca Rojas'ın parmak izlerini alıp bulduğuyla karşılaştırdı. İzler eşleşiyordu. Rojas'a ölü halde bulduktan sonra çocuklara dokunup dokunmadığını sordu. Rojas dokunmadığını söyleyince, madem öyle, diye sordu, kanlı parmak izinin kapıda ne işi var? Yadsınamaz delil karşısında Rojas, serbest kalıp genç sevgilisiyle evlenebilmek için çocuklarını bir kaya

parçasıyla öldürdüğünü itiraf etti. Rojas sonunda hüküm giydi ve müebbet hapse çarptırıldı. Bu vaka, parmak izi sayesinde çözülen ilk cinayet vakası kabul edilmektedir.

Rojas vakası, Vucetich'e, Ravachol davasının Bertillon'a yaptığını yaptı ve Vucetich, Arjantin'in en ünlü dedektifi haline geldi. Arjantin 1896'da parmak izinden kimlik tespitini ana kimlik tespit sistemi olarak benimsedi. Yirminci yüzyılın ilk on yılı dolduğunda Güney Amerika'daki bütün büyük ülkelerde aynı yöntem kullanılıyordu. İngiltere'deyse Galton tatmin edici bir sınıflandırma sistemini hâlâ geliştirememişti ama yardım, hiç beklenmedik bir kaynaktan gelmek üzereydi.

Edward Richard Henry adlı bir devlet memuru, Nepal'da genel polis müfettişliği görevini yürütüyordu. Bertillon'un sistemini, kullanımını basitleştirip çabuklaştırmak amacıyla on birden altı ölçüme indirerek bu ülkede kullanıma soktu. Buna rağmen sistemi hem hâlâ çok karmaşık hem de iş 'sadece birkaç santim'e geldiğinde farkı göremeyip sıklıkla yanlış yapan ölçüleri alan görevlilerin dikkatine fazlasıyla bağlı buluyordu.

Henry, İngiltere'ye izne gelişinde Galton'u ziyaret etti. İyi anlaştılar ve Henry, Kalküta'ya dönerken yanına Galton'un bütün notlarını aldı. Kategorileştirme sürecinin ne denli güç olacağını Henry de görmüştü. Mamafih, 1896 yılında, bir tren yolculuğu sırasında deltaların (parmakların uçlarında bulunan üçgensi şekiller) uygun bir tespit sisteminin kurulmasında nasıl kullanılabileceğini birdenbire fark ediverdi. Birkaç tipi vardı deltaların. Henry, 'deltaların ya tek bir kabartının çatallanması ya da yan yana giden iki kabartının ayrışmasıyla şekillendiğini' ve ilaveten, üçgensi biçimlerinin geometrik ölçüme uygunluğunu gözlemledi. Sadece üçgenin sınırlarını yahut 'iç ve dış limitlerini' belirlemesi gerektiğini kavradı. Bu iki limit arasına bir çizgi çekilebilir ve bu çizginin kestiği papiler hatlar bir iğne ucuyla sayılabilirdi. Bu sayı Henry'nin sınıflandırmasının merkeziydi. Parmak izlerinin çok büyük kısmı basit döngü ve delta sistemine girer. 'Kazara' adını verdiği nadir numuneler vardı (herhangi bir nedenle hiçbir tipe girmeyenler) ama neyse ki genel sistem bunları da içine alabi-

liyordu; bu ise artık elinde her türlü parmak izini kategorize edebilecek yöntem var demekti. 1897 yılında parmak izleri Hindistan'ın tek kimlik tespit yoluna dönüştü. 1902'ye gelindiğinde parmak izlerinin, suçlu kimliği tespitinde Bertillon'un sisteminden üç kat daha başarılı olduğu kanıtlanmıştı.

Parmak iziyle tespitin kendi sisteminin yerini alıverdiği düşünülürse, Bertillon'un sistemin kıymetini (övgüye layık bir tavırla) derhal kabul etmesi belki şaşırtıcı gelebilir. Oysa Bertillon, 1900'den beri kendi dosyalarına parmak izlerini de katmaktaydı ve yaptığının önemi ortaya çıkacaktı. Bertillon 17 Ekim 1902 günü Faubourg Saint-Honoré Sokağı'ndaki bir cinayet mahalline çağrıldı. Kurban, Joseph Reibel adlı bir valeydi. Bir iskemlede oturur halde bulunmuştu. Gömleği pantolonun belinden dışarı çıkarılmıştı ve bacakları ileri uzanmıştı. Katil, kurbanı elle boğmuştu. Devrilmiş mobilyalar boğuşmaya işaret ediyordu. Bunun yanında bazı çekmecelerle bir dolabın açık olmaları, akla hırsızlığı getiriyordu. Ancak Bertillon inanmıyordu; çalınan para miktarı cinayete değecek kadar değildi.



Modern polis kayıtlarından 'demet' tipi bir parmak izi. Henry sistemi bir araya getirildiğinde parmak izi çeşidinin çoğunluğunu oluşturan üç temel parmak izi kalıbını —yay, ilmik ve demet— tanımlamıştır.

Dolabın cam kapağı parçalanmıştı ve camın üzerindeki kan, failin yaralanmış olabileceğine işaret ediyordu. Bir polis memuru, cam parçalarından birini almaya kalkınca Bertillon engelledi; gözüne bir parmak izi ilişmişti. Katilin neredeyse tam, kanlı bir parmak izi dizisi bıraktığı ortaya çıktı. Bertillon camı büyük özenle laboratuvarına götürttü ve fotoğrafını çekti. Çektiği fotoğraftan üç parmak ve bir başparmak izinin birinci sınıf bir görüntüsünü elde etti.

Bertillon elbette eşleştirme peşindeydi ama bunun için tek şans, katilin önceden sabıkalı olmasıydı. İlk sonuçlar cesaret kırıcıydı ama Bertillon aramayı bırakmadı ve sonunda, Dupont vakasında yaşadığına benzer bir coşkuyla bir eşleşme bulmayı başardı. Eşleşmenin çıktığı kart, Henri-Léon Scheffer adlı, yirmi beş yaşındaki namlı bir dolandırıcıya aitti. Scheffer, Marsilya'da yakalandı ama daha polis gözaltına alamadan kendisi teslim oldu ve Reibel'le sevgili olduklarını, kavga ettiklerini ve parayı, izinin bulunmasını engellemek için çaldığını anlatarak suçunu itiraf etti. Parmak izleri bir kez daha zafere ulaşmıştı. Böylece Bertillon, Avrupa'da parmak izleri sayesinde bir cinayet vakasını çözen ilk kişi sıfatını upuzun olan başarı listesine ekledi. Buna rağmen, kendi beden ölçüleri sisteminden vazgeçmeyi reddederek parmak izini birincil kimlik tespit yöntemi olarak benimsememeye devam etti. Parmak izi sisteminin faydalı bir ilave değil, kendi sistemi kadar, yahut daha iyi kabul ederek benimsemesi, hayatının çalışmasının artık uygulamada fayda getirmediğini itiraf etmesi anlamına gelecekti.

Parmak izlerinin değerlerini sonunda Büyük Britanya'da göstermeye başlamaları da yüzyıl başını buldu. 1902 yılının Derby Günü,[11] Scotland Yard bir grup parmak izi uzmanını at yarışına yolladı. 1780'deki başlangıcından bu yana Derby, ülkenin dört bir yanından gelen yankesiciler ve diğer suç-

11 Epsom Derbisi: İngilitere'nin Epsom kasabasında 1780'den beri yapılan dünyaca ünlü geleneksel at yarışı. 1900'den 1995'e kadar Haziran ayının ilk Çarşamba günü koşulan yarış, bu tarihten sonra, izleyen cumartesi gününe kaydırılmıştır. Günümüzde hemen her türlü büyük spor müsabakası için kullanılan 'derbi' terimi bu yarışlardan gelmektedir. (ç.n.)

luların hedefi olmuştu. Parmak izi uzmanları, gün boyunca yakalanan tüm suçluların parmak izlerini aldılar. Günün sonunda alınan izlerle ellerindeki kayıtları karşılaştırdıklarında yakalanan elli dört kişiden yirmi dokuzunun sabıkalı olduklarını gördüler. Ertesi gün mahkemeye çıkarıldıklarında yargıca bu kanıtlar sunuldu. Sabıkalılıklarına dair böylesi güçlü kanıtlar karşısında her biri, ilk kez suç işleyen birine verileceğin en az iki misli hapis cezasına çarptırıldı.

Ama Britanya'da parmak izi yöntemiyle ilk cinayet ancak 1905'te çözülecekti. Söz konusu vaka, ünlü Deptford cinayetleri vakasıydı.

William Jones adlı bir kişi, 27 Mart 1905 Pazartesi sabahı saat 08.30'da çalıştığı, High Street, Deptford adresindeki Chapman's Oil and Colour Shop'a[12] geldi. Üst kattaki dairede altmış beş yaşındaki karısı Ann ile yaşayan 71 yaşındaki dükkân sahibi Thomas Farrow'un normalde o saatte dükkânı çoktan açmış olması gerektiğinden, Jones hemen endişeye kapıldı. Kapıyı çalıp herhangi bir yanıt alamayınca daha da endişelenerek pencereden içeri baktı ve devrilmiş iskemleleri gördü.

İyice telaşlanan Jones komşu dükkânlardan birine koşarak çalışanlardan Louis Kidman'ın yardımını istedi. Kapıyı zorlayarak açan ikili içeride ölü yatan Bay Farrow'la kaşılaştı. Ardından üst katta Bayan Farrow'u, yatağında ağır yaralı buldular. Her ikisinde de ağır darp izleri vardı. Polis ve doktor çağrıldı; Bayan Farrow hastaneye yetiştirildi.

Normalde haftalık kazancın içine konduğu para kutusu yerde, boş bulundu. Jones polise Bay Farrow'un parayı bankaya pazartesi sabahları yatırdığını anlattı. Komiser yardımcısı Albert Atkinson para kutusunu çıplak elle kaldırmıştı. Bunu duyan Başmüfettiş Frederick Fox ile Emniyet Teşkilatı Başmüdür Yardımcısı Melville MacNaghten (Soruşturma Bölüm Amiri) vakayı devralıp diğer delillerin korunmasına karar verdiler.

Cinayet sebebi soygundu. Polis başka ayrıntıları da çıkarsamayı başardı. Bulundukları yerler ve delillere göre Bay ve

---

12 Çeşitli yağlar, sirke, sabun, boya vb. satılan bir dükkân. (ç.n.)

Bayan Farrow birbirlerinden ayrı saldırıya uğramışlardı. Her ikisi de gecelik kıyafetleriyleydi ve herhangi bir zorla girme emaresi yoktu; dolayısıyla Bay Farrow saldırganlara kapıyı açmış olmalıydı. Saldırganlar Bay Farrow'u darp ettikten sonra ve para kutusunu bulup boşlatmadan önce üst kata çıkıp Bayan Farrow'a saldırmış olmalıydılar. Olay yerindeki kan izleri Bay Farrow'un ayağa kalkmayı başardığını ve bunun sonrasında dövülerek öldürüldüğünü gösteriyordu. Siyah çoraptan imal edilmiş iki maskenin bulunması, dükkân sahibini öldürdükten sonra ellerini lavaboda serinkanlılıkla yıkamış faillerin büyük ihtimalle iki kişi olduklarını gösteriyordu.

MacNaghten para kutusunu yakından incelediğinde iç kısmında parmak izini andıran bir leke gördü. Kimlik tespit yöntemlerini değerlendirmek üzere kurulmuş ve parmak izi yönteminin kullanımını beş sene önce tavsiye etmiş Belper Komitesi'nin bir üyesi sıfatıyla eline yeni tekniği sınamak için iyi bir fırsat geçtiğini düşündü. Para kutusunu bir mendille alıp kâğıda sardırdı ve Scotland Yard'da yeni palazlanan Parmak İzleri Bürosu'na yollattı.

Büronun amiri, dönemin en önemli parmak izi uzmanı kabul edilen Müfettiş Charles Stockley Collins'ti. Özellikle kendilerini sahte adlarla tanıtarak sıyrılmaya kalkışan sabıkalıları tespitte gösterdiği başarılara rağmen yöntem hâlâ kullanışsız, uygulaması zor sayılıyordu. Polis, bir cinayet soruşturması yakından izleneceği için başarısızlığa uğranması halinde kamuoyunda gülünç duruma düşeceğini biliyordu. Ötesi, parmak izinin sahibini tespit edip yakalasalar bile mahkemede jüriyi, bu bilinmedik delil yöntemiyle hüküm vermeye ikna etmeleri gerekecekti.

Collins parmak izini titizlikle inceledi ve izi, muhtemelen bir sağ el başparmağının terleme yoluyla bıraktığını belirledi. İzi Farrow çiftiyle Komiser Yardımcısı Atkinson'ın parmak izleriyle karşılaştırdı ve her üçüne de ait olmadığını buldu. Büronun elinde 80.000 ilâ 90.000 arası parmak izi dizisi bulunmasına rağmen, maalesef eşleşme çıkmadı. Bu durumsa polisi, eşleşme sağlayacak bir şüpheli aramaya zorluyordu.

Başta, ayıldığında Bayan Farrow'un saldırganların eşkâlini verebileceği umuluyordu. Ancak öyle olmadı ve kadıncağız 31 Mart'ta tek kelime dahi edemeden yaşamını yitirdi. Soruşturma ciddi bir darbe yemişti.

Polis bunun üzerine bildik yönteme başvurup olası tanıklarla görüşmeye girişti. Şanslıydılar; saat 07.30 sularında olay yerinden koşarak uzaklaşan iki adamı pek çok kişi görmüştü. Tariflere göre, adamlardan biri koyu kahverengi takım elbise ve kepli, diğeriyse lacivert şayak takımlı ve melon şapkalıydı. Tanıklardan ikisi, Henry John Littlefield adlı profesyonel bir boksörle Ellen Stanton adlı bir kız, koyu kahverengi giyimli adamın Alfred Stratton olduğunu ifade etti.

Herhangi bir sabıkası bulunmamakla birlikte Alfred Stratton polis tarafından 'serseri' olarak tanınıyordu ve yeraltı suç dünyasıyla bağlantılarının olduğu biliniyordu. Polis kardeşi Albert'ı da tanıyordu ve melon şapkalı adamın tarifi, Albert'a uyuyordu. Alfred'in teşhisi, kız arkadaşı Annie Cromarty'nin polise, Alfred'in cinayetten sonra takım elbisesini attığı ve pabuçlarını değiştirdiğini söylemesiyle neredeyse onaylandı; kız ayrıca Alfred'in kendisinden eski çoraplarından birini istediğini de hatırlıyordu. Cromarty'nin verdiği bir başka tüyo sayesinde polis, yerel su pompası istasyonun yakına gömülü 4 pound buldu. İki kardeşin tutuklanma emri, Cromarty'nin verdiği bilgilere dayanılarak çıkarıldı. 2 Nisan'da gözaltına alındılar ve parmak izi verdiler. Müfettiş Collins iki parmak izi dizisini para kutusundaki izle karşılaştırdı ve izin, Alfred Stratton'un sağ el başparmağına uyduğu sonucuna vardı. İki kardeş cinayetle suçlandı ve mahkemenin Old Bailey'de, 5 Mayıs'ta yapılması kararlaştırıldı.

MacNaghten, Collins ve savcı Richard Muir, ciddi bir mücadeleye gireceklerini biliyorlardı. Parmak izi ellerindeki tek somut delil olduğundan davanın düşüp düşememesi, izin, jüriyi ikna etmesine bağlıydı ve savunma makamı, delili boşa çıkartmak için elinden geleni ardına koymayacaktı. Parmak iziyle kimlik tespitinin öncülerinden Henry Faulds bile, tek bir parmak izi eşleşmesine bel bağlanamayacağı gibi yanlış bir

fikre kapıldığı için aleyhte konuşuyordu. Haliyle savunma tanıkları arasına onu da kattı. Savunma tanıkları arasında kimlik tespitinde parmak izine karşı antropometriyi (*bertillonage*'a İngilizlerin verdiği ad) savunan Dr. George Garson da vardı. Her ikisi de, Parmak İzleri Bürosu'nu kuran ve parmak iziyle kimlik tespitinin Britanya adalet sistemince benimsenmesini sağlayan emniyet müdürü Edward Henry'nin mesleki rakipleriydi. Henry de mahkemede bulunacaktı.

Muir ve ekibi, iki sanığı olay yerine yerleştirmek istediklerinden, iddia makamı kırktan fazla tanık çağırdı. Muir özünde görgü tanıklığına güvenmemekle birlikte, görgü tanıklarının tutarlı ifadelerinin, parmak izi delilini kuvvetlendireceği kanısındaydı. Sütçü Henry Alfred Jennings gibi kimi tanıklar, sanıkları teşhis edemedi (ama genel tarifleri tutarlıydı). Henry Littlefield ve Ellen Stanton gibi bazıları, Alfred Stratton'u teşhis etti. Farrow çiftinin otopsilerini yapan İçişleri Bakanlığı patologu mahkemeye, çiftin aldığı yaraların, Stratton kardeşlerin elinde bulunanlara benzer edevatla açıldığını söyledi.

Albert Stratton'ın kız arkadaşı Kate Wade, Albert'ın genelde kendisiyle kalmasına rağmen cinayet gecesi yanında olmadığını söyledi. Annie Cromarty, Alfred'in 27 Mart sabahı eve, nereden bulduğunu açıklamadığı yüksek miktarda parayla geldiğini söyledi. Ayrıca gazetelerde cinayet haberini okuduktan sonra, o gün giydiği kıyafeti attığını ve polis veya başka soracaklara cinayet gecesi onunla olduğunu söylemesini istediğini anlattı.

Ancak savunma makamındaki avukatlar, H. G. Rooth, Curtis Bennett ve Harold Morris olaylara dair, savcılık tanıklarının anlattıklarına kuşkuyla bakılmasını sağlayacak makul alternatif açıklamalar vermeyi başardılar. Alfred Stratton'ı tanık kürsüsüne çağıracak güvende olmalarına bakılırsa iyi bir iş çıkardıklarını düşündükleri akla geliyor. Stratton 27 Mart sabaha karşı 02.30'da, kardeşinin pencereyi tıklatmasına uyandığını söyledi. Pencereyi açtığında Albert, bir gecelik pansiyon parası borç istemişti. Bunun üzerine Alfred bir bakayım, diyerek içeri dönmüş, geri geldiğindeyse bu sefer

Albert gitmişti. Dışarı fırlamış ve bir süre sonra kardeşini Regent Street'te bulmuştu. Tanıklar onları orada görmüştü. Alfred kardeşine parasının olmadığını ama isterse geceyi evinde geçirebileceğini söylemişti. Albert bunu kabul etmiş, evde, yerde yatmış ve iki kardeş sabah dokuza kadar bir arada kalmıştı. Albert ayrıca polisin bulduğu 4 poundu boks yaparak kazandığını söyledi. Parayı sırf güvende tutabilmek amacıyla ve cinayetlerden üç hafta önce gömmüştü; esasen niyeti Annie Cromarty'ye vermekti.

Muir, parmak izi delilini açıklamak üzere Müfettiş Collins'ten önce, tanık kürsüsüne Stratton kardeşlerin mahkemelerini beklerken kapatıldıkları tutukevinde çalışan William Gittings'i çağırdı. Gittings, yaptıkları bir konuşma sırasında Albert Stratton'ın, "Bence o [Alfred] asılır, ben de on yıl yerim… Beni azmettiren oydu," dediğini anlattı. Muir jürinin, bu ifadenin itiraf sayılabileceğini düşünmesini umuyordu. Gittings'in ardından Müfettiş Collins'i kürsüye davet etti.

Muir'in planı, önce jüriye Collins'in parmak iziyle kimlik tespiti alanındaki uzmanlığını ve güvenilirliğini gösterip, sonra müfettişe parmak izinden kimlik tespitinde nasıl faydalanıldığını herkesin anlayacağı bir dille anlattırmaktı. Bunun ardından Collins'ten davayla ilgili parmak izinden bahsetmesini istedi. Collins jüriye olay yerinde bulunan para kutusunu ve içinden aldığı parmak izini gösterdi. Ardından izin on iki noktadaki aynılığına işaret ederek Alfred Stratton'ın sağ el başparmağıyla nasıl eşleştiğini gösterdi. Collins ayrıca bir jüri üyesinin talebi üzerine, parmak izlerinde farklı basınç seviyeleri nedeniyle oluşan farklılıkları da gösterdi.

Collins'ten sonra savunma makamı kürsüye Dr. John Garson'u çağırdı. Garson'un, Collins'in hocalarından olması hasebiyle jüriye söz konusu alanda daha fazla tecrübeye sahip izlenimi vererek delilini çürütmeyi umuyorlardı. Beklendiği üzere Garson, para kutusundan alınan parmak iziyle Alfred Stratton'ınkinin kesinlikle eşleşmediğini söyledi.

Ancak Garson'un parmak izinde değil rakip kimlik tespit sistemi antropometride uzman olduğunu göstermek Muir için zor değildi. Ötesi, Garson, Belper Komitesi'nde parmak

iziyle kimlik tespitinin aleyhinde konuşmuştu. Garson'un, biri Başsavcılığa, diğerini savunma avukatına yazdığı iki mektubunu mahkemeye sundu. Garson her iki mektupta da daha fazla ödeyecek tarafın lehine şahitlik edebileceğini yazmıştı. Böylece tanıklığı tek darbede boşa çıktı. Kızan yargıç Garson için 'kesinlikle güvenilmez bir tanık' yorumunu yaptı. Dr. Garson'un tanıklığının paramparça edilmesi üzerine savunma makamı, Muir'in ona da bir çare bulacağı çekincesiyle Faulds'u tanıklığa çağırmaktan vazgeçti. Kapanış konuşmalarının ardından jüri, iki saatlik bir toplantıdan sonra Stratton kardeşleri cinayetten suçlu buldu. Ölüme mahkûm edilen ikili 23 Mayıs 1905'te asılarak idam edildi.

Kimlik tespitinin, kitap boyunca zikredeceğim tarihi, tam anlamıyla bir emsalsizlik tarihidir. *Bertillonage* veya parmak izinden tespit gibi kanıtlanmış sistemlerin işe yaramalarının nedeni, adli soruşturmalarda son derece fayda sağlamış olan bireysel eşsizliğimizdir. Bu bölümde ele aldığımız teknikler, adli bilimler yöntemlerinin adalet sistemine katılmasına yönelik ilk başarılı adımları temsil ediyor ve şüphelilerin bir soruşturmayla çabucak ve etkin ilintilendirilmelerinin (ya da elenmelerinin) polisin işini ne kadar kolaylaştırdığını gösteriyorlar. Öte yandan, bu tür kimlik tespitleri, ne denli sağlam olurlarsa olsunlar, genellikle bulmacanın sadece bir kısmına denk düşerler. Birçok farklı adli bilim tekniğini birlikte kullanarak yapılan çalışmalar, olayların anlaşılmasında çok daha net bir resim ortaya çıkarırlar.

Yalnız gaddar öfkesi silahların....

Wilfred Owen, ‘Mahkûm Gençlik için Marş’ (1917)

2
BALİSTİK



Polis memuru George Gutteridge 1891'de, Norfolk idari bölgesinde bulunan Downham Market'te dünyaya gelmişti. 1910 Nisan'ında Essex Bölge Emniyet Teşlikatı'na katılmış ve burada, 489 yaka numarasıyla sekiz sene polislik yapmış, 1918'de istifa ederek orduya yazılmıştı. Makineli Tüfek Birlikleri'nde on ay boyunca Fransa'da görev yaparak savaşın tüm dehşetini yaşamıştı. Sonrasında Essex Emniyeti'ne geri dönmüştü. Karısı Rose ve iki çocuğu, Muriel ve Alfred'le birlikte Stapleford Abbotts adlı ufak, pek hoş bir köye yerleşmişti ve Epping kasaba sınırları dâhilinde günde dört devriye geziyordu.

Gutteridge 26 Eylül 1927 günü çifte vardiyadaydı. Saat 18.00'de ilk mesaisinden eve döndü ve akşamı ailesiyle geçirdi. İkinci vardiyası için saat 23.00'te evinden ayrıldı ve Lambourne End köyünde görevli aksi istikamet devriyesi memur Sydney Taylor'la buluşmaya gitti. İki memur, önceden planladıkları gibi, Romford'dan Chipping Ongar'a giden B175 numaralı yolda buluştular. Vardiya bitişinde Gutteridge, saat 03.05'te evine dönmek için yola koyuldu. Ama evine varamadı.

Ertesi sabah, 06.00 sularında postacı William Alec Ward, Stapleford Abbots köyünün postanesine günlük postayı bıraktı. Ardından Ongar yoluna koyulup Pinchback Köprüsü'nden Stapleford Tawney köyüne yöneldi. Bir dönemeci alırken ileride, yol kenarında büyükçe bir nesne gördü ve yaklaştıkça nesnenin bir insan olduğunu anladı. Ceset,

çimenler üzerinde yarı oturur bir konumda, bacakları yola uzatılarak bırakılmıştı. Ward cesedin memur Gutteridge'e ait olduğunu dehşetle fark etti. Derhal minibüsüne atlayan Ward, Romford polisine telefon etmek için Stapleford Tawney'ye gitmeden önce yardım istemek amacıyla yakınlardaki bir eve yollandı.

Müfettiş John Crockford, Romford'dan yaklaşık 07.45'te gelene kadar sorumluluğu, olay yerine varan ilk polis memuru Albert Blockson aldı. Müfettiş gelir gelmez cesedi inceledi. Gutteridge'in elinde kalemi vardı ve not defteri yolda, hemen yakınında duruyordu. Copu ve el feneri üzerinde, normal yerlerindeydi. Yüzünün sol tarafında, şakağında iki büyük kurşun girişine uyumlu delikler vardı. İki çıkış deliğiyse boynunun sağ tarafındaydı. Her biri birer göze, iki el daha ateş edilmiş görünüyordu. Bunun nedeninin, kişinin ölmeden önce gördüğü son şeyin retinasında kaldığına dair yanlış inanç olabileceği düşünüldü. Gözlere o tür bir 'görüntü' varsa yok etmek amacıyla ateş edilmişti.

Dört el ateş edildiği görüşü, yol zemininden sökülen iki adet 45'lik mermi ve daha sonra otopsi sırasında vücutta bulunan diğer ikisiyle onay buldu. Ölüm saati tahminen cesedin bulunmasından dört ilâ beş saat öncesiydi. Bulunduğunda elinde kalemi ve yerde not defterinin oluşu, Gutterdige'in vurulduğu sırada durdurduğu bir arabanın bilgilerini kayda almaya başladığı çıkarımına yol açtı. Mermiler ve kovan, dönemin en önemli balistik uzmanı Robert Churchill'e teslim edildi. Şeklen bozulmalarına rağmen mermilerde, Churchill'in Webley marka bir tabancadan atıldıklarını saptamasına yetecek denli yiv vardı.

Katil yahut katillerin peşine düşüldü. Cinayet başından itibaren, aynı gece Dr. Edward Lovell'ın Billericay'deki (olay mahalline yaklaşık on beş kilometre mesafede) garajından çalınan TW6120 plakalı Morris Cowley marka arabayla ilintilendirilmişti. Komşular sabahın erken saatlerinde süratle geçen bir arabanın sesini duymuşlardı. Ancak, aynı sabahın ilerleyen saatlerinde, çalındığı polise bildirildiğinde, araba Güney Londra'daki Brixton'da bulunmuştu bile. Araba-

nın çamurluğu hasar görmüştü ve karoserinde kan lekeleri bulunmuştu. Takometresi de arabanın 42 mil (yaklaşık 68 kilometre) yol aldığını gösteriyordu ki bu tamı tamına Dr. Lovell'ın garajıyla Brixton arasındaki mesafeydi.

Polis arabanın içinde boş bir kovan bulmuştu. Kovan, ateşleyen silahın kama gövdesindeki[13] bir kusur yüzünden çizilmiş görünüyordu. Kovandaki iz, şeklen bir jokey kepini andırıyordu; davanın ilerleyen safhalarında kazanacağı önem, olaya Jokey Kepi Cinayeti adının verilmesine yol açacaktı. Kovanın üzerinde ayrıca RLIV harfleri vardı; bu da, eski bir Mark IV modeli olduğunu ve Birinci Dünya Savaşı'nda kullanılmak amacıyla Kraliyet Gözlemevi'ndeki Woolwich Silahhanesi'nde imal edildiğini gösteriyordu.

Cinayet soruşturması dört ay sürdü; Başmüfettiş Berrett ile yardımcısı Komiser Harris bir ara, 160 saatlik bir dilimin 130 saatini hiç ara vermeden çalışarak geçirdiler. Sonunda şüpheleri Frederick Browne (46) ve Pat Kennedy (42) adlı iki araba hırsızında yoğunlaştı ama delil yetersizliği daha ileri gitmelerini engelliyordu. Thames Nehri'nde iki adet Webley tabanca bulunmuştu ama Churchill, ikisinin de malum jokey kepi izini bırakmaması yüzünden cinayette kullanılan silah olmadıklarını göstermişti.

Lakin soruşturmanın şansı 20 Ocak 1928'de polisin Frederick Browne'yi, Vauxhall marka bir arabayı çaldığı şüphesiyle Clapham Junction'daki garajında gözaltına almasıyla döndü. Browne sigorta sahteciliği, araba hırsızlığı, darp ve en önemlisi, ateşli silah taşıma suçlarından sabıkalıydı. Üstü arandığında arka cebinden on iki adet 45'lik kovan çıktı. Bunun üzerine arabası aranınca sürücü kapısının cebinde dolu bir Webley tabanca bulundu. Destek çağrıldı. Sonucunda garajdaki ofis odasında kâğıda sarılı on altı adet 45'lik kovan daha bulundu. Ayrıca daha ufak bir tabancayla yirmi üç adet 22'lik mermi de bulundu. Browne'nin Lavender Hill'de kaldığı pansiyondaki aramadaysa dolu bir Smith & Wesson ele geçirildi.

---

13 Ateşli silahlarda namlunun arka kısmını kapatan metal parça. (ç.n.)

Browne'nin Kennedy adlı namlı bir alkoliği yanında çalıştırdığı biliniyordu; yalnız 17 Aralık 1927 tarihinde, içki sorunu işini etkilediği için Kennedy'yi kovmuştu. Kennedy alışılmadık tiplerdendi: İskoçya'da, İrlandalı bir ailede doğmuştu; İrlanda aksanıyla konuşuyor ama kendisini İskoç sayıyordu. Asker kaçaklığı suçuyla ordudan kovulmuştu ve haneye tecavüz, ahlâksızlık, sarhoşluk ve hırsızlık gibi suçlardan sabıkası vardı.

17 Aralık'ta yolları ayrılınca Kennedy, trene atlayıp Liverpool'a gitmişti. Üç hafta sonra evlenmek üzere Londra'ya döndü. Browne'nin tutuklandığından haberi yoktu. Bu yüzden 21 Ocak Cumartesi öğlen saatlerinde Browne'nin garajına uğradı. Kapıdaki çatlaktan içeri bakınca trençkot ve şapkalı iki kişi gördü. Adamların polis olduğundan ve kendisini beklediklerinden şüphelendi. İzlenmemeye dikkat ederek evine döndü, karısını aldı ve gece yarısı treniyle Liverpool'a gitti.

Ancak polisten uzun süre kaçamadı. 25 Ocak Çarşamba günü 23.40'ta, kaldığı evin dışındaki birkaç kişi dikkatini çekti. Kıyafetlerinden sivil polis memurları olabileceklerini varsayarak kaçmayı denedi. Sırtına bir gömlek geçirmeden, pantolonunu veya pabuçlarını bağlamadan, alelacele çıktı. Ama görünmeden kaçamadı. Kennedy'yi geçmişte defalarca gözaltına almış Komiser Yardımcısı Bill Mattinson önüne çıktı. Kennedy cebinden bir tabanca çekip Mattinson'a, "Çekil yolumdan Bill!" diye bağırdı. "Yakarım yoksa!" Sözünü tutup tetiğe asıldı asılmasına ama Mattinson'ın şansına, silah ateş almadı (daha sonradan emniyet mandalını açmadığı anlaşıldı). Mattinson atıldı; yardım isteyerek bir eliyle silahlı eli yakalarken diğeriyle yumruğu indirdi. Üç polis derhal yetişti ve Kennedy'yi, silahını alıp etkisiz kılmayı başardılar.

Ertesi gün Kennedy Londra'ya getirilmiş ve Yeni Scotland Yard'da gözaltına alınmıştı. Burada Müfettiş Berrett, Kennedy'yi polis memuru Gutteridge'in öldürülmesi hususunda sorguya aldı. Kennedy durumunu ele almak için birkaç dakika izin istedi. Berrett kabul edince, bu sefer karısıyla görüşmeyi talep etti. Berrett bunu da kabul etti. Kısa bir görüşmenin ardından Kennedy ifade vereceğini söyledi

ve ifadesinde polis memuru Guttridge'in öldürülmesinden Browne'yi sorumlu gösterdi.

Balistik uzmanı Robert Churchill, Browne'nin tutuklanmasıyla ele geçirilen silahları karşılaştırma mikroskobu kullanarak incelemişti ve arabada bulunan boş kovanın, gözaltına alındığında Browne'nin eşyası arasında çıkan Webley marka tabancadan atıldığını kanıtlayabilecek durumdaydı. Browne'nin bu delile karşı yapabileceği tek mümkün savunma, tabancayı cinayetten sonra Kennedy'den aldığını iddia etmekti.

Mahkeme 23 Nisan 1928 günü, Yargıç Avery başkanlığında, Old Bailey'de başladı. Browne, söz konusu geceyi evde uyuduğunu iddia ederek masumiyetinde ısrar etti. Savcılık aralarında dört balistik uzmanının da bulunduğu kırktan fazla tanık çağırdı. Mahkemenin esas önemli tarafı Robert Churchill'in sunduğu adli delildi; Churchill, fotoğraflar kullanarak mahkemeye kovan üzerinde bulunan izlerin tabancadakilerle eşleştiğini göstererek Browne'nin arabasında bulunan tabancanın cinayet silahı olduğunu kanıtladı. Sonunda iki sanık da suçlu bulunup idama mahkûm edildi. İdamları 31 Mayıs 1928'de gerçekleşti.

George Gutteridge, Warley Mezarlığı'na gömüldü. Mezar taşına şunlar yazıldı:

> 27 Eylül 1927 günü görev başında can veren, Essex Emniyeti'nden polis memuru George William Gutteridge'in onurlu anısına.

George Gutteridge'in katlinde kullanılmış Webley marka tabanca ile mermiler halen Essex Polis Müzesi'nde, Browne ve Kennedy ile ilgili diğer eşya ise Scotland Yard'daki Kara Müze'dedir. Gutteridge'in katledildiği yol 1927'den sonra değiştirilmiştir ve bugün üzerine bir hatıra taşı dikili kısa bir bölümüne Gutteridge Lane adı verilmiştir.

Barut muhtemelen 9. yüzyılda Çin'de keşfedilmiştir, ama barut kullanan bir silaha dair ilk görsel delile 10. yüzyıl ortalarında rastlanmıştır. Batı Çin'deki Dunhuang'dan gelme bir sancağın üzerine 'ateş mızrakları' içeren bir resim yapılmıştır.

Resimde bu ateş mızraklarıyla saldıran iblisler tasvir edilmiştir. İlkel bir alev makinesi gibi kullanılan ateş mızrağı esasen uzun bir sopanın ucuna bağlanmış, içi barut dolu bir tüptü. Çinliler, namlu denebilecek tüpe sıkıştırılarak doldurulacak şarapnellerin alevlerle birlikte fırlayarak silahın öldürme yetisini azamiye çıkartacağını da keşfetmişlerdi. 1132'deki De'an kuşatmasını anlatan bir kayıtta, savunmadaki Song askerlerinin saldıran Jurchenlere karşı ateş mızraklarını büyük başarıyla kullandığı yazılıdır.

Barutun Avrupa'ya gelişine dair birkaç teori var. Bunlardan biri, İpek Yolu vasıtasıyla Çin'den, bir diğeriyse 13. yüzyıldaki işgal sırasında Moğollar tarafından getirildiğini öne sürer. Rus devletlerinde ateşli silah kullanılışına dair ilk kayıt, Toktamış hükümdarlığındaki Altın Ordu'nun 1382'de Moskova'yı kuşatmasına aittir. Şehri savunanlar, kayıtlara göre, *tiufiak* adlı ateşli silahlardan yararlanmıştır. Avrupa'da daha ufak, elde



"Ateş mızrakları" ve ilkel el bombalarının ilk tasvirlerinin görüldüğü Dunhuang bölgesinden bir 10. Yüzyıl sancağı. Resmin sağ üst kısmında bu silahları Buda'ya karşı kullanan iblisler resmedilmiştir.

taşınabilir toplar on dördüncü yüzyılda geliştirildi. Gelişim öyle hızlıydı ki on beşinci yüzyılın sonlarında Osmanlı İmparatorluğu piyadelerini ateşli silahlarla donatabiliyordu.

Ancak savaş durumları haricinde ateşli silahlar genelde sadece zenginlerde ve esasen av amacıyla bulunuyordu (çok pahalıydılar). Suçluların tercihi konumuna gelmeleri daha birkaç asır sürecekti. On yedinci yüzyılda ateşli silahların yay ve arbalet gibi geleneksel silahların yerini aldığı savaşlar, daha az varlıklı pek çok kişiye bu silahları kullanmayı öğretirken, bir yandan da kıtayı genel erişime açık silahlarla doldurdu. Bu durumsa silahlı suçlarda, özellikle günümüzde iyice romantikleştirilen yol soygunlarında muazzam bir artışa neden oldu.

Lakin eski ateşli silahların epey kullanım zorluğu vardı. Doldurulmaları zahmetliydi ve tek el atış yapılabiliyordu. Atıştan sonra aynı zahmetli doldurma işi sil baştan tekrar ediliyordu. Normal bir okçu, bir ateşli silahın yeniden doldurulma süresi içinde altı, usta bir arbaletçiyse çok daha fazla ok atabiliyordu. Bu duruma dair 18. yüzyılda bir yol eşkıyasıyla genç bir terzi arasında geçen pek meşhur bir öykü vardır. Genç terzi o dönemlerde yol kesen eşkıyalarla kaynadığı için çok tehlikeli sayılan Hounslow Heath'ten geçiyormuş. Sahiden de çok geçmeden silahlı bir eşkıya yolunu kesip parasını istemiş. Terzi cüzdanını verdikten sonra cin bir fikirle eşkıyadan, en azından mücadele etmiş havası versin ve ödlek olduğu düşünülmesin diye şapkasına ateş etmesini istemiş. Eşkıya şapkaya ateş ettikten sonra terzi kendi piştovunu çıkarmış ve sadece kendi kesesini değil, eşkıyanın daha önce soyduğu kimselerinkileri de almış.

Adli balistik konusuna eğilmeden önce bir ateşli silahın çalışma ilkelerini kavramak fayda sağlayacaktır. Ateşli silahlar yavaş ve güvenilmez aletlerden bugünkü ölüm makinelerine çarçabuk dönüşüvermişlerdir. Fitiller, hafif ateşli silahlarda geliştirilen ilk ve en basit ateşleme mekanizmalarıydı. Kullanımları yavaştı. Barut namludan içeri doldurulmak zorundaydı; ardından kurşun bir mermi ve mermiyi yerinde tutmak üzere kâğıt konuyordu. Ardından hepsi "harbi"

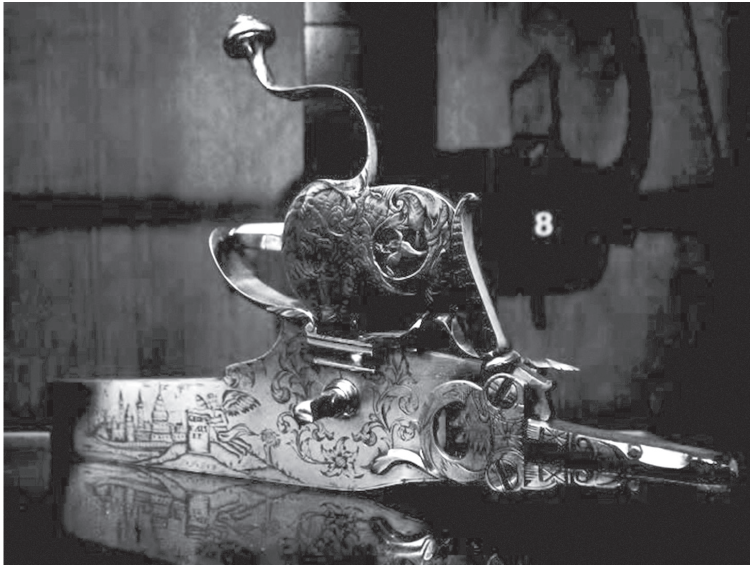
adlı çubuk vasıtasıyla dibe sıkıştırılıyordu. Bunun ardından silah, namlunun arkasındaki falya tavasına barut dökülerek ateşlenmeye hazır hale getiriliyordu. Bu tavanın ortasında namludaki baruta bağlanan bir ‘temas deliği’ bulunuyordu. Tavadaki barut, yanan bir kibrit yahut güherçileye batırılmış bir ip vasıtasıyla yakılırdı. Dıştaki barutun alevi, temas deliğinden geçerek silahın içine girer ve namludaki barutu ateşlerdi. Bu barut muazzam bir hızla yanar, çıkan sıcak gaz da mermiyi, dumanlarla birlikte namludan dışarı fırlatırdı. Savaş alanlarının, tarafların birbirlerini göremeyeceği kadar dumanla kaplanması sıkça yaşanan bir durumdu.

Fitilli mekanizmanın halefi, Avrupa’da ilk defa 1500 dolaylarında görülen çarklı mekanizmaydı. Bu mekanizmanın icadı, 1490’ların ortalarında yaptığı çizimler yüzünden kimi yerde Leonardo da Vinci’ye atfedilir. Pek çok kusuruna karşın çarklı mekanizma, hem kullanışlılık hem de açık barut yakınında yanar vaziyette kibrit bulundurma —ki hiçbir zaman iyi fikir değildir— zorunluluğunu ortadan kaldırdığından emniyet açısından fitillerden çok üstündü. Mekanizma, günümüzdeki çakmaklardakine benzer minik bir çarka dayanır. Bu çark kullanım öncesinde bir mandalla geriliyor ve tetik çekildiğinde hızla dönerek çakmaktaşı üzerinde, barutu ateşleyen kıvılcımlar yaratıyordu. Çark mekanizması faydalı bir icattı ama saatçi işi çark düzeneğinin yüksek maliyeti yüzünden geniş çapta benimsenmedi.

Hafif ateşli silahlarda çığır açansa çakmaktaşlı ateşleme mekanizması oldu. 1610’da Kral XIII. Louis için hazırladığı silahla Fransız ressam ve mucit Marin le Bourgeoys, çakmaktaşı mekanizmasını bir ateşli silaha ilk monte eden kişi kabul edilir. Bu tasarımda ‘horoz’un (biçimi nedeniyle bu adı almış, yayla gerilen bir kol) ağzına sivriltilmiş bir çakmaktaşı parçası takılmıştı. Tetikle serbest kalan horoz düşerek bir çelik parçasına çarpı kıvılcım çıkarıyordu. Horoz her atıştan sonra kurulmak, çakmaktaşıysa aşındığından belli bir süre sonra değiştirilmek zorundaydı. Çakmaktaşı mekanizması 18. ve 19. yüzyıllarda misket tüfekleri ve piştovlarda yaygın kullanıldı.

Çakmaktaşlı mekanizma seleflerinden çok daha etkindi ama falya tavasının açıkta olması nedeniyle yağmurlu havalarda yahut rutubette güvenilemezlikleri gibi bir takım kusurları vardı. Aberdeenshire'dan Vaiz John Forsyth'ın bir icadı, 1820 dolaylarında bu sorunu çözdü. Kapsül (vurmalı kapsül), içinde cıva fulminat[14] adlı, vurmaya hassas patlayıcı kimyasal bileşik bulunan ve genellikle bakır veya pirinçten yapılan ufak bir silindirdi. Kapsül, namlunun arkasındaki deliğe yerleştiriliyordu. Çakmaklı tüfeklerin horozuna benzer yaylı bir kolun kapsüle vurması cıva fulminatı patlatıyordu. Bu patlamadan doğan kuvvet namlu içinde hareket ederek doldurulmuş barutu ateşliyor, ateşlenen barutsa namludan çıkışı sağlıyordu.

Kapsülü, çıkışının üzerinden çok zaman geçmeden, on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında kartuş izledi. Kartuş çıkana kadar mermi ve barut namluya ayrı konuyordu. Kar-

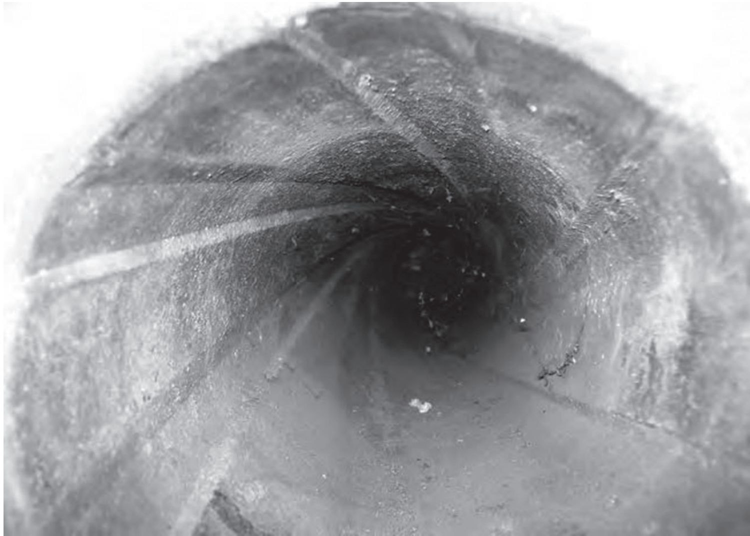


Yaylı horozu ve çarpmasıyla üzerinde barutu ateşleyen kıvılcımların oluştuğu çelik parçayı gösteren çakmaktaşlı mekanizma.

14 Ateşleme sistemlerinde kullanılan kimyasal patlayıcı; Hg $(CNO)_2$ (ç.n.)

tuş ise kapsül, barut ve mermiyi hava şartlarının etkisine tamamen kapalı bir ambalaj içinde topluyordu. Gaz basıncı, haznenin içine sertçe bastırarak kartuş ceketini genleşmeye zorladığından, pirinç mermi ceketinin başlıca teknik avantajı, kuyrukta (namlunun arkasındaki kısım) yüksek basınçlı gazların etkin ve güvenle mühürlemesiydi. Bu da, silahı kullananı yaralayabilecek sıcak gaz sızıntısını engelliyordu. Kartuşun kullanımı aynı zamanda mermi, barut ve fitili bir araya getirmek suretiyle günümüzün seri ateş eden silahlarının yolunu açıyordu.

Ancak tüm bu gelişmelere rağmen isabet hâlâ sorundu. Yivlerin —mermiye tutarlı bir dönüş sağlamak için namlu içine yapılan döngüsel oluklar— kökenini belirlemek epey zor; ama ilk denemelerin Avrupa'da, 15. yüzyılda yapıldığına dair belirtiler mevcuttur. İlk misket tüfekleri, namlunun devamlı temizlenmesini gerektiren bolca kurum üretmekteydi; 'kurum oluklarının' sürekli temizlemeyle yahut kasten yapıldığı düşünülmektedir. Buysa isabet konusunda belli bir fikir doğmasını sağlamış olabilir. Yivlerin gerçek anlamda



Yivleriyle 19. yüzyıldan kalma bir Fransız topu. Yivler gelecekte balistik uzmanlarının mermilerin ateşlendiği silahları saptamalarında büyük rol oynayacaktı.

namlu içinde yer almalarıysa 15. yüzyıl ortalarına dayanır. Adli bilimlerde balistik konusunda ateşli silahların bu özelliği, ileride göreceğimiz üzere, büyük önem kazanacaktı.

1794'te, Prescot'ta Edward Culshaw adlı bir kişi, bir hırsız tarafından kafasından vuruldu. Bu cinayet, balistik sayesinde çözülen ilk cinayet sıfatıyla tarihe geçecekti. Yerel cerrah, Culshaw'un otopsisini yaptı. Otopsi sırasında sadece piştovdan ateşlenmiş mermiyi değil, ateşleme sırasında namludan püsküren, doldurmada kullanılan kâğıttan da az miktarda (eski, namludan doldurma silah dönemi) buldu. İncelendiğinde, parçaların bir nota sayfasına ait olduğu ortaya çıktı. Soruşturmalardan sonra bir ihbarcı, on sekiz yaşındaki John Toms'u şüpheli olarak bildirdi. Yakalanıp üzeri arandığında Toms'un cebinden yırtık bir nota sayfası çıktı. Culshaw'un kafasından çıkarılan kâğıt parçası, nota sayfasıyla eşleşti. Toms yargılandı, suçlu bulundu ve idama mahkûm edildi. 23 Mart 1794'te Lancaster Assizes'ta asılarak idam edildi.

Benzer bir vaka yaklaşık yüz yıl sonra, 1891'de Fransa'da yaşandı. Hayatının aşkıyla evlenip aile kurmaya hazırlanan Charles Guesner, mutlu bir adamdı. Ama mutluluğu fazla sürmedi. Nikâhlarından birkaç ay sonra bir gece, uyurlarken yatak odalarına giren bir adam Charles Guesner'yi başından vurdu. Guesner oracıkta can verdi. Silah sesine uyanan karısı, kanlar içindeki eşini görür görmez bayıldı. Katil kaçarak geceye karıştı.

Cinayet, vahşeti kadar merak da uyandırıcıydı; Guesner sevilen bir adamdı. Evden hiçbir şey çalınmamıştı ama daha iyi bir açıklama bulunamadığından cinayeti, Guesner'yi vurduktan sonra paniğe kapılıp hiçbir şey çalamadan kaçan bir hırsızın işlediği kanaatine varıldı. Polisin bulabildiği tek ipucuysa tabancada kullanılan kâğıt parçasıydı. Parça incelendiğinde Lorraine yıllığından bir sayfaya ait olduğu anlaşıldı. Soruşturmanın devamı ortaya, Bivert adında, Bayan Guesner'ye talip olmuş bir adamı şüpheli olarak ortaya çıkardı. Bivert'nin, arzuladığı kadının Guesner'yle evlenmesinden duyduğu mutsuzluk ve kıskançlık keşfedildi; polis evini

aradı ve nihayetinde sayfası yırtık yıllık ele geçirildi. Bivert yargılandı ve suçlu bulundu. Normalde giyotine yollanması gerekirdi. Ancak Fransa yasaları *tutku suçlarını* —kuvvetli duyguların etkisinde işlenen suçlar— ayrıca tanıdığından Bivert, Bayan Guesner'yle ilişkisi göze alınarak yirmi yıl ağır hapse mahkûm edildi.

Fransız kimyager Roussin, bir suçun çözümüne bir merminin kimyasal analizi sayesinde ulaşan ilk biliminsanları arasına girme ayrıcalığına 1869'da erişti. Soruşturmaya konu cinayetin kurbanı, kimliği belirsiz bir kişi tarafından kafasından vurulan Brétigny papazıydı. Şüpheler, Cadet adlı bir saat ustasının üstünde toplanmıştı. Polisin iyi tanıdığı Cadet'nin papazdan haz etmediği biliniyordu. Papazın kafasından çıkan kurşun, çarpma anında parçalanmıştı. Buysa Cadet'nin evinde bulunan mermilerle karşılaştırma yapılmasını imkânsız kılıyordu. Aynı şekilde, evde bulunan iki piştovun kalibreleriyle (namlunun yaklaşık iç genişliği) eşleştirme de mümkün değildi. Roussin kimyasal analiz fikrini ortaya atana kadar polis ne yapacağını bilemedi. Roussin mermi parçalarının tam ağırlıklarını ve erime noktalarını saptadı; böylece miktarları açısından kalay ve kurşun bileşimlerini tamı tamına bulabildi. Aynı analizi Cadet'nin evinde bulunan mermilere uygulayınca bire bir eşleşme çıktı. Cadet yargılandı ve cinayetten suçlu bulundu.

Adli tıbbın diğer dalları gibi, balistik de suçluları yakalarken, diğer taraftan bir o kadar da masumu kurtarmıştır. Ağustos 1876'da Nicholas Cock adlı bir polis memuru, Manchester'ın Whalley Range kesiminde vurularak öldürüldü. John ve William Habron adlı iki kardeş bu cinayetin zanlıları olarak yakalanıp hâkim karşısına çıkarıldı. John serbest bırakıldı ama William idama mahkûm edildi (cezası daha sonra müebbete çevrildi).

Ama dava burada son bulmadı. Mahkemeden bir gün sonra Sheffield'in banliyölerinden Ecclesall'da Arthur Dyson adlı bir adam öldürüldü. Dyson'ın karısı katili görmüştü; adı Charles Peace'ti ve kadınla ilişkisinin bulunduğu öne sürülüyordu. Cinayet sebebi kıskançlıktı. Peace (1832-1879) dönemin

en meşhur suçlularındandı; adı Sherlock Holmes'un 'Meşhur Bir Müşteri Macerası' ve Mark Twain'in 'Kaptan Stormfiled'ın Cenneti Ziyareti' adlı öykülerinde bile yer almıştı.

Peace, Dyson'ın ölümünden iki sene sonra, Blackheath'te bir evi soymaya çalışırken Robinson adlı bir polis memurunu vurarak yaralamasının ardından nihayet yakalandı. Mahkemede Dyson cinayetinden suçlu bulundu ve idama mahkûm edildi. Peace darağacına giderken Cock cinayetini itiraf etti ve cinayeti tek başına işlediğini söyledi. Polis Peace'in, nasılsa kaybedecek bir şeyi kalmamışken bir suçlu dostunu kurtarmak istediğini düşünerek inanmadı. Mamafih Arthur Dyson ile polis memurları Robinson ve Cock'tan çıkarılan mermilerin karşılaştırılmasına karar verildi. Çok geçmeden mermilerin hepsinin aynı silahtan, Charles Peace'in tabancasından çıktığı anlaşıldı. Derhal salıverilen William Habron'a hatalı mahkûmiyet yüzünden kaybettiği üç yıla karşılık tazminat ödendi.

Atlantik'in karşı kıyısındaki Amerika da balistik biliminin gelişiminde önemli rol oynadı. 1830'da, Samuel Colt adlı 16 yaşındaki bir oğlan, Connecticut'ın Hartford kentindeki evinden kaçtı. Diğer binlerce genç gibi denize gitti; dünyayı görmek arzusundaydı. Seyahatleri sırasında kendine tahtadan bir tabanca oydu; tabancada horozun eylemiyle dönen silindirik bir hazne vardı.

Birkaç yıl sonra Amerika'ya döndü ve daha yirmi birindeyken, New Jersey'nin Paterson kentindeki atölyesinde tabancasının modellerini üretmeye girişti. Bu ilk örnekler dâhiyaneydiler, öte yandan hem karmaşık yapılı —yirmi dört parça çark, mandal ve yay— hem de 5 dolarlık fiyatlarıyla pahalıydılar. Colt'un imalathanesinin 1842'de iflas etmesinin önde gelen sebepleri bunlardı. Ancak tabancalar rüştünü ispatlamıştı. İmalathanenin kapanmasından bir sene önce Teksas korucularından Jack Hayes, Enchanted Rock adlı bir yerde bir Komançi grubu tarafından tuzağa düşürülmüştü. Kızılderililer Hayes'in tüfeğinin tek atıştan sonra doldurulma gerektireceğini, bu arada saldırıp kolayca kafa

derisini yüzebileceklerini zannediyorlardı. Hayes ateş edene dek temkinle yaklaştılar. Ateş eder etmez de hızla üstüne saldırdılar. Ancak Hayes'in bir adet Colt tabanca taşıdığından habersizdiler. Hayes tabancasını çekti ve hepsini öldürdü.

Yeni silahı duyan Teksas korucularından Yüzbaşı Hamilton Walker, tabancanın potansiyelini fark etti ve Colt'a el vermeye karar verdi. Colt, Paterson'dan New York'a taşınmıştı; Walker ziyaretine gitti ve beş atımlı Paterson Colt revolver temelinde yeni bir tabanca üretmek üzere birlikte işe girişmelerini teklif etti. En önemlisiyse çalışmanın finansal yükünü üstlenmesiydi. Colt yardım teklifini kabul etti ve iki ortak, yeni bir fabrika kurdu. 1847'ye gelindiğinde yepyeni, altı mermilik ve yirmi dört yerine sadece beş oynak parçalı bir revolver üretmişlerdi. ABD Atlı Birlikleri, had safhada etkinlik sağlayan bu yeni revolverlerle donatıldı. 'Boyu ne olursa olsun korkma kimseden / Tehlike kapıdayken çağır beni / Eşitleyeyim herkesi' diye giden bir şiir yüzünden tabancaya 'eşitleyici' lakabı takıldı. Colt ile Walker, milyoner oldular.

Colt fabrikasının seri üretime geçişi tabancaları ucuz ve erişilir kıldı. Haliyle James çetesi gibi banka ve tren soyguncularının tercih ettikleri silaha dönüşmeleri uzun sürmezken, John Wesley Hardin ve Billy the Kid gibi silahşorlar da bu tabancaları 'hızlı çekerek' nam saldılar. Gene aynı nedenle Wyatt, Virgil ve Morgan Earp kardeşler gibi kanun adamları da aynı ölçüde şöhret kazandılar. Silah bolluğu şüphesiz pek çok bakımdan feciydi ama revolverlerin tasarımında adli bilimlere büyük fayda getirecek bir şey vardı.

Revolverlerde yiv, tasarımları icabı mevcuttu. Namlu içindeki oluklar sayesinde mermi dönme hareketi kazanıyordu. Bu ise mermi ceketlerinin, namluda olabilecek diğer kusurlarınkilerin yanı sıra, yivlerin izlerini de taşımalarına yol açıyordu. Lyons Üniversitesi adli bilimler profesörlerinden Alexandre Lacassagne (1843–1924) her silahın ateşlediği mermide eşsiz bir 'parmak izi' bıraktığını fark etti. Lacassagne 1889'da bir kurbandan çıkarılan mermideki yiv izlerini, şüphelilerin tabancalarındaki yivlerle karşılaştıran ilk kişi

olarak tarihe geçti. Mermiyi inceleyen profesör, üzerinde, namludan geçiş sırasında meydana gelmiş yedi adet boylamasına oluk izi keşfetti. Toplanan tabancalardan sadece birindeki yivler mermideki izlerle eşleşiyordu. Bu sayede katil tutuklandı ve cinayetten hüküm giydi.

Ama balistik delillerin ABD'de ciddiye alınması ancak 1915'te, New York eyaletinin Orleans ilçesinde gerçekleşti. Meşhur Charlie Stielow ve Nelson Green davası, bir kişin suçluluğu veya masumiyetinin belirlenmesinin ne büyük önem taşıyabileceğini gösterdi.

Aynı yılın 22 Mart sabahı, Charlie Stielow adlı, hoş tabiatlı fakat cahil bir çiftçi, kapısının önünde, sırtında geceliğiyle bir kadın cesedi buldu. Yakından bakınca kadının, Charles Phelps adlı bir zatın kâhyalığını yapan Margaret Wolcott olduğunu gördü. Phelps, Stielow'un patronu ve çalıştığı çiftliğin sahibiydi. Margaret göğsünden vurulmuştu. Gece kar yağmıştı ve Margaret'ın ayak izleri hâlâ tazeydi. Stielow izleri takip etmeye karar verdi ve kadının, Phelps'in evinden geldiğini anladı. Mutfak kapısı ardına kadar açıktı; içeri girdiğinde doksan üç yaşındaki Phelps'in yerde yattığını gördü. Üç kurşunla vurulmuştu. İnanılmaz tarafı, adamcağızın henüz ölmemiş olmasıydı ama fazla dayanamadı. Derhal çağrılan polis, olay yerine çabucak geldi. Ancak bu boyutta bir suçla daha önce karşılaşmadıklarından olay mahallini mahvedip delilleri bozarak faydadan çok zarar verdiler. Nihayetinde Orleans ilçe idaresi alışılmadık bir hamleyle cinayeti soruşturması için New York'un Buffalo kentinden özel dedektif George W. Newton'ı getirtti. Newton, sadece on günlük bir soruşturmanın ardından Stielow'un, Phelps ve karısının yanında kalan kayınbiraderi Nelson Green'in fail olduğunu öne sürdü. Green tutuklandı ve kısa sürede cinayetleri itiraf etmekle kalmayıp Stielow'u da suçladı. Tutuklanan Stielow da hemen itiraf etti. O dönemlerde sorgu teknikleri çok daha fizikseldi ve dayakla itiraf almak gayet sıradan bir durumdu.

İkili, yazılı itirafnamelerinde —neredeyse tıpatıp aynıydılar— mutfak kapısını çaldıklarını ve kapıyı açan Phelps'i,

parasını sakladığını düşündükleri yatak odasına çıkmadan önce oracıkta vurduklarını söylemişlerdi. Bu sırada Bayan Wolcott odasından fırlayıp mutfak kapısını çarparak kaçmaya kalkışmıştı. Green veya Stielow (her ikisi de kendisinin ateş ettiğini söylediğinden hangisinin yaptığını kestirmek imkânsızdı) mutfak penceresinden ateş ederek kadıncağızı vurmuş ve parayı aramaya devam etmişlerdi. Her ikisi de ifadelerinde 200 dolar bulup diğerine verdiğini söylemişti. Her ikisi de eve döndüklerinde Bayan Wolcott'ın yardım çığlıklarını duyduğunu ama aldırmayıp ölüme terk ettiğini anlatmıştı. Newton her iki adamın da silah konusunda yalan söylediklerini, Stielow'un 22 kalibrelik bir revolverle 22 kalibrelik bir tüfeği saklaması için bir akrabasına verdiğini keşfetmişti. Kurbanlar 22'lik bir silahla öldürülmüşlerdi.

İlkin Stielow mahkemeye çıkarıldı. İtirafnamesini, imzalamaya zorlandığını öne sürerek geri çekti ama buna rağmen itirafı deliller arasında sayıldı. Geriye sadece kurbanlardan çıkarılan mermilerin Stielow'un silahlarından bir yahut ikisine birden ilintilendirmesi gereği kalmıştı. Savcılık, New York eyaletinin Auburn kentinden sözde balistik uzmanı Dr. Albert Hamilton'ı getirdi. Hamilton sahtekârdı; kendine doktor unvanı biçmişti, ama aslında ne tıp ne de herhangi bir bilim alanında niteliğe sahipti, bir tıp patentleri avcısıydı. Kimse sormadığından toksikoloji ve kan lekelerinden el yazılarına kadar her konuda bilirkişilik yapıyor hatta otopsileri bile yürütüyordu. Para karşılığı polisin istediği her şeyi söylüyordu ve maalesef gerçekte hiçbir şey bilmediği uzun süre keşfedilmeyecekti.

'Doktor' Hamilton ifadesinde Stielow'un revolverini mikroskop altında incelediğini, namlu ucunda, kurbanlardan çıkarılan dört merminin her birindeki dokuz çizikle eşleşen dokuz kusur bulduğunu söyledi. Çapraz sorgulamada bu çiziklerin neden mermilerin büyütülmüş fotoğraflarında görülmediği sorulduğundaysa mermilerin yanlışlıkla çizik bulunmayan taraflarının fotoğrafının çekildiğini belirtti. Kim bilir neden, hiç kimse, savunma makamı bile çiziklerin görülebildiği yeni fotoğraflar çekilmesini talep etmedi ve söyledikleri kabul edildi. Savunma bunun ardından neden nam-

lunun sadece en ucundaki kusurların mermiler üzerinde iz bıraktığını sordu. Hamilton deneyimli bir sahtekârdı ve gerektiğinde ikna edici konuşmayı çok iyi biliyordu. Uydurma bilimsel sözlerle göz boyardı. Verdiği yanıt şuydu: "Silindir namlunun arkasına öyle sıkı yerleştirilir ki patlamada gaz sızıntısı olmaz. Gaz mermiyi namludan dışarı tam gücüyle izler; kurşun namludan ayrılırken genleşir, namludaki boşlukları doldurur ve mermi, bu boşluklar arasında var olan setlerin[15] izlerini alır."

Kimsenin sorgulamamasına bakılırsa bu açıklama yeterince ayrıntılı gelmiş herhalde. Nihayetinde jüri Stielow'u birinci derece cinayetten suçlu buldu ve adamcağız, elektrikli sandalyeyle idama mahkûm edildi. Green aynı akıbete uğramamak için suçunu kabul etti ve müebbet hapis cezası aldı. 1916 Şubat'ında temyiz mahkemesi "Kayıtların incelenmesi, jürinin başka bir karar vermesinin imkânsızlığı sonucunu ortaya koymuştur," diyerek cezayı onayladı.

Stielow, meşhur Sing Sing Hapishanesi'nde idamını beklerken, hapishanenin müdür yardımcısı Spencer Miller Jr.'u masumiyetine ikna etmeyi başardı. Miller konuyu *New York World* muhabiri Louis Seibold'a açtı. Muhabir de davayı tekrar soruşturmak üzere Buffalo kentinden dedektif Thomas O'Grady'yi tuttu.

O'Grady her iki zanlının da okuma-yazma bilmediklerini, dolayısıyla itirafnamelerini yazmış olamayacaklarını fark etti. İfadelerinde geçen edebi cümleleri kurmuş olmaları da akla yakın değildi. Bunun ardındansa Newton ile Hamilton'ın koşullu çalıştıklarını, yani Stielow ile Green'in suçlu bulunmaları sayesinde paralarını alabildiklerini keşfetti.

O'Grady'nin soruşturması devam ederken temyize yapılan iki ve üçüncü başvurular reddedildi. Stielow'un vakti gittikçe azalıyordu. Neyse ki dava eyalet valisinin ilgisini çekmişti ve vali, 4 Aralık 1916'da Stielow'un cezasını müebbet hapse çevirdi. Ayrıca Syracuse'dan savcı George Bond'u davayı ye-

15 Ateşli silahlarda namlu içindeki çıkıntılara verilen ad (ç.n.)

niden incelemekle görevlendirdi. Bond ise derhal 'ayak işleri' için Charles Waite adlı bir başka özel dedektif tuttu.

Bond ile Waite, iki itirafnamenin bulgularla tamamen örtüşmediğini çarçabuk ortaya çıkardı. Stielow ile Green, imzaladıkları itirafnamelerde Margaret Wolcott'ın yanlarından koşarak geçip kaçtığını söylemişlerdi. Eğer bu doğruysa her ikisini de yakından tanıdığı için kim olduklarını anlamış olması gerekirdi. Durum böyleyken, neden yardım istemek için saldırganlardan biri olduğunu bildiği Stielow'un evine gitmişti? Green ile Stielow ifadelerinde, Phelps'in yatak odasından çıktıklarında Margaret Wolcott'ın hayatta olduğunu ve Stielow'un evine koştuğunu söylemişlerdi ama kadının kalbinden vurulduğu göz önüne alınırsa, bu pek olası görünmüyordu. Tüm bunlar yeterince garip değilmiş gibi, kurşunun kadının vücuduna giriş açısının, olay yerine giden herkesin derhal fark edeceği üzere, çevre göz önüne alındığında geometrik açıdan imkânsızlığı dikkat çekiyordu.

Bunlar üzerine Stielow'un 22 kalibrelik revolveri New York Dedektiflik Bürosu'nun balistik uzmanlarınca incelemeye alındı. Uzmanların vardığı sonuca göre tabanca en az üç ilâ dört yıldan beri ateşlenmemişti. Tabancayı kâğıda sarıp ateşlemişlerdi ve kâğıt, sıcak gaz çıkışıyla alev almıştı. Hamilton'ın gaz sızıntısı bulunmadığına dair ifadesiyle açıkça çelişiyordu bu durum. Bunun ardından tabanca pamuk dolu bir kutuya boşaltıldı ve mermiler alınıp Rochester'daki Bausch & Lomb genel merkezindeki mikroskobik inceleme uzmanı Dr. Max Poser'a götürüldü. Poser, Hamilton'ın mahkemedeki yeminli ifadesinde öne sürdüğü mikroskobik çiziklere rastlamamakla kalmadı, mermilerin belirgin bir imalat kusuruna sahip bir silahtan ateşlendiğini ortaya çıkardı. Söz konusu modelin namlusu içinde bulunması gereken beş yivden biri eksikti. Stielow'un tabancasında böyle bir kusur yoktu; dolayısıyla Phelps ve Wolcott'ı öldüren mermileri ateşlemiş olamazdı. Bu delilin sunulması üzerine Stielow ile Green'e af çıktı. 9 Mayıs 1918'de salıverildiler.

Balistik biliminin yok yere hüküm giymiş birinin hayatını kurtarması ayrı tutulduğunda, bu davanın sonucu arzulaya-

cağımız ölçüde tatmin edici olmadı. King adında biri suçta şüpheli olarak saptandı ama suçlanamadı. Yemin altında yalan söyleyerek az daha masum bir insanın ölümüne sebebiyet veren Hamilton ve Newton da yargılanmadılar. Stielow ile Green'e herhangi bir tazminat ödenmedi. Gerçek öyküler hiçbir zaman istenen biçimde sonlanmıyor maalesef.

Öte yandan bu dava, Amerikan yetkililerinin bir suç mahallinde bulunan mermilerin atıldıkları silahlarla doğru eşleştirilmesinin son derece fayda getirdiğini görmeye başlamalarının yolunu açmıştır. Stielow ve Green davasında oynadığı rolden az önce bahsettiğimiz Charles Waite imal edilmiş tüm silahlara dair, namlu çaplarından yiv yapılarına, bir mermiyle ateşleyen silahı eşleştiremeye yarayacak her türden veriyi toplamaya başladı. Sadece Amerikan yapımı silahlara dair bir araştırmanın yetmeyeceği kısa sürede ortaya çıktı. Birinci Dünya Savaşı'nın bitişinde Amerika, çoğu Avrupa yapımı, toplu üretilmiş pek çok yabancı tabancayla doldu. Waite, veri tabanını bu silah trafiğine uygun genişliğe ulaştırabilmek için Avrupa'ya gitti ve yıllar boyunca zamanının büyük kısmını Avrupa'da geçirdi.

1920'lerde, Waite veri tabanı üzerinde çalışırken, balistik uzmanı Calvin Goddard ile kimyager Philip Gravelle karşılaştırma mikroskobunu geliştirmekle meşguldü. Söz konusu alet, iki vizöründen iki ayrı mikroskop sayesinde farklı bölgelerin gözlemlenebildiği bir mikroskop türüdür. Bu mikroskobun basit bir türü tohum ve toprak pigmentlerinin karşılaştırılmasında kullanılıyordu. Goddard ile Gravelle, aleti mermi veya kovanların yan yana karşılaştırılabileceği şekilde geliştirdiler. Başardıkları balistik biliminde çığır açtı. 1925'te Waite ile bir araya gelerek günümüzde efsaneleşmiş Adli Balistik Bürosu'nu New York'ta kurdular. Sadece balistikte değil, parmak izi, kan türü tespiti ve bulgu analizinde, kısacası hemen her türlü adli bilim tekniğinde de uzmanlaşan büro, ülkenin her yerindeki polis kuvvetlerine hizmet sundu.

Büronun muhtemelen en ünlü davası 1929'un Sevgililer Günü'nde meydana geldi. O gün, Chicago'nun Kuzey Clark

Sokağı, 2122 numaradaki bir garajda polis memuru kılığına girmiş iki kişi George 'Bugs' Moran çetesinin altı üyesini duvara dizmişti. Ardından yanlarına, Thompson marka makineli tabanca taşıyan trençkotlu iki kişi daha geldi. Duvara dizili çete üyelerine yetmiş kurşun sıktılar. Çete üyelerinin kimi oracıkta öldü, kimi ağır yaralandı (yaralananların hiçbiri uzun yaşamadı).

Kurbanlardan biri Frank Gusenberg adlı bir gangsterdi. Garajda, yerde yatarken olay yerine gelen gerçek polis memurlarından biri ölmek üzere olduğunu söyleyip vuranların adlarını istedi. Gusenberg, "Konuşmayacağım," dedi, "kimse vurmadı beni." Gangster, vücudunda on yedi kurşunla can verdi. Suçlular arasındaki konuşmama düsturu en beter durumlarda bile korunuyordu.

Sevgililer Günü katliamı adıyla anılmaya başlanan olaydan bir sene kadar sonra, Michigan'da bir polis memurunu öldürdüğü şüphesiyle tutuklanan Fred Burke adlı tanınmış bir tetikçinin evinde iki adet Thompson makineli tabanca bulundu. Godard, katliama ait mermilerle Thompson'larla yapılan test atışlarınınkileri karşılaştırdı. Eşleştiler: Polis nihayet cinayette kullanılan silahları bulmuştu. Bununla birlikte, Burke ile çetesi, aleyhlerindeki kuvvetli delillere rağmen (muhtemelen sistem içi yozlaşma yüzünden) itham edilmediler. Dava, en azından resmi düzeyde, hâlâ çözümsüzdür. Gayrı resmi açıdansa Burke ile çetesinin suçlu oldukları neredeyse kesindir ve bunu söyleyebilmemizi tamamen büronun çalışmalarına borçluyuz. Burke suçlandığı polis memuru cinayetinden hapse girdi ve 1940 yılında hapiste öldü.

Ateşli silahlar geliştikçe balistik uzmanları da gelişime ayak uydurabilmek için yöntemlerini değiştirmek zorunda kaldılar. Kalibre, namlu içindeki yivlerin sayı ve ebatları ve kovan üzerindeki izler gibi, benzer silahların tümünde bulunan ortak özellikler vardır. Bunlara 'sınıf özellikleri' denir. Benzer silahların tümü aynı sınıf özelliklerine sahip olacaktır: Mesela, 45'lik otomatik Colt tabancaların hepsinin namlusunda sola kıvrımlı altı adet yiv vardır. Colt 45'liğin yiv de-

rinliği 0,0035 inç (0,00889 cm), kıvrım oranıysa 16 inçte (40,64 cm) bir tam dönüştür. Kalibre, namlu iç çapının inçin yüzde biri cinsinden ölçüsüdür; .30 kalibrelik bir silahın namlunun iç çapı, bir inçin % 30'una tekabül eder. Bu basit kategori sistemi maalesef zaman içinde biraz kaydırılmıştır. 38 kalibre Colt Special'ın namlu iç çapı bu yüzden sadece 0,346, 38-40'ınkiyse 0,401 inçtir. İlerleyen yıllar içinde birçok hafif silah imalatçısı, sadece belli amaçlara yönelik, alışılmadık kalibrelerde tabancalar üreterek balistik uzmanlarının işini iyice zorlaştırdı. Gene de, tüm bu karmaşaya rağmen sınıf özellikleri genelde bir merminin atıldığı silahı saptamaya yaramaktadır.

Namludaki kıvrım değeri gibi daha da karmaşık ayrıntılar bazı basit hesaplamalarla saptanabilir. Önce merminin çapı ve yivin merminin ucundan sonuna kadar düz bir çizgiye olan açısı ölçülür. Merminin ateşlendiği namlunun kıvrımı inç cinsinden şu formülle hesaplanır:

$$P = \pi \times D / \tan a$$

P, kıvrım; D, merminin çapı ve tan *a*, yiv açısının tanjantıdır. Diyelim ki 45 kalibrelik, 0,451 inç çapında bir mermiyi inceliyor ve yiv açısını $5^0\,04'$ buluyorsunuz. Hesap makineniz $5^0\,04'$ için tanjantı 0,0885 veriyor. Ardından π (3,14159) ile çapı çarparak 1,4168'e ulaşıyorsunuz. Bunu 0,0885'e böldüğünüzde kıvrımın 16 inçte bir tur olduğu sonucunu çıkarırsınız.

Ama bir uzmanın ateş eden silah tipini saptamasından sonra geriye bir soru daha kalır: Hangi silah? Neyse ki bunu saptamanın da yolları mevcuttur ve bu yollar, silah imalatı süreciyle ilintilidir. Namlular metal çubuklar delinerek yapılır ve bu işlemi gerçekleştiren aygıt namlu içinde sürüyle minnacık çizik bırakır. Başka bir düzleme aleti bu çizikleri mikroskobik ölçülere küçültür ama tamamen yok etmez. Ardından bir başka aygıt, namlu içine yivleri açar ve bu işlem de geride kendine özel minik çizikler dizisi bırakır. İlaveten her kesim, kesim aletinde çok ufak değişiklikler yaratır ki bu



California'nın Santa Ana kentindeki polis tesisinde günümüz adli inceleme uzmanlarından biri, bir suç mahallinden getirilmiş bir kovanı karşılaştırma mikroskobuna yerleştiriyor. Bu tip mikroskoplar eşzamanlı karşılaştırmalarda büyük önem taşırlar.

da her namlunun diğerlerinden azıcık farklı olmasını sağlar. Tüm bunlar her namlunun farklı olması ve içinden geçen mermilerin üstünde, sadece mikroskobik seviyede görülebilse bile farklı izler bırakması anlamına gelir. Bir uzman, suçta kullanıldığından kuşkulanılan bir silahı ateşleyip çıkan mermileri, bir suç mahallinden alınanlarla karşılaştırmak suretiyle mikroskobik izlerin eşleşip eşleşmediğini, dolayısıyla elindekinin aranan silah olup olmadığını saptayabilir.

Dr. Angelo Zemenides vakası, bir silahın mermi üzerinde bıraktığı eşsiz izlerin önemini gayet iyi göstermiştir. Zemenides, Londra'da yaşayan bir Kıbrıslıydı; öğretmenliğin yanı sıra Old Bailey'de polis tercümanlığı da yapıyordu. İkinci işi nedeniyle pek çok ölüm tehdidi almıştı. Gelirini daha da artırmak isteyen Zemenides bir süre sonra çöpçatanlığa başladı. Picadilly Circus'taki bir lokantada garsonluk yapan Theodosios Petrou adlı bir başka Kıbrıslıdan, 200 poundluk drahomaya sahip bir eş bulma vaadiyle 10 pound aldı. Bir süre sonra vaat edilen gelin bulunamayınca Petrou parasını geri



Ateşli silahların çeşitliliği, bir merminin kaynağını saptamada sınıf özelliklerini kavramanın yanı sıra kullanımdaki silahları kapsayan en güncel bilgilere de sahip olma gerekliliği anlamına geliyor.

istedi. Zemenides'te maalesef 5 pound kalmıştı. Parayı verip üzüntüyle gerisini harcadığını söylendi. Petrou elbette kızdı.

2 Ocak 1933 akşamı Zemenides, Hampstead'deki pansiyon odasına döndü. 23.20 sularında pansiyonun kapısı çalındı. Kapıyı pansiyon sakinlerinden Deby adlı zat açtı. Deby, Dr. Zemenides'le görüşmek istediğini söyleyen adamı içeri aldı. Birkaç dakika sonra kavga ve ardından silah sesleri duyuldu. Deby'nin içeri aldığı adam kaçarak karanlığa karıştı. Zemenides odasında ölü bulundu. Vurulmuştu.

Şartlar dâhilinde bariz şüpheli Petrou'ydu. Polis hemen gözaltına aldı. Kaldığı pansiyonun kileri arandığında, şarjöründe beş adet mermi taşıyan 32'lik yarı otomatik bir Browning tabanca bulundu. Şarjördeki mermilerden ikisi nikel gömlekli kenarsız, standart yarı otomatik mermisi; diğer üçüyse 32 kalibrelik, kurşun çekirdekli, kenarları eğelenerek düzlenmiş revolver mermisiydi. Suç mahallindeki aramadaysa biri kenarsız yarı otomatik mermisine, diğeri kenarı düzlenmiş revolver mermisine ait iki adet boş kovan bulunmuştu. Zemenides'in cesedinden çıkan, nikel gömlekli kurşundu. Suç mahallindeki lambriye saplı bulunan diğeriyse kurşun çekirdekli bir revolver mermisiydi. Soruşturmayı yürüten ekip, suç mahallinde bulunan mermilerin, Petrou'nun kaldığı pansiyonda çıkan tabancadan ateşlendiğini varsaydı.

Savunma makamı, tıpkı Churchill gibi önde gelen ateşli silah uzmanlarından kabul edilen Binbaşı Sir Gerald Burard'a başvurdu. Burrard, tabanca uzmanı Dr. R. K. Wilson'la birlikte kovanlar üzerinde çalışmaya başladı. Uzun ve ayrıntılı bir incelemenin sonunda iki uzman, cesetten çıkan kurşunla eşleşme olmadığı için Petrou'nun kaldığı pansiyonda bulunan tabancanın cinayet silahı olamayacağını açıkladılar. Jüri bu delili kabul etti ve 'suçlu değildir' kararı verdi. Gerçek katil bulunamadı ve cinayet çözümsüz kaldı. Petrou aleyhindeki ikinci derece deliller kuvvetliydi ve Burrard ile Wilson'ın sunduğu balistik kanıt olmasa işlemediği bir suç yüzünden büyük ihtimalle asılacaktı.

Ateşli silahların icadı sadece savaşlarda çığır açmakla kalmamış, suçluların işini de epey kolaylaştırmıştır. Üstte

kolayca gizlenerek taşınabilişi, tabancayı kullanışlı ve feci korkunç bir öldürme aracına çevirmiştir. Modern dünyada tabancayla vurularak öldürülen insan sayısı, diğer yollarla öldürülenlerin hepsinden fazladır. Haliyle mermi ve silahların analizi gerekli ve genellikle son derece önem taşıyan bir adli beceridir. Ancak adli bilimlerin çoğu kolunda olduğu üzere bu da bir kedi-fare oyunudur; bilim insanları herhangi sorunu çözer çözmez suçlular gelişmeleri öğrenmekte ve ona göre karşılık vermektedir. Geride kovan bırakmamaya dikkat etme, merminin temasta parçalanmasını garantiye alma ve kullandıktan sonra silahı imha etme suçlular tarafından izlerini örtmek için başvurulan yöntemler arasındadır. Adli bilimcilerin kazanmaya azmettikleri, sürüp giden bir mücadele söz konusudur.

İhtiyarda bu kadar çok kan olduğu kimin aklına gelirdi?

William Shakespeare,
Macbeth, Beşinci Perde, Birinci Sahne (1606 dolayları)

3
KAN



Adinde G. Erksine, *The Principles and Practice of Blood Grouping*[16] başlıklı kitabında, "En azından kayıtlı tarih boyunca kan, insanı ilgilendirmiş ve büyülemiştir," diye yazmıştı. Bunca simgesel ağırlık taşıyan madde sahiden azdır: Kan, hayatı idame ettirir ama sadece bir beden zarara uğradığında görüldüğünden kanı, ölümle de ilintilendiririz. Şiddet içeren suçlarda kan, kaçınılmaz olarak döküldüğünden, kan üzerine yapılan çalışmaların uzun zamandan beri adli bilimlerin en önemli yönlerinden biri olması herhalde şaşırtıcı değildir.

Buna rağmen kanın analizi adli soruşturmalarda gerçekten önemli rol oynamaya ancak 20. yüzyılın başlarında başlamıştır.

O zamana dek kan analizinden elde edilebilen bilgi sınırlıydı; 1901'e kadar hayvan kanıyla insanınkini ayırt edebilecek bir yöntem dahi yoktu. 1721'de İskoçya'da yaşanmış bir olay, bu tür bilginin yokluğunda doğabilecek sorunları resmetmektedir:

William Shaw, Edinburgh'da oturuyordu. Catherine adlı bir kızı vardı, ama görüştüğü adam yüzünden araları pek de iyi sayılmazdı. Bir akşam komşuları, Shaw ailesinin dairesinden yükselen şiddetli tartışma seslerini duydular. Tartışma öfkeli homurtular ve bir kapının çarpılmasıyla son buldu; ardından sessizlik çöktü.

16 Kan Gruplandırmanın İlkeleri ve Uygulaması (ç.n.)

Endişelenen komşular, kontrol etmek amacıyla Shaw ailesinin kapısını çalmaya karar verdiler. Kimse açmayınca çağrılan polis, gelir gelmez kapıyı zorlayarak açtı. Feci bir manzarayla karşılaştılar: Catherine Shaw, yanında bir bıçakla, bir kan gölünün içinde yatıyordu. Ölmemişti ama konuşacak halde değildi. Ancak, halinden babasının sorumlu olup olmadığı sorulduğunda başıyla evet diyebildi. Yaşananları tam olarak anlatamadan, kısa süre sonra öldü.

Çok geçmeden Shaw evine döndü. Polis kıyafetindeki kan lekelerini görünce adamı hemen tutukladı. Ardından kızını öldürmekle suçlandı. Savunmasında Catherine'in sevdiği adamla birlikte olamamanın getirdiği umutsuzlukla (Shaw evlenmelerine izin vermiyordu) intihar ettiğini söyledi. Hararetle kavga ettiklerini kabul ediyordu ama öfkeyle kapıyı çarpıp çıktığını, kızına el sürmediğini söylüyordu. Kıyafetle-



Kan analizleri 20. yüzyıl başlarında adli soruşturmalarda önemli rol oynamaya başladı. Paul Uhlenhuth'un hayvan kanıyla insan kanını ayırt etmeyi sağlayan testi geliştirmesiyle Ludwig Tessnow gibi katiller, kıyafetlerindeki kan lekelerinin hayvan kanı olduğunu öne süremez hale geldiler. Çok geçmeden kurumuş kan testleri ve sonunda kan grubu belirleme yöntemleri geliştirildi. Kan analizleri günümüzde pek çok adli soruşturmanın temelinde yer almaktadır.

rindeki kanın kendine ait olduğunu, birkaç gün önce kazayla kendini kestiğini, sargının gevşemesi yüzünden kıyafetine kan damladığını öne sürdü. Jüri inanmadı ve Shaw suçlu bulunarak idama mahkûm edildi. Kasım 1721'de, son anına dek masumiyetini iddia ederek asıldı.

Baba-kızın öldüğü göz önüne alındığında konunun böylece kapandığı düşünülebilir. Ancak boşalan daireye taşınan yeni kiracı, şöminenin kenarındaki ufak bir yarıkta bir mektup buldu. Açılıp okunduğunda mektubun, Catherine'in intihar mektubu olduğu görüldü. Babası sevdiği adamla evlenmesine izin vermediği için canına kıymaya karar verdiğini, dolayısıyla ölümünden babasının sorumlu olduğunu yazmıştı Catherine. Mektup incelenip sahiciliği ortaya çıkınca, yetkililer masum bir adamı astıklarını fark ettiler. Yapacak başka şey yoktu; William Shaw, asıldığı zincirlerle çıkarıldıktan sonra bir kez daha, bu sefer Hıristiyan âdetlerine uygun gömüldü.

Günümüzde böyle bir adli yanılgının meydana gelme ihtimali yok gibidir: Modern bilim bizlere kan tipini saptama olanağı tanımaktadır. Shaw'un kıyafetindeki kan lekelerinin kendine ait olduğu saptanabilir ve böylece hikâyesinin, en azından bu kısmının doğruluğu ortaya çıkarılabilirdi. Ama 1721, böyle bir teknolojinin çok uzağındaydı.

Kan analizinde ilk önemli ilerlemeyi 1853'te Polonyalı hekim Ludwig Teichmann gerçekleştirdi. Kanın varlığını saptayacak karmaşık ama etkin bir test geliştirmişti Teichmann. Kurumuş kan numunesinin, tuzlu su ve asetik sirke asidi karışımında eritildiğinde mikroskobik ölçüde prizmatik kristaller oluştuğunu keşfetmişti. Bu maddeye hematin adını verdi. Bu testin bir türü günümüzde, bir suç mahallinde bulunan lekelerin kan içerip içermediğini saptamada kullanılmaktadır.

10 yıl sonrasında Alman kimyager Christian Friedrich Schönbein —aynı zamanda ozonu keşfetmiş ve yakıt pilini icat etmiştir— hidrojen peroksidin kanla temasta köpürdüğünü keşfetti. Az bir miktarı bile bu tepkimeyi yaratıyordu. Hep-

si hidrojen peroksidin oksitlenmesine yol açan enzimleri taşıdığından, aynı tepkimenin semen, salya, pas ve bazı ayakkabı cilalarında da gerçekleşmesi, keşfin olumsuz tarafıydı. Bu soruna rağmen Schönbein'ın testi, şüpheli lekeleri elemenin kolay yolunu sağladığından faydalıydı; hidrojen peroksit köpürmüyorsa en azından kanın yokluğu belirleniyor, köpürdüyse soruşturmanın derinleştirilmesi gerektiği anlaşılıyordu.

Söz konusu sorun üzerinde başka bilim insanları da çalışmaya devam ettiler ve 19. yüzyılın sonlarında kanın varlığını tespite yarayan çok sayıda test ortaya çıktı. Ama insanla hayvan kanını ayırt edecek bir test hâlâ yoktu. 1841'de, Barruel adlı bir Fransız kimyager sorunu çözdüğüne inanmıştı; iddiasına göre, sülfürik asitle ısıtıldığında insan kanı kendine has bir 'ter' kokusu yayıyordu. Paris mahkemelerinden bazıları Barruel'in iddialarını ciddiye aldı ve bu yolla elde edilen bilgilerin delilden sayılmasına izin verdi. Maalesef bu teorinin hiçbir gerçekliği yoktu. Ludwig Teichmann da 1850'de kan kristallerinin biçimlerine dayalı bir test geliştirdiğinde bulmacayı çözdüğünü zannetti. Ne yazık ki karmaşıklığının yanı sıra testi hataya fazlasıyla açıktı ve dolayısıyla kullanımı çok sınırlı kaldı.



Sığır kanından çıkma hematin. Teichmann'ın gözlemlediği kristaller görülüyor.

Şaşırtıcıdır, sorunun çözümüne giden yolu daha yıllar öncesinden açan kişi St. Paul Katedrali ve daha pek çok muhteşem yapının mimarı Sir Christopher Wren'di (1632–1723). Sir Wren, Oxford mezunuydu ve saygın bir bilim insanıydı. 1656'da damara zerki icat etmişti. Kullandığı şırınga, bir keseye bağlanmış, ucu sivri bir tüydü. Deriyi delmek yerine damara ulaşmak için bir kesi yapılmasını gerektiriyordu. Alabildiğine basitti —ve hassas kimselere göre hiç değildi— ama işe yarıyordu.

Bildiğimiz adıyla hipodermik şırınga 1853'e kadar ortaya çıkmadı (çıkışı genelde Edinburgh Kraliyet Hekimler Kolej'den Dr. Alexander Wood'a mâl edilir) ama en azından kaba şırıngaların varlığı, Dr. James Blundell'ın (1791–1878) 1814'te kan nakli deneyleri yapmaya başlayabildiğini gösteriyor. İlk kan nakilleri 1667'de Paris'te, Jean-Baptiste Denys (1643–1704) tarafından yapılmıştı. Denys, nakillerin insan kanı kullanılarak yapılmasına inanmasına rağmen, kan verenin girdiği riski çok yüksek bularak hayvan kanı kullanmaya karar vermişti. Haliyle uyguladığı nakiller ölümcül sonuçlar doğurmuştu ve kan nakli, Fransa ve İngiltere'de yasaklanmıştı. Kan naklini tekrar gündeme sokan Blundell'dı. Blundell, bir başka köpeğin kanını vererek canlandırmadan önce bir köpeğin kanının neredeyse tümünü çekebileceğini keşfetmekten büyük heyecan duymuştu. Ancak koyun gibi farklı bir türün kanını kullanırsa köpek ölüyordu. 1818'e gelindiğinde insan vakalar üzerinde kan nakli deneylerine başlamıştı ama aynı uygulamanın sonunda neden kiminin ölüp kiminin kurtulduğunu anlayamıyordu.

Sorunun en azından kısmi açıklaması Alman hekim Leonard Landois'dan (1837–1902) geldi. Landois, farklı bir türün serumuyla —hücrelerin bekletildiği sıvı kan özü— karıştırıldığında, bir hayvanın alyuvarların bir araya gelerek yulaf lapası misali topaklaştığını hatta kimi durumda patladığını gözlemlemişti. Bu tepkimenin insan vücudunda meydana gelmesinin ölüme yol açacağı açıktı.

Ancak esas çıkış, o dönemlerde Viyana'daki Patoloji ve Anatomi Enstitüsü'nde doçentlik yapan Karl Landsteiner'ın

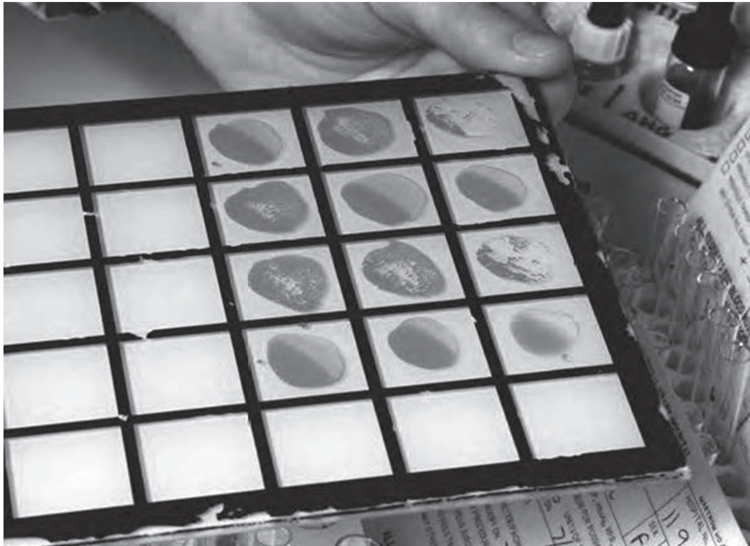
(1868–1943) *Vienna Clinical Weekly*'de 'Normal İnsan Kanında Aglütinasyon Olayı Hakkında' başlıklı bir makale yayınlamasıyla geldi. Makalede Landsteiner'ın kendi ve birkaç meslektaşının kanlarıyla yaptığı deneylerin sonuçları yer alıyordu. Landsteiner deneylerinde, bir insanın kan serumunun bir diğerininkiyle karıştırılmasının kimi zaman aynı 'kümeleşme' tepkisini ya da (daha bilimsel adıyla) aglütinasyonu ortaya çıkardığını gözlemlemişti. Ama soru hâlâ ortadaydı: Neden?

Landsteiner bundan bazı kan numunelerinin diğer bazılarında kümeleşmeye yol açtığına göre, en az iki farklı 'antijen' bulunması gerektiği sonucuna varmıştı. Bunlara anti-A ve anti-B adlarını verdi. Kan serumunda farklı antijen tiplerine tepki veren belli antikorlar mevcuttur. Landsteiner nihayetinde A, B, AB ve 0 adlarını verdiği dört kan tipinin mevcudiyetinde karar kıldı. Harfler farklı tipte alyuvarların yüzeylerinde bulunan farklı antijen (bir tür protein) tiplerini belirtmektedir. A tipi kan hücrelerinde A antijeni, B tipinde B antijeni, AB'de her ikisi birden vardır ve 0 tipinde hiçbiri yoktur. Kan serumunda farklı antijen tipleriyle tepkiye giren belli antikorlar mevcuttur. Bu nedenle A tipi serum (ya da esasen içindeki antikorlar) B tipi kanla, B tipi serumsa A tipi kanla aglütinasyon yapar. AB tipi, hem A hem B ile 'kümeleşir.' Ancak 0 tipi antijen içermediğinden her tür serum tipiyle güvenle karıştırılabilir. Bir hastaya sadece kanıyla aglütinasyon yapmayan tipte kan nakledilmesi güvenlidir.

Landsteiner'ın deneylerini yürüttüğü sıralarda Greifswald Sağlık Enstitüsü'nden Paul Uhlenhuth (1870–1957) adlı genç bir doktor, insan kanıyla hayvan kanının nasıl ayırt edilebileceğini keşfetti. Keşfine, Alman hekim Emil von Behring'in (1854–1917) başka bir önemli keşfi yol açmıştı. Von Behring 1890'da difteri toksini zerk edilen hayvanların kan serumlarında savunucu maddeler oluştuğunu bulmuştu. Uhlenhuth 1900'de, von Behring ve başkalarının (Belçikalı imünolog ve mikrobiyolog Jules Bordet [1870–1961] gibi) çalışmalarını geliştirerek bir tavuk yumurtasından alınan proteini bir tavşana zerk etikten sonra tavşandan alınan kanın yumurta akıyla

karıştırılması sonucunda yumurta proteinlerinin sıvıdan ayrılarak presipitin denen bir madde oluşturduğunu keşfetti. Ancak bu işlem sadece tavuk yumurtasının akında geçerliydi; diğer kuşlardan alınan yumurta akları tavuk proteinini çökeltmiyordu. Uhlenhuth bunun üzerine yumurta akı yerine tavuk kanı kullanarak bir serum yaratmayı denedi. Bu da proteinin çökelmesini sağladı. Kısacası, sadece tek bir hayvanın proteinini çökeltebilen bir serum yaratmıştı. Aynı tekniği kullanarak mümkün her hayvan için serum testleri yaratmaya koyuldu. Keşifleri sadece hayvan kan türlerini değil, insanla hayvan kanını da ayırt edebilmesini sağladı.

Uhlenhuth bunların ardından test için önlemler geliştirmeye başladı. Bir başka laboratuarda yaratılmış serumun kullanımından hatalı sonuçlar çıkınca serumları, sadece kendi enstitüsü ve Berlin'deki Robert Koch Enstitüsü'nün resmi kaynak kabul edilmesinde ısrar ederek standartlaştırdı. Ayrıca bilinmeyen herhangi bir maddenin teste tabi tutulmadan



Karl Landsteiner'ın keşifleri sayesinde günümüzde, kanı verecek ve alacak kişilerin kanları, uyumluluklarını ve nakilde aglütinasyon olmayacağını garanti edecek hassaslıkta karşılaştırılabilmektedir.

önce bilinen bir numuneyle sınanmasını şiddetle önerdi. Bir kan lekesi test edilirken, lekenin üzerinde bulunduğu malzeme yüzünden yanlış yöne götürebilecek sonuçlar elde edilebilir. Uhlenhuth bu yüzden bu türdeki her türlü malzemenin, yanlış sonuçları elemek adına önce ayrı sınanması gerektiğini öne sürdü. Bu önlemlere uyulduğunda Uhlenhuth'un presipitin testi hatasız iş görüyordu. Uygulamadaki kıymetiyse ilk olarak 1901'de kanıtlandı.

9 Eylül 1898 günün öğlen saatlerinde Almanya'nın Osnabrück kentine bağlı Lechtingen köyünde iki küçük kız kayboldu. Kayboluşlarının yarattığı doğal telaşın ardından tüm köy kızları aramaya koyuldu. Akşama doğru kızlardan birinin, yedi yaşındaki Hannelore Heidemann'ın cesedi yakındaki bir ormanda bulundu. Manzara feciydi: Kızcağızın uzuvları koparılmış, parçaları etrafa saçılmıştı. Sekiz yaşındaki arkadaşı Else Langmeier'den geriye kalanlarsa bir saat kadar sonra çalılıkların altına saklanmış olarak bulundu. Onun da uzuvları koparılmış, vücudu parçalanmıştı.

Ludwig Tessnow adlı bir marangoz, kıyafetlerinde kanı andıran lekelerle orman tarafından köye girince hemen baş şüpheli konumuna yükseldi. Polisin hemen tutuklayıp sorguya aldığı marangoz, üzerindeki lekelerin çalışırken kullandığı ahşap boyasından geldiğini iddia etti. Aksini kanıtlama yolu bulunmadığından polis açıklamasını kabul ederek Tessnow'u serbest bıraktı. 1899'da çekip gidene kadar bir süre daha bölgede kaldı, iş bulabildiği yerlerde çalıştı. Tessnow sonunda Baltık Denizi'ndeki Rügen adasında bulunan ufak Göhren köyüne yerleşti.

1 Temmuz 1901 günü köyden iki küçük çocuk, altı ve sekiz yaşlarındaki Peter ve Herman Stubbe karınları deşilerek öldürülmüş halde bulundu. Kafaları da kesilmişti. Kafatasları bir taşla parçalanmış, kol ve bacakları koparılmıştı. Üstüne üstlük Hermann'ın kalbi de sökülmüştü ve hiç bulunamayacaktı.

Tessnow'dan kuşkulanmak için yine neden vardı. Bir tanık, marangozu aynı günün erken saatlerinde çocuklarla konuşurken gördüğünü, bir başkasıysa Pazar kıyafetleri içinde,

pantolon ve ceketinde görülür koyu lekelerle köye girdiğini hatırlıyordu. Yerel yetkililer sorguya aldığında Tessnow suçlamaları reddetti ama evinde yapılan aramada yeni yıkanmış ve kuşku uyandırıcı leke izleri taşıyan giysiler bulundu. Bir öncekindeki gibi lekelerin ahşap boyasından geldiğini öne sürdü ve yine serbest bırakıldı. Ancak yetkililerden biri, Tessnow'un adının birkaç yıl önceki Lechtingen cinayetlerinde geçtiğini hatırlamıştı. Bu arada, bölgedeki çiftçilerden biri, eşkâli Tessnow'a uyan bir adamın ardında yedi katledilmiş koyun bırakarak arazisinden kaçarken görmüştü. Koyunlar öldürülmekle kalmamıştı; bacakları kesilip yahut koparılıp araziye saçılmıştı. Çiftçi, bir grup içinde karşısına çıkarılan Tessnow'u derhal tanıdı.

Bununla birlikte, Tessnow'u cinayetlerle ilintilendirebilmek için polisin somut delile ihtiyacı vardı. Uhlenhuth insan kanıyla hayvan kanını ayırt edebilen testini daha dört ay önce geliştirmişti. Bunu duyan yetkililer derhal temasa geçip Uhlenhuth'tan, Tessnow'un kıyafetlerini ve çocukların kafataslarını ezmede kullanılmış kanlı taşı teste tabi tutmasını istediler. Uhlenhuth böyle bir sınanmaya hazırdı; yöntemini yüzden fazla lekeye uyguladı ve vardığı sonuçları açıkladı: Evet, ahşap boyası vardı ama aynı zamanda koyun ve insan kanı da bulmuştu. Bu deliller ışığında yargılanan Tessnow hüküm giydi ve idam edildi.

Kan analizinin İngiltere'de ilk kez bir suç çözümünde önemli rol oynayışı ise neredeyse on yıl sonrasında gerçekleşti.

70 yaşındaki dul Isabella Wilson, 1910 Temmuz'unda, Slough'daki kendine ait ikinci el giysi dükkânının arka odasında ölü bulundu. Yüzüne bir eşarpla sımsıkı sarılarak bağlanmış bir yastıkla boğulmuştu. Kafasının yan tarafında bulunan yaralarsa başına kör (keskin olmayan) bir nesneyle defalarca vurulduğunu gösteriyordu. Cinayet sebebi açık gibiydi: Bayan Wilson'ın para kesesini önlüğünün altındaki cebinde taşıdığı biliniyordu ve söylentilere göre kesesinde bazen yirmi altın bile olabiliyordu. Kese, cesedin yanında bulundu. Boştu. Yandaki masada, üzerinde dairesel izler bulunan bir parça kesekâğıdı

vardı. Bayan Wilson'ın altınlarını kesekâğıdına sardığı da biliniyordu. Katilin kesekâğıdını arkasında bıraktığı açıktı.

Soruşturmalar polisi 25 yaşındaki işsiz motor tamircisi William Broome'a götürdü. Broome, bir ara Bayan Wilson'a komşuluk etmişti ama bir süre önce ailesiyle başka bir yere taşınmıştı. Ancak Bayan Wilson'ın öldürüldüğü gün Slough'da görülmüştü. Broome, cinayetten birkaç gün sonra Harlesden'da bulundu. Buradaki karakola götürülüp sorgulandığında, görgü tanıklarının ifadelerinin aksine söz konusu günün tamamını Londra'da geçirdiğini iddia etti. Üzerinde para bulunup bulunmadığı sorulunca yanındaki birkaç şilini çıkardı ama ardından, hiç beklenmedik bir ifadeyle Regents Park'ta kaldığı yerde yirmi altını olduğunu söyledi.

Broome'un yüzünde iki çizik vardı. Yaraların, bahse girip kazandığı bir yarış yüzünden kavga ettiği bir müşterek bahisçi yüzünden olduğunu öne sürdü. Dediğine göre yirmi altını da bu bahisten kazanmıştı. Ancak Bayan Wilson'ın tırnakları uzundu ve biri kırılmıştı. Tırnağının, saldırganla mücadele ederken kırıldığı varsayılıyordu.

Broome, 22 Ekim 1910'da Aylesbury'de kurulan geçici mahkemeye çıkarıldı. İfadesine sadık kalarak Bayan Wilson'ın öldürüldüğü günü Londra'da geçirdiğinde ısrar etti. Savcılığın elinde Broome'u olay günü Slough'da gördüklerinde ısrar eden birçok tanık vardı ama esas çalkantıyı Dr. William Willcox'un tanık kürsüsüne çıkışı yarattı. Willcox, meşhur Dr. Crippen davasındaki tanıklığıyla biliniyordu. Soruşturma ekibi Willcox'tan müteveffa Bayan Wilson'ın tırnaklarından kesilmiş parçaları analiz etmesini ve ayrıca, Broome'un botlarıyla bazı giysilerine bakmasını talep etmişti.

Willcox, Bayan Wilson'ın tırnak parçalarından birine yapışık bir deri parçası bulmuştu. Parçanın üstünde kan vardı. Dikkatini botlara çevirdiğindeyse Broome'un özenle temizleyip cilalamasına rağmen tarak kısımlarındaki lekeleri gözden kaçırdığını keşfetmişti. Botları analiz etmişti ve dediğine göre lekeler, memeli kanına aitti. Bunun, lekelerin insan kanı olduğu anlamına gelip gelmediği sorulunca olabileceğini

ama kanın insana mı yoksa hayvana mı ait olduğunu ya da grubunu araştırmadığını söyledi. Muhtemelen Broome aleyhinde bunca delil varken bu tür ayrıntıları araştırmaya vakit harcamayı gereksiz bulmuştu.

Ancak suç mahallinde bulunan kesekâğıdını mikroskop altında incelemişti. İncelemesinde minik altın kırıntılarına rastlamıştı. Willcox bulduğunun, kurbanın altınlarını kesekâğıdına sardığını kanıtladığını söylemekle kalmayıp gayet iddialı bir ifadeyle, kesekâğıdına Broome'un evinde bulunan miktara eşit, yirmi altın sarıldığını söyledi. Willcox'un mahkemelerde muazzam bir ağırlığı vardı ve jüriler onu, müthiş bir numara yapan bir sihirbazı izlercesine heyecanlı bir hayranlıkla seyrederdi. Tanıklığı Broome'un kaderini belirledi; yargıcın özet konuşmasının ardından jüri Broome'u birkaç dakika içinde suçlu buldu. Karar, idamdı.

Seroloji[17] alanının bir sonraki önemli gelişmesi Torino'da adli tıp okutmanlığı yapan İtalyan Dr. Leone Lattes'in, kan kuruduktan çok sonra, haftalar geçtikten sonra bile kan gruplarının tespit edilebileceğini kanıtlamaya azmetmesiyle 1915'te ortaya çıktı. Aradığı fırsatsa sıradan bir aile içi huzursuzluğu çözmesi istendiğinde gerçekleşen bir dizi tuhaf olayla geldi.

Ranzo Girardi adlı bir inşaat işçisi, çalışmaya gittiği başka bir kasabadan evine, gömleğinde kana benzeyen lekelerle dönmüştü. Lekeleri gören karısı, artık nasıl bir paranoyaya kapıldıysa adamı zinayla suçladı. Adamcağız lekelerin nereden geldiğine emin değildi ama suçlamayı şiddetle reddetti. Ama kadın inanmadı ve hayatı Girardi'ye zindan etmeye başladı. Üç ay sonunda iyice canından bezen Girardi, yardım için Adli Tıp Enstitüsü'ne başvurdu. Burada çalışan Lattes, taze olmamalarına rağmen lekeleri teste tabi tutup bir eşleşme bulmaya çalışmayı kabul etti. Girardi lekelerin kendi kanına ait olabilecekleri kanısındaydı ya, karısına hatta kasaptan aldığı etlere bile ait olabilirlerdi.

17 Serum imalatı veya etkilerini inceleyen bilim dalı, serumbilim. (ç.n.)

Lattes çok geçmeden lekelerin insan kanına aidiyetlerini saptayarak son olasılığı eledi. Ardından Girardi'nin A, karısının 0 kan grubu taşıdığını saptadı. Ayrıca istemeden bulaştırmış olabileceği düşüncesiyle kadının, o dönemlerde Girardi'nin evinde kalan ve âdet gören bir arkadaşının da kanını analiz etti. Bu kadının da kanı A grubu çıktı. Sonucun evdeki huzursuzluğa pek faydası yoktu ama vaka Lattes'i adeta büyülemişti.

Kumaştaki lekeleri saf suya bastırarak çıkardı ve tam ağırlıklarını ölçebilmek için bin bir zahmete katlandı. Yaptığı, ayrıntıya haddinin çok ötesinde dikkat etmek gibi görülebilir, ama amacı ya serum fazla kuvvetli ya da test çözeltisinde çok fazla alyuvar olduğunda ortaya çıkan 'suni aglütasyon'dan kaçınabilmekti.

Kan lekelerinin eskiliğine rağmen Lattes birkaç damla sıvı kan elde etmeyi başardı. Damlaları çukur lamellere koyup A ve B tip kan ekledi. B tipiyle aglütinasyon yapınca kanın A tip olması gerektiğini anladı. Dolayısıyla kan lekeleri büyük ihtimalle Girardi'ye ya da hanım konuğa aitti. Mikroskop incelemesi, incelenen kanda âdet kanında bulunması gereken epitel (deri veya mukoza salgısı) hücrelerinin çıkmaması, kanın hanım konuğa ait olmadığını gösteriyordu. Bunun ardından Girardi'nin bir prostat sorunu yüzünden arada kanama geçirdiği belirlendi. Delil ağırlığı Girardi'ye işaret ediyordu. Karısı yanıldığını kabul etmek zorunda kaldı ve Girardi'nin çektiği cehennem azabı epey azaldı.

Evlilik kurtarmak, diğer adli bilim buluşlarının yaptığı gibi gaddar bir suçluyu adalete teslim edebilmek kadar müthiş değildir belki ama Lattes'in başarısı gene de bir zaferdi: Üç ay eskimiş lekelerden bile kan grubu tespiti yapılabileceğini kanıtlamıştı. Lattes vaka boyunca geliştirdiği kan analizi yönteminden öyle büyülenmişti ki seroloji ve serolojinin suç tespitinde kullanımında uzmanlığa yöneldi.

Lattes, Girardi vakasındaki başarısını cinayetle suçlanan bir adamın masumiyetini kanıtlayarak sürdürdü: Aynı tekniği kullanarak şüphelinin kıyafetinde bulunan kan lekelerinin

kurbanların değil, kendi kan grubuna ait olduğunu gösterdi. Sonrasında çok daha basitleştirilmiş bir yöntem icat etti: Minik kuru kan kırıntılarını lam üzerine yerleştiriyor, taze kan ilave ediyor ve üzerine ikinci bir lam yerleştiriyordu. Taze kandaki serum, teste tabi tutulacak kanı çözüp önceden sıvı numune hazırlamayı gerektiren vakit alıcı süreci devre dışı bırakarak işin büyük kısmını hallediyordu. Kanlar farklı türdense aynı kümeleşme gene oluyordu. Lattes alanında klasik konumuna erişecek 'Kanın Kendine Özgülüğü' başlıklı incelemesini nihayet 1922'de yayınladı. Ancak İtalya'da (ve dünyanın her yerinde) şöhrete 1926'da, kırk yıldan fazla sürecek Bruneri-Canella vakasına katılmasıyla ulaşabildi.

Vakanın başlangıcı Torino'daki bir Yahudi mezarlığında gerçekleşti. Mezarlık bekçilerinden biri, kuşkulu davranan bir adam gördü; başta adamın dua ettiğini zannetti ama dikkatle bakınca bir mezardan bronz bir vazo sökmeye uğraştığını anladı. Görüldüğünü fark eden adam derhal kaçmaya başladı. Kiliseye saklanmaya ve ardından intihara kalkıştı ama bekçi adamı, intihar edemeden yakaladı.

Adam sorguda hafızasını kaybettiğini öne sürdü. Yargıç, davranışlarına bakarak adamın Collegno Akıl Hastanesi'ne yatırılmasını emretti. Adam hastaneye 44170 numaralı Adsız Hasta kaydıyla alındı. Yargıç ayrıca, tanıyan birinin çıkabileceği umuduyla adamın fotoğrafının yerel gazetelerde yayınlanmasını sağladı.

Bir süre sonra gazetede fotoğrafı gören Giulia Concetta Canella adlı bir kadın, fotoğraftaki adamın uzun zamandır kayıp kocası Profesör Giulio Canella olduğuna inandı. Canella öğretmen ve filozoftu. 1909'da yayına başlayan *Rivista di filosofia neoscolastica* (*Neoskolastik Felsefe Mecmuası*) ve 1916'da da *Corriera del mattino*'nun (*Sabah Postası*) kurucularındandı. Sonrasında kuzini, Brezilyalı zengin bir işadamının kızı Giulia'yla evlenmişti. İki çocukları vardı.

Canella, Birinci Dünya Savaşı'nda, Makedonya Seferi sırasında kaybolmuştu. Karısının tek bildiği, Manastır Tepesi çarpışmasında başından ağır yaralandığıydı. Silah arkadaş-

ları ölmediğini ama esir düştüğünü söylemişlerdi. Savaş alanında cesedinin bulunmayışı bu ifadeleri onar nitelikteydi. Ancak esir alındığına dair bir kayıt da yoktu.

Giulia hastanede yatan adamı ziyaret etmek istedi ve talebi 27 Şubat 1927'de kabul edildi. Azami özen gösterildi. Adamı gereksiz baskı altına sokmamak için buluşmanın tesadüfî görünmesi gerektiğine karar verilmişti. Bu yüzden hastane sınırları içinde, Giulia, Canella'nın yakınından geçecek şekilde dolaşmaya çıkarıldı. Ancak adam, istenen karşılaşmada kadını tanıdığına dair hiçbir belirti göstermedi. Ama aynısı Giulia için geçerli değildi; kadın gördüğü adamın kocası olduğuna dair hiçbir şüphesinin kalmadığında ısrarcıydı.

Bunun üzerine ikinci bir 'tesadüfen' karşılaşma ayarlandı. Bu sefer adam bakıcılarına Giulia'yı tanıdığına dair belirsiz bir hisse kapıldığını, hafızasının kıpırdadığını söyledi. Üçüncü karşılaşma düzenlendi. Bu sefer, anlaşıldığına göre kendini tutacak hali kalmayan Giulia gözyaşlarına boğuldu. Karşılığında adam, kadını son derece aşina bir şekilde kucakladı. Adam aynı gün öğleden sonra gerçekleşen dördüncü karşılaşmada çocuklarına dair hatırladıklarından bahsedince doktorlar nihayet bakımları altındaki şahsın sahiden Canella olduğu kanaatine vardılar.

Profesör Canella olarak resmen tanınan adam 1927 Mart'ında karısıyla birlikte Verona'ya döndü. Dramatik tabiatı düşünüldüğünde vuslatın basından büyük ilgi görmesine şaşırmamak gerekiyor elbette. Mesela Torino gazetelerinden La Stampa, 'Hıçkırık, ürperti, kucaklaşma ve ışık' manşetini attı.

3 Mart 1927 günü, görünürdeki mutlu sondan birkaç gün sonra Torino emniyet müdürüne söz konusu şahsın Canella değil, 1886 doğumlu Torinolu kâtip Mario Bruneri olduğunu iddia eden imzasız bir mektup ulaştı. Bruneri, karıştığı şiddet olayları yüzünden Torino polisinin 1922'den beri aradığı azılı bir anarşist ve dolandırıcıydı. Ayrıca Pavia ve Milano dâhil birçok kentte de arananlar listesindeydi. Her ikisinden de hapis yattığı hırsızlık ve sahtekârlık, Bruneri'nin uzun suç listesinde yer alıyordu. Bruneri altı yıldır kayıptı; bilindiği kadarıyla ailesini terk edip metresiyle kaçmıştı.

Bruneri'ye ait sabıka kayıtları kallaviydi ve Canella olduğu iddia edilen adamın karakter ve görünüşüyle bire bir eşleşen ayrıntılı fiziksel ve psikolojik profillerini de içeriyordu. Kandırıldığı kanaatine varan emniyet müdürü 6 Mart 1927'de adamın tutuklanmasını emretti. Tutuklanan şahıs aynı gün Torino'ya getirildi.

İki gün sonra kimlik tespiti için Bruneri'nin akrabaları çağrıldı. İlki, karısı Rosa Negro'ydu. Kadın, adamı ilk görüşte tanıdı; 14 yaşındaki oğulları Guiseppino, "Baba! Baba!" diye haykırarak koştu. Canella oğlana, "Git, ben nasıl bulduysam sen de kendi aileni bul," dedi. "Oğlunun seni tanıdığını neden inkâr ediyorsun?" sorusuna göz kırparak, "İş oğlanın babasını değil, babanın oğlunu tanımasıdır," yanıtını verdi. Kardeşleri Maria, Matilda ve Felice de adamı tanıyıp kimliğini onayladılar.

Ancak tüm bu tanıklıklara rağmen adam Bruneri olduğunu reddetti ve ailesini tanıdığına dair hiçbir belirti sergilemedi. Metreslerinden biri tanıdığında dahi inatla Profesör Canella olduğunu söyledi. Zor durumdan sıyrılmak adına yalandan baygınlık geçirmeye bile kalkıştı.

Emniyet müdürü, Bruneri'nin sabıka kayıtlarıyla karşılaştırmak amacıyla adamın parmak izlerinin alınmasını emretti. Alınan izler Roma'daki merkezi polis arşivine yollandı. İlkin eşleşme olmadı ama ikinci ve daha özenli inceleme başarıya ulaştı; Roma Bilimsel Araştırmalar Okulu, Profesör Canella olduğunu iddia eden kişiyle Bruneri'nin aynı kişi olduğunu onaylayan bir telgraf çekti. Bu bilgi ışığında Canella/Bruneri, mahkemesini beklemek üzere Collegno Akıl Hastanesi'nde hapsedildi.

Profesör Lattes davaya bu noktada katıldı. Parmak izi kanıtının üzerine ve de gerçeğin ötesinde, Canella'nın kanıyla ebeveyni ve çocuklarınınkileri karşılaştırmak suretiyle kolayca öğrenilebileceğine dikkat çekiyordu Lattes. Kan grupları kalıtımsaldır; mesela iki ebeveyni birden A çıkarsa ve 'Canella' B grubuysa kesinlikle çocukları olamazdı. Aynı şekilde, kendisi 0 ve çocukları A ise bu sefer çocuklar onun olamazdı. "İlgili her bireyden sadece birer damla yeter bana;

'Canella' gerçekte Bruneri adlı hırsız mı, kuşkuya mahal bırakmayacak ölçüde, neredeyse kesinlikle belirleyebilirim," diyordu Lattes.

Ancak Lattes bu teorisini sınama şansı bulamadı. Hem Canella hem de aile kan vermeyi reddetti. Dava uzadıkça uzadı ve adamın gerçek kimliği konusunda İtalya'yı bugün dahi devam eden iki kampa ayırdı. Adam 12 Aralık 1941'de, Canella olduğu ısrarından vazgeçmeden öldü. Sonuçta bu vakada kan analizi gerçeğin belirlenmesinde kullanılmadı ama vakanın basında muazzam yer alması hem serolojinin kamuda tanınırlığını hem de Lattes'in şöhretini artırdı.

Bir sonraki önemli adım, Berlin'de çalışan Alman serolog Fritz Schiff'ten (1889–1940) geldi. Elinde kitabının Almanca çevirisi bulunan Schiff, Lattes'in yöntemlerinden haberdar ama kuşkuluydu. Lattes'in teorileri Landsteiner'ın keşiflerine dayanıyordu. Daha önce gördüğümüz üzere, bu keşifler farklı kan tiplerinin birbirleriyle aglütinasyon yapmasına ya da 'kümeleşmesine' dayanıyordu. Landsteiner kan serumunda antikorları ve alyuvarlarda antijenleri tespit etmişti. Alyuvarlardaki aglütinojenler (antijenler) iki tipte olabilirler: Antijen A ve antijen B. Serumdaki ilişkin aglütininlerse (antikorlar) antikor *a* ve antikor B adını alır. Bunlar farklı kan gruplarına şu şekilde dağılır:

A Grubu: Hücrelerde antijen A, serumda antikor B

B Grubu: Hücrelerde antijen B, serumda antikor *a*.

0 Grubu: Hücrelerde antijen yok, serumda *a* ve B antikorları.

AB Grubu: Hücrelerde A ve B antijenleri, serumda antikor yok.

A Grubu'ndaki hücrelerde bulunan antijenler, B grubu serumla karıştığında, B grubu ilişkin antikoru içerdiğinden kümeleşme gösterirler. Antikor kendini antijene yapıştırarak kümeleşme etkisini yaratır.

0 serumunda da kümeleşme görülür çünkü 0 serumunda da antikor *a* bulunur. Ama 0 grubunun alyuvarları herhangi tipten bir antijen içermediğinden diğer üç serumla da kümeleşme yapmadan karışabilirler. AB grubuysa serumunda an-

tikor bulunmadığından ve dolayısıyla herhangi bir antijene yapışamayacağından A, B ve 0 gruplarını alabilir. Ancak eğer AB grubuna A veya B tip kan verilirse A ve B serumlarındaki antikorlar AB hücrelerinde bulunan ilişkin antijene yapışacaklarından kümeleşme meydana gelir. Tüm bunlara bakıldığında bir serologun tanımsız bir numunenin kan grubunu basit eleme ile saptaması teorik açıdan kolaydı.

Fakat maalesef B antikorları 0 grubu kanda kuvvetlerini, *a* antikorlarından çok daha hızla kaybederler. Bu gerçekleştiğindeyse test 0 grubu kanı kolaylıkla B grubu zannedebilir. Aynı şekilde, B antikoru da bir A grubu numunede çözünüp yok olarak AB görünümü verebilir. Bu sorunun oluşabildiğinin fark edilmesi Lattes'in kan testi sistemi üzerine ciddi kuşkular düşürmüştür.

Ancak Schiff olası bir çözüm görmüştü. Serum içindeki antikorlar bozuluyordu ama alyuvarlardaki antijenler güçlerini koruyorlardı. Schiff bu durumun, eski bir kan lekesinin hücrelerinin taze bir seruma eklenmesi halinde, hücreler aglütinasyon özelliklerini yitirmiş olsalar bile belli bir etkinin ortaya çıkması gerektiği anlamına geldiğini düşündü. Hatta hücreler serumun antikorlarından bir kısmını çekip özümsemeliydiler. Dolayısıyla alyuvarların tamı tamına ne kadar antikor özümsediklerini ölçmenin yöntemi bulunabilirse eski kan lekesinin grubu saptanabilirdi. Bütün mesele serumun, hücreler eklenmeden önce ve sonraki etkinliğini ölçmekten ibaretti. Schiff bu fikirle sorun üstünde çalışmaya başladı ama çözemedi. Çözen, Franz Jozef Holzer adlı genç bir bilim insanıydı.

Holzer araştırmalarında sekiz 'çukurlu' lameller kullandı. Çukurlara tuz solüsyonuyla çeşitli derecelerde seyreltilmiş 0 grubu (içinde A ve B grubu alyuvarlarla tepkimeye girecek *a* ve B antikorları bulunduğu için) serum damlaları koydu. Ardından her bir çukura tamı tamına aynı miktarda alyuvar ekleyerek her bir serum karışımının ne kadar aglütinasyon yaptığını gözlemledi. Bulgularını kayda geçirip testi bir daha, bu sefer belirsiz bir kan lekesiyle yaptı ve ne kadar

kuvvet yitirdiğini görmek için serumları tekrar kontrol etti. Bu defa da tüm gereken, basit eleme işiydi.

Birkaç yıl sonra, 1934'te İngiltere, adli serolojiden faydalanılan ilk cinayet vakasını gördü. Kan analizi bu vakanın mutlak elzem bir parçası değildi ama gene de önemli bir rol oynadı ve bahis konusu suçun tuhaf ve dehşetengiz doğası, vakayı anlatılmaya değer kılıyor. Vakada görev alan patolog, Edinburgh'da tıp eğitimi almak üzere Britanya'ya gelip yerleşmiş Yeni Zelandalı meşhur Sir Sydney Smith (1883–1969) idi. Smith, öğrenimi sırasında Edinburgh Üniversitesi'nde dersler veren Dr. Joseph Bell'in (1837–1911) hayatı ve eserlerine hayran olmuştu. Bell adli bilimlerin öncü isimlerindendi ve inanılmaz gözlem ve çıkarsama becerileri Conan Doyle'a Sherlock Holmes'u yaratırken ilham vermişti. Smith, Bell'in suç mahalli yorumlama yöntemlerini uygulayarak Mısır'da ölen genç bir subayın karmaşık davasını çözmüş, sanılanın aksine cinayet değil, intihar olduğunu göstermişti. 1934'e gelindiğinde Smith, Edinburgh Üniversitesi Adli Tıp bölümünün Regius Profesörü'ydü.[18] Sekiz yaşındaki Helen Priestly'nin öldürülmesi vakasıyla bağlantılı çalışması sayesinde o yıl ün kazandı.

Helen, Aberdeen'in Urquhart Sokağı'ndaki 61 numaralı döküntü ve aşırı kalabalık binanın birinci katında ebeveynleri John ve Agnes ile oturuyordu. İki odalı daireleri boğucu ve dardı. Helen, anlatılanlara göre, epey zorlu, yaramaz bir çocuktu.

21 Nisan 1934 Cumartesi günü annesi Helen'i, birkaç yüz metre ötelerindeki kooperatife, ekmek almaya yolladı. Kooperatife gitti, ekmeği aldı. Fırıncı, ekmeği kıza 13.30'da verdiğini hatırlıyordu. Ancak Helen, kooperatiften çıktıktan sonra ortadan kayboldu. Kaybolduğu anlaşılınca hemen arama başlatıldı. Ahali ve polis sokakları ve arka yolları taradı. Helen'in izine rastlanmadı.

Derken Helen'in arkadaşlarından biri, 9 yaşındaki Dick Sutton soruşturmanın seyrini tümden değiştiren bir bilgi ver-

18 Britanya'da kraliyet tarafından atanan profesörlerin unvanı. (ç.n.)

di. Dick, koyu renk paltolu, partal kılıklı bir adamın Helen'i sürükleyerek zorla bir tramvaya bindirdiğini gördüğünü iddia ediyordu. Polis derhal adamın eşkâlini halka dağıttı ve arama Aberdeen'in banliyölerine dek yayıldı. Yerel radyo ve sinemalarda halktan bilgi yardımı talepleri de yayınlandı.

John Priestly ile arkadaşı ve komşusu Alexander Parker sabaha karşı 02.00 sularında yorgun argın eve döndüler. Alexander birkaç saatlik uykunun ardından sabaha karşı 05.00'de, John'u uyumaya bırakıp aramaya devam etmeye karar verdi. Aşağı inerken merdivenlerin altına tıkılmış büyükçe, lacivert bir çuval gördü. Durum icabı kuşkulandı ve içine bakmaya karar verdi. Çuvalı açtığında feci bir manzarayla karşılaştı: Çuvalda Helen Priestly'nin tortop büzülmüş cesedi vardı. Küçük kızın boğularak öldürüldüğü daha sonra anlaşılacaktı. Külotu yoktu ve uyluklarıyla cinsel organındaki bereler tecavüze uğramış olabileceğine işaret ediyordu.

Polis, Parker'ı sorguladı. Sabaha karşı 02.00'de Helen'in babasıyla eve döndüğünde çuvalı bulduğu yerde olmadığından emindi. Bu ifade polisi, katilin eve 02.00 ilâ 05.00 arasında girip küçük kızın cesedini bıraktığı yönünde düşünmeye sürükledi. Ancak çok geçmeden teorideki terslik fark edildi: Aramanın yapıldığı gece sağanak yağmur vardı; oysa bulunan çuval kuruydu. Nasıl oraya gelmişti öyleyse? Ayrıca, sokaklarda onca insan aramaya katılmışken çuvalı binaya getiren biri nasıl görülmemişti?

Polis, gördüğü adamın daha ayrıntılı tarifini alabilmek umuduyla küçük Dick Sutton'la bir kez daha görüştü. Çocuk nihayetinde hepsini uydurduğunu, aslında hiçbir şey görmediğini itiraf etti. Yalanları sadece polise saatler kaybettirmekle kalmamış, bina ve çevresine yoğunlaşmaları gerekirken aramayı genişletmelerine yol açmıştı.

Çuvalın esrarengiz belirişi ve 'partal kılıklı' bir adamın olmaması polisi diğer ihtimallere yönelmeye zorladı. Belki, diye düşündüler, katil Helen'in oturduğu apartmana hiç *dönmemişti*. Belki hiç ayrılmamıştı apartmandan. Apartman sakinleriyle görüşmeye başladılar. Priestley ailesi içinde kav-

ga oluyor muydu? John ile Agnes, küçük Helen'e kötü davranırlar mıydı? Apartmanda herhangi bir nedenle Helen'e zarar vermek isteyebilecek biri var mıydı? Titiz araştırmalar sonucunda giriş katında oturan Donald ailesiyle hemen üstlerindeki Priestly ailesi arasında sürgit bir husumet olduğu ortaya çıkarıldı. Alexander Donald çalışkan bir berberdi ve karısı Jeannie, kendisiyle aynı adı taşıyan kızlarına bakan bir ev kadınıydı.

Jeannie Donald, küçük Helen'i yaramazlıkları yüzünden defalarca azarlamıştı. Helen'in Donald ailesini kışkırttığı, küçük kızlarını itip kaktığı, kapılarını tekmelediği, balkon demirlerini sarstığı hatta Jeannie Donald'a kötü sözler söylediğini apartmandaki hemen herkes biliyordu. Helen'in evine giderken Donald ailesinin kapısının önünden geçmesi gerekiyordu. İşin ilginci, apartman sakinlerinden sadece Donald ailesi arama çalışmalarına katılmamıştı.

Polisin ilgisi Donald ailesine döndü. Ayrıca içinde cesedin bulunduğu çuvala da odaklandılar. Üzerine gidilecek bir takım ayrıntılar mevcuttu: Çuvalın üzerinde Kanada'dan ithal edildiğini gösteren bir damga vardı; un taşımakta kullanılmıştı ve içinde o dönemde dahi eski moda sayılabilecek bir temizleme yönteminin artığı kül izleri vardı. Ayrıca üzerindeki tabak ve tava izleri, çuvalın masa örtüsü niyetine kullanıldığına işaret ediyordu.

Kentte Kanada'dan un ithal eden fazla yer yoktu ve bu yerlerden biri, Urquhart Sokağı'na yakın bir fırındı. Polis fırıncıyla konuştu ve adam, bu tip çuvallarla un getirttiğini söyledi. Ayrıca bir müşterinin gelip çuvallardan birkaç tane istediğini ve aldığını anlattı. Tarif ettiği kadın fazlasıyla Jeannie Donald'a benziyordu.

Bulgular artıyordu; apartman sakinlerinden biri Helen'in kaybolduğu gün saat 13.30 sularında bir çocuk çığlığı duyduğunu bildirdi. Apartmanın arkasındaki sokakta taş döşeyen bir işçi aynı bilgiyi doğruluyordu.

Polis, Donald ailesinin dairesini aramaya karar verdi. Her biri benzer tabak-çanak izleri taşıyan, Helen'in cesedinin bu-

lunduğu çuvalın aynısından dokuz tane daha ortaya çıktı. Ancak en önemli bulgular, döşemelik muşambada, yer bezlerinde, gazetede ve bir fırçada bulunan ufak kan lekeleriydi. Sir Sydney Smith ve elindeki adli teknikler böylece vakada önem kazandı. Smith kanı analize tabi tuttu ve kan, Helen'in grubu 0 çıktı. Sadece bu bile yeterli delildi ama Sir Sydney ilaveten küçük Helen'in göz sinir uçlarının genişlemesine ve nadir görülen bir bakteri üretmesine yol açan ender bir hastalıktan muzdarip olduğunu da keşfetti. Mikrobiyolojik incelemeler sonunda aynı bakteri Donald ailesinin dairesinin hemen her yerinde, zeminde, mutfak tezgâhında ve bezlerde bulundu. Sir Sydney ilaveten çuvalın liflerini inceledi ve liflerde yün, pamuk, ipek, kedi kılı, tavşan tüyü ve insan saçı buldu. Çuval hiç doğru dürüst temizlenmemişti.

Donald çifti gözaltına alındı ve sorgulandı. Ancak Alexander Donald, Helen'in kaçırılıp öldürüldüğü saatlerde kilometrelerce uzakta olduğunu ve haliyle cinayetten sorumlu olamayacağını kuşkuya mahal bırakmayacak ölçüde kanıtladı. Serbest bırakıldı ve polis, dikkatini karısına çevirdi. Jeannie Donald'dan saç numunesi alındı ve numuneleri Glasgow Üniversitesi'nden Profesör John Glaister inceledi. Profesör, numunelerin çuvalda bulunanlarla kesinlikle eşleştiğini söyledi. Deliller su götürmez görünüyordu: Küçük Helen'i, Jeannie Donald öldürmüştü.

Savunma avukatlarının mahkemede odaklanacağı husus belliydi: Jeannie Donald bir kadındı ve tecavüz kabiliyetinden yoksundu. Bu savunmayı aşabilmek adına savcılık Sir Sydney'den Helen'in cesedi üzerinde daha derin bir inceleme yapmasını talep etti. Smith, yara ve bereleri yakından incelediğinde, tecavüz sonucu değil, bir çekiç veya süpürge sapıyla yapıldığı kanaatine vardı. Buysa yara ve berelerin cinayet nedenine tecavüz süsü verilmek amacıyla kasten yapıldığı gibi tüyler ürperten bir anlama geliyordu.

Bu nihai keşif, diğer adli delillerle (kan analizi dâhil) birlikte, Jeannie Donald'ın beraat şansının ortadan kalktığı anlamına geliyordu. Jeannie Donald idama mahkûm edildi

ama cezası daha sonra müebbet hapse çevrildi. 1944'te serbest bırakıldı ve 1976'da, böylesi feci bir suçu neden işlediğini hiçbir zaman itiraf etmeden, 81 yaşında hayata veda etti.

Ama art arda gelen başarılara rağmen kafası karışmış ve konuya hâkim olmayan halkı (ve dolayısıyla daha önemlisi, jürileri) adli bilimlerle elde edilen delillere ikna etmek hâlâ zordu. Bu tip deliller savcı iddianamesine bir ağırlık katıyordu katmasına ama itiraf alınmadığı sürece mahkûmiyeti nadiren kendi başlarına sağlayabiliyorlardı. Tabii bunlar, işe yaramadıkları anlamına gelmiyor; adli bilimlerle elde edilen delillerin suçluları itirafa zorlaması sık rastlanan bir durumdur. Bu noktada, 1928 yılında Japonya'da tecavüz edilerek öldürülen Yoşiki Hirai adlı genç kızın vakasına geçebiliriz. Polis çok geçmeden iki şüpheliyi gözaltına almıştı. Şüphelilerden biri, akli sorunlardan muzdarip bir dilenciydi ve çok geçmeden Yoşiki'yi tecavüz edip öldürdüğünü itiraf etti. Ancak testlerde Yoşiki'nin katilinin kan grubu A çıktı; dilencinin kanıysa 0 grubuydu. Oysa diğer şüpheli, İba Hoşi, A grubuydu ve delil önüne konunca suçunu itiraf etti. İtiraf etmese mahkûmiyet şansı kalmayacaktı, çünkü aynı kan grubuna sahip binlerce başka erkek vardı; esasında testin tek yaptığı, Hoşi'nin suçlu olduğunu göstermek değil, dilenciyi temize çıkarmaktan ibaretti ama bu durum bile polise itiraf kopartma şansı tanımıştı. Bu kesinlik eksikliği serolojinin adli soruşturmalardaki faydasını, çok daha sonra, genetik parmak izinin keşfedildiği güne kadar sınırlı bırakacaktı. Kan analizi bulmacaların önemli parçası olmaya devam ediyordu ama 1950'lere gelindiğinde çoğu vaka, serolojiden ziyade parmak izleri ve lif analizleriyle çözülüyordu.

Fakat bu arada bulguların sadece geride bırakılan kanın kaynak ve birleşim analizleriyle değil, konum ve örüntüsünün, şeklinin, nasıl sıçradığının, saçıldığının, püskürdüğünün, döküldüğünün veya damladığının gözlemlenmesiyle de toplanabileceği anlaşıldı. Eğitimli bir göz bu sayede bir cinayet yahut saldırının nasıl gerçekleştiğini kestirebilir ve kurbanın karşı mı koyduğu yoksa kaçmaya mı çalıştığı gibi ayrıntılara ulaşabilirdi.

Kan saçılma şekilleri üzerine yapılmış ilk çalışma 1890'larda Polonya'daki Adli Tıp Enstitüsü'nden Eduard Piotrowski'ye aittir. Bunun ardından 1895'te 'Kafaya Yapılan Darbeler Sonucu Meydana Gelen Kan Lekelerinin Kaynağı, Şekli, Yönü ve Dağılımı Üzerine' başlıklı bir inceleme yayınlamıştır.

Adli bilimler tarihinin, bu tip analizleri sınamaya tabi tutan en ünlü vakalarından biri, Dr. Samuel Holmes Sheppard'ınkidir. Vaka, Amerikan suç tarihinin en bilinen ve tartışmalı davalarından biridir.

1923 Cleveland doğumlu Sheppard üç erkek kardeşin en küçüğüydü. Mükemmel bir öğrenciydi; okuduğu Cleveland Heigths Lisesi'nde üç yıl boyunca sınıf başkanlığı yaptı. Liseden sonra osteopatik tıp[19] tahsiline karar verdi ve önce



Şiddet içeren suçlarda kan lekerinin sıçrama düzenlerinin incelenmesi, olayın nasıl geliştiğinin saptanmasında çok büyük fayda sağlar. Dr. Paul Leland Kirk, "Hiçbir kan analiz yöntemi, kan sıçramalarının analizi kadar faydalı bilgi sağlayamaz" demişti.

---

19 Sadece ABD ve kısmen Kanada'da uygulanan, kas-iskelet sisteminin etkinliği üzerine yoğunlaşan, doğal terapi yönelimli tamamlayıcı tıp dalı. 1874'te Dr. Andrew Taylor Still tarafından geliştirilip uygulanmaya başlanmıştır. (ç.n.)

Indiana'daki Hannover College'a, ardından da eğitimini tamamlayacağı Los Angeles Hekimlik ve Cerrahlık Okulu'na gitti. 1945'te nişanlısı Marilyn Reese ile evlendi ve çift, Sheppard'ın babasının muayenehanesinde çalışabilmesi için Ohio'nun Bay Village kasabasına taşındı.

Genç çiftin çizdiği mutluluk tablosu Sheppard'ın karısı Marilyn Sheppard'ın 4 Temmuz 1954'ün erken saatlerinde evlerinin yatak odasında dövülerek öldürülmesiyle bozuldu. Marilyn Sheppard, hamileydi.

Dr. Sheppard gece verdikleri yemekli davetin ardından oturma odasında uyuyakaldığını, bir süre sonra karısının çağırdığını sanarak uyandığını anlattı. Derhal merdivenlere atılıp üst kata çıkmış ve karısının birisiyle boğuştuğunu görmüştü. Derken kafasına gelen bir darbeyle bayılmıştı. Kendine geldiğinde karısının kanlı bedeniyle karşılaşmıştı. Alt kattan gelen gürültüleri duyunca aşağı inmiş, kabarık saçlı bir şahsın arka kapıdan kaçtığını görmüştü. Sheppard adama yetişmiş, üstüne atlamış ama bir kez daha yediği darbeyle kendinden geçmişti. Ayıldığında kendini (evin arka tarafında bulunan) Erie Gölü kıyısında, ayakları suda ve tişörtsüz halde bulmuştu.

O şaşkınlıkla eve dönüp karısını ölü bulunca, oturma odasındaki koltuğa çöküp kalmadan önce komşusu Belediye Başkanı John Spencer Houk'u aramıştı. Houk ve ailesi, Sheppard'ın evine sabaha karşı 05.00 sularında geldi. Hemen ardından çağrılan polis, Cuyahoga İlçe Adli Tıp Sorumlusu Samuel Gerber'la birlikte geldi. Gerber, Marilyn Sheppard'ın yatakta yüzükoyun yattığını, kan içinde olduğunu ve üzerinde sadece pijamasının üstünün bulunduğunu kayda geçirdi. Dövülerek öldürülmüştü; kadıncağıza otuz beş darbe vurulmuştu. Cesedin altında kalan bir yastık kılıfında, tam türü kestirilemeyen ancak cerrahi aletleri andıran şekle sahip bir kan lekesi bulundu. Ev alt üst edilmişti ama tuhafı, saldırgan hiçbir şeyi, kolayca bulunabilecek yüzlerce doları bile almamıştı.

Gerber, Sheppard'ın hikâyesine inanmadı; adamın karısını bir tartışma sırasında öldürdüğü ve sonrasında izini

örtmek için olaya haneye tecavüz süsü vermeye kalkıştığı kanısındaydı. Tıbbi bulgular Marilyn Sheppard'ın sabaha karşı 04.00 civarında öldürüldüğünü gösteriyordu. Bir saati aşkın bir süre sonunda yardım çağırması Sheppard'a delilleri ortadan kaldırmaya yetecek zaman tanıyordu. Marilyn'e saldıran kişi, sadece sesini kesmek isteyen bir hırsız olsaydı, ne demeye kadıncağız kendinden geçtikten sonra vurmaya devam edecekti? Sheppard'la ilk karşılaşmasından sonra niçin kaçmayıp evde kalacaktı?

Ayrıca Sheppard ailesinin bir köpeği vardı ve hayvanın, sözde hırsızlık olayı boyunca bir defa bile havladığı duyulmamıştı. Sheppard göl kıyısında kendine geldiğini söylemişti: Evet, Gerber'ın aldığı giysileri ıslaktı ama öte yandan saçında tek bir kum tanesi bile yoktu. Kan lekeli kol saatiyse bahçede, plastik bir torba içinde bulunmuştu.

Cinayetten altı gün sonra polis aldığı bir başka bilgiyle Sheppard'ın karşısına çıktı ve Susan Hayes adlı güzel bir hastane teknisyeniyle ilişkisinin olup olmadığını sordu. Polise bu bilgiyi cinayet gecesi yemekli davete katılanlardan Nancy Ahern vermişti. Sheppard suçlamayı reddetti ama olayla ilgili bilgi ve dedikodular yayıldıkça, basın aleyhine dönmeye başladı. Ön duruşmada Sheppard, Susan Hayes ile cinsel ilişki kurduğu iddiasını bir kez daha reddetti. Ama Nancy Ahern tanık kürsüsünde, Marilyn'in kendisine, kocasının Susan Hayes ile aşk yaşadığını ve terk edileceğine inandığını söylediğini anlattı. Büyük jüri bulguları gözden geçirdi ve Sheppard aleyhinde dava açılabileceği kararına vardı. Sheppard cinayet suçlamasıyla tutuklandı. Ama davanın sonu çok uzaktaydı.

Sheppard'ın avukatı Bill Corrigan karardan memnun değildi ve bulgular üzerinde kendi soruşturmasına girişti. Berkeley'deki Kaliforniya Üniversitesi'nden Dr. Paul Leland Kirk'le temasa geçti. Dr. Kirk mikroskop uzmanı, saygın bir suçbilimciydi ve 1937'de üniversitenin suçbilimi programının başına getirilmişti. Bay Village'a gelip bulguları incelemeyi kabul etti. Savcılığınkilerden çok farklı sonuçlara vardı.

Suçun üzerinden sekiz ay geçtiğinden Kirk suç mahallini taze haliyle inceleyemeyecekti. Bu yüzden yatak odasındaki kan lekelerinin saçılma düzenine dayanarak işlenen suçu yeniden canlandırmaya odaklandı. Duvarların ikisinde, Marilyn Sheppard'ın başına vurulması sonucu fışkırdığı kanaatine vardığı lekeler vardı; üçüncü duvardaki lekelerse savrulan bir silahın sonucu görünüyorlardı. Adli Tıp Sorumlusu Gerber mahkemede Marilyn'in cerrahi bir aletle öldürüldüğüne inandığını söylemişti. Oysa Kirk lekelerin düzenine bakarak, neredeyse kesine yakın bir kanaatle ağır, büyük bir el feneri türünde nesne kullanıldığı ve cerrahi bir aletin kesinlikle kullanılmadığını söyledi. Yastıktaki lekeninse yastığın henüz Marilyn'in kanıyla ıslakken katlanması sonucu oluştuğu, herhangi bir cerrahi aletle ilgisi bulunmadığı görüşündeydi. Odaya saçılan kan miktarına bakıldığında katilin üstünün başının kan içinde kalması gerekiyordu; oysa Sheppard'ın ne üstünde ne de giysilerinde kan bulunamamıştı. Kirk ayrıca katilin silahı sol eliyle kullandığını saptamıştı; Sheppard solak değildi.

Bu yeni bulgulara rağmen Sheppard ancak dokuz yıl sonra tekrar yargı önüne çıkabildi. Mahkeme 1966'da başladı. Bu sefer avukatlığını tanınmış F. Lee Bailey üstlendi. Bailey işinde ustaydı ve savcılık iddianamesini hızla çürütmeye koyuldu. Polisin olay yerini profesyonelce incelemediğine ve vakayla ilgili birçok nesnede parmak izi araştırmadığına dikkat çekti. Ardından Gerber'ın kıskandığı için Sheppard'ı alaşağı etmeye çalıştığını öne sürdü. Gerber sinirlerine hâkim olamayıp zıvanadan çıktı; bu tür çıkışlar jürilerin hoşuna gitmiyordu.

Sonunda Bailey dikkatleri, özellikle Sheppard'ın kol saatindeki kan lekelerine çekti. Dr. Kirk, saatin yüzeyindeki lekelerin 'uçan damlalardan' meydana gelmiş olabileceğini belirtmişti. Sheppard karısını döverek öldürürken saat kolundaysa tamı tamına bu tip lekeler oluşurdu. Ancak Kirk, lekelerin kuyruklarının simetrik olmadığını, dolayısıyla 'uçan damla' olmayabileceklerini de belirtmişti. Bailey bunu söyledikten sonra kol saatinin bilezik kısmının iç tarafındaki

lekelerin fotoğraflarını gösterdi. Lekeler yüzeydekilerle aynı şekildeydi. Cinayet sırasında saatin Sheppard'ın kolunda olması halinde bu lekelerin oluşması imkân dışıydı. Dolayısıyla kol saatindeki kan, Sheppard'ın karısını öldürdüğüne dair delil sayılamazdı. Bu, Kirk'ün diğer gözlemleriyle birleşince jüri etkilendi ve Sheppard suçsuz bulundu. Davayla ilgili bir konuşmasında Kirk daha sonra, "Başka hiçbir kan inceleme yöntemi, kanın saçılma şekillerinin analizi kadar faydalı bilgiler sağlamaz," diyecekti.

Kan lekesi dağılımlarının şiddet içeren bir suçta yaşananları şaşırtıcı tutarlılıkta öğrenmemizi sağladığı doğrudur. Öte yandan, ilerleyen yıllarda gelişen ve bugün hüküm sağlamada en kullanışlı yöntemler arasında sayılabilecek çeşitli kan analizi yöntemleri zanlıları suç mahalleriyle ilintilendirmede son derece kuvvetli deliller sağladığından Kirk'ün söylediklerine katılmakta güçlük çekebiliriz. Ayrıca, 1984'te Alec Jeffreys'in geliştirdiği "DNA parmak iziyle" seroloji, 7. Bölüm'de inceleyeceğimiz önemli atılımını gerçekleştirmiştir.

Bilerek yahut bilmeyerek ardında bıraktığı, dokunduğu her şey, attığı her adım aleyhinde birer sessiz tanık vazifesi görecektir. Sadece parmak veya ayak izleri değil, saçı, kıyafetinin iplikleri, kırdığı cam, bıraktığı aletin izi, çizdiği badana…

Paul L. Kirk,
Adli Soruşturma: Somut Delil ve Polis Laboratuarı (1953)

4
İZLER VE DELİLLER



18 Temmuz 1909 Pazar günü, Paris'te bir dairede genç bir kadının cesedi bulundu. Bacakları iki yana açılmıştı ve yüzü tanınamayacak hale getirilmişti. Polis kapının altından sızan ve alt kattaki caféye damlayan kanın bildirilmesi üzerine daireye zor kullanarak girebilmişti. İlkin apartmanın kapıcısı daireye girmeye kalkışmış ama merdivenlerin başındaki demir kapıyı açamamıştı. Apartmanın arkaya bakan penceresi de kilitliydi.

Daire Albert Oursel adlı bir şahsa aitti ve öldürülmüş kadının, Oursel'in 16 yaşındaki metresi Germaine Bichon olduğu, yüzündeki ağır hasara rağmen kısa sürede anlaşıldı. Dairenin darmadağınlığı ve masada kalmış yemeğe bakılarak saldırganın Bichon'u yemek yerken yakaladığı, öldürdüğü ve kaçmadan önce daireyi soyduğu kanaatine varıldı. Ancak dairenin iki çıkışı, merdiven ve pencere tamamen kapalı bulunduğundan failin nasıl kaçabildiği belli değildi.

Victor Balthazard'ın yaptığı otopsi genç kadının saldırı sırasında aldığı yaralar yüzünden öldüğünü doğrularken, ayrıca beş aylık hamile olduğunu da ortaya çıkardı. Ancak esas ipucu Bichon'un avucunda bulunan ve Balthazard'ın bir kadına ait olduğuna inandığı açık renkli saçtı.

Kurbanın gençliği ve işlenen suçun gaddarlığı yüzünden vakanın büyük yankı uyandıracağı açıktı; bu yüzden

Sûreté'nin[20] o dönemki şefi Octave Hamard soruşturmanın önderliğini bizzat üstlendi. Kısa sürede kendi çıkarımlarına ulaştı ve Oursel'in Paris'e dönüp Bichon'u hamile olduğu ve evlenmekte ısrar ettiği için öldürdüğü kanısına vardı. Temizlikçi kadının çiftin aylardır kavga ettiğini söylemesiyle bu teori iyice ağırlık kazandı.

Oursel'i bulmak öncelik kazandı. Oursel hafta içinde daireden evlere temizlik hizmeti veren bir iş yürütüyor, hafta sonlarıysa genellikle Bichon'u yalnız bırakıp Flins-sur-Seine'de bir kır evinde oturan ailesinin yanına gidiyordu. Oursel'in ertesi gün Paris'e gelişi, Hamard'ı yolculuk zahmetinden kurtardı. Sorguya alındığında son derece sağlam tanıklarının bulunduğu ortaya çıktı: Oursel, Bichon'un öldürüldüğü sırada kilisedeydi ve hem papaz hem de kilise cemaati bu konuda rahatlıkla tanıklık yapabilecekti. Kiliseden çıkışta öğleden sonrasını ailesiyle yemekte geçirmişti. Tüm bunlar göz ardı edilse bile Hamard karşılaştıklarında Oursel'de katil havası sezmedi: Oursel zayıf, sinirli tabiata sahip, ciddi ve ana kuzusu bir adamdı. Cinayet günü daireden Oursel'le birlikte ayrılan sekreterini sorgulayana Hamard, dairedeki para kutusundan yedi ve büro masasının çekmecesinden otuz frank çalındığını öğrendi. Ayrıca bir altın köstek ile yaklaşık kırk frank değerindeki bir adet altın Rus rublesi de kayıptı. Fena para değildi ama genç bir kadının hayatını söndürmeye değecek miktar da sayılmazdı. Başlanılan noktaya geri dönülmüştü. İzleyen haftalar boyunca pek çok teori ortaya atıldı, şüpheliler sorgulandı ama polis, katilin izini bulamadı. Derken Hamard'ın şansı döndü.

Adının Madam Bosch olduğunu söyleyen bir kadının, aynı gün, cinayet öncesinde daireye yakın bir yerde üç hizmetçi kızla konuştuğu, Oursel'den önemli miktarda alacağının bulunduğunu söylediği öğrenilmişti. Bahis konusu kadın, kızlardan birinin kendisiyle birlikte Oursel'in dairesine gelmesini, alacak talebine ve adamın vereceği cevaba şahitlik etmesini istemişti. Böyle bir işe karışmak istemeyen kızlar

20 La Sûreté Nationale: Milli Emniyet. Fransız Ulusal Polis Teşkilatı'nın eski adı (ç.n.)

reddetmişler, ayrıca kadının tavırlarını garip bulmuşlardı. Soruşturmalar sonucunda Hamard, Oursel'in bir önceki temizlikçisi Rosella Rousseau'nun evlendikten sonra Bosch soyadını aldığını öğrendi.

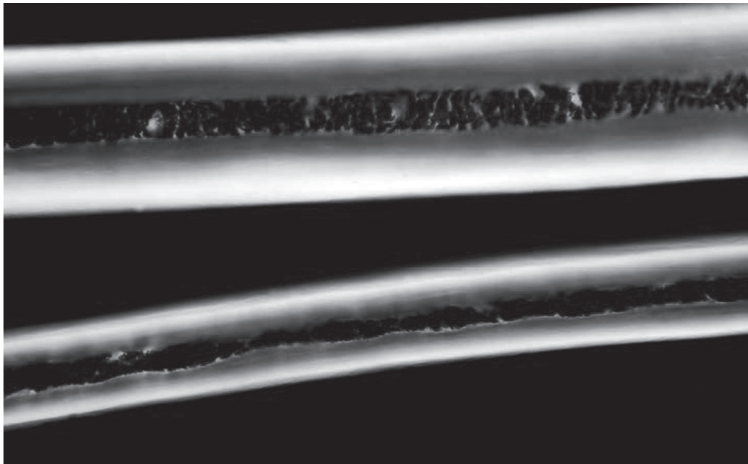
Hamard, Bosch'u sorguya çekmek üzere getirtti. Kadın, hizmetçi kızların anlattıklarını tümden reddetti ve işin kötüsü, kızların hiçbiri kadının yüzünü kesin netlikte hatırlayamadı. Elinde somut delil yoktu ama Hamard'ın içinde bir terslik olduğuna dair hisler doluşuyordu. Bosch'un geçmişini eşelemeye karar verdi. Kadınla kocasının evlerinden atılacak ölçüde borca battıklarını bulması uzun sürmedi. Ancak cinayetin ertesi günü birdenbire kiralarını ödeyivermişlerdi. Ayrıca bir komşuları, kadının kendisine, semtteki bir dükkâna kocasıyla birlikte değerli bir şey satmaya gideceklerini söylediğinden bahsetmişti. Hamard'ın dedektifleri söz konusu simsarı buldular; adam, Bosch'un kendisine altın bir para satmaya kalkıştığını ama kuşkulanarak almayı reddettiğini söyledi. Söz konusu para büyük ihtimalle Oursel'in kaybolduğunu söylediği Rus rublesiydi.

Bosch bir kez daha sorguya getirildi. Hamard bu sefer kadını suçla ilintilendirecek somut delili bulmaya azimliydi. Balthazard'ın maktulün avucunda bulduğu saçlar bu noktada devreye girdi. Merkeze getirildiğinde Bosch'un saçından numune alınıp karşılaştırma yapması için Balthazard'a verilmişti. Mikroskop altında Bosch'un saçının olay yerinde bulunanlarla aynı renk ve kalınlıkta (0,07 mm) olduğunu saptamak uzun sürmemişti. Bu bulgu, olay yerinde bulunan saçların Bosch' ait olduğunu mutlak kesinlikle kanıtlamıyordu ama başka birine ait çıkma ihtimali son derece düşüktü.

Balthazard saçları incelerken bir başka önemli ayrıntıyı hatırlamıştı. Olay yerinden getirilen saç tellerinden kimisinin dip kısımlarında kan vardı. Balthazard bunun nedeninin, Bichon'un saldırganıyla mücadele ederken saçını yolması olduğu fikrindeydi. Ertesi gün, gözaltında tutulan Bosch'un yanına gitti. Kadının kafasını incelediğinde aradığını buldu: Kadının sağ şakağının hemen üzerinden bir tutam saçın koparıldığı barizdi.

Delil önüne sürülünce Bosch nihayet çözüldü ve cinayeti itiraf etti. Maddi durumu tepetaklak olup, evinden atılma tehlikesiyle karşı karşıya kalınca eski işvereni Oursel'in parasını çalmaya karar vermişti. Hafta sonları dairede kalmadığını, sadece Bichon'u dert etmesi gerektiğini bilen Bosch, başlangıçta kızın dikkatini başka yöne çekecek birini bulmayı planlamıştı. Hizmetçi kızlara sokakta yanaşmasının sebebi buydu. Bichon çıkana kadar dairenin içinde saklanmayı düşünmüştü. Kızlar reddedince hepsini kendi başına yapması gerektiğini anlamıştı. Bichon dışarıdayken çarçabuk daireye girip, genç kız dönmeden de kaçmayı ummuştu.

Planının ilk kısmı daireye sorunsuz girmeyi başardığında gerçekleşmişti. Ama haddinden fazla oyalanmış ve Bichon eve dönmüştü. Bosch bir dolaba saklanmayı başarmış ve gece boyu bekleyip fırsat kollamaya karar vermişti. Ertesi gün fırsatı yakaladığını zannetmişti; Bichon öğle yemeği için dışarı çıkmış gibiydi. Dolaptan dikkatle çıktığındaysa hatasını fark etmişti: Bichon yemek masasında karnını doyuruyordu. Bosch'u gören Bichon saldırmış, kadını mutfağa sürüklemişti. Çıkan itiş kakışta Bosch, kendini savunmak için aldığı



Mikroskop altında karşılaştırılan iki insanın saç teli. 1909 yılında, Germaine Bichon'un üzerinden çıkan saç tellerinin yakından incelenmesi, katil olarak şüphelenilen Madam Bosch'un olay yerinde bulunduğunu kanıtlamıştı.

nacağı kızın elinden kapıp suratına indirivermişti. Kızcağız devrilirken beriki vurmaya devam etmişti. Para kutusunu açmış, dolapları talan etmiş ve Bichon'un anahtarıyla açtığı kapıyı arkasından kilitlemişti.

Bosch 1910 Şubat'ında çıkarıldığı mahkemede, polisin zorla imzalattığını söyleyerek itirafını geri çekti. Ayrıca nefsi müdafaa iddiasıyla suçsuzluğunu öne sürdü. İşe yaramadı. Jüri suçlu buldu ve Bosch, idama mahkûm edildi.

Daha önce bahsettiğimiz parlak adli bilimci Edmond Locard, tarihe pek basit bir deyiş kazandırmıştır: "Her temas iz bırakır." Günümüzde Locard'ın Değişim İlkesi adıyla bilinen bu deyiş en zeki suçluların dahi olay yerinde bulunduklarına dair mutlağa yakın bir kesinlikte ufak bir iz bırakacaklarını yahut yanlarında, olay yerinden bir şey götürecekleri gerçeğine işaret eder. Bireyler bu tür izlerle suç mahallerine ilintilendirilebildiğinden bu fikir, günümüzde bile adli bilimlerin tam göbeğinde yatan fikirdir. Madam Bosch'un hüküm giyişi, söz konusu ilkeyi iş başında gösteren zarif bir örnektir.

Elbette kastettiğimiz delillerin bu tip vakalarda kimi zaman tespiti son derece zor olabilir; birçok suç mahalli çıplak göze tertemiz ve delilden yoksun görünür. Adli soruşturmalarda izlerden faydalanışın peyderpey artışının mikroskop ve benzeri aygıtların gelişimiyle birlikte artışı bu yüzdendir; suç mahallerinin minnacık ve zorlu ayrıntılarıyla incelenebilmesini mümkün kılanlar bu aygıtlardır.

Kadim dünyada varlığının bilinmesine ve Mısırlılar gibi birçok halk tarafından süs amaçlı kullanılmasına karşın camın optik özellikleri o dönemlerde fazla keşfedilmemişti. Camın büyütme özelliğini Romalılar fark etmişti; Filozof Seneca, suyla dolu bir bardaktan bakıldığında, bardağın altında kalan yazıların nasıl büyüdüğünden bahsetmiştir. Ancak bu özelliğin camdan ziyade suya bağlandığına inanılmaktadır. Merceklerin güneş ışınlarını bir noktada toplayarak ateş yakmada kullanılabileceğini keşfedenler de Romalılardır. Bu iki özellik yüzünden yapılan ilk mercekler, 'büyütücüler' yahut 'yakan camlar' adlarıyla anılmıştır.

Ama o tür merceklerin ilginçliğine karşın, yaygın kullanımlarının keşfi 13. yüzyılının sonunu bulmuştur. İlk gözlük bu dönemde İtalya'da yapılmıştır. İlk sıfatıyla anılma şerefinin kime düşeceğine dair halen şüpheler bulunmakla birlikte, genellikle Salvino D'Armate adlı bir İtalyan, gözlüğün mucidi sayılmaktadır (1824).

Mercek kullanımında bir sonraki önemli adım, Hans ve Zaccahrias Janssen adlı Hollandalı baba-oğul gözlük imalatçılarının, 1590 dolaylarında mercekleri bir boru içine yerleştirerek deneyler yapmaya başlamalarıyla geldi. Bir mercek altına konup mercekler yerleştirilmiş bir borudan bakıldığında bir nesnenin çok büyüyebildiğini keşfettiler. Bileşik mikroskobu (birden fazla mercek kullanan mikroskop) yaratmışlardı.

Janssen'ler daha sonra hem mikroskobu hem de teleskopu icat ettiklerini öne sürdüler ama her iki aygıt da çok benzer şekilde çalıştığından esasen kim tarafından yaratıldıkları halen tartışmalıdır. Mikroskop, yakın mesafedeki cismi büyütmek için kısa odaklı bir mercek kullanır ve yaratılan görüntü, vizördeki uzun odaklı mercekten görülür. Teleskoptaysa uzaklardaki nesneyi büyütmek için uzun odaklı mercek kullanılır ve büyütülmüş görüntüye vizördeki kısa odaklı mercekten bakılır. Middleberg'de Janssen'lerden birkaç yüz metre ötede oturan bir mercek imalatçısı, Hans Lippershey de (*c*.1570 – *c*.1619) her iki icadı kendisinin yaptığını öne sürmüştür. Lippershey tasarım patenti için ilk başvuran kişi olduğundan bugün teleskopun mucidi sayılırken, Janssen tek mercekli ve bileşik mikroskopların mucidi kabul edilmektedir. Bu husus haricinde hangi iddianın doğru olduğuna dair kesin hiçbir delil yoktur. Konuya dair yürütülmüş inceleme ve soruşturmalarda dost ve aile bireylerinin verdiği karmakarışık ve çelişkili birçok ifade mevcuttur. Sonuçta mikroskobun 1590 ile 1595 arasında icat edildiği ortak kabul görmüştür.

Merceklerin büyütmede kullanımındaki tüm bu önemli gelişmelere rağmen Avrupa'da mikroskop derin bilimsel incelemelerde 17. yüzyılın ortalarına dek kullanılmadı. Bu

hususa dair ilk örneklerden biri, 1644'te *Sineğin Gözü*'nün yayınlanmasıdır. Böceklerin anatomisine yönelik, mikroskop kullanarak hazırlanmış bu ayrıntılı araştırmayı, fen bilimlerinde kendi kendini eğitmiş İtalyan astronomu papaz Giambattista Odierna yazmıştır.

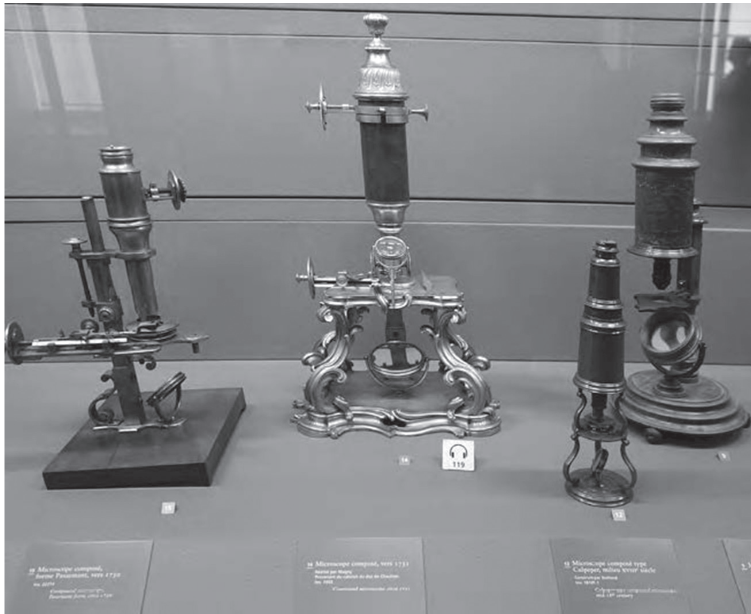
Ancak biyolojik araştırmalarda mikroskop kullanımının gerçek anlamda öncülüğünü yapan bir başka İtalyan, biyolog hekim Marcello Malpighi'dir (1628–1694). Malpighi 1661'de, mikroskop altında akciğerlerin yapısını incelerken ufak arter ve kılcal damarlardan çıkan dalımsı yapılara bağlı balon şeklinde kesecikler (bronşçuklar) gözlemledi. Bu tarihi keşif, oksijenin akciğerlerden kana nasıl geçtiğini açıklamakla kalmadı, ayrıca Malpighi'nin hayatı boyunca başka önemli keşifler yapacağı mikroskobik anatomi dalını da yarattı.

Bunların ardından mikroskop kullanımına en büyük katkılardan biri Hollandalı Antoine van Leeuwenhoek'tan (1632–1723) geldi. Leeuwenhoek, mikroskop merceklerini geliştirme ve güçlendirme sevdası sayesinde metrenin milyonda biri büyüklüğünde nesneleri görebilmeyi başardı. 1674 yılında aralarında bakteri ve spermin de bulunduğu tek hücreli organizmaları (bugünkü adlarıyla mikroorganizmaları) keşfetti. Mikroskop alanında ilerlemesi sayesinde 1684'te alyuvarlara dair ilk tutarlı incelemeyi yayınladı. Çalışmasının doğruluğunu, 1665'te yayınladığı ve böceklerle organizmaların mikroskoptan görülen halleriyle ayrıntılı ve tutarlı çizimleriyle büyük saygı kazanmış *Micrographia*'nın yazarı filozof Robert Hooke (1635–1703) onadı. Leeuwenhoek'un mikroskobu geliştirmesi, mikrobiyolojinin temellerini atarken aynı zamanda 17. yüzyıl sonundan itibaren mikroskobun bilimsel araştırmalarda kullanılmasını teşvik etti.

Alman bilim insanı August Köhler'in mikroskop numunelerini daha iyi aydınlatmayı sağlayan bir yöntem geliştirmesiyle mikroskop 1893'te bir başka önemli adım attı. Köhler mikroskoptan yüksek kalite fotoğraf elde etmek istiyordu ama gaz lambaları gibi dönemin aydınlatma araçlarının istikrarsız, eş dağılımsız ışık yayması yüzünden amacına ula-

şamıyordu. Çözümü, lambanın görüntüsünü mikroskobun odak düzlemine düşürmede bir toplayıcı (kolektör) mercek kullanıp optik parlamasız, eş aydınlanan bir görüş alanı yaratarak buldu. Köhler aydınlatması halen çağdaş ışık mikroskobunun elzem izleklerinden biridir.

Mikroskobik teknikler *Handbuch für Untersuchungsrichter, Polizeibeamte, Gendarmen*'in (*Adli Tabipler, Polisler, Jandarmalar için Kılavuz*) yayınlanmasıyla 1891'de, Köhler yöntemini yaratmadan önce adli soruşturma alanına girdi. Avusturyalı profesör ve yargıç Hans Gross (1847–1915) çığır açan bu eserinde mikroskop altında delil incelemenin suç çözümünde neden can alıcı olabileceğini anlatmıştı. Kitabı, mikroskopla adli soruşturmayı bir araya getiren ilk eser olduğundan Hans Gross bugün kriminalistik biliminin babası sayılmaktadır.



Paris'teki Musée des Arts et Métiers'de sergilenen 18. yüzyıl mikroskopları. August Köhler'in yöntemi bu tür mikroskoplarla elde edilebilen görüntülerin kalitesini muazzam yükseltmiştir. Bu teknoloji çağdaş biyolojide ve haliyle adli bilimlerde yerini peyderpey almıştır.

Gross, yeni gelişen alan için, “Kriminalistin işinin büyük kısmı yalanlarla mücadeleden ibarettir; her adımında yalanlarla karşılaşır,” demişti. Püf noktası elbette sadece yalanı görmek değil, yalanın yalan olduğunu kanıtlamaktır. Adli bilimcinin işi suçlunun ‘uyanıklığını’ görmek ve gerçeğe ulaşmaktır. Bu ise özellikle çok kurnaz suçlularla uğraşırken çok zor olabilir.

Gross, bir delikanlının bir çiftçinin evini yaktığı kanaatine varılmış olan eski bir vakayı kapsayan, geçmiş kayıtlarda rastladığı bir davayı örnek göstermişti. Çiftçiye husumeti ve çiftçinin evinin karşısındaki değirmende çalıştığı bilinen delikanlı, baş şüpheliydi. Ancak değirmenden dokuz ay önce ayrıldığı için olay sırasında çiftlik evinin yakınlarında değildi. Soruşturmayı yürüten polisler olay yerini incelediklerinde delikanlının, değirmende çalıştığı sırada çiftçinin evini daha sonra yakmak için bir aygıt yaptığına dair delil bulmuşlardı. Delikanlı, tahıl ambarının çatı penceresine sağlam bir yayla bir ip germiş, yayı katranla sabitleyip ipin altına yanıcı madde ve bir mercek yerleştirmişti. Dokuz ay sonraysa mercek güneş ışınlarını yanıcı maddeye odaklayıp yanmasını sağlamış, yanan madde ipin alev almasını sağlamıştı. Kopan ip alevlenen katranı mancınık misali çiftçinin evine fırlatmıştı.

Düzeneğin karmaşık yapısı hikâyenin uydurma olabileceği kuşkusu doğurmakla birlikte, Gross hikâyeye kriminalistin delil incelemesine, suçlunun dehasını çözmesi ve gerçeği ortaya çıkarmasına harika bir örnek gözüyle bakmıştı.

Gross’un *Adli Tabipler, Polisler, Jandarmalar için Kılavuz* çalışmasının adli bilimler tarihinde bunca önem taşımasının nedeni, psikoloji ve bilimi de kapsayan birçok alana ait bilgiyi tek bir ciltte toplayıp adli soruşturma yapacaklara kendi önemini azami ölçüde sunmasıdır. Ayrıca kitabın içeriği suç tespitinde son eğilimleri de kapsıyordu; Bertillon’un çalışmaları o dönemde Fransa haricindeki suçbilimciler nezdinde çekiciliğini yitirmişti. *Mona Lisa*’nın 1911’de çalınışında bizzat Bertillon kötü duruma düşmüştü; bir adet avuç izi bulunmuştu ve Bertillon, daha sonra ortaya çıkacağı üzere, hırsızın

(Vincenzo Perugia adlı, dengesiz bir İtalyan) ölçülerini yıllar önce almış olmasına rağmen avuç izinin kime ait olduğunu saptayamamıştı. Gross'un kitabı parmak izine çok daha büyük ağırlık veriyor ve ilaveten toz, kıl, kıymık ve diğer izlerle delillerin analizinin önemine dikkat çekiyordu.

Gross 1912'de Graz Üniversitesi'nin hukuk fakültesi bünyesinde Kriminalistik Enstitüsü'nü (daha sonra Suçbilim Enstitüsü'ne dönüşmüştür) kurdu. Bu, Gross'un kriminalistiği kendine has, ayrı bir disiplin olarak kavrayışını resmileştiren, tüm dünyada benzerleri kurulan kurumların ilkiydi.

Gross'un araştırdığı vakalardan biri, mikroskop altında analiz amacıyla iz veya delil toplamanın değerini mükemmelen gösterir. Üç küçük kızın başına, bir gün deniz kenarında köpek gezdirirken feci bir olay gelmişti: Yanlarına gelen bir adam önce kızlara cinsel organını göstermiş, ardından ciddi bir cinsel tacizde bulunmuş, penisini küçük kızların külotlarına sokmuştu. Kızlar dehşet içinde eve dönünce durumu ebeveynlerine anlattılar; derhal polis çağrıldı. Polis standart uygulamayı izleyerek kızların iç çamaşırlarını aldı. İnceleme sonucunda üç küçük kızın külotunda da semen lekeleri bulundu.

Ertesi gün kızlardan biri annesiyle sokakta yürürken saldırganı gördü ve gösterdi. Adam derhal yakalandı. Pantolonun fermuar çevresinde semen lekeleri bulundu. Bu lekeler kızların anlattıklarını doğrular nitelikteydi ama suçun kesin kanıtı sayılmazlardı. Ancak adamın pantolonunda bir köpek kılı ve bir miktar renkli yün ipliği bulunmuştu. Mikroskop incelemesinde kıl, kızların köpeğininkilerle ve iplikler de kızların giysileriyle eşleşti. Suçlama kanıtlanmıştı. Bu vakada sadece Gross ve adalet zafer kazanmakla kalmadı, aynı zamanda buluntu ve izler hususunda mikroskobun gücü de kanıtlandı.

Adli mikroskop kullanımının beklenmedik önderlerinden biri, esasen kimyagerlik eğitimi almış Frankfurtlu Georg Popp'tur (1863–1941). Popp, laboratuvar çalışmaları sayesinde mikroskop tekniklerini tanımakla birlikte, adli kullanımda onun tadını ilk defa bir adli soruşturma görevlisinin birtakım

delilleri mikroskop altında incelemesini talebi üzerine aldı. Popp'un suçbilime hayranlığı ve suçbilim kariyeri böylece başladı. 1889'da kendi laboratuvarını, adli soruşturmaların yanı sıra bağlantılı diğer alanlarda da toksikoloji analizleri yapan Adli Kimya ve Mikroskopla Tetkik Enstitüsü'nü kurdu.

Gross'un kitabından etkilenen Popp, parmak izi ve parmak izi fotoğraflanmasının önemine inanıyordu. Bu alandaki —ve kimyadaki— bilgisini laboratuvarında işlenen bir suçu çözmede bile kullandı: Bir hırsızlık sırasında fail, bir platin parçaya dokunmuştu. Popp izi amonyum sülfohidrat buharına tabi tuttu; hırsızın dokunduğu her noktada parmak izleri kapkara ortaya çıktı. Bu izlerden failin laboratuvarı düzenli kullanan biri olduğunu tespit etti.

Parmak izleri, Frankfurt'ta öldürülen bir piyano bayiinin davasındaki çözüme katkısıyla Popp'a ün kazandıran ilk davalardan birinde de rol oynadı. Popp suç mahallinde bulduğu parmak izlerinin fotoğrafını çekip bir eşleşme bulana kadar şüphelilerinkilerle karşılaştırdı. Ancak Popp'u gerçek ününe kavuşturan başrolü vakada parmak izleri değil, maddi izler oynayacaktı.

Eva Disch adlı genç bir kadın Ekim 1904'te bir fasulye tarlasında ölü bulundu. Otopside tecavüz edildikten sonra bir eşarpla boğularak öldürüldüğünü ortaya çıkardı. Suç mahallinde bir mendil bulunmuştu. Mendili mikroskopla inceleyen Popp kömür, enfiye ve mineral hornblent[21] içeren burun salgısı buldu.

Bu deliller ışığında Karl Laubach adlı bir şahıs esas şüpheli konumuna yükseldi. Laubach'ın enfiye kullandığı, kömür kullanan havagazı fabrikalarının yanı sıra bölgedeki, bol miktarda hornblent içeren taş ocağında da yarım gün çalıştığı biliniyordu. Laubach'ın tırnaklarını inceleyen Popp, kömür ve hornblent de içeren mineral tanecikleri buldu. Daha fazla delileyse pantolonunu incelediğinde ulaştı. Pantolondan alınan toprak numunesinde iki katman çıktı: Birinci; panto-

21 Alüminyum, kalsiyum, demir ve magnezyum silikatından meydana gelen parlak bir amfibol türü. (ç.n.)

lon kumaşıyla doğrudan temastaki katmanda, suç mahallinden alınanlarla eşleşen mineraller vardı. İkinci katmandaysa ezilmiş mika minerali parçacıkları vardı; bunlar da cinayet mahallinden Laubach'ın evine giden yoldan alınan toprak numuneleriyle eşleşiyordu. Popp, ilk katmanın pantolona cinayet mahallinde, ikincisininse eve dönüşte bulaştığı sonucuna vardı. Laubach, deliller önüne konunca itiraf etmek zorunda kaldı. Frankfurt gazetelerinden biri, Popp'un bin bir zahmetli soruşturmasına hürmeten 'Dedektif Mikroskop' manşetini attı.

Popp ulusal ölçekte daha fazla takdiri 1908'de, Margarethe Filbert adlı bir kadının katilinin adalete tesliminde başrole çıkarak kazandı. Aynı yılın 29 Mayıs günü, Bavyera'nın Rockenhausen kentinde Seeberger adlı bir mimar, kâhyası Filbert'in kaybolduğunu bildirmişti. Filbert bir önceki gün, kale kalıntısıyla nam salmış harika manzaralı Falkenstein vadisinde yürüyüşe çıkmak adına trenle yakındaki bir köye gitmiş, aynı akşam eve dönmemişti.

Günler süren aramanın sonunda polis kadıncağızın kafası kesik cesedini ormanda buldu. Feci manzaranın verdiği ilk izlenim akla cinsel suç getirdi çünkü Filbert bacakları açık ve eteği kaldırılmış durumda bulunmuştu. Ancak yapılan otopside cinsel saldırı izine rastlanmadı. Filbert'in para kesesi, şapkası ve şemsiyesinin bulunamaması cinayet sebebi olarak soygunun göz ardı edilemeyeceği anlamına geliyordu. Cesedi inceleyen patolog, kadıncağızın, kafası keskin bir bıçakla kesilmeden önce boğulduğu sonucuna vardı. Filbert'in ellerinde saçlar bulunmuştu.

Suçun vahşetinden tedirginlik duyan ve Popp'un ününden haberdar, Sohn adlı bir yargıç, davada kılavuzluğuna başvurmak için Frankfurt'a gitti. Saçların katilin kimliğini tespitte işe yarayacağına inanmakta haklıydı; Popp'tan bulunanları incelemesini istedi. Maalesef Popp saçların kadının kendi saçları olduğu sonucuna vardı. Ama vaka ilgisini çekmişti; kendi soruşturmasını yürütmeyi teklif etti.

Baş şüpheli, görgü tanıklarının olay günü ilgili bölgede gördüklerini söyledikleri, kaçak avcılık da yapan fabrika

işçisi Andreas Schlicher'dı. Schlicher, sorguya alındığında içerleyerek suçla ilgisini reddetti. Yakındaki kale harabesinde pantolonu, tüfeği ve mermileri bulunduğundaysa söz konusu eşyayı cinayet tarihinden önce orada bıraktığını, kaçak avlandığını belli etmemek için sıklıkla bu yola başvurduğunu söyledi. Pantolonun dizlerinde kan lekeleri vardı. Popp pantolonu tuzlu suya bastırıp Uhlenhuth testini uygulayınca serumun tepkimesi, lekelerin insan kanına ait olduğunu ortaya koydu. Schlicher'ın ceketinde de lekeler bulundu; bu seferkiler yıkayarak çıkarılmaya çalışılmış gibiydi. Aleyhine deliller artıyordu ama henüz hiçbiri kesin değildi.

Popp bunun üzerinde Schlicher'ın pabuçlarının tabanına yapışmış toprağa yöneldi. Schlicher'ın karısının cinayetten bir gün önce pabuçları temizlediği ve adamın aynı pabuçları cinayetin işlendiği günden beri giymediği saptandı. Popp bir jeologla birlikte cesedin ve Schlicher'ın eşyasının bulunduğu yerlerle evinin çevresinden toprak numuneleri aldı. Cinayet mahallinden alınan numunede bozulmuş kırmızı kumtaşı, kuvars, demir içeren kil ve az miktarda nebat buldu. Buna karşılık Schlicher'ın evinin civarından alınan numunelerde porfiri, süt kuvarsı ve mikanın yanı sıra kök lifleri, kuru saman ve yapraklar vardı. Schlicher'ın eşyasının bulunduğu yerden alınan numuneyse yıkıntı kale duvarlarından dökülen tuğla tozu, kömür ve çimento parçaları ihtiva ediyordu.

Bu bilgileri toplayan Popp, Schlicher'ın pabuçlarını incelemeye aldı. Tabanlarında yapışmış kalınca toprak tabakasını görüp cinayet gününden bu yana giyilmediklerini göz önüne alınca toprağın ancak cinayet günü pabuçların tabanlarına yapışmış olması ve dolayısıyla katmanların, Schlicher'ın o gün içinde bulunduğu yerlerin kalıntılarını taşımaları gerektiği sonucuna vardı.

Popp toprak katmanlarını özenle tabanlardan ayırdı. Tabana yapışık en eski katman kaz pisliklerinden oluşmuştu. Bir sonrakinde kırmızı kumtaşı tanecikleri, onun üzerindekindeyse kömür, tuğla tozu ve çimento kırıntıları vardı. Popp'un vakayla ilintili yerlerden topladığı numunelerle kar-

şılaştırılabilecek durumdaydılar. Schlicher olay gününü kendi arazisinde geçirdiğini öne sürmüştü ama doğru söyleseydi tabanlarında bulunması gerekecek porfiri ve süt kuvarsı ortada yoktu. Öte yandan kaz pisliğinin evi civarından, kömür, tuğla tozu ve çimento kırıntılarının kaleden geldikleri açıktı.

Aleyhindeki bu deliller önüne konduğunda Schlicher nihayet Filbert'i öldürdüğünü itiraf etti. Kadını, görünüşüne bakarak zengin zannetmiş ve soymaya kalkmıştı. Parası olmadığını anlayınca öfkeye kapılıp saldırmış, kadının kafasını kesip saklamıştı. Schlicher önce idama mahkûm edildi ama sonra cezası müebbet hapse çevrildi.

Margarethe Filbert vakası Popp'u adli jeolojinin önderliğine yükseltti ve adli soruşturmalarda toprak numunelerinin önemini kanıtladı.



Adli bilimciler, giysi ve ayakkabılardan alınan toprak numunelerine muhteviyat ve katmanlaşma analizi yaparak bir şüpheli yahut kurbanın nerelerde bulunduğunu saptayabilmektedirler. Teknik yüz küsür yıl önce geliştirilmeye başlanmıştı. 1908 yılında, Margaret Filbert cinayetinde Georg Popp, Andreas Schlicher'ın pabuçlarından aldığı örnekleri inceleyerek Schlicher'ın gösterdiği tanığın sahte olduğunu kanıtlayıp, suçunu itiraf etmek zorunda kalmasını sağlamıştı.

Hans Gross, bir pabuçtan alınan toprak numunesinin önünde sonunda sert sorgudan çok daha fazla işe yarayacağının ortaya çıkacağını ısrarla söylemişti. Popp, Gross'un haklılığını kanıtlamıştı.

Mikroskop kullanımını başka bilim insanları da teşvik etmeyi sürdürdüler. Fransız hekim ve suçbilim öncüsü Alexandre Lacassagne Lyon Adli Tıp Enstitüsü'nde öğrencilerine mikroskobun önemini ısrarla anlatmıştı. Bu öğrencilerden biri, Emile Villebrum tırnaklarda, tırnakların bıraktığı izlerde ve altlarında keşfedilecek malzemelerin değerinde uzmanlaşarak adli bilim otoritelerinden biri oldu. Konu üzerine bir tez yazdı ve bir dizi ciddi suçu çözüme kavuşturdu. Ama Lacassagne'ın öğrencilerinin herhalde en ünlüsü, şimdiye dek adını defalarca zikrettiğimiz Edmond Locard'dı.

Locard 1877 yılında, Lyon'da doğdu. Önce Ouillins'deki Dominiken Koleji'ne başladı, ardından Lyon Üniversitesi'ne gitti. Buradan tıp doktorası ve hukuk lisansı alarak mezun oldu. Çocukluğunda okuduğu Sherlock Holmes maceraları yüzünden adli bilimlere erken yaşta merak salmıştı. Tıp doktorasını yaptıktan sonra asistan unvanıyla Lacassagne'ın kanatları altına girme şansı buldu. Lacassagne ile çalışırken hem ülkesinin hem de bir disiplin olarak adli bilimlerin tamamen suç delilleri üzerine çalışacak bir laboratuvar gereksindiğine inandı. Daha önce ünlü Bertillon dâhil başkalarınca denendiği ve daima ilgisizlik hatta düşmanlıkla karşılandığı için fikri aşırı iddialıydı. Ama Locard kuşkulananların dar görüşlülüğü ve karşı çıkanların engellerini aşmaya azimliydi; uzun çabalarının sonucunda Lyon polis merkezi 1910 yılında, Lyon adalet sarayının tavan arası bölmelerinde ilk polis laboratuarını kurmasına izin verdi. Ancak polis, Locard'ın laboratuvarını 1912'ye dek resmen tanımadı. Locard kendisini kanıtlamak zorundaydı ve aradığı fırsat, 1911'de karşısına çıktı.

Bölgede iş tutan, sahte para kullanan bir kalpazan çetesinin varlığı ortaya çıkarılmıştı. Polisin elinde şüpheliler vardı ama suçlarının kanıtı yoktu. Aldırmadan tutuklamışlardı ama uzun uzadıya sorgulanmalarına rağmen hiçbiri itiraf et-

memişti. Polis, becerememenin sıkıntısıyla Locard'a başvurdu; Locard aradığı fırsatı bulduğundan emindi.

Locard büyüteç ve cımbızıyla şüphelilerin kıyafetlerini dikkatle taramaya girişti. Bu çalışma sırasında adamlardan birinin pantolon cebinde alışılmadık görünen ince toza rastladı. Dikkatle aldığı numuneyi bembeyaz, büyükçe bir kâğıdın üzerine yerleştirdi. Aynı adamın gömlek kol ağızlarını da fırçalayarak dökülenleri başka bir kâğıdın üzerine topladı. Numuneleri mikroskopla incelediğinde tozun içinde metal izlerinin bulunduğunu gördüğünde büyük sevinç yaşadı. Kimyasal testler sonunda bu kalıntıların, sahte paralarla eşleşen kalay, antimon ve kurşun oldukları ortaya çıktı. Ötesi, miktarlarının paralarda bulunanla aynı oranda olduğunu da buldu. Benzer deliller çetenin iki üyesinin daha giysilerinden çıktı. Şüpheliler, deliller karşısında suçlarını itiraf etmek zorunda kaldılar.

Vaka Locard ve laboratuvarının ününü bir anda zirveye taşıdı. Yöntemli bilimsel uygulamaların suç tespitindeki kıymetini polise kanıtlamıştı. O günden itibaren Locard'ın suç laboratuvarı hiç boş kalmadı ve daha pek çok suçun çözüme kavuşturulmasında başrolü oynadı. Locard bu vakalardan bazılarını yıllar sonra, 1922'de yayınlanan *Policiers de Roman et policiers de laboratoire* (*Romanlardaki Dedektifler ve Laboratuardaki Dedektifler*) adlı kitapta topladı.

Kitapta bahsi geçen vakalardan biri, ebeveyninin Lyon'un hemen dışındaki evinin salonunda boğulmuş halde bulunan Marie Latelle adlı genç kızın öldürülmesiydi. Potansiyel şüpheli olarak polise derhal kızın erkek arkadaşı Emile Gourbin'in adı verilmişti. Latelle, başkalarıyla flörtü seven hoş bir kızdı ve bu huyu Gourbin'i kızdırıyordu. Defalarca kızın evine öfkeyle geldiğinin görüldüğü söyleniyordu.

Cinayet için olası bir nedeni bulunmakla birlikte, Gourbin'in kusursuz bir masumiyet tanığı vardı. Otopsiyi yürüten hekim, Latelle'in gece yarısı sularında öldürüldüğünü saptamıştı. Oysa Gourbin o geceyi, kızın evine kilometrelerce uzaktaki bir arkadaşının evinde geçirmişti. Birçok arkadaşıyla birlikte yemek yemiş, şarap içmiş, iskambil oy-

namış ve 01.00 sularında yatmıştı. Arkadaşları söylediklerini doğruluyordu; Gourbin, öldürüldüğü gece Latelle'in evinin yakınlarına bile gitmemişti.

Yerel polis ne yapacağını bilemeyince Lyon'daki merkeze başvurdu; buradaki meslektaşlarıysa Locard'ın belki yardım edebileceğini söylediler. Locard uzmanlığını hizmete sunmayı kabul etti ve cesedi büyüteçle inceledi. Latelle'in boğazında, yerel polisin, katilin parmaklarının bıraktığını varsaydığı izler vardı. Sahiden de bu izlerin sıkma sırasında harcadığı güç yüzünden ete gömülen tırnaklara ait olduğu anlaşıldı. Locard, Gourbin'le görüşmek istedi. Adamın ellerini incelediğinde geçen birkaç gün içinde doğru dürüst temizlenmediğini gördü. Tırnak altlarındaki maddeleri kazıyarak çıkanları beyaz bir kâğıdın üzerine aktardı.

Bulduklarıyla laboratuarına dönen Locard çalışmaya girişti. Mikroskopla baktığında Gourbin'in tırnaklarının altından aldığı kalıntılarda deri ve kan hücreleri bulunduğunu gördü. Kuşku uyandırmakla birlikte bunlar kendi başlarına kesin delil sayılamazlardı; Gourbin herhangi bir yerini kaşıyıp kanatmış olabilirdi. Ancak Locard söz konusu hücrelere karışmış başka bir şey daha keşfetmişti: Düzgün şekilli kristallerden oluşmuş ince bir toz. Bu tozun pirinç tozu çıkmasıysa çok önemliydi, çünkü pirinç tozu, 1911 yılında yüz pudrasının temel malzemesiydi. Buna ilaveten Locard, hepsi kozmetik sanayinde kullanılan demir oksit, çinko oksit, bizmut stearatı gibi kimyasallar da buldu. Gourbin'in tırnak altlarındaki deri de pembe pudrayla kaplıydı.

Latelle'in odası, Locard'ın talimatıyla arandı. Bir kutu yüz pudrası bulundu. İmalatçısı yerel bir kimyagerdi ve pudranın birleşiminde Gourbin'in tırnak altlarından çıkan maddelerin aynılarının bulunduğu anlaşıldı.

Aleyhindeki deliller karşısında dayanamayan Gourbin, saati ileri alarak arkadaşlarını kandırdığını ve bu sayede yattıktan sonra evden çıkıp Marie'yi öldürmesine rağmen masumiyetine tanıklık etmelerini sağladığını itiraf etti. Locard'ın titiz çalışması olmasaydı çok büyük ihtimalle Gourbin'in tanıkları geçerli kalacak ve cinayet çözülemeyecekti.

O dönemlerde Bertillon hâlâ Paris adli bilimler bölümünün başındaydı. 1929 yılında yerine namlı kimyager Gaston-Edmond Bayle getirildi. Bayle bilim çevrelerinde, kaynağının özelliklerinin belirlenmesi amacıyla bir spektrumun incelenmesine (mesela, bileşimini belirlemek için akkor bir cismin optik spektrumuna bakmak) dayanan spektroskop analizi çalışmalarıyla ün kazanmıştı. 1915 Ocak ayında adli kimyager ve fizikçi sıfatıyla Paris polisine katılmıştı ama gerçek ışıltısını gösterme şansını bulacağı vaka ancak dokuz sene sonra karşısına çıkacaktı.

Louis Boulay adlı,70 yaşında bir adamın cesedi 8 Haziran 1924'te —30 Mayıs'ta kaybolmuştu adam— Boulogne Korusu'nda bir çarşafa sarılı bulundu. Yanında taşıdığı bilinen altın saati ve cüzdanının kayıp oluşu akla olası cinayet sebebi olarak soygunu getiriyordu.

Bayle'den davaya yardımı istendi. Bayle, Boulay'nin sert bir cisimle kafasına defalarca vurularak öldürüldüğünü çarçabuk saptadı. Ardından dikkatle delil ve iz aramaya koyuldu. Hayal kırıklığına uğramadı: Cesedin saçında nehir kumu ve talaş çıktı. Talaşın analizi, meşe ve çam bileşimi verdi. Ayrıca Boulay'nin sadece saçında değil, gömleğinde de kömür tozu vardı. Baley, tozun yoğunluğunu saptayarak antrasit olduğunu ortaya çıkardı. Bir de, bir değirmen taşından geldiğini belirlediği taş tozu buldu.

Bayle bunlara ilaveten Boulay'nin kıyafetinde lifleri samandan yapılmış iki parça mukavva buldu. Kurbanın şapkasındaysa şarap mahzenlerinde bulunacağı akla gelen maya kültürü vardı. Son ve en önemli buluşuysa iki böcekti: Böceklerin gözlerinin olmayışı mutlak karanlıkta yaşadıklarını gösteriyordu. Adamın öldürülüp atıldığı yere taşınmadan önce bu malzemelerin üzerine bulaştığı bir yerde bayıltıldığı açıktı.

Polis başta ipucu bulamadı. Boulay efendiden bir aile babası gibi görünüyordu ve başını nasıl belaya soktuğunu kestirmek zordu. Derken iş yerinde, Özgür Korsan ve Safir Yıldız adlı iki atın adlarının daire içine alındığı bir gazete

bulundu. Boulay kumara düşkün görünüyordu. Yalnız oynadığı bahisler ufaktı ve kaybetmesi maddi anlamda adama sorun çıkaracak gibi değildi. Ama polis, elinde başka bir şey olmadığından, bu ipucunu takip etmeye karar verdi.

Kentte bahis oynatılan yerlere gidip Boulay'nin fotoğrafını göstermeye başladılar. Başlarda tanıyan çıkmadı ama sonunda St. Lazare Garı yakınlarındaki bir barın sahibi adamı, Louis Baba adıyla bildiği bir müşterisi olarak tanıdı. Anlaşılan Boulay iyi tanınan bir yarış meraklısıydı ve diğer müşteriler tarafından, kimi zaman bir müşterek bahisçinin parasını taşıyacak ve adına bahis kabul edecek denli seviliyordu.

Polisin aradığı keşif de buydu. Para taşıyan kuryelerin üzerinde yüklü miktarlar bulunabiliyordu ve Boulay'nin çember içine aldığı iki at, az şans tanındıkları yarışları kazanmışlardı. Yüklü miktarda bahis kazancı taşıyan yaşlı bir adam, kötü niyetliler için kolay hedef demekti. Sıra Boulay'nin bahis oynadığı ve kazandıklarını aldığı bahisçiyi bulmaya gelmişti. Ama arama çok zorlu çıktı: Polis izleyen beş ay boyunca gerek yasal, gerek yasa dışı onlarca müşterek bahisçiyle görüştü. Hiçbiri Boulay'yi tanıdığını kabul etmedi; soruşturma çıkmaza girmişti.

Neden sonra polis ikinci şansına ulaştı. Ofisinde çalışan kâtiplerden biri, Boulay'nin, Tessier adlı bir müşterek bahisçiden 'kesin tüyo' teklif eden bir mektup aldığını hatırlamıştı. Bu bilgi ortaya çıkınca ofisin başkâtibi de Boulay'nin Tessier'den bahsettiğini ve zaten burada, mahzendeki hiç sevmediği ofisinde daha fazla oyalanmayacağını söylediğini hatırladı. Daha da güzeli, adamın Boulay'nin, söz konusu bahisçinin Mogador Sokağı'nda bulunduğundan bahsettiğini hatırlamasıydı.

Polisin elinde resmi tamamlayacak bilgi vardı artık. Söz konusu bahisçi, Mogador Sokağı 30 numaranın kapıcısı Lazare Tessier'ydi. Yasa dışı bahis oynattığı biliniyordu ve ötesi, polis tarafından sorgulanmış, bir yıl önceki tutuklanmasından bu yana hiç bahis oynatmadığını iddia etmişti. Tessier'nin yasa dışı bahis kabul ettiği mahzene ulaşmak

uzun sürmedi. Bayle çağrıldı ve mahzende yaptığı titiz araştırmada birçok numune topladı. Numuneleri laboratuarında analiz ettiğinde cesette bulunan kömür tozu, nehir kumu ve talaşla tamı tamına eşleştiklerini gördü. Bayle çok sevinmişti; tek hayal kırıklığı araştırmasında gözsüz böceklerden hiç bulamamasıydı. Ancak topladığı delillerin yanında bu durum, çok dert edilecek türden değildi.

Tessier derhal gözaltına alındı ama aleyhindeki bulgulara (bu arada yüklü borcu olduğu ve hepsini birdenbire ödeyiverdiği de ortaya çıkarılmıştı) rağmen tüm suçlamaları reddetti. Polisin elindekilerin sağlamlığına rağmen Bayle mahzeni, bu sefer yanına kuvvetli bir lamba alarak tekrar araştırmaya karar verdi. Bu sayede kısa süre önce boyanmış görünen bir yerde kan lekesine benzer lekeler keşfetti. Ayrıca merdiven dibinde, daha sonra Uhlenhuth testini kullanarak insana ait olduğunu kanıtlayacağı, Tessier'nin kediye aittir iddiasıyla çelişen kan lekeleri buldu. Derken binadaki kiracılardan biri ara sıra Tessier'ye kilerini kullanma izni verdiğini ve kilerden gelen berbat koku üzerine Tessier'nin tesisatta sorun çıktığını ve kısa sürede tamir ettireceğini söylediğini anlattı. Bu kokunun Boulay'nin cesedinden geldiği daha sonra anlaşılacaktı. Bayle söz konusu kilerdeki boruları kontrol ettiğinde nihayet aradığı gözsüz böcekleri buldu.

Tessier, aleyhindeki kuvvetli delillere rağmen mahkemesinde suçunu reddetmeyi sürdürdü. O kasıtsız cinayetten suçlu bulunarak on yıl hapse çarptırılırken, Bayle inanılmaz araştırma kabiliyetiyle Fransa'da şöhrete kavuşuyordu. Ama kariyeri maalesef trajediyle son bulacaktı.

1929 yılının Eylül ayının ortalarında, Bertillon'un yerine Adli Bilimler Bölümü'nün başına daha yeni geçtiği sırada Bayle'den, Joseph-Emile Philiponnet adlı bir seyyar satıcının, ev sahibinden para almak için kullandığı bir belgeyi incelemesi istendi. Bayle belgeyi laboratuvarında inceledikten sonra sahte olduğuna karar verdi. Philiponnet bunu duyunca küplere bindi. Üç gün sonra laboratuarına gizlice girmeyi başardığı Bayle'i sırtından üç kurşunla vurdu. Tutuklandığın-

daysa, "Mösyö Bayle kötü niyetliydi! Belgem sahiciydi! Yaptığım şey, beş çocuk babası birinin ölümüne değerdi!" dedi.

Adli bilimlerin en başarılı öncülerinden birinin hayatı böyle son buldu; adli soruşturmalar için muazzam bir kayıptı Bayle.

Atlantik'in diğer yakasındaysa Amerika, mikroskobun faydalarını ve olay yerinden toplanan çeşitli delillerin suçların çözümünde muazzam fayda sağlayabileceğini çabucak fark etmişti. 1936'da New Yorklu romancı Nancy Titterton cinayeti, söz konusu tekniklerin ABD'de başarıyla uygulanmasının herhalde en önemli örneğidir.

34 yaşındaki Titterton, eşi Lewis'le (NBC televizyonunun yöneticisi) New York edebiyat çevrelerinin gözde semtlerinden birinde, Beekman Place 22 numarada oturuyordu. Saygın bir eleştirmendi ve gelecek vaat eden bir romancı sayılıyordu. 1936 yılının Kara Cuma[22] günü bir mobilya döşemecisinden iki adam, Titterton'ların tamire yolladığı koltuğu üçüncü kattaki dairelerine çıkardılar. Daireye vardıklarında kapısını açık buldular. İkilinin yaşlısı Theodore Kruger içeri seslendi. Yanıt gelmeyince endişeyle daireye girdi; genç yardımcısı John Fiorenza peşindeydi. İçeride kimseyi görmediler; alışılmadık bir durum olduğundan odalara bakmaya karar verdiler.

Odalardan birinde yatak dağılmış, yorgan ve yırtık iç çamaşırları her yana saçılmıştı. Derken banyo ışığının yandığını ve suyun aktığı fark ettiler. Banyo kapısını vurup içeri seslendiler ama yanıt gelmedi. Bir aksilik olduğunu iyiden iyiye hissediyorlardı artık. Banyo kapısını yavaşça açıp içeri baktılar.

Nancy Titterton boş banyoda çırılçıplak, yüzükoyun yatıyordu. Hâlâ boynuna sarılı duran pijamasının üstüyle boğulmuştu. Haliyle dehşete kapılan Kruger suyu kapadı ve aceleyle polis çağırdı.

---

22 Hıristiyanlıkta Paskalya'dan önceki, Hz. İsa'nın çarmıha gerildiğine inanılan Cuma günü. (ç.n.)

Titterton'ın nispeten tanınırlığı ve eşinin önemi yüzünden Başmüfettiş Muavini John Lyons komutasında altmış beş kişilik bir soruşturma ekibi kuruldu. Birçok önemli buluntuya derhal ulaşıldı. Yorganda yeşil boya ve halıda çamur izleri vardı. Ancak en büyük ipucuna Titterton'ın cesedi kaldırıldığında ulaşıldı: Altında, koparıldığı açık, otuz santim civarı uzunlukta bir ip parçası vardı. Titterton'ın bileklerindeki yara berelere ve yatak odasındaki yırtık çamaşırlara bakıldığında suçun cinsel nedenli olduğu ve ipin, tecavüzden önce kadının ellerini bağlamakta kullanıldığı açık görünüyordu.

Katil, kadıncağızı öldürdükten sonra bileklerini bağladığı ipi yanında götürüp ardında iz bırakmamak için kesmişti. Bu tavrı polisin aklına katilin bu işi ilk defa yapmadığını getiriyordu; cesedi küvete yatırıp duşu açmasının da delil yok etmeye yönelik olduğu barizdi. Ama soruşturmacıların şansına, katil kaçma telaşı arasında kestiği ipin bir parçasının cesedin altında kaldığını fark etmemişti.

Kovalanacak ipuçlarının varlığına karşın ilk adli analizler hayal kırıklığı yaratacaktı. Halıdaki çamurdan çıkan kumaş tiftikleri döşemecilerde sık rastlanan türdendi; koltuğu taşıyan adamlardan geldiği açıktı. Yeşil boya ise bir boyacı kutusundandı; binanın dışı boyanıyordu. Boyama işini dört kişi üstlenmişti ama binanın diğer sakinleri cinayet günü sadece bir boyacının çalıştığını ve onun da, cinayetin işlendiği sırada başka bir katta işini yaptığını söylediler.

Çıkmaza toslayan polis umudunu bulunan ip parçasından elde edilebilecek bilgilere bağladı. New York bölgesindeki ip imalatçılarını araştırmaya giriştiler. Bu da işe yaramayınca araştırmayı New York'un çevresindeki üç eyalete daha yaydılar. İpin izini sürmek işe yarayabilirdi ama çok zaman alacağı açıktı.

Bu arada John Lyons vaka üzerinde kafa patlatıyordu. Kafasını karıştıran birtakım öğeler söz konusuydu. Birincisi, ipin varlığının cinayetin önceden planlandığına işaret etmesiydi ama cinayet günü apartmanda şüpheli bir şahıs görülmemişti. Hem Nancy Titterton'ın ikircikli bir kadın olduğu

biliniyordu; tanımadığı birini dairesine almış olamazdı. Bu da ya katilin daireye zorla girdiği ya da kadının katili tanıdığı anlamına geliyordu. Lyons ikinci ihtimale inanıyordu ama kim olabilirdi?

Kentin toksikoloji bölümünden kimyager Dr. Alexander Gettler'ın keşfi nihayet Lyons'u çözüme yönlendirdi. Gettler dağınık odadaki çarşafları ve örtüleri büyüteç altında titizlikle incelemiş ve nereden geldiği belirsiz, yaklaşık bir buçuk santim uzunluğunda, sert ve beyaz bir kıl bulmuştu. Mikroskop altında incelediğindeyse kılın, mobilya dolgularında kullanılan at kıllarından olduğunu keşfetmişti. Kıl, Kruger ile Fiorenza'nın eve getirdiği koltuğun dolgusuyla karşılaştırıldığında bire bir eşleşme çıktı. Bu buluş, koltuktan daireye illa az bir miktar dökülebileceği göz önüne alındığında tek başına fazla önem taşımıyordu. Ancak kıl, kendi kendine yatak odasına savrulamayacak kadar ağırdı; oraya bir şekilde taşınmış olması gerekiyordu.

Lyons bu gelişmeyi, Locard'ın 'her temas iz bırakır' ilkesine dayanarak değerlendirdi. Olay yerini inceleyen polislerden birinin kılı bir şekilde yatak odasına taşımış olması da elbette mümkündü ama sezgileri Lyons'a, koltuk ve dolgusuyla çok daha fazla haşır neşir olduklarından Kruger veya Fiorenza'nın sorumlu olduğunu söylüyordu. Ancak her ikisi de ifadelerinde yatak odasına girmediklerini, sadece eşikten içeri baktıklarını söylemişti. Peki, diye düşündü Lyons, ya ikisinden biri eve aynı gün ama daha önce de girmişse? İspatlaması zordu ama başka delil bulunmadığından teorisi üzerinde uğraşmaya karar verdi.

Lyons döşemeci dükkânına gidip Kruger'la bir daha görüştü. Kruger, cinayetin işlendiği gün, Fiorenza'yla birlikte koltuğu teslime götürene kadar dükkândan çıkmadan çalıştığını tekrarladı. Fiorenza'da o gün dükkândaydı ama öğleye doğru gelmiş, Kruger'a şartlı tahliye memuruyla görüşmeye gittiğini söylemişti (Fiorenza'nın araba hırsızlığı sabıkası vardı). Fiorenza tamir için koltuğu almaya da Kruger'la birlikte gitmişti; bu da Nancy Titterton'ın Fiorenza'yı tanıdığı

ve makul bir bahaneyle gelmesi halinde daireye alabileceği anlamına geliyordu. Bu bilgiler ışığında ve Kara Cuma nedeniyle söz konusu şartlı tahliye memurunun bürosunun o gün kapalı olduğu anlaşılınca Fiorenza baş şüpheli konumuna yükselecekti.

Lyons, Fiorenza'nın sabıka kayıtlarına bakılmasını buyurdu. Fiorenza hırsızlıktan dört kere yakalanmış, iki yıl hapis yatmıştı. Ancak daha dikkat çekici husus, 1934'te yazılmış ve Fiorenza'nın 'hezeyanlı' ve 'vahşi fantezilere meyilli' olduğunu vurgulayan psikiyatri raporuydu. Bu bilgilerin teorisini desteklediği açıktı ama Lyons, somut delile ulaşmadan Fiorenza'yı gözaltına almanın işe yaramayacağının farkındaydı.

Lyons'un beklediği atılım 17 Nisan'da geldi. Nancy Titterton'ın cesedinin altında bulunan ip parçasının menşei ortaya çıkmıştı: İpin imalatçısı Pennsylvania'daki Hanover İp Şirketi'ydi. Şirketin imal ettiği iplerin pek çok alıcısı vardı ama Lyons'un memurları, son derece önem taşıyan bir yere, Kruger ile Fiorenza'nın çalıştığı döşemeciye bir bobin satmış olan toptancıya ulaşacaklardı. Lyons'a gereken delil buydu.

Fiorenza derhal yakalandı; ilkin cinayeti reddetmekle birlikte, ip delili önüne getirilince nihayet çözüldü ve itirafını yaptı. Söz konusu günün sabahı, koltuğu teslim bahanesiyle daireye gittiğini, kendisini içeri alan Nancy Titterton'a saldırdığını anlattı. Kadını yatak odasına sürükleyip ellerini iple bağlamış, tecavüz edip iple boğmuş ve cesedini daha sonra Kruger'la geldiğinde 'bulduğu' banyoya yerleştirmişti.

Fiorenza 22 Ocak 1937'de, Nancy Titterton'ı taammüden öldürme suçuyla elektrikli sandalyede idam edildi. Fiorenza, olası adli delillerin kendini ele verebileceğinin diğer birçok suçluya oranla çok daha farkındaydı ve cesedi açtığı duşun altına yerleştirip suç mahalline getirdiği her şeyi (bildiği kadarıyla) yanında götürerek suçunu gizleyebileceğini düşünmüştü. Acele eden bir suçlunun ardında bıraktığı tüm izleri göremeyebileceği neredeyse kesindir ama titiz bir adli bilimci bunları kolayına gözden kaçırmayacaktır.



Saçların, saç çapı gibi ayırt edici özellikleri saptamak için sıklıkla mikroskop kullanarak incelenmesi günümüzde birçok adli soruşturmanın kilit öğelerindendir.

Fiber analizi İngiltere'nin Liverpool kentinde meydana gelmiş bir başka çok ünlü davanın da can alıcı noktasıydı. 2 Kasım 1940 gecesi, soğuk ve yağmurluydu. Haliyle 15 yaşındaki Mary Hagen, babası bir paket sigarayla gazete almaya gitmesini istediğinde dışarı çıkmak istemedi. Ama babasının ısrarını kıramadı ve paltosunu giyip çıktı. Eve dönmeyecekti.

Polis çağrıldı ve arama başlatıldı. Beş saat sonra Mary'nin cesedi, yakınlardaki boş bir makineli tüfek koruganında bulundu. Tecavüz edilip boğazlanmıştı. Almaya gittiği akşam gazetesi yanında, yerdeydi.

Olay yerine çağrılanlardan biri, Lancashire bölgesinin Preston kentinde bulunan İçişleri Bakanlığı Kuzeybatı Adli Bilimler Laboratuvarı'ndan Dr. James Firth'tü. Cesedin yanında çamurlu bir bez parçası bulunmuştu; doktor dikkatini buna yöneltti. Bez parçası yakından bakıldığında kanlı bir bandaja benziyordu. Ayrıca Mary'nin boynunun sol tarafında kanlı bir başparmak izi vardı. Mary'nin kanayan herhangi bir yarası bulunmadığından kan ve bandajın katile ait olduğunu varsaymak mümkündü. Anlaşılan bandaj boğuşma sırasında çözülmüş ve kanlı başparmak ise boğma sırasında Mary'nin boğazında iz bırakmıştı.

Bandajın laboratuarda analizinde önemli bir keşfe ulaşıldı. Bezin yaranın üzerine gelmesi gereken katmanında akriflavin denen bir antiseptik ve çinko içeren bir merhemin kalıntıları vardı. Bu buluşun önemi savaş zamanı önceliklerinde gizliydi; yıl 1940'tı, II. Dünya Savaşı vardı ve akriflavin askeri tedavilerde kullanılıyordu. Firth bu sayede katilin bir ordu mensubu olduğunu neredeyse kesinlikle belirlemişti. Vardığı sonucu, bir görgü tanığının cinayet gecesi kendisine kışlanın yolunu soran bir askeri hatırlayışı da destekliyordu. Söz konusu görgü tanığı, askerin yüzündeki çiziklere de dikkat etmişti.

Polis bunlar üzerine dikkatini civarda bulunan Kraliyet Seaforth Kışlası'na yöneltti. Bir şüpheli bulmaları uzun sürmedi: İrlanda Muhafızları'ndan Samuel Morgan adlı bir er aylar önce firar etmişti ve gene civarda yaşayan Anne McVit-

tie adlı bir kadını darp edip soyduğundan şüpheleniliyordu. Londra'da yakalanan Morgan Liverpool'a getirildi ama sadece Anne McVittie'ye saldırıyla suçlandı.

Bu arada polis, Morgan'ın ailesini sorgulamaya karar vermişti. Yengesi, firari olduğunu bilmelerine rağmen Morgan'ı evlerinde sakladıklarını itiraf etti. Ayrıca Morgan'ın askeri ilkyardım setini kullanarak başparmağındaki yarayı tedavi ettiğini ve yaraya çinkolu merhem sürdüğünü anlattı. Yaranın dikenli tel yüzünden açıldığını da söyledi. Bandajın ve merhemin kalanı hâlâ duruyordu; derhal polise teslim etti.

Bunun ardından beklenmedik bir şey oldu: Morgan, Mary'yi sadece soymak istediğini söyleyerek cinayeti itiraf etti ama kızcağıza tecavüz etmediğini söyledi. Soruşturma görevlileri kuşkuya düşmüşlerdi; Morgan'ın itirafı, hüküm giymesine tek başına yeterliydi ama itirafını geri çekerse paçayı kurtarabilirdi. İtiraf olsun olmasın jüriyi ikna etmeye yetecek delil lazımdı.

Bandajların daha titiz incelenmesi polise umduğu sonuçları verdi. Karşılaştırmada Morgan'ın yengesinin verdiği, suç mahallinde bulunan parça ve ayrıca Morgan'ın cebindeki açılmamış paketteki bandajlar bire bir eşleştiler. Ancak savaş nedeniyle askeriyeye ait bandajlar ülkenin her yerinde yaygın kullanıldığından bu kanıt tek başına, Morgan'ı suç mahalliyle ilintilendirmeye yetmiyordu. Firth, üzerindeki toprak ve çamurları kazıyarak Morgan'ın kıyafetini incelemeye girişti. Aldığı numunelerde manganez, bakır ve kurşun buldu. Mary'nin cesedinin bulunduğu makineli tüfek koruganının zemininden alınan numuneler incelendiğinde manganez, bakır ve kurşun içerdikleri ortaya çıktı. İşte bu, Morgan'ın koruganda bulunduğunu kanıtlıyordu.

Derken Firth başka bir şeyi fark etti. Toplanan tüm bandaj numunelerinde genel bir eşleşme vardı ama cinayet mahallinden ele geçirenle Morgan'ın yengesinden alınanlarda bir farklılık söz konusuydu: diğer numunelerde makine işi tek dikiş, son ikisindeyse elle yapılmış çifte dikiş mevcuttu. Kışladan toplanan tüm bandaj numuneleri tek dikişliydi.

Morgan'ın bandajı diğer numunelerle bire bir aynı olsaydı avukatı binlerce askerde böyle bandaj bulunmasından dolayı olay yerinde bulunanın Morgan'ın yengesinin verdiğiyle aynı paketten çıktığını kanıtlamanın hiçbir yolunun olmayacağını, bulunan bandajın herhangi bir askerden düşmüş olabileceğini öne sürebilecekti. Ancak Morgan, kışla malzeme deposundan tipik olmayan bir bandaj takımı alma kısmetsizliğine uğramıştı ve bu sayede suç mahalliyle ilintileniyordu.

Morgan'ın mahkemesi 10 Şubat 1941'de başladı. Beklendiği gibi itirafını geri çeken Morgan, polisin itirafı zorla aldığını iddia etti. Ancak avukatı, Dr. Firth'ün özenle toplayıp analiz ettiği delillere karşı duramadı ve Morgan, 4 Nisan 1941'de asıldı.

Hollandalı baba-oğul mercek imalatçıları ilk mikroskobu yarattıklarına ne icatlarının dünyaya yapacağı etkiyi ne de adli soruşturmalarda ne büyük önem taşıyacağını bilebilirlerdi. Ama icatları, bir suç mahallinde bulunabilecek minnacık kalıntıların tespit ve analiz edilebilmesinin yolunu açtı. Yıllar boyunca ufacık izler, minicik delil parçaları, mineral taneleri, saç telleri kimi çok büyük ve ünlü davanın çözümünü sağlayarak Locard'ın, 'Her temas iz bırakır' deyişini (gerek varmış gibi) kanıtladılar.

İnsan vücudu, insan ruhunun en iyi resmidir.

Ludwig Wittgenstein

5
CESET



Tüm cinayetlerin ortak noktası, geride bir ceset bırakmalarıdır. Duygusal açıdan bir cesetle karşılaşmak, özellikle ölen, tanınan biriyse insana zor gelebilir. Ceset, ölen kişiyle bir açıdan aynı olmakla ve cesedin gördüğü şiddet ölenin son anlarını dehşetle akla getirmekle birlikte, bir şeyin eksikliğini, karşımızdakinin artık tam anlamıyla bir şahıs olmadığını biliriz. Ancak, önceki bölümlerde gördüğümüz gibi, ayrıntısıyla incelendiğinde bir kişinin ölüsü herkese yetecek kadar bilgi sunabilir.

Bir ceset bulunduğunda polisin ilk işi kimliğini tespit etmektir. Daha önce gördüğümüz üzere, kimlik tespitinin birçok yolu vardır ama günümüzde en sık kullanılan, ceset üstünde bulunabilecek bir kimlik belgesi ya da aile bireylerinin veya bir arkadaşının teşhisidir. Elbette ceset aynı zamanda bir suçun işlendiğini gösteren en büyük delildir ve cinayet vakalarının çoğunluğunda maktul katili tanıdığından, bir cesedin kimlik tespiti genellikle polisi doğrudan faile yöneltir. Dolayısıyla suçlular cesetleri, hem bulunamaması hem de bulunduğunda kimliğinin tespit edilememesi adına saklamak, yok etmek veya tanınmaz hale getirmek için büyük zahmetlere katlanırlar.

Mamafih insan cesetlerinden kurtulmak kolay değildir. Özellikle kemik ve dişlerin dayanıklılığı yüzünden yakılmaları veya başka türlü tahrip edilmeleri zordur. Dibe batırıldıklarında dahi genellikle su yüzüne çıkarlar. Saklandıklarında hızlı çürüme yüzünden feci kokarlar ve böceklerle

diğer yabanıl hayvanları çekerler. Gezdirilen köpekler kokularını kolayca alırlar. Ayrıca, adli bilimlerdeki gelişmeler sayesinde yıllar yılı saklı kalıp çürüyerek iskeletliğe kadar bozulmuş cesetlerden bile kimlik tespitini sağlayacak ipuçları edinilebilmektedir.

Parkman-Webster cinayet vakası, Amerikan hukuk tarihinin en sansasyonel davalarından biridir ve bir cesedin yok edilmesindeki güçlüklere mükemmel ve iç kaldırıcı bir örnektir. Bostonlu Dr. George Parkman'ın 23 Kasım 1849 gününün öğleden sonrasında kayboluşuyla başlayan vaka, özellikle suçun feciliği ve ilgili kimselerin sosyal statüleri nedeniyle nam salmıştır.

Boston kaymak tabakasının üyelerinden Parkman, iş adamı ve hayırseverdi. Sivri çeneli ve ince yapılı Parkman, centilmenlere has, kurallı bir yaşam sürüyordu. Çok çalışıyor, şatafattan kaçınıyordu ve cana yakın kişiliğiyle tanınıyordu. Şair H. W. Longfellow'un eşi Fanny, Parkman'a, 'iyi huylu Don Kişot' lakabını takmıştı. Ancak düşmanı yok değildi; kimilerinin gözünde ukala, paragöz ve kibirliydi. 1849'da şahsi serveti yaklaşık yarım milyon doları buluyordu; az para değildi.

Vakadaki diğer mühim kişiyse John White Webster'dı. Webster 1811'de Harvard'dan mezun olmuştu ve 1814'te New England Linnaeus[23] Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer almıştı. 1815'te Harvard Tıp Fakültesi'ni de bitirdikten sonra uzun seyahatlere çıkıp evlendikten sonra 1818'de üniversiteye geri dönerek kimya, mineral bilimi ve jeoloji okutmanlığına başlamıştı. 1821'de Erving profesörlüğüne[24] atanışı sevilen ve sayılan bir akademisyen olduğunun kanıtıydı. Harvard'da aynı dönemde çalışmış ve dekanlık yapmış, dönemin ünlü hekim ve yazarlarından Oliver Wendell Holmes Sr., Webster'ın derslerinde biraz gergin olmakla birlikte nazikâne davrandığından bahsediyordu.

---

23 Carl Linnaeus (1707–1778): Biyoloji ve botanikte sınıflandırma yöntemini geliştirmiş İsveçli botanikçi, hekim ve zoolog. (ç.n.)

24 Harvard'da ilk defa 1791 yılında, 1753 mezunu William Erving tarafından kimya bölümü profesörlerine verilmeye başlanan unvan.

Webster'ın maddi sorunlar çektiği de biliniyordu; Massachusetts'in Cambridge kasabasındaki aile evini 1849'da bu yüzden satıp daha mütevazı bir eve kiraya çıkmıştı. Bu küçülmeye rağmen maaşı masraflarını karşılamaya yetmiyordu. Yazdığı kitaplar akademik tabiatlıydı; fazla ilave gelir sağlamıyorlardı. Bazı arkadaşlarından borç almak zorunda kalmıştı ve borçlarını ödemede zorlanıyordu.

Webster'a borç verenlerden biri de Parkman'dı. Webster, Parkman'dan 400 dolar almıştı. Beş yılın sonunda borcu, aldığı miktar dâhil 2.432 doları bulmuştu. Webster nadir minerallerle dolu bir dolabı teminat göstermişti. Ama maalesef 1848'e gelindiğinde durumu, düzelmek bir yana, iyice kötüye gitmişti. Bu sefer Robert Shaw adlı bir zattan 1.200 dolar borç almak zorunda kaldı. Daha önce Parkman'a teklif etmesine aldırmadan Shaw'a da teminat olarak değerli mineral dolabını önerdi. Fakat Parkman bunu duyunca Webster'la yüzleşmeye karar verdi.

Parkman 22 Kasım 1849'da Webster'la görüşmeye Cambridge'e gitti. Webster'ı bulamayınca Harvard'ın veznedarı Bay Pettee'yi çağırtarak Webster'ın verdiği konferans için toplanan bilet paralarının borcuna mahsuben kendisine ödenmesini talep etti. Pettee ise Webster'dan başkasına ödeme yapma talimatı almadığından bu talebi reddetti. Ertesi gün durumdan huzursuzluk duyduğunu gizlemeyen Webster, Parkman'ı evinde ziyaret ederek öğleden sonra üniversitede buluşup durumu konuşmalarını teklif etti. Kabul eden Parkman aynı gün en son saat 13.45'te üniversiteye North Grove Sokağı tarafından girerken görüldü. Frak, koyu renk pantolon, satenden mor bir yelek ve her zamanki fötr şapkasını giymişti.

Aynı gün eve dönmeyince ailesi polise Parkman'ın kaybolduğunu bildirdi. Bu arada Webster aynı akşam, Treadwell adlı dostlarının evindeki yemekli davete katılmadan önce 18.00 sularında evine dönmüştü. Neşeli görünüyordu ve hiçbir sıkıntı belirtisi göstermiyordu.

26 Kasım'da Parkman'ın ailesi, bulunmasını sağlayacak bilgiyi getirene 3.000 dolar ödül verileceğini duyurdu. Yirmi

sekiz bin adet aranıyor ilanı bastırılmış, bölgenin hemen her yerine yapıştırılmıştı.

Bu noktada üniversitenin hademelerinden Ephraim Littlefield vakada önemli bir rol oynamaya başladı. Littlefield karısıyla birlikte tıp fakültesinin bodrumunda, Webster'ın laboratuvarının hemen yanında kalıyordu. Bazıları Littlefield'dan şüphe duymaya ve Parkman'ın kayboluşuyla ilintilendirmeye başladılar. Buna karşılık Littlefield da gittikçe Webster'ın davranışlarından kuşkulanmaya başlamıştı. Daha sonraları tanıklığında, Parkman'ın kaybolduğu gün Webster'ın bölümünden akan su sesi duyduğunu, kontrole gittiğinde kapıları kilitli bulduğunu, günün daha ileri saatlerindeyse profesörü bir çeşit paket taşırken gördüğünü ve profesörün kendisinden bir ateş yakmasını istediğini söyleyecekti. Webster ayrıca Littlefield'a anatomi salonu hakkında birtakım sorular sormuştu.

Webster 28 Kasım sabahı üniversiteye erken saatlerde geldi. Önceki günlerde sergilediği davranışlardan huylanan Littlefield, profesörü izlemeye başladı. Webster yakıt deposuyla fırın arasında sekiz kere gidip geldi. Fırın bacası öyle ısınmıştı ki el sürülemiyordu; Webster gidince Littlefield gizlice laboratuarına girdi ve kısa süre önce doldurduğu tüm yanıcı varillerinin boşaldığını gördü. Bir terslik olduğuna iyice inanan Littlefield, daha fazlasını öğrenmeye karar verdi.

Ertesi gün Şükran Günü'ydü; Littlefield, Webster'ın özel tuvaletinin altındaki duvarı kazmaya girişti. Polis memurları üniversitede soruşturma icabı araştırma yaparken Webster'ın dikkatlerini tuvaletinden öteye çekmeye çabaladığını fark etmişti. Ayrıca kişisel tuvaleti, sadece Webster'ın girebildiği bir yerdi. Littlefield iki kat tuğlayla uğraştıktan sonra bitkin düşüp kazmayı bıraktı. Ertesi gün işe devam etti ve sonunda duvarı delmeyi başardı. Birkaç metre aşağıda kalan tuvalet gideriyle duvar arasındaki boşluğa sürünerek girdi. Gözlerini karanlığa iyice alışınca etrafına bakındı ve nihayet sıra dışı bir şekil gördü. İyice dikkatle baktığında dehşete kapıldı: Gördükleri bir insan kalçası, kopuk bir uyluk ve bir baldırdı.

Derhal çağrılan polis, başlarında Şef Francis Tukey'le geldi. Kalıntılar çıkarıldı, bir tahtaya kondu ve adli tıp görevlisi Jabez Pratt çağrıldı. Bu sırada Webster da Cambridge'deki evinde tutuklandı. Webster, polisin böylesi gaddar bir suçu işleyebileceğini aklına dahi getirebilmesine öfkelenerek suça dair hiçbir şey bilmediğini öne sürdü. Ancak Littlefield'ın keşfettikleri anlatılınca, "Hain! Mahvoldum ben!" diye haykırdı. Ancak buna rağmen suçu hademeye yıkmaya çabaladı ve daha sonra hücresinde strikinin içerek intihara kalkıştı. Ancak aldığı doz yeterli değildi; kendini öldürmeyi değil, sadece hasta etmeyi başarabildi.

Polis cesedin kalanını aramaya koyulmuştu. Webster'ın odasındaki lavabo incelendiğinde gideri birkaç noktadan tıkanmış göründü. Ayrıca fırının çevresinde ve merdivenlerinde garip asit lekeleri vardı. Fırının içinde bir adet düğme, bir miktar bozuk para ve dişli bir çene kemiğinin dâhil bazı kemik parçaları bulundu. Daha sonra yine fırın civarında feci kokan bir sandığa rast geldiler. Sandıktan kıllı, kolsuz, bacaksız ve başsız bir gövde çıktı. Gövdenin içine bir uyluk sokulmuştu; kalp ve diğer organlarsa yoktu. Laboratuvarın bir başka yerinde sağ böbrek ve Webster'a ait, kana bulanmış bir bez bulundu.

Acıklı teşhis göreviyse Parkman'ın karısına düşüyordu. Kadıncağız kocasının bedenini penis civarındaki ve belindeki ben ve lekelerden tanıdı. Daha sonra tanınmış Amerikalı natüralist Dr. Jeffries Wyman kemik parçalarına bakmaya geldi. Diğer birçok hususun yanı sıra, kemik parçalarının yaklaşık 180 cm boylarında bir erkeğe ait olduğu tahminini de içeren ayrıntılı bir rapor yazdı. Tahmini, Parkman'ın boyuna uyuyordu.

Parkman 6 Aralık 1849'da toprağa verildi. Binlerce kişinin katılımıyla cenaze töreni, eyaletin o güne dek gördüğü en büyük cenaze törenlerinden biriydi. Ayrıca, vaka halkın da dikkatini çekmişti; olay mahallini görmeye beş bini aşkın 'turist' gelmişti. Webster'ın mahkemesi 19 Mart 1850'de başladı ve 1 Nisan'a dek sürdü. Giriş için rotasyon usulü bilet dağıtılan

duruşmalara toplam altmış bin kişinin geldiği tahmin ediliyordu. Davayı haber yapmak için Londra, Paris ve Berlin'den bile gazeteciler gelmişti.

Mahkemede savunma makamı, bulunan cesedin Parkman'a ait olmadığını öne sürdü ve gövdede görülen ve civarında pek az kan bulunan yaranın öldürücü darbe olduğunun kuşku götüreceğini söyledi. Eğer bu yara öldürücü darbeye ait değilse bu şahsı, artık her kimse, birinin öldürdüğüne dair hiçbir kanıt yok demekti.

Harvard Tıp Fakültesi dekanı Oliver Wendell Holmes Sr. tanık kürsüsüne çıktığında kaburgaların arasından girilerek açılan bir yaradan mutlaka çok kan akmasının gerekmediğini söyleyerek savunmanın iddiasını karşıladı. Ayrıca cesedin anatomi bilen biri tarafından parçalandığını söyleyerek gövde yapısının Parkman'ınkiyle aynılığına dikkat çekti.

Kürsüye başka uzmanlar da çağrıldı. Dr. Charles Jackson, 'İçinde herhangi bir et yakılması durumunda fırının yanık et kokusu taşıyacağına' dikkat çekerek ölü yakılmasına dair bilgiler verdi. Dr. Jeffries Wyman kemiklerle ilgili bulduklarını ve kemiklerin bir araya getirilerek bir bütüne tamamlanabileceklerini gösterdi. Parkman'ın dişçisi Nathan Keep bulunan çene kemiğinin daha önce Parkman'ın çenesinden aldığı alçı kalıba nasıl uyduğunu ve ardından da fırında bulunan bir dişin Parkman'ın diş protez kalıbıyla nasıl eşleştiğini gözyaşları içinde gösterdi. Kalıbın içine kazılı isim, Keep'in kalıbı Parkman için yaptığına şüphe bırakmıyordu.

Savunma makamının delilleri çürütme çabalarına rağmen, Webster 1 Nisan 1850'de suçlu bulundu ve ölüme mahkûm edildi. 4 Mayıs'ta avukatları, Yargıç Shaw ve jüriye verdiği talimatlar hakkında yasaya aykırılık dilekçesi verdiler. Başvuru reddedildi. Webster bunun üzerine masum olduğu iddiasıyla Vali George N. Briggs'e af başvurusunda bulundu. Bu talep de geri çevrildi ve Briggs, idam kararnamesini imzaladı.

Sonunda Webster, haziran ayında bir itirafname yazdı. Ancak itirafnamesinde Parkman'ı, borcu yüzünden çıkan

The Parkman Murder.

TRIAL

OF

PROF. JOHN W. WEBSTER,



For the Murder of

DR. GEORGE PARKMAN,

November 23, 1849.

Before the Supreme Judicial Court, in the City of Boston.

With Numerous Accurate Illustrations.

BOSTON:

PRINTED AT THE DAILY MAIL OFFICE,

14 & 16 State Street.

John Webster'ın George Parkman'ı öldürmek suçuyla yargılanmasının ayrıntılarını nakleden 1850 tarihli bir kitapçık. Dava halk ve basının muazzam ilgisini çekmişti.

arbedede kendini savunmak için öldürdüğünü öne sürdü. Parkman'ın müthiş öfkelendiğini, can korkusuna kapıldığını iddia ediyordu. Kendini korumak için eline geçen bir odunla Parkman'a vurmuştu. Webster'ın halka açık idamı 30 Ağustos 1850 günü, Boston'ın Leverett Sokağı'nda gerçekleştirildi. Copp's Hill Mezarlığına gömüldü. Parkman'ın dul eşi, Webster'ın tüm varlığını yitiren dul karısı ve kızları için kurulan yardım fonuna ilk para yatıran kişi oldu. Littlefield sağladığı bilgi karşılığında aldığı 3.000 dolarlık ödül sayesinde rahatlıkla emekliye ayrıldı.

Parkman-Webster davası, Amerikan toplumunun bilimsel, kültürel ve hukuki dokularına işledi. Dava, adli bilimlerden, özellikle diş kayıtlarından faydalanılan ve çözüme ulaşan ilk davalardan biriydi. Davanın yarattığı kültürel etkinin kanıtlarından biri büyük yazar Charles Dickens'ın Massachusetts'i ilk ziyaretinde derhal Parkman'ın ecelle karşılaştığı yeri görmeyi talep etmesidir. Tarihçiler 20. yüzyıl ve sonrasında davaya ilgiyle yaklaşmayı sürdürdüler; tanınmış tarihçi Simon Schama, kitabı *Dead Certainties*'i bu davayı merkez alarak yazdı. Mahkemelerin yürütülüşüne dair kuşkuların bulunduğu da bir başka gerçektir: Kimileri yargıcın Webster'a adil davranmadığını söylerken, bazıları da mahkemenin adaletsiz bir yargılamaya rağmen haklı sonuca ulaştığını iddia etmektedir.

Parkman vakası ve benzerleri, cesetlere yönelik işlemler ve kimlik tespitine sistematik yaklaşımın peyderpey ortaya çıkışını sağlamıştır, ama müspet ilme dönüşmesindeki en büyük övgüyü hak eden herhalde Fransız patolog Jean Alexandre Eugène Lacassagne'dır. Lacassagne 1843 yılında Cahors'da doğdu ve askeri cerrahiye geçmeden önce Strasbourg askeri akademisine girdi. Kuzey Afrika seferinde silah yaraları için yapılan ameliyatlara katılmak dâhil, pek çok yaralanma türünü tanıdı. 1878'de ordudan ayrılıp askeri hekimlikteki tecrübelerinden derlediği *Précis de Médecine Judiciaire*'i (*Adli Tıbbın Özeti*)[25] yazdı. Kitabının etkisi, 1880 yılında Lyon

25 Latince Forum (açık alan, kamuya açık alan, tartışma yeri) kökenli "Foren-

Üniversitesi'nde yeni kurulan adli tıp kürsüsünün başına geçme daveti almasını sağladı. Bölüm başkanlığı boyunca yetkililerce pek çok çeşitte davanın çözümünde yardımına başvuruldu. Öğrencilerine ısrarla vurguladığı 'insan nasıl şüpheleneceğini bilmeli' deyişinin sahibi de Lacassagne'dır.

Lacassagne'ın en ünlü vakası 1889 Ağustos'unda meydana geldi. Lyon'un hemen güneyindeki Millery kasabasındaki bir yerel görevliden, civardaki bir nehirden gelen pis kokuları araştırması istenmişti. Kasaba konseyinden kimselerle yapılan arama sonucunda çalıların dibine saklanmış bir çuval bulundu. Mendiller burunlarda —koku inanılacak gibi değildi— çuvalı gizlendiği yerden sürükleyerek çıkardıktan sonra, görevli ipleri çözdü.

Koku kötüydü, ama karşılarına çıkan manzara bin beterdi. Çuvalın içinde muşambaya sarılıp iple bağlanmış siyah saçlı, çıplak bir adamın çürüyen cesedi vardı. Polis çağrıldı ve ceset derhal, Rhône nehrinde demirli duran döküntü bir çatanadan ibaret Lyon Şehir Morgu'na nakledildi. İç kaldırıcı otopsiyi Paul Bernard adlı bir doktor yürüttü. Cesedin durumu yüzünden başlangıçta ölüm sebebini saptamak zordu ama doktor sonunda kimliği belirsiz şahsın boğularak öldürüldüğünü belirlemeyi başardı. Bernard ayrıca kurbanın 35 yaş dolaylarında olduğu tahmininde bulundu.

Cesedin keşfinden birkaç gün sonra ise tahta bir sandık bulundu. İçine sinmiş çürük et kokusu yüzünden cesedin bir süre içinde saklandığı varsayıldı. Sandık epey suda kalmıştı, ama yine de işe yarar bir ipucu vardı: Üzerinde, 27 Temmuz'da Paris'ten Lyon'un Perrache tren istasyonuna yollandığını gösteren demiryolları etiketinin parçaları kalmıştı.

Feci olayın haberi tüm Fransa'ya yayılırken, diğer Avrupa ülkelerindeki gazetelerin de ilgisini çekti. Soruşturmanın başına Paris emniyeti genel müdür yardımcısı Marie-Fran-

---

sique" sözcüğü İngilizceye bugünkü şekliyle geçmeden önce Fransızcada esasen teolojik anlamda kullanılmaktaydı. Adli Tıp kavramı, hekimlerin hukuki süreçlerde ortaya çıkan tıbbi meselelerde söz sahibi olmalarıyla ilintilidir. (ç.n.)

çois Goron atandı. Goron, kayıp şahıs raporlarını tararken 49 yaşındaki, çapkınlığıyla meşhur icra müdürü Toussaint-Augsent Gouffe'un adına rastladı. Landry adlı kayınbiraderi, adamın kaybolduğunu 27 Temmuz'da bildirmişti.

Gouffe, üç kızıyla Montmartre Sokağı'nda oturuyordu. Cinsel iştahı nam salmıştı; çoğu gecesini Paris café ve kulüplerinde yatak arkadaşı aramakla geçirirdi. Cuma gecelerini, gündelik olarak topladıklarını ofisinde bırakarak, mutlaka dışarıda ve genelde bir kadının yatağında geçirirdi. Ofisinin bulunduğu binanın bekçisinin 27 Temmuz (Cumartesi) sabah 09.00 sularında merdivenden çıkışını duyunca şaşırması bu yüzdendi. Bekçi, adamın kısa süre sonra aşağı indiğini duyunca sabah selamını vermek amacıyla karşılamaya gitmişti. Ama karşısına çıkan adam Gouffe değil, tanımadığı biriydi ve adam, bekçiyi görür görmez koşarak kaçmıştı. Soygun ihtimalini düşünen bekçi derhal üst kattaki ofise çıkmış ve Gouffe'un 14.000 frank civarındaki günlük hâsılatının yerinde durduğunu görerek şaşakalmıştı.

Goron, bulunan cesedin Gouffe ait olup olmadığını kesinleştirmek için Landry'nin teşhisini talep etti. Morg, çatanadaki çürümekle meşgul cesetler yüzünden koku dayanılacak gibi değildi; Landry güverteye fırlayıp öğürmeden önce söz konusu cesede ancak göz atabildi. Goron'a cesedin eniştesine ait olamayacağını çünkü cesedin siyah göğüs kıllarının aksine Gouffe'unkilerin kestane rengi olduğunu söyledi.

Goron hayal kırıklığına uğramıştı ama kolayına yılacak karakterde de değildi. Doktor Bernard'la bir daha konuştu ama doktor cesedin kahverengi değil, siyah kıllı olduğunu onayladı. Ancak Goron cesedin Gouffe'a ait olduğuna inanmıştı; doktordan ölünün kafasından birkaç tutam saç almasını istedi. Saçlar saf suya batırıldı ve suyun toz, kan ve toprağı çözüp kestane rengini ortaya çıkarması uzun sürmedi. Bernard hem şaşırdı hem de utandı. Bu arada ceset, hızla çürüyüp bozulması yüzünden La Guillotère mezarlığına defnedilmişti. Goron derhal çıkarılmasını emretti; ceset kasım ortasında Lacassagne'ın üniversitedeki laboratuarına

nakledildi. Lacassagne başka doktorların gözden kaçırdığı hususların bulunduğu vakalara çağrılmaya alışmıştı; ceset bulunduğu sıradaysa Lyon'da değildi. Derhal işe koyuldu.

Ceset iyice haraptı artık. Cinsel organlar tamamen çürüyüp gitmiş, yüz ve beden kıllarının çoğu dökülmüştü ve kafatasının bazı parçaları eksikti. Lacassagne ilk olarak cesetten dış et katmanlarını kazımaya girişti; cesetteki çürüme öyle ilerlemişti ki bir şeyler öğrenmek mümkün olmayabilirdi.

Bernard otopside mühim hatalar yapmıştı. Kafatasının üst kısmını açmada testere yerine çekiç kullanması, Lacassagne'ın kafaya alınmış darbe bulunup bulunmadığının kontrolünü yapamayacağı anlamına geliyordu; göğüs kemiğini eğeyle bozduğundan göğse darbenin kontrolü de ihtimal dışında kalıyordu. Ayrıca kemikleri yerlerine koymamış; çıkardığı organlarıysa bir kovaya doldurmuştu. Ancak Lacassagne sol dizdeki şekil bozukluğunu ve buradaki, kasların bağlandığı kemiklerdeki gelişme eksikliğini görmeyi başardı. Ayrıca adamın gençliğinde geçirdiği tüberküler bacak enfeksiyonunun izlerini de buldu. Goron bu bilgiler üzerine Gouffe'un akrabaları ve kunduracısıyla görüşerek adamın sahiden yürürken aksadığını öğrendi.

Ardından dişleri inceleyen Lacassagne, ölünün Bernard'ın saptamasının aksine 35 değil, 50'li yaşlarının başlarında olduğunu saptadı. Gouffe, bildiğimiz üzere, 49 yaşındaydı. Tiroit kıkırdağındaki kırıklar ölüm nedeninin boğulma olduğunu onaylıyordu ama Lacassagne, yine Bernard'ın aksine, boğulmanın ip veya benzeri bir araçla değil, elle yapıldığı kanaatine vardı. Son test, saçlarla ilgiliydi. Lacassagne cesetten aldığı numuneleri, Gouffe'un saç fırçasından alınanlarla mikroskop altında karşılaştırdı. Numuneler renk ve çapta (0,13 mm) eşleştiler. Lacassagne ile Goron artık ölünün Gouffe olduğuna emindiler. Lacassagne'ın sistemli ve azimli yaklaşımı olmasaydı tüm bunlar, özellikle otopsiden elde edilen yanlış bilgiler ve kirli kılların yarattığı karmaşa yüzünden gün ışığına çıkamayacaktı.

Ama kurbanın teşhisi yeterli değildi; katili de bulmak gerekiyordu. Goron, hatırlayabilecek birilerinin çıkacağı

umuduyla cesedin konduğu sandığın bir kopyasını yaptırıp halka sergiletti. Tahminen 35.000 kişi sandığı görmeye geldi ve fotoğrafları her yana dağıtıldı. Fazla başarı ihtimali yok gibi görünüyordu, ama işe yaradı: Goron'a, Londra'da yaşayan ve sandığın fotoğrafını gazetede gömüş bir Fransız'dan mektup geldi. Adam mektubunda kendisini Michael diye tanıtan, saçları seyrek, çirkin bir adamla kızının geçen haziran ayında yanında kaldığını yazmıştı. Easton Yolu'ndaki bir dükkândan fotoğraftaki sandığın aynısını satın almış ve Paris'e geri dönerken bu sandığı yanlarında götürmüşlerdi.

Söz konusu adamın tarifi, Goron'a verilen, Gouffe'un kayboluşundan birkaç gün önce beraber içki içtiği görülmüş Michel Eyraud adlı kişinin eşkâline uyuyordu. Rapora göre içki sofralarında Eyraud'nun güzel sevgilisi (kızı değildi) eski fahişe Gabrielle Bompard da vardı. Gouffe'un güzel kadın düşkünlüğü göz önüne alındığında bu bilgi, Goron'u aradığına götürebilirdi. Goron derhal Eyraud ile Gabrielle için arama emri çıkarttı. Ama çift ortalarda yoktu.

Goron bir kez daha gazetelerin yardımına başvurdu. Şansına gazeteler habere bayılmışlardı ve haberin parçası olma şansına balıklama atladılar. Çok geçmeden tüm gazetelerde Eyraud ile Bompard'ın eşkâlleri, çizimler ve geçmişlerine dair bilgiler yayınlanmaya başladı. Derken Goron, hiç beklemediği bir anda Eyraud'dan şu anda New York'ta yaşadığını ve sevgili dostunun öldürülmesi konusunda hiçbir şey bilmediği ve ne demeye kendini suçluymuş gibi göstermeye kalkıştığını soran bir mektup aldı. Eyraud mektubunda kendi teorisini sunmuş, eski metresi Bompard'ın bir şekilde cinayetle ilintisi bulunabileceğini söylemişti. Ayrıca Paris'e dönüp görüşmeye geleceğine söz vermişti.

Sürprizler bununla kalmadı. Birkaç gün sonra Bompard, peşinde yeni sevgilisiyle polis merkezine geliverdi. Goron'un tarifine göre alımlı, ufak tefek, kül rengi gözlü ve dişleri son derece düzgündü. Daha sonra yazdıklarında 'kadının üzerinden yozlaşma akıyordu' diyecekti. Bompard, cinayeti Eyraud'nun işlediğini ve kendisinin de suç ortaklığı yaptığını itiraf etmeye gelmişti.

Bompard, Goron'un sorgusuna dürüst ve açık karşılıklar verdi. Cinayetin Tronson de Coudray Sokağı, 3 numaradaki otelin odalarından birinde işlendiğini söyledi. Bunu Eyraud'dan öğrendiğini, çünkü cinayet sırasında orada olmadığını anlattı. Daha sonra Eyraud'yla birlikte Amerika'ya gitmiş; orada biriyle (polis merkezine birlikte geldiği adam) tanışarak Eyraud'dan ayrılmıştı. Ardından Eyraud'nun adamı öldürüp soymayı planladığını anlayınca durumu adama açıklamış ve birlikte kaçarak Paris'e dönmüşlerdi. Polise gelip cinayet hakkında bildiklerini anlatmaya ikna eden de aynı adamdı. Goron cesaretle gelip bildiklerini anlatmasını takdirle karşıladığı kadını, teşekkür ettikten sonra gözaltına aldırdı.

Goron, Eyraud'yu bulmaları için adamlarını Amerika ve Kanada'ya yolladı. Dedektifler, işlediği ufak çaplı suçların izini sürmelerine rağmen adamı bulmayı başaramadılar ve Fransa'ya elleri boş döndüler. Ama yaramazlıklarından biri Eyraud'nun sonunu getirecekti: Eyraud, New York'ta kaldığı sırada bir Türk'ten, fotoğraf çektirmek istediği bahanesiyle pahalı bir oryantal kıyafeti 'ödünç' almıştı. (Adamcağızın bir daha ne Eyraud'yu ne de kıyafetini görebildiğini söylemeye gerek yok.) Havana'ya giden Eyraud, çalıntı giysiyi bir kadın terzisine satmaya kalktı. Lacassagne ile Goron'un şansına, terzi Eyraud'yu gazetede yayınlanan fotoğraflarından tanıdı ve derhal Fransız konsolosluğuna haber saldı. Av başlamıştı.

Polis, Eyraud'nun Hotel Roma'daki odasını bastı. Eşyasını çabucak kaçışa hazır tuttuğunu gören polis Eyraud'yu bulamadı. Aynı gece geç saatlerde bir geneleve girmeye kalkıştığında, evi işleten kadın Eyraud'yu içeri almadı ve polise haber verdi. Polisin Eyraud'yu sokakta dolanırken yakalaması uzun sürmedi.

Eyraud, Havana Polis Merkezi'ne getirilirken intihara kalkıştı ama beceremedi. Paris'e götürüldü ve itirafını, hikâyeyi kendi bakış açısından anlatarak yaptı. Bompard'ın anlattıklarının aksine, Eyraud kadının cinayete fazlasıyla karıştığını ve Gouffe'u, tuzak kurup beklediği odaya Bompard'ın

çektiğini söyledi. Bompard adamı baştan çıkarırken Eyraud saklandığı yerden fırlayıp saldırmıştı. Önce adamı asmaya kalkışmış ama Gouffe haykırmaya başlayınca çıplak elle boğazlamak zorunda kalmıştı. Cesedi sandığa tıkmışlardı. Ardından Eyraud, Gouffe'un ofisinde bulunduğunu bildiği paraları çalmaya gitmişti. Cinayetin esas nedeni buydu. Ancak bir nedenle —büyük ihtimalle panik yüzünden— paraları bulamamıştı. Sonrasında yeterli geleceğini düşünerek cesedi nehre atmıştı.

Cesedin kimlik tespiti Lacassagne sayesinde gerçekleştiğinden, cinayeti Lacassagne'ın hizmet vermediği bir bölgede işleselerdi muhtemelen paçayı kurtaracaklardı. Dört gün süren mahkeme sonunda Eyraud suçlu bulundu ve giyotine yollandı. Suça önemli ölçüde iştirakine rağmen Bompard daha hoşgörülü muamele gördü ve yirmi yıl hapse mahkûm edildi. Vakanın hem Fransa'da hem de uluslararası ölçekteki önemi sadece Lacassagne'a değil, adli bilimlerin şöhretine de muazzam katkı yaptı.

Bir çuval içinde ceset bulunması gerçek hayattan ziyade kâbuslara veya Hollywood'a yakışır görünüyor ki çok şükür, bu tür şeylere gerçek hayatta sahiden az rastlanmaktadır. Lakin Fransa'da yaşanan bu nahoş olaydan yirmi küsur yıl sonra New York, aynı ölçüde çalkantı yaratan bir ceset vakasıyla karşı karşıya kaldı. Bu sefer vakayı çözen adli analizler değildi, ama suçun işlenişi ve tuhaf doğası, bu bölüme alınmasını hak ettiriyor.

18 yaşındaki Mary Bann ile 11 yaşındaki kardeşi Albert, sıklıkla yaptıkları gibi, 13 Eylül 1913 günü de Palisades'te, Hudson Nehri'ne bakan evlerinin sundurmasından etrafı seyrediyorlardı. Ancak o gün, sabah akıntısıyla sürüklenen bir paket gördüler. Akıntı paketi kıyıya sürükleyince meraklarına yenilen iki kardeş koşarak bakmaya gittiler.

Kesekâğıdını yırtarak açtıklarında karşılarına kırmızı-lacivert çizgili bir yastık çıktı. Ortası yarıktı ve içi tüyle doluydu. Tüylerin içini kurcaladıklarında bulduklarıysa kurdukları her türlü çocuksu hayali paramparça etmeye yetecek

türdendi: Başsız bir kadın gövdesi. Çığlık çığlığa eve koşarak babalarına haber verdiler. Adam gelip çocuklarının yalan söylemediğini görünce hemen polise haber verdi.

Ertesi gün, paketin kıyıya vurduğu yerin yaklaşık altı kilometre ilerisindeki New Jersey'ye bağlı Weehawken'da iki yengeç avcısı av peşindeydi. Onlar da bir paket buldular. Bu seferkinde, aynı gövdenin, yine bir yastığın içine tıkılmış ve dibe batması için bir de taş eklenmiş alt kısmı vardı. Kalıntılar 31 Ağustos 1913 tarihli bir gazeteye sarılmıştı.

İki parça Hoboken'daki Volk Morgu'na götürüldü ve burada Dr. George W. King tarafından incelendi. King, kıkırdak eklemlerdeki yumuşaklığa bakarak kadının 30 yaş dolaylarında olduğunu tahmin etti ve 160 cm boylarında, 55 ilâ 60 kilo ağırlığında olması gerektiğini belirtti. Ayrıca kadının tecrübeli bir elle parçalandığı ve suda birkaç gün kaldığı sonucuna vardı. Kadın, ölümünden önce prematüre doğum da yapmıştı.

Belki umulmadık denebilir, çünkü dedektiflere yararlı ipucunu, ikinci pakette bulunan taş sağladı. Jeologlar taşın New Jersey'de nadiren ama Manhattan'da bolca bulunan şist[26] olduğunu saptamışlardı. Daha büyük bir parçadan bir patlamayla kopmuşçasına düzensiz görünüşü, o dönemde New York'ta uygulanan kapsamlı inşaat programıyla uyumluydu. Başlangıçta yapılan yetki alanı tartışmalarının sonucunda vaka New York Polis Departmanı'na (NYPD) devredildi.

Vakaya atanan, kentin en başarılı dedektiflerinden Müfettiş Joseph A. Faurot'tu. Ekibinde birinci kademe dedektifler Frank Cassassa, Richard McKenna ve James O'Neil vardı. Faurot adli bilimlere inananlardandı; 1906 yılında Scotland Yard'ın parmak iziyle kimlik belirlemeyi nasıl kullandığını görmek amacıyla Londra'ya gitmişti. Hatta aynı yıl New York'a döndüğünde Waldorf-Astoria otelinde şüpheli davranışlar gösteren bir adamı tutuklamıştı. Adının James Jones

26 Kolayca levhalara ayrılabilen, silisli ve alüminli tortul kayaçların genel adı. (ç.n.)

olduğunu söyleyen İngiliz aksanlı adam otele, otelde kalan bir hanımla ilişkisi yüzünden geldiğini öne sürmüş ama Faurot'u ikna edememişti. Adamın, Scotland Yard'a yollanan parmak izleri, tanınan otel soyguncusu Daniel Nolan'ınkilerle eşleşmişti. Amerika tarihinde ilk defa şüphelenilen bir kimse, parmak izleri sayesinde yakalanmıştı.

Faurot soruşturmasına paketlerdeki yastıkları inceleyerek başladı. Yastıklardan birinde, bir buçuk santim boyunda ve amatör bir elin işlediği bariz bir A harfi buldu. Diğer yastıktaysa imalatçının etiketi vardı: Newark'tan Robinson Roders şirketi. Faurot şirketi ziyaret etti ve yastıkların pek tutulmadığını öğrendi; sadece George Sachs adlı, ikinci el mobilya satan biri on iki adet almıştı. Sachs da aldığı yastıkların fazla rağbet görmediğini, sadece iki tane satabildiğini anlattı. Yastıklardan birini alan kadınla görüşüldü; pek suç işleyecek birine benzemiyordu. Diğer yastık ise birkaç parça mobilyayla beraber, Bradhurt Caddesi 68 numaradaki bir daireye teslim edilmişti.

Sahibi Faurot'a daireyi iki hafta önce adının Hans Schmidt olduğunu ve daireyi bir hanım adına tuttuğunu söyleyen bir adama kiraladığını söyledi; anlaşıldığı kadarıyla mobilyalar da kadın için ısmarlanmıştı. Faurot daireyi bir hafta boyunca gözetletti ama ne gelen giden, ne de daireye en ufak ilgi gösteren çıktı. Bu nedenle polis 9 Eylül günü, yangın merdiveninden çıkıp penceresini zorlayarak daireye girdi. İçeride bulduklarıysa hiç hoş değildi.

Yerde ve yeşil duvar kâğıdında, temizlenmeye çalışılmasına rağmen tam çıkmamış koyu renk lekeler vardı. Bir sandığın içinden 30 santimetrelik bir kasap bıçağıyla, büyükçe bir testere çıktı. Her ikisi de yakın zaman içinde temizlenmişti. Bir başka sandıkta Faurot, her birinin üzerinde yastıklardan birinde görülen A harfinin aynısı işlenmiş mendiller buldu. Ayrıca Anna Aumuller adına yazılmış bir deste mektup da vardı. Çoğu Almanya'dan yollanmıştı ama üçünün iade adresi New York'tu. Faurot bu adreslere gitti ve adları yazılı kişilerle görüştü. Son gittiği yer, 47. Sokak'la 2. Cadde köşesindeki St. Boniface Kilisesi'ydi. Burada Peder John Braun,

Anna Aumuller'i hatırladı. Aumuller 21 yaşında, pek güzel bir Avusturya göçmeniydi; uygunsuz davranışları yüzünden çıkarılana kadar papazın konutunda çalışmıştı. Peder, Hans Schmidt'i de tanıyordu; kilisenin papazlarından biriydi ama kısa süre önce ayrılıp 105. Sokak'taki 405 Batı adresinde bulunan St. Joseph Kilisesi'ne geçmişti. Faurot saate aldırmadan alelacele yola koyuldu ve gece yarısından hemen önce adrese vardı. Kapıyı açan Hans Schmidt'ti. Faurot kendini tanıtıp ne amaçla geldiğini söyleyince Schmidt fenalaştı. Kendine geldiğindeyse Faurot'u şaşkınlık içinde bırakarak suçunu itiraf etti.

Schmidt, kendinin yönettiği, yasallığı şüpheli görünen bir tören düzenleyerek Aumuller'le evlendiğini iddia etti (Katolik papaz olduğundan resmen evlenmesi mümkün değildi). Bundan kısa süre sonra, 2 Eylül'de kadıncağız uyurken boğazını kesmişti. Yaptıklarına yönelik tek açıklaması, "Onu sevdim. Fedakârlıklar kanla kutsanmalı," idi. Kadıncağızı, hamile olduğunu anlayınca yasak evliliğinin ortaya çıkmaması için öldürdüğü akla daha yakın gelebilir. Schmidt, testere ve bıçağı satın aldığını da itiraf etti; ölüyü nasıl ustalıkla parçalayabildiği sorulduğundaysa din adamlığına geçmeden önce tıp okuduğunu söyledi. Aumuller'in tüm parçalarını nehre attığını anlattı, ama başka bir parça bulunamadı.

Geçmişi araştırıldığında Schmidt'in her daim sorunlu biri olduğu anlaşıldı. Almanya'nın Aschaffenburg kentinde doğmuş, 1906'da Mainz'de din adamlığına alınmıştı. Daha sonra sahtecilikten tutuklanmış ama akli dengesi bozuk ilan edilerek salıverilmişti. Bağlı bulunduğu piskoposun aforoz etmesi, ABD'ye gelişte taşıdığı belgelerin sahteliğini kanıtlıyordu. Schmidt 1909'da ABD'ye gelmiş ve aynı belgeleri gösterip Kentucky'nin Louisville kentindeki St. John cemaatine katılmıştı. Ancak oradaki papazla yaşadığı sorunlar yüzünden New York'taki St. Boniface Kilisesi'ne gelmişti.

Aumuller cinayetinden ayrı devam eden soruşturmada Schmidt'in, Dr. Ernest Arthur Muret adlı bir dişçinin yardımıyla sahte 10 dolarlık banknotlar bastığı ikinci bir dai-

resinin varlığı ortaya çıkarıldı. Faurot ayrıca Schmidt'in, ilk kaydolduğu Louisville'deki St John Kilisesi'nin bodrumuna gömülü bulunan 9 yaşındaki Anna Kelmer'ı öldürdüğünden de şüphelendi. Kızcağızın cesedi yakılmıştı ama yetkililer cesedin durumuna bakarak yakılmadan önce parçalanmaya uğraşıldığı kuşkusuna kapılmışlardı. Kilisenin hademesi Joseph Wielding suçlanmış ve müebbet hapse çarptırılmıştı ama suçluluğuna dair kuşkular kaybolmamıştı. Daha sonralarıysa Aschaffenburg polisinin, küçük bir kızın öldürülmesi olayıyla ilgili Schmidt'i aradığı da ortaya çıkacaktı.

Faurot artık mahkemeye hazırlığı düşünmeye başlamıştı. Öncelikle bulunan kalıntıların kimlik tespitinin yapılması gerekiyordu. Şansına, St Boniface Kilisesi'nde çalışan ve Anna Aumuller'i iyi tanıyan, Anna Hirt adlı bir başka hizmetçi kızı cesede bakmaya ikna edebildi. Kız, Faurot'a Anna Aumuller'in göğsünde kahverengi bir leke bulunduğunu söylemişti ve sözünü ettiği lekeyi teşhis sırasında gösterdi. Aumuller'in kimlik tespiti gereğince yapılmıştı; artık mahkemeye gidilebilirdi.

Schmidt 5 Şubat 1914'te cinayetten suçlu bulundu ve iki yıl sonra, 18 Şubat 1916'da elektrikli sandalyeyle idam edildi. Schmidt, (cinayeti işlediğinde sahiden hâlâ papaz idiyse) halen ABD tarihinde idam edilmiş tek Katolik papazdır.

Ceset analizi tarihinin bir başka önemli ismi, çoğu kimsenin nezdinde 20. yüzyılın en büyük tıbbi dedektifi sayılan İngiliz patolog Sir Bernard Henry Spilsbury'dir (1877–1947). Warwickshire'ın Leamington Spa kasabasında doğmuştu ve dört kardeşin en büyüğüydü. Babası James Spilsbury eczacıydı. 1896'da pozitif bilimler tahsili için Oxford Üniversitesi'ne bağlı Magdalen College'e girdi ve 1899'da Londra'daki St Mary's Hastanesi'nde, o dönemlerde yeni sayılan adli patoloji uzmanlığına başladı. Londra Kent Konseyi'nin 1905'te tüm genel amaçlı hastanelerde ani ölümlerde otopsi yapmak üzere iki adet patolog bulundurulması kararnamesini çıkarınca, asistan patolog olarak St Mary's Hastanesi'ne atandı.

Uzmanlığı nedeniyle Spilsbury, aralarında Dr. Hawley

Harvey Crippen (1910), Banyolarındaki Kadınlar (1915) ve meşhur Brihgton Sandık Cinayeti'nin de (1934) bulunduğu 20. yüzyılın en feci cinayet vakalarından bazılarında yer aldı. Ancak Spilsbury'nin kendi ifadesine göre karşılaştığı en zorlu vaka, Crumbles Cinayeti'ydi.

Eastbourne ile Pevensey Körfezi arasındaki çakıllı Crumbles plajı, 1920 yılında Jack Alfred Field ile Thomas Gray adlı iki şahsın Irene Munro adlı genç bir sekreteri öldürmesine sahne olmuştu. Dört yıl sonraysa plajda çok daha feci bir cinayet işlenecekti.

Plajda eskiden sahil muhafaza görevlilerinin kullandığı ama artık haftalık üç buçuk gineye[27] tatilcilere kiralanan bir-



Londra'nın Paddington semtindeki St Mary's Hastanesi. Hastaneden kuşkulu ölümlerde otopsi yapmak üzere iki patolog ataması istemişti. Bernard Henry Slipsbury, çalıştığı süre boyunca hastanenin gördüğü en korkunç cinayet vakalarından bazılarını çözdü.

27 İngiltere'de 1663–1814 arasında tedavülde kalmış, bir pound bir şilin değerindeki altın para. Günümüzde halen, özellikle at yarışları ve koyun alımlarında hesap birimi olarak kullanılmaktadır. (çin.)

kaç ev vardı. 1924 Nisan'ında 'Walter' adını kullanan bir şahıs, 'Subay Evi' adıyla bilinen evi iki aylığına kiraladı. Adamın gerçek adı Patrick Mahon'du ve evi, metresi Emily Kaye ile 'aşk yuvası' olarak kullanmak amacıyla tutmuştu.

37 yaşındaki sarışın Kaye, tıpkı Irene Munro gibi bir steno sekreteriydi; Eastbourne'a 7 Nisan'da geldi. Mahon'un çocuğuna hamileydi. Londra'daki bir muhasebe firmasında tanışıp çarçabuk ilişkiye girdiği Mahon'la yepyeni bir hayata başlamanın heyecanıyla bu eve taşındı.

Kaye, Mahon'un evli olduğunu (Mavoruneen adlı, İrlandalı bir kadınla) biliyordu ama adamın evliğinden hoşnutsuzluğunu ve karısını yakında boşayacağını söylemesi yüzünden aldırmıyordu. Kaye, Mahon'un gençliğinde karıştığı bir banka soygunu yüzünden beş yıl hapis yatmış bir sabıkalı olduğunun da farkındaydı. Ancak hamileydi, âşıktı ve bu esmer, yakışıklı İrlandalıyla yepyeni bir hayata başlamanın heyecanına kapılmıştı. Bilmedikleriyse Mahon'un uslanmaz zamparalığı ve banka soygunculuğuna ilaveten geçmişte dolandırıcılık da yaptığıydı.

Öte yandan Mavourneen kocasının rezilliklerinin tümünü biliyordu ama anlaşıldığı kadarıyla evliliğini sürdürmek niyetindeydi. Oysa Mahon şansını fazla zorlamış ve karısından boşanacağını zanneden, boşanmasını bekleyen hamile bir kadın gerçeğiyle karşı karşıya kalmıştı.

Mahon, hafta içinde çoğu gün Mavourneen'in yanına gitmeye devam etti. Hatta arada Richmond'da Ethel Duncan adlı bir başka kadınla ilişkiye başlayacak vakti bile buldu. Bu kadını yemeğe davet etti ama bu sırada Kaye sorununu çözmek için korkunç planını hazırlıyordu. 11 Nisan'da Kaye'in sandığını kaldıkları eve taşıdı. Kaye'e pasaport başvurusu için Londra'ya gideceğini söyledi ama Victoria'daki bir hırdavatçıya gidip bir kasap bıçağı ve bir testere satın aldı. Aynı akşam plaja döndü ve izleyen üç geceyi Emily'yle geçirdi. 15 Nisan Salı akşamı sevgilisini döverek öldürdü ve cesedi, evin konuk odasına sakladı.

Ardından, vakanın en sıra dışı olaylarından biri yaşandı: Mahon, Kaye'in cesedi konuk odasında çürürken, yeni sevgilisi Ethel Duncan'ı Paskalya hafta sonunu geçirmek üzere eve davet etti. Duncan kabul etti. Mahon acele etmesi gerektiğini biliyordu. Duncan'ın gelişinden önce, Kara Cuma günü eve gitti ve aldığı bıçakla testereyi kullanarak Kaye'in cesedini parçalamaya girişti. İşi bitince tüm parçaları sardı ve hepsini sandığa yerleştirip bir kez daha konuk odasında bıraktı.

Aynı akşam Duncan'ı Eastbourne istasyonunda karşıladı ve birlikte, görünürde normal bir hafta sonu geçirmek üzere plajdaki eve gittiler. Duncan konuk odasına girdiğinde sandığı gördü; Mahon, hafif panikle kadına sandıkta bir arkadaşının emanet ettiği nadir kitapların bulunduğunu söyledi ve başka sorularla uğraşmamak için daha sonra odanın kapısını kapayıp kilitledi. Duncan, Pazar günü, hafta sonunu bir cesetle aynı evde geçirdiğinden habersiz evine döndü.

Duncan gidince Mahon cesetten kurtulma çabalarına girişti. Kaye'in başıyla birlikte birkaç başka parçasını da ateşe attı. Gövdesini ufak parçalara ayırıp iyice yok etmek için tencerede kaynattı. Kalan birkaç parçayıysa bir valize doldurup Londra'ya götürdü ve Waterloo İstasyonu civarına attı. Mahon ilk ve tek hatasını orada yaptı. Attığı parçaları taşıdığı valizi istasyonun bagaj emanetine bıraktı. Kısa süre sonrasında, başka kadınlarla görüştüğünü bilen ve sadakatsizliğinin kanıtlarını elde etmek için ceplerini karıştıran karısı, bagaj emanet makbuzunu buldu. Kuşkulanan kadın durumu araştırması için John Beard adlı bir özel dedektif tuttu.

Mavoruneen 1 Mayıs'ta Beard ile birlikte Waterloo'ya giderek valizi teslim aldı. Açtıkları valizde kanlı bezler, kasap bıçağı ve üzerine EBK harfleri işlenmiş bir keten tenis raketi kılıfı buldular. Beard deneyimli bir dedektifti; derhal polise haber verdi. Polis, keşfedilenlerin ciddiyetini tam kavrayamayan Mavourneen'e eve dönüp bagaj emanet makbuzunu, Mahon'a hiçbir şey söylemeden cebine koymasını söyledi. Ardından valizi emanete geri verip tuzağı hazırladılar.

Mahon 2 Mayıs'ta valizi alıp Eastbourne'a dönme niyetiyle istasyona gitti. Polis bekliyordu. Valizi alır almaz iki me-

mur tarafından tutuklandı ve Cannon Sokağı Karakolu'na götürüldü. Burada valizi açıp içindekileri Mahon'a gösterdiler. Mahon, kanın eve götürdüğü etlerden çıktığını öne sürdü. Ancak adli tıp incelemesinde kanın insana ait olduğunun saptandığı söylenince cinayeti ve cesedi yok etmeye çalıştığını itiraf etti. Ancak Kaye'in, bir tartışma sırasında düşüp kafasını kömür kovasına çarptığı için kazayla öldüğünü iddia etti. Katil damgası yiyeceğini düşünerek paniğe kapıldığını, bu yüzden cesedi saklamaya çalıştığını söyledi.

Crumbles'taki eve iki müfettiş yollandı. Müfettişler daha kapıyı açmadan cesedin büyük kısmının evde bulunduğunu anladılar; kokusunu daha eve yaklaşırken almışlardı. Derhal Spilsbury'ye haber verildi. Spilsbury karşılaştığı manzara için daha sonraları, "gördüklerimin en fecisiydi" sözleriyle anlatacaktı. Bahsi geçen sandığın içinde, ölünün çeşitli parçalarını içeren dört ayrı paket buldu. İki tencere dolusu kaynatılmış insan etinin yanı sıra diğer tava ve cezveler insan yağıyla kaplıydı. Bir şapka kutusundan otuz yedi farklı parça, bir bisküvi kutusundansa çeşitli organlar çıktı. Halıysa tamamen kana bulanmıştı.

Spilsbury'nin evdeki aramayı bitirmesi günler aldı. Bu süre içinde küller arasında binden fazla kireçleşmiş kemik parçası keşfetti. Her bulduğunu, laboratuarda titiz incelemeye yollamadan önce dikkatle katalogladı. Sonunda kafatası ve bacaklardan birinin ufak bir kısmı haricinde cesedin tümü bulundu. Ancak Spilsbury, özellikle kafatasını inceleyemediği için kadıncağızın nasıl öldüğünü saptayamadı. Ancak Mahon'un kaza iddiasının gerçeği yansıtmadığından emindi. Adamın korkunç şeyleri yapabileceğini gösteren cesedin parçalanışı bir yana, Spilsbury, Kaye'in başını çarpmış olması gereken kömür kovasında hiçbir hasara rastlamadı. Oysa ölüme yol açacak şiddette bir çarpmanın mutlaka iz bırakması gerekirdi.

Eksik parçaların, özellikle kafanın bulunması için çok çabalandı. Evin bahçesi kazıldı, plaj tarandı ama hiçbir şey bulunamadı. Mamafih, anlaşıldığına göre Mahon gözaltın-

dayken bir başka mahkûma kafayı fırtına sırasında yakmaya kalkıştığını ve yakarken kafanın yuvarlanıp gözleri açık karşısına geldiğini anlatmıştı. Esasen söz konusu olay sıcağın ve kafanın maruz kaldığı diğer şartların doğurduğu doğal bir etkiydi ama Mahon dehşete kapılmış, evden çığlık çığlığa fırlamıştı. Bunları öğrenen Spilsbury, bir başın ateşle tamamen yok edilip edilemeyeceğini saptamaya karar verdi. Bir koyun kellesini yaktı ve dört saatlik yanma sonunda kellenin bir çubukla kolayca ufalanabildiğini gördü. Dolayısıyla Mahon kayıp kafayı bu yolla tamamen yok etmiş olabilirdi.

Mahon, Emily Kaye'i öldürme suçuyla 15 Temmuz'da yargılandı. Ölümün kazara gerçekleştiği ve ardından paniğe kapıldığı hikâyesinden vazgeçmedi. Ancak cesedi parçalamada kullandığı kasap bıçağını satın alması başta —taammüden cinayetin kuvvetli bir işareti— aleyhinde birçok delil mevcuttu. Mahon bıçağı daha sonra, 17 Nisan'da aldığını bile öne sürdü ama hırdavatçıdaki makbuz kopyasında 12 Nisan ta-



Delillere azami dikkatle yaklaşmak, adli soruşturmalarda elzemdir. Fotoğrafta görülen araştırmacı, delillerin suç mahallinden alınırken hiçbir dış etkiye maruz kalmaması için eldiven, pamuklu çubuk ve steril delil poşeti kullanıyor.



Bir adli soruşturmacının çantası. Bernard Spilsbury dehşet verici “Crumbles Cinayeti”nin ardından standart olay yeri inceleme setlerinin gerekliliğini ilk kez ortaya atmıştır. Günümüzde her türlü adli soruşturmanın vazgeçilmez unsurları arasında olan bu setler, delillerin güvenle ve etkin toplanabilmesini sağlayacak kadar geniş yelpazede donanım içerir.

rihi açıkça görülüyordu. Jürinin suçlu hükmüne varması sadece 40 dakika sürdü ve Mahon, 9 Eylül 1924'te idam edildi.

Bu vakanın uzun vadede en önemli kazanımlarından biri, polisin kullanacağı 'cinayet çantasının' ortaya çıkışına yol açmasıydı. Spilsbury polis memurlarının suç mahallinde çürümüş et ve ceset parçalarını çıplak elle topladıklarını görünce çok kızmıştı. Bu sorunu çözmek adına Scotland Yard yetkilileriyle yaptığı toplantılar, lastik eldiven, cımbız, delil poşetleri, büyüteç, cetvel ve pamuklu çubukları içeren takımın gelişimine giden yolu açtı. Bu tür çantalar günümüzde bütün büyük çaplı soruşturmaların elzem parçalarıdır ve içerikleri, kullanan bölümün gereksinimlerine göre değişir. Pakete ilave edilenler arasında en sık rastlananlar fiberglas fırçalar, şeffaf bantlar, çok amaçlı çakılar, makaslar, kan testleri, semen testleri, pamuklu çubuklar, alkol ve spreyler, neşter ve koruyucu gözlüklerdir.

Şahsen okuduklarım arasında galiba en ilginç ve rahatsız edicisi, Buck Ruxton davasıydı. Vakayı bir başka olağanüstü adli bilimci, Profesör John Glaister (1856–1932) çözmüştü. Lanarkshire doğumlu Glaister, Lanark Grammar School'a[28] ve ardından tıp tahsili gördüğü Glasgow Üniversitesi'ne gitti. Kariyerinin başlarında pratisyen hekimlik ve adli patologluk yaptıktan sonra Glasgow Kraliyet Hastanesi Tıp Fakültesi'nde tıbbi hukuk dersleri vermeye başladı. 1889'da önce halk sağlığı özel okutmanlığına, ardından 1931'e kadar sürdüreceği adli bilimler profesörlüğüne atandı. En önemli eseri *A Textbook of Medical Jurisprudence, Toxicology and Public Health (Tıbbi Hukuk, Toksikoloji ve Halk Sağlığı Üzerine Dersler)*, 1902'de yayınlandı. En ünlü ve sıra dışı davası, kuşkusuz Buck Ruxton vakasıydı.

Susan Haines Johnson adlı, Edinburgh'dan genç bir hanım, 19 Eylül 1935 günü, Dumfriesshire'ın Moffat kasabası civarında yürüyüşe çıkmıştı. Gardenholme Linn adlı derenin üstündeki, adını hak eden Şeytan Köprüsü'ne yaklaşırken

---

28 Ortaçağda Latince eğitimi için kurulmuş, zamanla kapsamı genişlemiş ve günümüzde Britanya'da ortaöğretim, ABD'deyse ilköğretim seviyesinde eğitim hizmeti veren okullar. (ç.n.)

deredeki bir kayaya sıkışmış, bohçaya benzer bir kütle gördü. Yakından baktığında bohçadan bir kol sarktığını gördüğünde dehşete kapılmıştı. Koşarak kardeşi Alfred'in evine gitti; polis çağrıldı.

Soruşturmayı Dumfriesshire emniyetinden Müfettiş Strath ile Komiser Yardımcısı Sloane üstlendi. Civarda yapılan aramada dere boyunca, her biri ceset parçaları içeren başka paketler bulundu. Bulunalar kolsuz bir gövde, bir uyluk kemiği, bacaklar, insan eti parçaları ve gazeteyle bir kadın bluzuna sarmalanmış iki adet ön koldu. Gazete, 15 Eylül 1935 tarihli *Sunday Graphic* gazetesiydi. Ayrıca, biri çocuk tulumuna sarılmış iki adet de kesik baş bulundu.

Glaister ertesi gün meslektaşı Dr. Gilbert Millar'la birlikte olay yerine geldi. Cesetleri işini bilen birinin parçaladığını hemen anladılar; parçaların hepsi özenle ve beceriyle kesilmişti. Bıçak kullanılmıştı ve anatomi bilmeyen birinin bir vücudu testere yerine bıçakla doğrayabilmesi çok zordu. İlaveten kimlik gizlemek amacıyla suratların et ve derileri yüzülmeye çalışılmıştı. Parmak izi alınmasını engellemek için parmaklar son boğumlarından kesilmişti. Aynı şekilde, tüm dişler sökülerek diş kayıtlarının işe yaramaması sağlanmıştı. Daha sonra anlaşılacağı üzere, cesetlerdeki yara izi, ben ve doğum lekesi gibi kimlik tespitine yarayacak belirleyici unsurlar da özenle kazınmıştı.

Parçalar Edinburgh Üniversitesinin anatomi bölümüne götürüldükten sonra daha fazla bozulmalarını engellemek ve kurtları temizlemek için bakıma alındı ve mümkün mertebe korunabilmeleri için bir formalin çözeltisine koyuldu. Glaister ile Millar, üniversiteden anatomi profesörü James Brash ve adli tıp profesörü Sydney Smith'le birlikte kalıntılar üzerinde çalışmaya başladılar. Karşılarında, 70 parçayı bir araya getirip özgün biçimlerine ulaştırdıktan sonra kimlik tespiti yapmak gibi, kimsenin imrenmeyeceği bir görev, iç karartıcı bir yapboz vardı.

Yapılacak ilk iş hangi parçaların aynı bedenden geldiklerini saptayıp ayırmaktı. Bunun ardından parçaları birleştire-

rek bedenleri şekillendirmeye giriştiler. Bu sırada bedenlerden birinin diğerinden on beş santim daha uzun olduğunu saptamaları süreci hızlandırdı. Uzun boylu şahsın büyük bölümünün ellerinde bulunduğunu ama diğerinin gövdesinin olmadığını gördüler. Ayrıca her iki cesede de ait olamayacak büyük bir göz buldular; Glaister gözün bir hayvandan geldiğini ve araya kazara karıştığına karar verdi.

Kurbanların kimlikleri belirsizliğini korumakla birlikte, dere yatağında yapılan aramalarda daha fazla parçanın bulunuşu değerli bilgiler sağladı. Parmak uçarlı kesilmemiş iki el bulunmuştu. Glaister bu elleri sıcak suya bastırarak birinci kalite parmak izi setleri elde etti. Daha ufak tefek ceset başlarda erkek varsayılmıştı ama sonradan bulunan üç meme, iki cesedin de kadın olduğunu gösterdi.

Sıra iki ölünün yaşlarının belirlenmesine gelmişti. Glaister yaşları kafataslarındaki suturaları inceleyerek yaptı. Suturalar, kafatasını oluşturan kemiğin çeşitli yerlerinde bulunan lifsi ek yerleridir. Suturalar çocukluktan itibaren kapanmaya başlar ve söz konusu işlem, genellikle kırk yaş dolaylarında sonlanır. Daha kısa boylu şahsın kafatasındaki suturalar henüz kapanmamıştı; diğerindekilerse tamamen kapanmak üzereydi. Bu durum, kısa boylu şahsın 30 yaşının altında, uzun boylusununsa 40'ına yakın olduğunu gösteriyordu. Daha ufak olan kafatasında yirmilik dişlerin henüz çıkmamış olması, sahibinin 20'li yaşların başlarını sürdüğünü kanıtlıyordu.

Bir sonraki adım, iki kadının ölüm nedenlerini saptamaktı. Uzun boylusunun göğsüne aldığı beş kesici cisim yarasının yanında bir dizi kemik kırığıyla, yara berelerinin de bulunduğu belirlendi. Boynundaki dil kökü kemiğinin kırıklığı, diğer yaraları almasından önce boğazlandığına işaret ediyordu; anlaşılan katil, kadının öldüğünden emin olmak istemişti. Kısa boylu kadındaysa sert bir cisimle dövülme emareleri vardı ama şişik dili, havasız kalmaya işaretti.

Glaister ile meslektaşları cesetler üzerinde uğraşırken polis de failin peşindeydi. Kolların sarıldığı 15 Eylül tarihli

gazete çok önemli bir bulguydu. Cinayetlerin ne zaman işlendiğini göstermekle kalmıyor, işlendiği yere dair ipucu da veriyordu. Bulunan gazete bir ilave baskıydı; bu da, belli bir bölgede önem taşıyan bir olay yüzünden basıldığı ve sadece o bölgede dağıtıldığı anlamına geliyordu. Söz konusu nüsha Morecambe festivali için basılmış ve sadece orada satılmıştı.

Derken, şans soruşturmaya yardım elini uzattı: Dumfriesshire polis şefi, Dr. Buck Ruxton adlı bir şahsın hizmetçiğini yapan Mary Jane Rogerson adlı bir kadının kaybolduğunu okumuştu. Rogerson, Morecambe yakınlarındaki Lancaster'da kaybolmuştu. Lancaster polis şefine açılan bir telefon, Ruxton'ın karısının da aynı sıralarda kaybolduğunu ortaya çıkardı. Durum son derece kuşku çekiciydi; iki kadının tarifleri derhal Dumfriesshire polisine gönderildi.

Buck Ruxton, 21 Mart 1899 Bombay doğumlu bir Parsi'ydi.[29] Bombay Üniversitesi'nden çıkma bir cerrahtı; Hindistan Ordusu'nda hekimlik göreviyle Bağdat ve Basra'da hizmet vermişti. Gerçek adı Bukhtyar Rustomji Ratanji Hakim'di, ama İngiltere'ye taşınıp 1930'da Lancaster'da muayenehane açınca adını değiştirmişti. Ruxton, hastalarının sevdiği saygın bir hekimdi. Ayrıca fakir hastalarından sıklıkla para almayarak cömertliğini defalarca göstermişti. Aile babasıydı; karısı Isabelle ve üç çocuğuyla Dalton Meydanı 2 numarada rahat bir hayat sürüyordu.

Polis, Mary'nin Morecambe'de oturan üvey annesi Jessie Rogerson'ı cesetlerle bulunan giysi parçalarından herhangi birini teşhis edip edemeyeceğini görmek için getirdi. Bluzun üvey kızına ait olduğunu çarçabuk belirleyip daha önce diktiği yeri gösterdi. Grange-over-Sands'ten Bayan Holmes adlı bir kadın, çocuk tulumunun daha önce Ruxton ailesine verildiğini doğruladı. Kadının adını Jessie Rogerson vermişti, çünkü Mary aynı yıl bu kadınla birlikte tatil geçirmişti ve tulumu çocuklar için verdiğini biliyordu. Nahoş gerçek ise polisin elinde artık Dr. Ruxton'ı suçla ilintilendirebilecek delillerin bulunmasıydı. Ruxton'ın cerrah geçmişi, katilin ce-

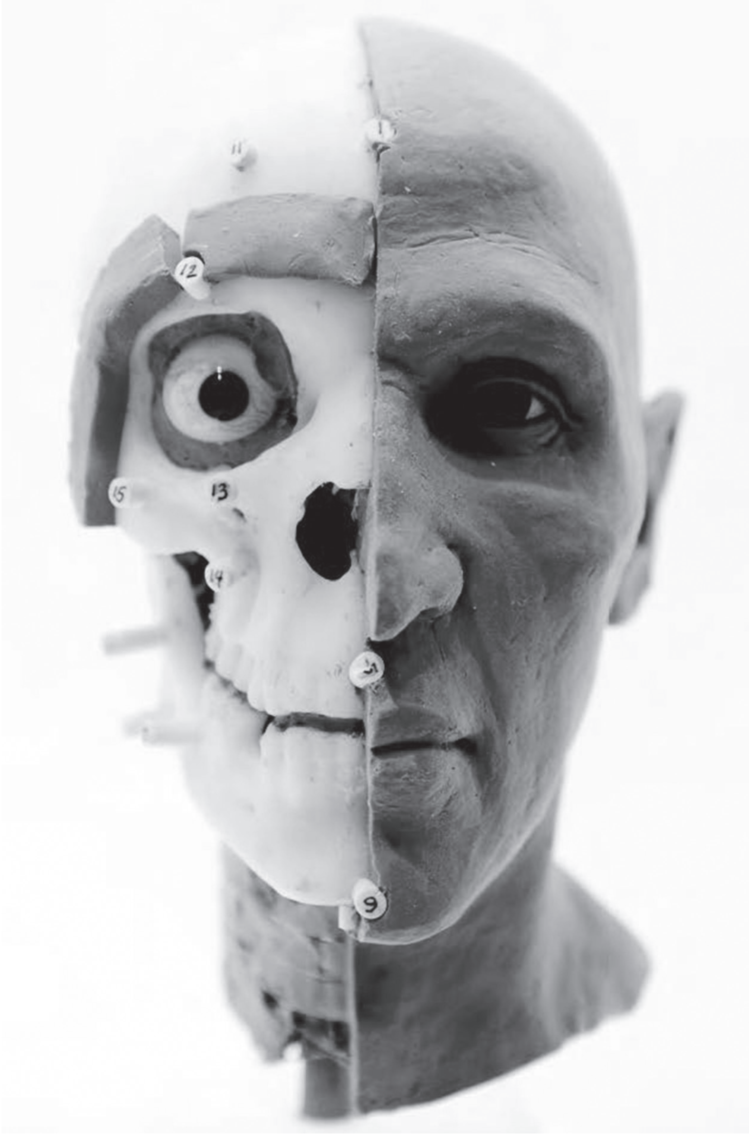
29 Güney Asya'da yaşayan, Pers kökenli iki Zerdüşt toplumundan biri. (ç.n.)

setleri öyle parçalayabilmesi için sahip olması gereken anatomik bilgiyle örtüşüyordu. Polis derhal harekete geçerek Ruxton'ı gözaltına aldı.

Isabella en son 14 Eylül Cumartesi günü kız kardeşleriyle birlikte Blackpool'a gezmeye gidip akşam eve döndüğünde sağ olarak görülmüştü. Anlaşıldığına göre, izleyen Pazartesi günü Ruxton arayıp hizmetçisine, karısının Edinburgh'ya tatile gittiği için gelmesine gerek kalmadığını söylemişti. Ancak ardından tuhaf bir şey yapmış, Bayan Hampshire adlı bir hanımı çağırıp, evi ertesi hafta gelecek dekorasyonculara hazırlayabilmek için temizlemesine yardım etmesini istemişti. Kadın daha sonra tanık kürsüsünde doktorun kan lekeli halı ve kıyafetleri bahçede yakarak yok etmesine yardım ettiğini söyleyecekti. Yaptığından neden hiç kuşkulanmadığı belli değildi; belki safça, kan lekelerinin doktorun mesleğinin getirdiği bir sorun olduğunu düşünmüştü. Evin arka tarafında günlerce ateş yakıldığını söyleyen başka görgü tanıkları da vardı. Polis evi aradığında banyonun gider ve diğer atık tesisat borularında insan eti, merdiven ve banyo duvarlarında kan lekeleri buldu. Evin dışındaki kömürleşmiş kalıntılar arasındansa Mary Rogerson'a ait oldukları saptanan kıyafet kalıntıları çıktı.

Polis aradığı adamı bulmuş gibiydi ama ellerindeki cesetlerin Mary ve Isabella olduklarını kuşkuya mahal bırakmayacak kesinlikte saptamaları gerekiyordu. Bir takım dâhiyane adli teknikleri sayesinde başardılar. Bunlardan biri, cesetlerden birinden almayı başardıkları parmak izlerinin, Mary'nin evde sürekli temas ettiği eşyadan çıkarabildikleriyle eşleşmesiydi.

Ardından adli bilimler tarihinde ilk kez gerçekleşen bir şey oldu: Ekip Isabella'nın fotoğrafçıda çektirilmiş bir resmini ve Mary'nin daha düşük kalitede iki fotoğrafını buldu. Üstlerinde kalan tüm dokular temizlendikten sonra iki kafatasının fotoğrafları, bulunan fotoğraflarda görülen açılarla mümkün mertebe eşleşen açılardan çekildi. Yeni fotoğraflar, eldekilerle aynı ebada büyütülüp üstü üste konduklarında bire bir eşleştiler.



Yüz rekonstrüksiyonu günümüzde çürümüş ve benzeri durumlarda bulunan kalıntıların sahiplerinin yaşarken neye benzeyebileceklerini belirlemede kullanılan önemli bir tekniktir. 1935 yılındaki Buck Roxton vakasında benzer yöntemler uygulanmış; iki kurbanın kimlikleri, kafataslarının yaşadıkları zamanlarda çekilmiş fotoğraflarıyla eşleştirilmesiyle saptanmıştır.

Ardından dâhiyane ve gene ilk defa yapılan bir hamle daha geldi: Glasgow Üniversitesi Sağlık Enstitüsü'nden Dr. Alexander Mearns, cesetlerdeki kurtçukların yaşam çevrimlerini gözlemleyerek her iki kurbanın da, yaklaşık Isabella'nın son kez sağ görüldüğü zamanda öldürüldüklerini saptamayı başardı. Entomoloji daha önce adli bilimlerde hiç böyle kullanılmamıştı.

Bu deliller ışığında, kendisi sonuna dek masumiyetini iddia etmiş olsa bile Ruxton'ın cinayetten suçlu bulunduğuna herhalde şaşırmamak gerek. Ruxton, 12 Mayıs 1936'da Strangeways Hapishanesi'nde idam edildi. Cinayetleri kıskaçlığı ve Isabella'nın kendisini aldattığına inanması yüzünden işlediğine kanaat getirilmişti. Evliliklerinin fırtınalı yürüdüğü ve tartışmaları yüzünden birkaç defa polis çağrıldığı biliniyordu. Zavallı Mary Rogerson ise muhtemelen yanlış zamanda, yanlış yerde bulunarak görmemesi gereken bir şeye şahit olmuştu. Ruxton kurbanlarının kimliklerini gizleyebilmek için uzmanlığından faydalanmıştı ama yaptıkları, cesetlerin sağlayabileceği bilgilerin tümünü silmeye yetmemişti.

İrkilmek, bir ölüyle, özellikle şekli feci bozulmuş veya uzuvları koparılmış bir ölüyle karşılaşan herkesin doğal tepkisidir ama şiddet içeren bir suç araştırılırken cesetler genellikle soruşturmanın odak noktasında bulunurlar. Ceset, katilin adalete teslim edilmesini sağlayacak onca farklı ve değerli delil sunarken irkilmek, adli bilimcinin üstüne vazife değildir.

Küçük dozda zehir, ilaç; aşırı dozda ilaçsa zehirdir.

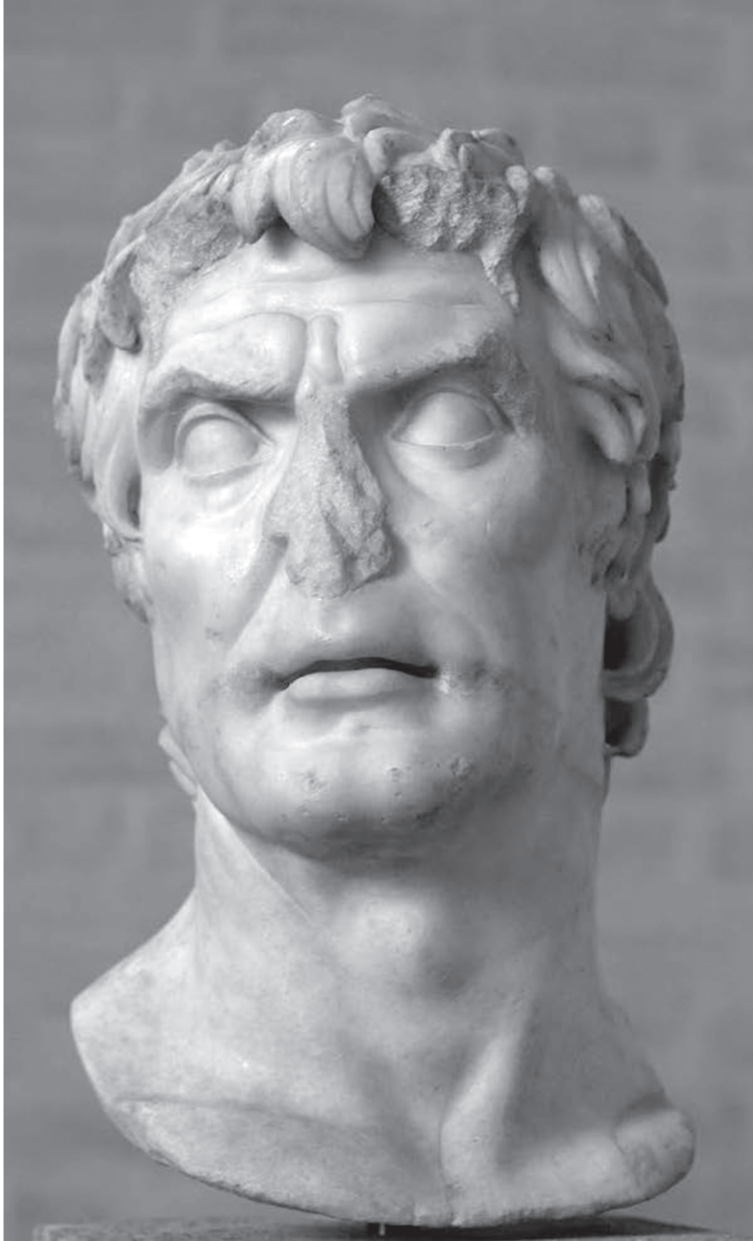
Alfred Swaine Taylor,
İngiliz toksikolog (1806–1880)

6
ZEHİRLER



Jakoben yazar John Fletcher'ın 'ödleğin silahı' dediği zehir, cesette hiçbir şiddet izi bırakmayan ve ötesi, hastalık yanılgısı bile yaratabilen gizli bir öldürme yoludur. Zehirleme özellikle geçmişte toplumun baskı altında kalmış, ötelenmiş, başka yöntemlere başvuramayan kesimleriyle ilintilendirilmiştir. Gene bu nedenle zehirle işlenen cinayetler sıklıkla kadınlarla bağdaştırılmıştır: Zehir, kocasını alt etmeye gücü yetmeyen kadına daha dolaylı bir öldürme yolu sağlamaktadır. Adli bilimler açısındansa zehirler, bu bölümde göreceğimiz üzere, bazı sorun ve zorluklar çıkarırlar. Ancak, önce tarihte zehirlemelere ve zehirle işlenen cinayetlerin peyderpey kazandırdığı bilgilere bir göz atmalıyız.

Kaynaklar bize eski uygarlıkların çeşitli zehirleri ve etkilerini bildiklerini gösteriyor. Örneğin Sümerlerin birçok zehri tanıdığını gösteren ve MÖ 4500'e dayanan kanıtlar mevcuttur: 1850'de keşfedilen bir Sümer tabletinde zehirlerin düşmanı gizlice yok etmede kullanıldığı yazılıdır. MÖ 3000'lerde Mısır'da ilk firavun Menes'in çeşitli zehirli bitkiler ve etkileri üzerine araştırmalar yürüttüğü söylenir. Eski Mısırlılar, şeftali çekirdeğinden siyanür elde etmek gibi belli zehirleri yaratma ve geliştirme bilgisine sahipti: 1872'de keşfedilen bir Mısır metninde bir zehir ve panzehir listesi bulunuyordu. Sonrasında kadim Yunan'da idamlar, mahkûma baldıran içirerek yapılmıştır. Bu idamların en ünlüsü, büyük filozof Sokrat'ın MÖ 399'da öldürülüşüdür.



Avrupa'nın zehirleme karşı ilk yasasını çıkaran Lucius Cornelius Sulla'nın büstü.

Roma imparatorluğu, rakiplerin ortadan kaldırılışının bolca yaşandığı bir entrika ve iktidar kavgası dünyasıydı. MÖ 82'de zehirlemeler öyle sıklaşmıştı ki reformcu diktatör Lucius Cornelius Sulla tarihin ilk zehirleme yasaklayan yasası Lex Cornelia'yı çıkartmak zorunda kalmıştı. Zehirlemeler buna rağmen devam etmiş, Julio-Claudian imparatorlar döneminde, MS 1. yüzyılda doruğuna ulaşmıştı. Romalı tarihçi Tacitus, imparator Claudius'u MS 54'te, dördüncü karısı Küçük Agrippina'nın tuttuğu zehirci Locusta'nın zehirli mantar yemeğiyle öldürdüğünü yazmıştı. Locusta bir yıl sonra başka bir zehirleme yüzünden hüküm giymiş ama imparator Nero, kadını, Claudius'un küçük oğlu Britannicus'u zehirlemesi karşılığında idamdan kurtarmıştı.

Hindistan'da, Maurya İmparatorluğu'nda (MÖ 322–185) *Vişa Kanya*lar ('zehirci kızlar') suikastçı olarak kullanılıyordu. Kadim zamanlarda iş gören bu Mata Hariler, kurbanlarını baştan çıkarır, içki veya yiyeceklerine zehir katarlardı. Ayrıca vücutlarına belli bir miktarda (zamanla alışkanlık kazandıkları) zehir sürdükleri ve çıplak vücutlarını yalayan erkekleri öldürdükleri de öne sürülmektedir. Bu şehvetli hikâyeler tümüyle doğru olmayabilirler ama zehirlemenin zamanında kültürel bir olgu olduğunu gösterdikleri kesindir.

Tüm bunlar elbette insanları zehirlerle uğraşmaya itti. MÖ 350–283 yılları arasında yaşamış Hint âlimi ve kraliyet danışmanı Çanakya'ya bağlanan *Zehirler Hakkında* başlıklı metin gibi, birçok hekim, zehircilerin tespitine yönelik ilk adli bilim eserlerini vermeye başladılar. MÖ 2. yüzyılda Kolofonlu Nikandros, zehirler üzerine, günümüze kadar gelebilmiş en eski iki çalışmayı, *Tiryak* ve *Aleksifarmaka*'yı yazarken, bir başka Yunan, Dioskorides (MS 40–90), zehirler konusunda on beş asır boyunca temel eser sayılacak eseri *Materia Medica*'da (Tıbbi Maddeler) zehirleri sınıflandırıp kökenlerini ayırt edecekti.

Zehirler tarihinin en önemli ve pek çok açıdan en pişmanlık uyandırıcı keşfiyse, çok sonra, 18. yüzyılda yapıldı. Batıda Geber adıyla tanınan Cabir Bin Hayyan, MS 722'de

Tus (bugünkü İran'da) şehrinde doğmuş, kimyadan simyaya ve astronomiye dek pek çok konuda uzman, önemli bir fen âlimiydi. Büyük ilerlemelerle ilintilendirildiği birçok alandan biri, simyanın damıtma ve kristalleştirme koluydu. İşbu gündelik kimyasal süreçlerin kavranması modern kimyanın temellerini atmıştır elbette ama Cabir Bin Hayyan'ın kristalleştirmeyi başardığı maddelerden biri arsenikti. Renksiz, kokusuz ve tadı bulunmayan bir toza dönüştürdüğü ve tespiti en az on asır sonrasına kadar başarılamamış arsenik, gelmiş geçmiş en öldürücü zehirlerden biri oldu. Arsenik ilerleyen kuşaklarda, sabırsız mirasçıların kullanması yüzünden 'miras tozu' lakabını alacaktı.

Yeni zehirler ortaya çıktıkça suç amaçlı kullanımları da arttı. Yakalanmadan rakip yok etmenin son derece kullanışlı yolu zehir, zaman içinde üzerine kitap hatta halka doğrudan zehir satan dükkânların kurulmasıyla başlı başına bir sanayiye dönüştü. Kimi devlet mekanizması zehirlemeyi sorunlu bireyleri ortadan kaldırma yöntemi olarak benimsedi; mesela Venedik Onlar Konseyi'nin (1310–1797) zehir kullanımı alıp yürümüştü. Zehirleme İtalya'da uzun süre geçerliğini korudu; gizli cemiyetler 16 ve 17. yüzyılda zehirleme sana-



Arsenik, kokusuz ve renksiz bir toz olması nedeniyle asırlar boyu ideal cinayet silahı ve sorun çıkaran eş veya akrabalardan kurtulmak isteyenlerin gözdesiydi.

tını öğreten zehirci okulları bile kurmaya başladı. Giovanni Battista della Porta'nın yazdığı *Magia Naturalis* (Doğal Büyü, 1859) özellikle şaraba itboğan, porsuk ağacı, kireç, arsenik, acı badem, cam tozu ve baldan yapılıp hap şekline sokulan *veninum lupinum* (kurt zehri) preparatının katılması bahsiyle zehircilerin temel eseri oldu.

İtalya'daki en şöhretli zehirci kadınlardan biri Napolili Toffana di Adamo'ydu. Yarattığı arsenikli solüsyon *Acqua Toffana*'yı, "Bari'deki Aziz Nikolas'ın mezarından sızan mucize madde' olduğu iddiasıyla kozmetik ürün diye satıyordu. Oysa bu solüsyon, dullar arasında güzellikten çok, daha hain bir amaçla tutuluyordu. Yetkililer, art arda yaşanan erkek ölümleri üzerine durumu kavradılar. Toffana tutuklandı ve Acqua Toffana yüzünden 600'e yakın erkeğin öldüğünü itiraf etti. Napoli'deki bir hapishanede 1709 yılında boğazlanarak idam edildi.

17. yüzyıl İtalya'sında kadınların zehirle cinayet işlemelerinin tek örneği bu değildi. 1650'lerde Avrupa'da genç ve zengin dul kadın sayısında inanılmaz bir artış görülmüştü. Bu kadınlardan bazıları günah çıkarırken kocalarını zehirlediklerini itiraf ediyordu ama rahipler, itiraf mahremiyeti yüzünden ses çıkaramıyordu. Ancak bu itirafların sayısının gittikçe artışı yüzünden telaşa kapıldılar ve 1659'da Papa VII. Alexander'a başvurdular. Papa başvuruyu ciddiye aldı ve bağımsız bir soruşturma başlattı. Ajanlarının keşfettiği gerçekler karşısındaysa şaşakaldı: Aralarında Roma'nın en önde gelen ailelerinin üyeleri de bulunan bir grup genç kadın, tanınan cadı ve falcı Hieronyma Spara'nın evinde düzenli toplanıyordu. Spara genç hanımlara zehircilik eğitimi veriyordu. Papa falcıyı tutuklattı; Spara, diğer birkaç kadınla birlikte asıldı. Otuz kadar genç kadınsa sokaklarda kırbaçlandı.

Toffana di Adamo ve Hieronyma Spara'nın suçlarıyla benzerlikler taşıyan bir diğer ünlü zehirleme vakası 17. yüzyıl sonlarında, Paris'te yaşandı. 1679 yılı sonlarında Lavoisin ve Lavigoruex adlı iki ebe, Fransa'da işlenmiş yüzden fazla cinayette zehir kullanmayı öğretmek, zehri teşvik ve te-

min etmek suçlarından tutuklandı. İki kadın ebeliklerinden (arada falcılık da yapıyorlardı) faydalanarak toplumun her katmanına erişebilmişlerdi. Tutuklandıkalrında Lavoisin'in üzerinden, zehir sattığı ve aralarında Mareşal Luxembourg ile De Bouillon Düşesi gibi üst tabaka mensuplarının da bulunduğu bir listeyi içeren bir defter çıktı. İki ebenin başlıca müşterileri, kocalarından kurtulmaya çalışan kadınlarla mülklerine konmayı arzuladıkları akrabalarını ortadan kaldırmak isteyen erkeklerdi. İki ebe yargılandı, suçlu bulundu ve 1680 Şubat'ında elleri kesildikten sonra diri diri yakılarak öldürüldü. Yakalananların çarptırıldıkları feci cezalara rağmen bu tür zehir okullarına yönelik çılgınlık 18. yüzyıla kadar sürdü.

Zehirlerin acımasız ve gizli bir cinayet silahı olarak sıklıkla kullanılmalarına rağmen adli teknikler bu tür suçluları yakalamada çok sonraları kullanılmaya başlanacaktı. Bir toksikoloji raporu ilk defa 1751'de, babasını arsenikle öldürmekle suçlanan Mary Blandy'nin davasında kullanıldı.

Mary, o devirler için geç sayılacak 26 yaşına kadar evlenmemişti. Güzel, çekici ve hoşluğuna ilaveten 1000 poundluk drahomasına rağmen ki sadece bu para her erkeğin ilgisini çekerdi, evlenmemesi şaşırtıcıydı. Lakin Henley-on-Thames'in önde gelen avukatlarından babası Francis Blandy'nin kızına bakışı iddialıydı: Yeterince zengin yahut sosyal statü sahibi görmediği tüm damat adaylarını reddediyordu ve görünüşe göre, kimseyi beğenmiyordu.

Derken Mary, İskoçyalı Yüzbaşı William Henry Cranstoun'la tanışmıştı. Çiçekbozuğu suratlı, şaşı yüzbaşı hiç yakışıklı değildi ve ötesi, soylu bir aileden gelmesine rağmen parasızdı. Ama Mary, yüzbaşıya tutuluverdi. Yüzbaşınınsa evli olması gibi ufak bir sorunu vardı ama böylesi önemsiz bir meselenin yoluna taş koymasını istemediğinden, Mary'ye durumundan bahsetmemişti. Herkes mutluydu: Francis Blandy kızının bir asille evleneceğine, Mary sevdiği adama kavuşacağına ve Cranstoun da yağlı bir kapı bulduğuna seviniyordu.

Cranstoun karısıyla ilgili meseleyi halletmeye karar verdi. Bir mektup yazarak kadından, evli olduklarını reddetmesini ve sadece metres hayatı yaşadıklarını söylemesini istedi. Bayan Cranstoun elbette talepten hiç hoşlanmadı ve yüzbaşıyı mahkemeye verdi. Ardından yayılan haberler sayesinde baba-kız yüzbaşının gerçek durumunu öğrendi: Cranstoun sadece unvana sahip, beş parasız bir askerdi. Öfkelenen Francis Blandy, kızına yüzbaşıyla görüşmeyi yasakladı.

Ama Mary kolayına yılacak biri değildi. Çift, Mary'nin annesinin yardımıyla (özellikle Cranstoun'un kadına Londra'daki bir borcunu ödemesi için 40 pound borç vermesinden sonra) gizlice buluşmaya devam etti. Derken Mary'nin annesi, 1749'da ani bir hastalık sonucu hayatını kaybetti. Cranstoun ise borca girmişti ve annesine verdiği 40 poundu geri almak için Mary'ye baskı yapıyordu. Sonunda Mary, parayı geri verebilmek için başkasından borç almak zorunda kaldı. Lakin çift için işler yolunda gitmiyordu. Cranstoun, babası öldüğünde Mary'nin eline geçecek 10.000 poundluk mirasın her şeyi nasıl düzleteceğini düşünmeye başladı. Derken nahoş bir plan hazırlamaya koyuldu. Mary'ye, babasına, birleşmelerine karşı çıkmaktan vazgeçecek ölçüde tutum değiştirtecek bir iksir veya merhem önerdi. Hatta böyle bir iksiri hazırlayabilecek bir aktar tanıdığını bile söyledi. Tek yapmaları gereken, iksiri adamcağızın yiyeceğine karıştırmaktı. Mary söyleneni yaptı ve Francis Blandy çok geçmeden karın ağrıları ve akut bulantıyla bezeli, şiddetli bir hastalığa yakalandı. Hızla kilo kaybetti.

Hizmetçileri Susan Gunnel, Blandy'nin bozulan sağlıyla ilgili kuşkular duymaya başladı. Mary'nin babasına hazırladığı yemekten birkaç lokma alınca fenalaştı. Kuşkularının doğrulandığını gören hizmetçi kız, yemeğin hazırladığı tencereyi incelemeye karar verdi. Tencerede beyaz bir tozun artıklarını buldu. Bu tozları kazıyarak bir parça kâğıda koyup semtteki eczaneye götürdü. Ancak buradaki doktorun elinde tozu analiz edecek malzeme yoktu. Susan buna rağmen eve döndü ve Francis Blandy'ye kızı tarafından zehirlendiğini söyledi. Hasta yatağındaki Blandy derhal Mary'yi yanına ça-

ğırdı ve yemeğine zehir katıp katmadığını sordu; bembeyaz kesilen Mary koşarak kaçtı.

Ama Blandy buna rağmen, kim bilir hangi sebeple yemeklerini kızının hazırlamayı sürdürmesine izin verdi. Durumu iyice kötüleştiğinde çağrılan hekim (Susan'ın tozu gösterdiği kişi), Mary'ye, babasının ölmesi halinde cinayetle suçlanacağını söyledi. Mary derhal Cranstoun'un mektuplarıyla tozun kalanını yok etti. Blandy son anları yaklaşırken Mary'yi yanına çağırttı. Mary babasının yanına girer girmez diz çöktü ve kendini lanetlememesi için yalvardı. Blandy kızının başını okşayarak lanetlemediğini ve Tanrı'nın onu affetmesini umduğunu söyledi.

Francis Blandy 14 Ağustos 1751'de öldü. Şüphelerin üzerinde toplanmaya başladığını bilen Mary, uşağına Fransa'ya kaçmasına yardım etmesi için 500 pound teklif etti. Uşak reddedince kendi başına kaçmak zorunda kaldı. Blandy'nin ölümündeki şüpheli olayların ortaya çıkması uzun sürmedi; neredeyse tüm şehir çalkalandı ve Mary, tüm çabalarına rağmen yakalanarak geri getirildi. Durumu duyan Cranstoun da Fransa'ya kaçtı. Yakalanmamayı başardı ama birkaç ay sonra sefalet içinde ölüp gitti.

Mary'nin yaptıklarını nasıl yorumlayacağımız, tozun zehirli olduğunu bilip bilmediğiyle ilintilidir. Bilmiyorduysa babası sorduğunda, huyunu yumuşatacak bir ilacı habersiz vermesine kızacağından korkarak bembeyaz kesilip kaçması normal karşılanabilir. Doktor zararlılığından bahsedince tozu derhal yok etmişti. Zehri bilerek veriyorduysa suçluluk hissiyle odadan kaçtığı ve babasına tozu yedirmeye devam edip sonradan delili ortadan kaldırdığı düşünülebilir. Ancak olan biteni hiç bilmediğine inanmanın biraz zorlama olacağı aşikârdır.

Mary mahkemesini beklerken babasından 10.000 değil, 4.000 pounddan az miras kaldığını öğrendi. Kızının evlenmesini istememesinin esas nedeni buydu: 1.000 poundluk drahomayı ödeyemeyecekti. İşin acıklı tarafıysa Cranstoun esasen 10.000 poundluk mirası yüzünden Mary'yle ilgilendiğinden, Francis Blandy'nin durumunu kızına açıkça anlat-

ması halinde yaşanan trajedinin önüne geçilebilecek olmasıydı. Blandy, var olmayan bir servet yüzünden ölmüştü. Belki kızını kolayca affedebilmesinin altında bu neden yatıyordu.

Mary 3 Mart 1752'de cinayet suçlamasıyla hâkim karşısına çıkarıldı. Mahkeme sadece bir gün sürdü. Susan Gunnel'ın bulduğu beyaz tozla ilgili tanıklığına ilaveten evin aşçılarından biri, Mary'yi birtakım mektuplarla birlikte beyaz bir tozu ateşe atarken gördüğünü söyledi. Francis Blandy'nin otopsisinde, elde henüz arsenik tespitine yönelik test bulunmadığından kontrol edilememekle birlikte hekimler, iç organlarının sağlam durumuna bakarak ölüm nedeninin arsenik zehirlenmesi olabileceği kanaatine varmışlardı. Tanıklık eden aşçının ateşten alıp sakladığı tozun analizi gerçekten arsenik olduğunu gösterdi. Arseniği saptama yöntemleriyse pek ilkeldi: Korlaştırılmış bir demir çubuğu numuneye bastırıp çıkan kokuyu koklamışlardı. Ama bu kadarı yetmişti. Mary suçlu bulundu ve 6 Nisan 1752'de asıldı. Simsiyah giyinmiş, saçına siyah kurdele takmış, elleri arkasında bağlı Mary cellâttan, edep adına ipin ucunda fazla uzun bırakmamasını rica etti.

Hekim tanıklığının hüküm giymesine yardımına rağmen Mary'nin yakalanmasının esas nedeni yaptığını dikkatlice gizlememesiydi. Hizmetçiler toz delilini bulmasaydı Francis Blandy'nin arsenikle öldürüldüğünün kanıtlanması mümkün değildi; az önce gördüğümüz üzere o dönemde zehrin varlığını saptayabilecek, güvenilir bir yöntem henüz yoktu. Bu durumu değiştirense Pomeranyalı[30] kimyager Carl Wilhelm Scheele'ydi (1742–1786).

O döneme kadar yedi ayrı asit keşfetmiş Scheele, bilim çevrelerinde tanınan bir isimdi (aslında çok daha fazlasını keşfetmiş ama her seferinde keşiflerini önce başkaları yayınlamıştı. Bu yüzden günümüzde de 'Bahtsız Scheele' lakabıyla anılmaktadır). Scheele 1775'te bir başka keşif yaparak arsenik trioksidin (beyaz arsenik) nitrik asit ve çinko solüs-

---

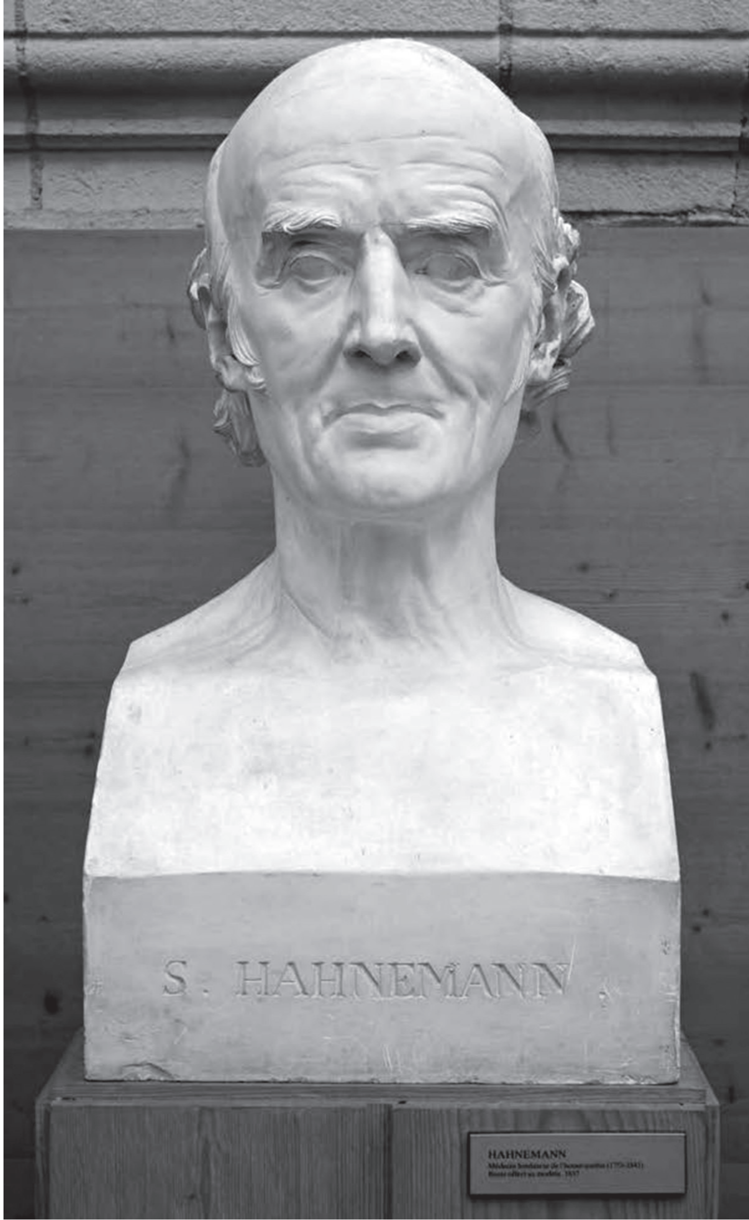
30 Almanya ve Polonya'nın Baltık kıyılarında bulunan ve 1630'dan 1835'e kadar İsveç Krallığı hâkimiyetinde kalmış bölge. (ç.n.)

yonunda ısıtılmasının ortaya başka bir asit çıkardığını buldu. Bu işlem sarımsak kokan tehlikeli bir gaz çıkarıyordu: Arsenikli hidrojen ya da arsin. Bu keşifse Scheele'in otopside ölünün midesinde arsenik trioksit bulunup bulunmadığını saptayabileceği anlamına geliyordu.

Alman hekim Samuel Hahnemann (1755–1843) homeopati adıyla bilinen alternatif tıbbın yaratıcısı olarak tanınır. Ama, ayrıca 1785 yılında arseniğin varlığını tespit edebilen, Scheele'inkinden farklı bir yöntem de geliştirmiştir. Hahnemann, sülfürlü hidrojen gazının (çürük yumurta kokan gaz) asitleştirilmiş arsenik çözeltisinde kaynatılması halinde sarı bir tortu (arsenik trisülfit) bıraktığını keşfetmişti. Dolayısıyla Hahnemann testinde, arsenik bulundurduğundan kuşkulanılan numune iki basit adımda sınanabiliyordu: 1. Numunenin nitrik asitte çözündürülmesi, 2. Sülfürlü nitrojenin bu çözeltide kaynatılması. Sarı sülfit ortaya çıkıyorsa arsenik var demekti.

Ardından Berlin Üniversitesi'nden tıp profesörü Johann Daniel Metzger (1739–1805) arsenik varlığını saptayacak daha da kolay bir yol keşfetti. Kuşkulanılan numunenin, eğer içinde arsenik mevcutsa kömürle birlikte ısıtıldığı zaman arsenikli oksidin buharlaşacağını ve ısıtılmış karışımın üzerine tutulacak porselen bir tabakta ('arsenik aynası' denecekti) parlak siyah bir tortu bırakacağını bulmuştu.

Tüm bu keşifler elbette önemli adımlardı ama yararlılıkları sadece teorideydi, çünkü testleri adli bilimler bağlamında uygulamanın yolu henüz yoktu. Sorunu 1806'da Berlin Tıp Fakültesi'nden Dr. Valentine Rose çözdü. Dr. Rose, arsenikle zehirlendiği düşünülen bir kurbanın midesini çıkarıp suda kaynattı. Çıkan sıvıyı süzdü ve nitrik asitle karıştırdı. Bu işlem tüm et kalıntılarını temizledi ve karışımdaki tüm asitleri arsenik asidine dönüştürdü. Bunun ardından arsenik asidini arsenik trikside dönüştüren potasyum karbonat ve kalsiyum oksit kullandı. Bu noktada, bahsettiğimiz diğer yöntemlerden herhangi biriyle tespiti zaten mümkün olmakla birlikte, artık arseniğin varlığını gösterebilmek için Metzger testini uygulayabilecek konuma geldi.



Arsenik saptamada basit bir yöntem keşfederek pek çok zehirci katilin yakalanmasının yolunu açan Samuel Hahnemann.

Sırada suç tespit tarihinin fazla tanınmayan kahramanlarının en büyüklerinden biri, 1830'larda Woolwich Kraliyet Cephaneliği'nin ordu Donatım Kimyagerliği yapan James Marsh (1794–1846) var. Marsh, 1829'da Michael Faraday'ın asistanlığını yapmış ve anlaşıldığı kadarıyla bir bilim insanı olarak epey gelecek vaat eder görünmüştü. Birkaç yıl sonra, 1832'de Marsh, 20.000 poundluk (bugünün parasıyla yaklaşık 2 milyon pound) servete sahip seksen yaşındaki George Bodle'ın iç organlarında bulunan bir tozu teste tabi tutmaya çağrıldı. Savcılık, adamın bu toz yüzünden öldüğü kanaatindeydi.

Bodle, Londra yakınlarındaki Plumstead'de bir çiftlik sahibiydi; zinde ve sağlıklı bir adam olarak tanınıyordu. Ancak bir sabah, kahvesini içtikten sonra birdenbire rahatsızlanmıştı. Kusmaya başlamış, şiddetli karın ağrısı çekmiş ve sonunda ölmüştü. Yerel hâkim Bay Slace hemen soruşturma başlatmıştı. Çok geçmeden Bodle'ın aile içinde sevilmediği, dediğim dedik davrandığı ve sıklıkla şiddete başvurduğu öğrenilmişti. Ayrıca aile fertlerinden hiçbiri ölümünden üzüntü duyar görünmüyordu. Hem de torunu John Bodle'ın, dedesinin bir an önce ölmesini istediğine yönelik dedikodular da vardı. Bu kuşkulu durum yüzünden Slace, arseniğin ölüm nedeni olup olmadığının tespiti için George Bodle'ın midesi ve kahveyi inceletmek üzere Marsh'a başvurmuştu. Marsh, kahvedeki arseniği çabucak ortaya çıkaran Scheele testini uyguladı. Aynı şekilde, midedekiler teste tabi tutulunca sarı sülfit çökeltisi arsenik varlığını ortaya çıkardı. Kasabanın eczacısı John Bodle'a arsenik trioksit sattığını doğrularken, çiftlikte çalışan hizmetçi kızlardan biri, John Bodle'ın kendisine, mirasa konabilmek için dedesinin ölmesini istediğini söylediğini anlatmıştı. Tanık ifadeleri test sonuçlarıyla bir araya gelince John Bodle'ın suçu kanıtlanmış görünüyordu. Hüküm belli gibiydi.

Ancak 1832 yılının aralık ayında görülen mahkemede John Bodle, herkesi şaşırtaran bir kararla suçsuz bulundu. Nedenlerden biri, Marsh'ın kahve ve mide muhteviyatından elde ettiği sarı arsenik trisülfit numunelerinin mahkeme zamanına kadar bozulmasıydı. Dolayısıyla jüri, elde arseniğin varlığına dair reddedilemez delil bulunmadığından makul

kuşkuya dayanarak 'suçsuz' kararı almak zorunda kalmıştı. Sahtekârlık suçuyla sürgüne yollanan John Bodle çok uzun yıllar sonra dedesini öldürdüğünü itiraf ettiğinde yapacak bir şey kalmamıştı.

Mahkûmiyeti sağlayamayan Marsh çok kızmıştı; Scheele'in bıraktığı noktadan ilerlemeye karar verdi. Arseniği kesinkes tespit etmekle kalmayacak, ayrıca sıradan bir jürinin kolayca anlayabileceği bir test yaratmak istiyordu. Nihayetinde geliştirdiği testte numune, hidroklorik asit ile çinko içeren bir çözeltiye konuyor, numunede arsenik varsa çinkoyla asidin bir araya gelişiyle çıkan hidrojenin yanı sıra arsin gazı da ortaya çıkıyordu. Bu gaz dağılmadan bir tüpe yönlendirilip yakıldığında, gazın içinde arsenik varsa tüpün önüne tutulacak porselen bir tabakta kara bir leke (metalik arsenik) oluşuyordu. Ancak testin sorunları da vardı: İçerikte antimon (bir başka zehirli madde) bulunuyorsa yine aynı kara leke ortaya çıkıyordu. Ancak antimon, arseniğin aksine sodyum hipoklorit içinde çözündüğünden gerektiğinde ayrım yapmanın yolu mevcuttu.

Marsh'ın testi, miligramın beşte birine kadar ufak miktarlarda arseniği tespit edecek denli hassastı. Testine dair ayrıntıları ilkin 1836'da *Edinburgh Felsefe Dergisi*'nde yayınladı. Marsh, 1846 yılında, 52 yaşında öldüğünde karısı ve çocuklarını beş parasız bıraktı. Böylesi parlak ve etki yaratan bir kariyerin sonu çok acıklı olmuştu.

1841 yılında Hugo Reinsch (1809–1884) adlı bir Alman kimyager, Marsh'ın testinden çok daha az beceri isteyen yeni bir arsenik testi geliştirerek yayınladı. Test, sadeliği sayesinde daha deneyimsiz kimyagerler tarafından yapıldığında bile çok daha tutarlı sonuçlar verebiliyordu. Reinsch testinde kuşku duyulan sıvının numunesi hidroklorik asitle karıştırılıyor, ardından karışımın içine cilalanmış bir bakır şerit konuyordu. Numunede arsenik varsa hidroklorik asitle tepkimeye giriyor ve bakır şerit üzerinde gri bir leke bırakıyordu. Ancak çabuk ve basitliğine karşın testin, Thomas Smethurst davasında görüleceği üzere, kusurları vardı.

50'lerine merdiven dayamış emekli cerrah Thomas Smethurst 2 Mayıs 1859 günü, zehirleme girişimi suçuyla tutuklandı. Smethurst birkaç sene önce Londra'nın Bayswater semtinde bir pansiyona yerleşmiş, burada pansiyon müdavimlerinden Isabella Bakes'le tanışmıştı. Bankes de aynı yaşlarda, müreffeh ve bağımsız bir kadındı. Smethurst kısa süre içinde kadınla ihtiraslı bir ilişkiye girmişti. Çok geçmeden karısından ayrılmış ve Richmond'da Isabella'yla yeni bir hayata başlamıştı. Smethurst ile Bankes 9 Aralık 1858'de, emekli cerrahın boşanmamış olmasına aldırmadan evlenmişlerdi.

Evlenmelerinden sadece birkaç ay sonra, 1859'un Mart'ında Isabella, yüksek ateş, kusma ve ishal gösteren şiddetli bir hastalığa yakalanmıştı. Birkaç doktor tedaviye kalkışmıştı ve durumu düzelmeyince kuşkuya kapılan doktorlar, ifrazat ve dışkı numunelerini incelenmeye yollamışlardı. Numuneleri saygın İngiliz toksikolog Alfred Swaine Taylor incelemişti. Numunelerden birinde metalik zehir olduğuna inandığı kalıntılar bulunca Smethurst, zehirleme şüphesiyle tutuklanmıştı. Ama maalesef Isabella'ya yardım için geç kalınmıştı; Isabella Bankes, tutuklamadan kısa süre sonra öldü.

Taylor, ölümün ardından evlerinde bulunan ilaç şişelerini de kapsayan başka testler yaptı. Potasyum hidrat ihtiva eden bir şişede arsenik izlerine rastladı. Taylor bundan Smethurst'ün, yakalanmadan Isabella'ya verebilmek için ilaca zehir kattığı sonucunu çıkardı. Smethurst hemen cinayetle suçlandı. Ancak Isabella'nın otopsisinde arseniğe rastlanmadı; sağken yapılan ifrazat testlerinde de arsenik çıkmamıştı.

Şaşıran Taylor başka bir açıklama bulmaya çabaladı. Bazen bakırda arsenik katışkısı bulunabildiği bilinen bir olguydu. Taylor birden Reinsch testinde kullandığı bakırın yeterince saf olmadığını ve içindeki arsenik katışkılarının test sırasında hidroklorik asitle tepkimeye girdiğini fark etti. Smethurst'ün mahkemesi sürüyordu; Taylor'un yargıç ve jüriyi uyarmasına rağmen, savcılık Isabella'dan alınan orijinal numunede bulunan 'metalik zehrin' yeterli kanıt olduğuna inandığı için mahkeme devam etti. Sonunda Smethurst ci-

nayetten suçlu bulundu. Ancak gerek halktan gerekse tıbbi çevrelerden gelen itirazlar ve İçişleri Bakanlığı'na sunulan dilekçeler sonunda cezası kaldırıldı. Davayı yorumlayanlar mahkeme sırasında görmezden gelinen bazı delilerle işaret ettiler: Isabella hayatı boyunca hastalıklı bir kadın olmuştu; sıklıkla kusma nöbetleri geçirdiği biliniyordu. Sadece bu değildi; doktorların verdiği ilaçlardaki cıva, ifrazat numunelerinde bulunan metalik zehri rahatça açıklayabilirdi. Isabella, anlaşıldığı akdarıyla zayıf sağlığının getirdiği doğal nedenlerle hayatını kaybetmişti.

Bu vaka, Reinsch testinin sunduğu görece kolaylığa rağmen doğru sonuç için uzmanlık seviyesinde kimya bilgisi gerektiğinin altını çizmiştir. Marsh ve Reinsch testleri arseniğin tespitinde, sadece ve sadece prosedür gereğince izlendiğinde geçerli ve etkin yöntemlerdi.

* * *

Adli toksikoloji tarihinin bir diğer önemli vakası, 1840'da kocasını zehirlemekten hüküm giyen Fransız Marie-Fortunée Lafarge'ınkidir. Dava, gazetelerde günlük yer alan ilk davalardan biri ve ayrıca Lafarge'ın, Mary Blandy'nin hüküm giymesine yol açan dolaylı deliller yerine doğrudan adli delillerle hüküm giyen ilk kişi olması nedeniyle büyük ün kazanmıştır.

Subay kızı Marie-Fortunée Lafarge (doğumu Chapelle) 1816'da Paris'te dünyaya gelmişti. Büyükannesi tarafından Kral XIII. Louis'nin soyundan geldiği söyleniyordu. Annesiyle babasını küçük yaşta yitiren Marie-Fortunée'yi 18 yaşındaki teyzesi evlat edindi. Ancak teyzesiyle iyi geçinemeyecek ve iyi bir eğitim almasına rağmen daima 'fakir yeğen' muamelesi görecekti.

23'ne gelip de bir türlü evlenmeyince teyzesi koca bulma işini çözme kararı verdi. Ancak kararını Marie'ye bildirmedi. Teyzenin tuttuğu çöpçatansa sonunda istenen özelliklere

haiz bir aday buldu. Adamın adı Charles Lafarge'dı ve bir yargıcın oğluydu. 28 yaşında, iri kıyım ve kaba biriydi. Bir dizi yanlış iş kararı yüzünden ailesi beş parasız kalmıştı ve babası evlenmesini, ellerine bir miktar para geçirme şansı sayıyordu. Marie'nin ailesinin esas nedeni öğrenmesini haliyle istemediğinden ailenin durumunu gizledi; hem arazi hem de nakit bakımından zengin olduklarını söyledi.

Her şey uygun görününce Charles ile Marie'nin buluşması ayarlandı. Ama maalesef Marie, genç koca adayını pek beğenmedi. Lakin genç adamın zengin olduğunu zannettiğinden evlenmeye razı geldi. Nişanları duyuruldu ve 10



Mary Lafarge'ın Haziran 1840'taki mahkemesi sırasında gazetelerde yayınlanmış bir illüstrasyonu. Mutsuz evliliğinden kurtulmak uğruna kocasını zehirleyerek öldüren Lafarge, neredeyse tümüyle toksikolojik adli deliller sayesinde hüküm giymiş ilk kişiydi.

Ağustos 1839'da evlenerek Lafarge ailesinin evinde oturmak üzere Paris'ten ayrıldılar.

Marie evi girdiği anda dehşete kapıldı ve ailece kandırıldıklarını derhal anladı. Harabeye dönmüş eski bir manastırın sınırları içindeki ev ciddi tamirata muhtaçtı; rutubetliydi ve fare kaynıyordu. Ailede para değil, dağ misali birikmiş borç vardı. Yeni akrabaları Marie'nin nazarında kaba saba köylülerden bir gıdım yukarıdaydı. Daha ilk geceden odasına kapandı ve kocasına, kendisini evlilikten azletmesini, aksi durumda intihar edeceğini belirten bir mektup yazdı. Charles reddetti ama evi eski haline getirene kadar kocalık haklarını kullanmamaya söz verdi. Marie ayrıca tüm varlıklarını birbirlerine bırakacakları birer vasiyetname hazırlamalarında ısrar etti. Charles isteneni yaptı ama ardından vasiyetini değiştirip her şeyini annesine bıraktı.

Derken bir gün yeni bir iş girişimi için Paris'e sermaye aramaya gittiği sırada Marie beklenmedik bir hamleyle Charles'a bir Noel pastası ve beraberinde —daha da beklenmedik— bir aşk mektubu gönderdi. Charles pastayı yedikten sonra fenalaştı. Ancak doktora başvurmadı; pastanın taşınma sırasında bir şekilde bozulduğunu zannetmişti. Eve döndüğünde hâlâ hastaydı. Marie kocasına bizzat bakacağını söyleyerek yatmasını söyledi. Charles'ın yemeklerini hazırladı ve adamcağızın hastalığı şiddetlendi. Aile hekimleriyse Charles'ın hastalığının biraz koleraya benzediği kanaatine vardı.

Charles ağrı, sıvı kaybı ve bulantı çekmeye devam etti. Sonunda öyle hastalandı ki, aile yirmi dört saat gözetim altında tutulması gerektiğine karar verdi. Bakımına yardım için Emma Pontier adlı genç bir kuzeniyle Anna Brun adlı bir aile dostu seçildi. Marie kocasına, aralarında çok güvendiğini söylediği Arap macunu da bulunan ilaçlar içirmeye devam etti. Ancak görünürdeki onca titiz bakıma rağmen Charles kötüleşmeye devam etti. Hekim, gücünü koruyabilmesi için *eggnog*[31] içirilmesini salık verdi. Anna Brun, Marie'nin mala-

31 Süt, şeker ve çırpılmış yumurtayla yapılan, ayrıca sıklıkla içine tatlı içkiler de eklenen bir içecek. (ç.n.)

kit bir kutudan çıkardığı beyaz bir tozu Charles'ın içeceğine karıştırdığını görünce ne olduğunu sordu. Marie, içeceği tatlandırmak için içine 'portakal çiçeği şekeri' kattığını söyledi. Ancak Anna aldığı yanıttan hoşnut kalmamıştı; Marie'nin Charles'a hazırladığı bir yemeğin yüzeyinde dolanan erimemiş beyaz parçaları görünce birkaçını delil niyetine aldı.

Charles izleyen iki haftalık yoğun ıstırabın ardından hayatını kaybetti. Marie kocasının kaybından etkilenmemiş görünüyordu; polis çağrıldığında bile istifini bozmadı. İki gün sonra Brive'den Moran adlı bir savcı geldi. Anna Braun'un sakladığı çorba ve *eggnog* numunelerine derhal el koydu. Moran, Paris'te patologların arsenik saptamada yeni bir test kullandıklarını duymuştu. Söz konusu test, Marsh testiydi. Charles'a bakan hekime bu testi bilip bilmediğini sordu. Hekim, enayi yahut cahil görünmemek adına elbette bildiğini söyledi, ama aslında haberi bile yoktu.

Otopsiyi yapan doktorlar mideyi ancak defin işleminden önce çıkarmayı akıl edebildiler. Numune ısıtarak arsenik saptamaya dayanan eski moda bir test uyguladılar. Numuneden kötü koku yükseldi ve sarı çökelti oluştu ama testi öyle beceriksizce yaptılar ki test tüpü patlayıverdi. Buna rağmen Charles Lafarge'ın bedeninde yüksek dozda arsenik bulunduğu sonucuna vardılar.

Moran bunun üzerine dikkatini Emma Pontier'ye çevirdi. Pontier sorgulandığında Marie Lafarge'ın ufak malakit kutusunu sakladığını itiraf etti. Kutu bulunur bulunmaz incelmesi için Dr. Lespinasse'a teslim edildi. Doktor, kutudakinin arsenik olduğunu onayladı. Moran ayrıca Charles'ın hastalanmasına yol açan pastayı yemesinden önceki bir tarihte Marie'nin yerel eczacıdan, farelere karşı kullanacağını öne sürerek arsenik aldığını da öğrendi. Bu bilgiler ışığında harekete geçen Moran, Marie'yi tutuklattı ve cinayetle suçladı. Marie Lafarge, Brive'deki hapishaneye kapatıldı.

Mahkeme 3 Eylül 1840'da, Tulle'de başladı. Charles Lacaud adlı genç bir avukat, yardımcılarıyla birlikte Marie'yi savunmak üzere tayin edildi. Lacaud'nun yardımcılarından

Maître Paillet, birçok başka hususun yanı sıra Marsh testinde uzmanlığıyla bilinen toksikolog Mathieu Orfila'yı tanıyordu. Marie'nin aleyhindeki en güçlü delil, doktorların cesette arsenik bulunduğunu saptamada kullandıkları testti. Paillet yazdığı mektupta testin nasıl yapıldığını yazınca Orfila, izlenen yöntemin ilkelliğine öfkelendi ve mahkemeye, testlerin hiçbir geçerlik taşımayacak ölçüde cahilce yapıldığını bildiren bir beyanname gönderdi.

Doktor raporunda, test yapıldığında ortaya arsenik olduğunu varsaydıkları sarı bir çökeltinin çıktığı yazılıydı. Orfila ise testin doğru yapılmadığını, sarı çökeltinin başka maddeler yüzünden de ortaya çıkabileceğini ve dolayısıyla kesin kanıt sayılamayacağını öne sürüyordu. Orfila'nın ifadesi mahkemede okundu ve doktorların raporu çöpe gitti. Ancak savcılık beklenmedik bir hamle yaparak, mide muhteviyatının, Orfila'nın önerdiği üzere Marsh testine tabi tutulmasını talep etti.

Limoges'dan getirilen üç kimyager, deneyimsizliklerine rağmen testi yapmaya kalkıştılar ve mide numunesinde arsenik izi bulamadılar. Savcılık hiç hoşnut değildi; dengenin aleyhine bozulduğunun farkındaydı. Ancak savcılığın son bir kozu daha vardı: Savcı bu sefer Anna Braun'ün sakladığı yiyeceklerin de aynı teste tabi tutulmasını talep etti. Zaferden emin görünen savunma, talebe itiraz etmedi. Marie'nin şanssızlığına, bu seferki testte arsenik, hem de bol miktarda bulundu. Ama kafalar karışmıştı şimdi: Yiyecekte arsenik vardı ama peki, neden cesetten çıkmamıştı? Sonunda Orfila'nın testi bizzat yapmak üzere çağrılmasına karar verildi.

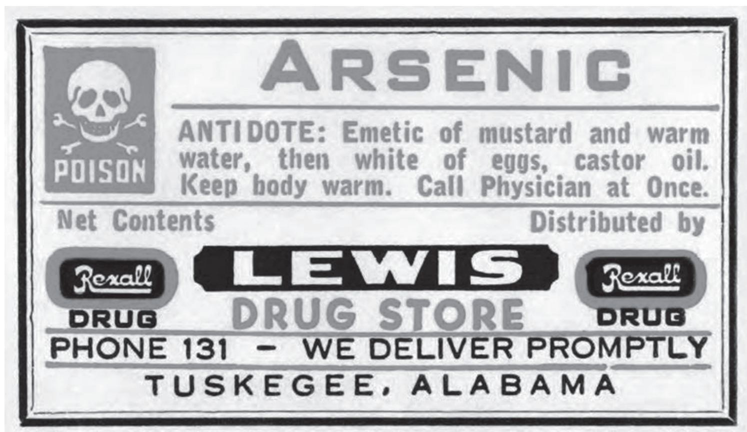
Bir hafta sonra gelen Orfila, önceki testleri yapan üç kimyagere yöntemlerini dikkatle izlemelerini salık vererek Lafarge'ın mide muhteviyatına Marsh testini bizzat uyguladı. Ertesi gün öğleden sonra yanıta ulaşmıştı Orfila: Önceki testler yanlış yapılmıştı ve Charles Lafarge'ın cesedinde, az miktarda olmakla birlikte, arsenik vardı.

Savunma umutsuz bir çabayla edinilen yeni sonuçları çürütmeye çalıştı ama başaramadı. Marie Lafarge 19 Eylül 1940

günü cinayetten suçlu bulunup ağırlaştırılmış müebbet hapse çarptırılarak Montpellier hapishanesine gönderildi. Kral Louis-Philippe daha sonra ağırlaştırılmış cezayı normal müebbede çevirdi. Marie 1841'de hapisteyken aynı yılın sonlarına doğru yayınlanacak anılarını kaleme aldı. Eserinde suçunu tümüyle reddetti. Tüberküloza yakalanmasının ardından 1852'de III. Napolyon'un çıkardığı afla salıverildi. Aynı yıl 7 Kasım'da, masumiyet ısrarından vazgeçmeden can verdi.

Bu vaka, toksikoloji testlerinin hassasiyetle yapılmasının ne denli önem taşıyabileceğinin örneklerinden biridir. Orfila işe karışmasaydı önceki testlerin verdiği yanlış sonuçlar yüzünden dava bambaşka yerlere varabilirdi. Ayrıca bu dava sayesinde Kral Louis-Philippe eczacıların tanımadıkları kimselere arsenik veya başka zehirleri satmalarını yasaklayan bir kanun çıkartmak zorunda kaldı. Bu kanuna göre zehir olarak kullanılabilecek herhangi bir maddeyi satın alan herkes bir 'zehir defterine' kaydolmak zorundaydı. Avrupa'nın kalanı da kısa süre içinde benzer önlemlere başvuracaktı.

Arsenik kuşkusuz zehirlerin önde geleniydi ama elbette o dönemlerde kullanılan tek zehir değildi. Dahası, 19. yüzyılın başlarında yeni zehirler akla ziyan bir hızla geliştirilme-



Alabama'daki bir eczanede satılan arsenik şişesinin etiketi. Öldürücülüğüne rağmen arsenik yıllar boyunca pek çok amaçla yasal olarak satılmıştır.

ye başlanmıştı. Örnekleri arasında 1818'de bulunan striknin ve 1831'de ortaya çıkan kloroformu sayabiliriz. Hatta yıllar sonra, 1847'de Mathieu Orfila bitkisel zehirlerin vücutta tespit edilmeden kalmasının mümkün olacağını ve ne kendinin ne de başkasının bu soruna çözüm bulabileceğini düşündüğünü itiraf etmişti. Çünkü bitkisel zehirlerin temeli morfin, striknin, nikotin gibi alkaloitlerdir: Sinir sisteminde iş görürler ve haliyle 19. yüzyıl başlarında yaşayan bilim insanlarının tespit edebileceği izler bırakmazlar. Ama adli bilimlerin şansına, Orfila yanılmıştı. Birkaç yıl sonra, Jean Servais Stas (1813–1891) adlı Belçikalı bir kimyager, Brüksel'deki Kraliyet Askeri Okulu'nda çalışırken çözümü buldu.

Gustave Fougnies unvan sahibi değildi ama kabzımal babasından kalan ciddi miras sayesinde refaha kavuşmuştu. Fougnies 20 Kasım 1850'de, kız kardeşi Lydie'nin oturduğu Bitremont Şatosu'nun yemek salonunda fenalaşarak öldü. Ölümü kendi başına pek dikkate değer sayılmayabilirdi: Fougnies çok zayıf bünyeliydi ve dahası, bu yüzden bir bacağı kesilmişti. Ölümünün dikkat çekici tarafıysa kız kardeşinin aldırmaz davranışları hatta memnun görünmesiydi. Ancak ailenin durumu kurcalandığında nedeni çarçabuk ortaya çıkıyordu.

Belçikalı asil Visart de Bocarmé ailesinden gelen Kont Hippolyte de Bocarmé'yle evli olan Lydie bir kontesti. Ancak Bocarmé, unvanına karşın sürekli parasızdı. Şaşaalı hayatı seviyordu ama yıllık geliri sadeec 2.000 franktı ve dilediği şekilde yaşayabilmek için devamlı borç alıyordu. Lydie ile 1840'da evlenmesinin altında büyük ihtimalle bu durumu yatıyordu. Aslında Lydie'nin de parası yoktu ama bekâr ve çocuksuz ağabeyinin ölümü halinde ciddi bir mirasa konacaktı. Fougnies'nin zayıf bünyesi göz önüne alındığında çok uzun bir ömür sürmeyeceği düşünülebilirdi.

Ama Fougnies durduk yerde bombayı patlatıvermişti: Nişanlanmıştı. Bocarmé'nin durumuysa içler acısıydı; feci borcu vardı ve mülkünün büyük bölümünü ipotek etmeye zorlanmıştı. Gustave'dan gelecek paraya bel bağlayamayacağı haberi ciddi bir darbeydi.

Bununla birlikte kont ile kontes, habere son derece sevinmiş numarası yaparak Gustave'ı, Bitremont Şatosu'na, yemeğe davet ettiler. Yemek alışılmışın çok dışındaydı; çift, dört çocuğunu şatonun başka bir yerinde yemeğe göndermiş, servisiyse bizzat —unutmayalım ki kendisi bir kontesti— Lydie üstlenmişti. Gustave çok geçmeden fenalaşıp yere yığıldı. Lydie hizmetçilere ağabeyinin fenalaştığını haber verdi; adamcağıza, canlanır umuduyla derhal sirke içirildi. İşe yaramadı. Lydie bunun üzerine hizmetçilere ağabeyini soyup hizmetçi kızlardan birinin odasına yatırmadan önce sirkeyle ovmalarını buyurdu. Ayrıca giysilerinin kaynatılmasını ve yemek salonunun temizlenmesini de emretti.

Savcı Bay Heughebaert gelir gelmez cesedin derhal incelenmesini emretti. Otopside Gustave'ın yanaklarının kabacıklarla dolduğu, ağzıyla boğazında yanıklar bulunduğu görüldü. İnme geçirmediği, bir çeşit aşındırıcı madde içtiği ortadaydı. Durum yeterince kuşkulu kabul edildi ve Bocarmé ile Lydie derhal tutuklandı. Jean Servais Stas ülkenin en namlı kimyageriydi; Heughebaert, Gustave'ın mide muhteviyatını Brüksel'e yollattı.

Stas analizine başladığında önündeki numuneden yükselen sirke kokusunu fark ederek şaşırdı. Gustave'a canlanır umuduyla içirildiğini öğrenince iyice kuşkulandı. Bu açıklamanın akla yakın bir yanı yoktu ve Stas derhal, sirkenin gerçek ölüm nedenini ele verecek başka kokuları gizlemek amacıyla kasten kullanıldığı sonucuna vardı. Bu yüzden Gustave'ın mide muhteviyatını daha titiz testlere tabi tutmaya karar verdi. Bildiğimiz üzere, arsenik gibi zehirlerin dokuda varlığını belirleyecek testler mevcuttu ama bu testler, dokunun yok olmasını gerektiriyordu. Aynıları metalik olmayan zehirlerin tespitinde kullanıldığındaysa bu sefer zehir de yok ediliyordu. Haliyle çok dikkatli hareket etmek zorundaydı.

Stas mide muhteviyatını mükerrer yıkama ve süzmeyle arıttı. Midede bulunabilecek maddelerin ya su ya da alkolde çözünebileceğini ama her ikisinde birden kesinlikle çözüne-

meyeceğini fark etmişti. Haliyle mide muhteviyatından bir numuneyi alkole koyarak içindeki maddeleri ayrıştırabilecekti. Muhteviyatı arıttıktan sonra sıvı eterle karıştırdı. Bu, içindeki her türlü zehrin erimesi anlamına geliyordu. Eter sudan hafif olduğundan, suyun üzerinde bir eter katmanı meydana geldi. Eteri sudan ayırdı ve buharlaşmaya bıraktı. Bu işlemin sonuncunda geriye tütün kokan yağlı bir sıvı kaldı. Nikotin, ufak miktarlarda bile öldürücü bir zehirdir; Stas, Gustave'ın böyle öldürüldüğünden kuşkulanmaya başlamıştı artık. Maddeden minnacık bir parçayı dikkatle tattı. Tadı sadece berbat değildi; dudaklarını, ağzını ve dilini de yakıyordu. Bulduğu madde sahiden de nikotindi. Mide muhteviyatından tümünü ayırdığında elinde on kişiyi öldüremeye yetecek miktarda nikotin oldu.

Akıllıca planlanmış bir cinayet ortaya çıkarılmıştı; Lydie ile Bocarmé yargıç karşısına getirildi. Aleyhlerinde epey delil vardı: Bocarmé fen ve tarımla ilgileniyordu; nikotinin yeterli miktarının bir insanı zehirleyebileceğini ve ayrıca bitkisel temelli bir zehir olduğu için tespit edilememesi gerektiğini kesinlikle biliyordu. Savcılığın düşüncesi, evlenme haberi üzerine Bocarmé'nin, Gustave'ı zehirlemek için tütün yapraklarından nikotin çıkarttığı yönündeydi. Yemeğe geldiği zaman, feci tadı yüzünden yiyecek yahut içkiye katıldığında hemen anlaşılabileceğinden, Lydie ile Bocarmé'nin adamcağızı yere yatırıp zorla zehri içirmiş olmaları gerektiğini öne sürüldü. Gustave çabucak kendinden geçince daha fazla zehir içirilmiş olmalıydı. Ardından ölüm sebebini gizlemek için sirkeye başvurulmuştu. Ama buna rağmen nikotin yanıkları çifti şüpheli durumuna sokmuştu.

Savunmanın anlattığıysa farklıydı: Bocarmé nikotin süzdüğünü kabul ediyordu ama bunu kötü amaçla değil, sadece bilimsel merak yüzünden yaptığını iddia ediyordu. Dediğine göre, nikotin bulunduran şişeler yemek odasındaydı ve galiba karısı Gustave'ın bardağına şarap koyayım derken yanlışlıkla bu şişelerden birini kullanmıştı. Yani, Gustave'ın ölümü trajik bir kazadan öte değildi.

Ama Lydie'nin ifadesi farklıydı: Kocasının ağabeyini öldürmeyi planladığını ve kendisini zorla cinayete alet ettiğini söyledi.

Mahkemenin kontun açıklamasını geçerli kabul etmeyişine şaşırmamak gerekiyor herhalde. Bocarmé suçlu bulundu ve 19 Temmuz 1851'de giyotinle idam edildi. Öte yandan Lydie, aleyhindeki kuvvetli ikinci derece delillere rağmen (hizmetçilerin ifadelerine göre, Gustave'ın ölümünden önce herkesi salondan çıkaran Lydie'ydi) beraat etti.

Stas'ın bitkisel zehir tespit testinin günümüzde dahi kullanılışı, dâhi bir bilim insanına ebedi bir saygı duruşudur.

Victoria çağı genellikle zehirlemenin ayyuka çıkma dönemlerinden kabul edilir; bilinen en meşhur vakalardan birkaçı bu dönemde yaşanmıştır. Bu durumun en büyük nedenlerinden biri, çeşitli zehirlerin dükkânlardan kolayca edinilebilmesiydi; örneğin arsenik, fare zehri veya sinek kâğıdından kolayca elde edilebiliyordu. Hatta zehir öyle gözde bir cinayet yöntemine dönüştü ki kontrol altına alınabilmesi için 1851 Arsenik Kanunu türü yasalar çıkarıldı. Hayat sigortasının iyice yaygınlaşması da yeni ve ciddi bir cinayet nedeninin doğmasıyla söz konusu cinai ortamı yaratan etmenler arasında sayılabilir. Döneme dair tuhaf bir husussa ufak miktarlarda arseniğin halk arasında bir çeşit enerji içeceği ya da tonik hatta afrodizyak sayılmasıydı.

Tüm bu olguların bir araya gelişi, 1889 Florence ve James Maybrick vakasını karmaşıklaştırıyor. Alabama'nın Mobile kenti doğumlu Florence Maybrick (doğumu Chandler) varlıklı bir ailenin kızıydı; babası bankerdi ve bir dönem belediye başkanlığı yapmıştı. Florence, annesiyle İngiltere'ye giderken vapurda zengin pamuk tüccarı James Maybrick'le tanışmıştı. Florence 19, James 42 yaşındaydı. Yaş farkına rağmen ilişkileri gelişti ve 27 Temmuz 1881'de Londra'da evlenip Liverpool'a yerleştiler.

Başlangıçta her şey yolunda görünüyordu; çift Liverpool sosyetesinde kendine iyi bir yer edinmişti ve dışarıdan

bakanlara gayet mutlu geliyorlardı. Ama gerçek farklıydı; evlilikleri hiç iyi gitmiyordu ve yıllar ilerledikçe kötüleşiyordu. Maybrick karısına sadık değildi; birçok metresi ve metreslerinden birinden beş çocuğu vardı. Florence da belki kocasının yaptıklarının teşvikiyle evlilik dışı ilişkilere girmişti. İlişki kurduğu erkeklerden biri, Alfred Brierley adlı bir iş adamıydı. İlişkilerine dair dedikodular kulağına ulaşınca Maybrick öfkeye kapıldı ve herhalde kendi sadakatsizliğine hiç bakmadan karısına boşanmaya karar verdiğini söyledi.

Ancak 27 Nisan 1889 günü Maybrick aniden hastalandı. Doktorları akut hazımsızlık çektiği tanısıyla tedaviye giriştiler ama işe yaramadı ve James Maybrick, 11 Mayıs 1889 günü evinde hayatını kaybetti. Florence, kocasının hastalığı sırasında, 8 Mayıs tarihinde Brierley'ye bir mektup yazmıştı. Ama mektup, çocuklarının dadısı Alice Yapp'ın eline geçti ve Yapp mektubu, Maybrick'in kardeşi Edwin'e verdi. Mektup, Florence ile Birerley'nin ilişkisini açıkça ortaya koyuyordu. Edwin ile büyük ağabeyi Michael, Florence'ın James'i, mirasına konup Brierley'yle birlikte olabilmek için öldürdüğü kanısına vardılar.

Otopside James Maybrick'in vücudunda ölümcül sayılmayacak miktarda arsenik bulundu. Maybrick'in kuvvet verici niyetine düzenli arsenik kullandığı biliniyordu; görüşülen bir eczacı, James Maybrick'e yıllardır arsenik sattığını söyledi. Evde yapılan aramada elli kişiyi öldürmeye yetecek miktarda arsenik bulundu. Dolayısıyla Maybrick'in vücudunda bulunan arseniğin kendi kullanımından kaynaklanma ihtimalinin en azından geçerliliği kabullenilmeliydi.

Ama Maybrick ailesi, James'in ölümünde Florence'ın parmağı olduğuna inanmıştı; tahkikat sonunda Florence cinayetle suçlanarak yargıç önüne çıkarılmak üzere St George Hall'a yollandı. Aleyhindeki en önemli delillerden biri, Nisan ayı içinde sinek kâğıdı satın almış ve arseniği ayrıştırmak için kâğıdı suya bastırmış olmasıydı. Florence kâğıdı cilt bakımında kullanmak amacıyla satın aldığını öne sürdü ki ölümcül arseniğin yaygın kullanımlarından bir başkası da

sahiden buydu. Masumiyetinde ısrarına ve Maybrick'in vücudunda bulunan arseniğin öldürücü dozda çıkmamasına rağmen Florence suçlu bulundu ve idama mahkûm edildi. Jüri muhtemelen Maybrick'in, Florence'ı, özellikle Victoria devrinde mahvedecek boşama niyetinden etkilenmişti. Ayrıca kocasına sadakatsizliği de Florence'ın cinayet işleyebilecek 'kötü bir kadın' olarak görülmesine yol açmıştı.

Mamafih, hüküm tartışmalıydı ve dava, Atlantik'in her iki yakasında da ünlendi. 1894'te yeni bir delil ortaya çıktı: Florence'ın İncilinin içinde arsenik hazırlanmasını içeren bir yüz yıkama ilacına yönelik reçete bulunmuştu. Elinde hazır arsenik bulunsaydı sinek kâğıdından çıkarma zahmetine girmesi tuhaf olacaktı. Cezasının müebbete çevrilmesine rağmen temyiz yolu kapalıydı. Florence nihayet 1904'te salıverilince masumiyet iddiasını sürdürerek Amerika'ya döndü ve *On Beş Kayıp Yıl* adlı bir kitap yazdı. 23 Ekim 1941'de hayata yapayalnız ve yoksul veda etti. Gerçek her ne olursa olsun bu vaka bizlere adli bilimlerin her soruya kesin yanıt veremeyeceğini göstermektedir. Maybrick'i Florence'ın mı zehirlediğini yoksa adamın kendi kendine aldığı zehir yüzünden mi öldüğünü asla bilemeyeceğiz. Vücudunda bulunan arsenik miktarının ölümüne öyle kolayına yol açamayacağını biliyoruz ve bu da bizlere, adli bilimlerin elde ettiği delillerin, insanlar işine gelmediği için görmezden geldiğinde hiçbir fayda sağlamayacağını hatırlatıyor.

Maybrick'in ölümcül olmayan miktarlarda arsenik kullanma alışkanlığının gösterdiği üzere, bir maddenin öldürücülüğünü belirleyen ana etken genellikle dozudur. Ayrıca, öldürücü potansiyele sahip bir maddeyi birine kötü niyetle veren herkes daima öldürmeyi amaçlamaz. Suçluların kurbanlarını tecavüz, soygun veya kaçırma niyetiyle ufak dozlar kullanarak etkisiz kıldıkları birçok vaka mevcuttur. Ancak bir doktor ilaç yazarken daima sağlık, kilo, alerjiler ve benzeri etmenlere dikkat ederken suçlular genellikle bu türde uzman bilgiden yoksundur. Sıradaki vaka, böyle durumların planlanan suçtan çok daha trajik sonuçlara nasıl varabildiğini gösteriyor.

1889 yılının Şubat ayında biri yaşlı, diğeri genç iki adam, bir atlı taksi çevirdi. Genç adam arabacıya Deansgate'teki bir *pub*'a çekmesini söyledi. Verilen adrese ulaştıklarında şoföre içeride fazla kalmayacaklarını ve arabacıya beklemesini söylediler. Sahiden de kısa süre sonra *pub*'dan çıktılar ve bu sefer Stretford Yolu'na gitmek istediler. Yola koyulduktan bir süre sonra birdenbire bir yaya, arabacıya el kol sallayıp bağırmaya başladı. Arabacı atları durdurdu. Seslenen yaya, arabadan birinin atlayıp az gerideki bir ara sokağa kaçtığını söyledi. Arabacı aşağı indi ve yayayla birlikte kaçan adamı aradılar ama bulamadılar. Gideceği yere yaklaşınca para ödememek için atlayıp kaçan müşterilere sık rastlanıyordu; can sıkıcıydı ama fazla vakit harcamaya değecek bir durum değildi.

Derken arabacı, bir yolcusunun daha olduğunu hatırladı. İçeri baktığında ihtiyar adamın yerinde oturduğunu gördü. Uyuyor gibiydi adam. Arabacı dürterek uyandırmaya çalışınca ihtiyar elini itti ve gözlerini açmadan rahat bırakılmak istediğini söyledi. Hiç iyi görünmüyordu; arabacı polis çağırdı. Gelen memur ihtiyar adamın halini görünce arabacıya karakola değil, derhal bir hastaneye gitmesini buyurdu. Hastaneye vardıklarında ihtiyar adam can vermişti.

Doktorlar ağır alkol kokusunu alıp vücutta herhangi bir darp izine rastlamayınca ihtiyarın kalp krizi geçirdiğine karar verdiler. Polis arabadan atlayarak kaçan genç adamın tarifini aldı (160 cm boylarında, temiz tıraşlı, kahverengi takım elbiseli ve keçe şapkalı) ama bundan öte bir şey yapmadı.

Ancak otopside ihtiyarın kalp krizinden ölmediği ortaya çıktı. Doktorlar, morfin ve striknin dâhil birçok zehri test ettikten sonra adamın kloralhidrat zehirlenmesi geçirdiğini keşfetmişlerdi. Dolayısıyla polis vakaya tekrar girdi ve soruşturmanın başına Komiser Jerome Caminada getirildi. Doğma büyüme Manchesterlı Caminada kentin sokaklarını ve suçlularını çoğu kimseden daha iyi biliyordu. Çarçabuk birkaç çıkarıma ulaştı. Öncelikle ihtiyarın ceplerinin boş çıkmasına bakarak muhtemelen bir soygunun amaçlandığını düşündü. Ayrıca Stretford Yolu'ndaki adres, arabayı *pub*'dan

uzaklaştırıp suçluya kaçma fırsatı yaratmak için verilmiş görünüyordu. Kurban John Fletcher, saygın bir iş adamı, ilçe meclisi üyesi ve yargıçtı. Caminada böylesi mühim bir adamın kendisiyle aynı seviyede olmadığı bariz ve güvenmesi için hiçbir nedeninin bulunmadığı bir gençle ne demeye araba paylaştığını merak ediyordu.

Caminada, Fletcher'ın o gün, birkaç günlüğüne Kuntsford'a gitmek üzere evden çıktığını öğrendi. Kasabada öğlen yemeğini yemiş ve eski bir dostuyla aynı akşam saat 19.00'da yemekte buluşmak üzere sözleşmişti. Bu bilgiler ışığında planlarına boş verip katili olacak kişiyle bir *pub*'a gitmesi daha da tuhaf görünüyordu.

Carminada katili yakalamasını sağlayabilecek herhangi bir bilgi kırıntısı bulabilmek için kılık değiştirerek sokakları arşınlamaya, batakhanelere gitmeye başladı. Şansı yaver gitti ve konuştuğu bir arabacı, para saçan bir genci hatırladığını söyledi: Adamı boksör, kumarbaz ve benzeri tayfanın sık uğradığı bir *pub*'a götürmüştü. Carminada bağlantıyı derhal kavradı; doktorlar anestezide kullanıyordu, evet, ama kloralhidrat aynı zamanda şikeli müsabaka düzenleyenlerin nakavt amacıyla başvurduğu bir maddeydi.

Komiser birden Jack Parton adlı bir suçluyu hatırladı; elindeki vakanın özellikleri bu adamın yöntemiyle aynı görünüyordu. Parton, müşterilerini ilaçla bayıltıp arkadaşlarına soydurduğu için lisansı iptal edilmiş bir meyhaneciydi. Lisansını kaybedince bahisli müsabaka düzenleme işine atılmıştı ve kentin her yerinde şikeli boks yaptırıyordu. Tek sorun, Jack Parton'ın suçlunun tarifine uymayacak denli yaşlı olmasıydı. Ama 18 yaşındaki oğlu Charlie tarife uyuyordu. Caminada delikanlının izini sürüp cinayet, soygun ve bayıltıcı ilaç verme suçlarından tutuklamayı başardı. Charlie cinayet işlendiği sırada başka bir yerde bulunduğuna dair bir tanığı olduğunu öne sürdü, ama Caminada, soruşturması sırasında bir eczacıdan Charlie'nin eşkâline uyan bir gencin dükkânından bir şişe kloralhidrat çaldığını öğrenmişti.

Charlie, Fletcher'ı öldürmek suçuyla mahkemeye çıkarıldı. Başka biriyle karıştırıldığını iddia etti, ama arabacı ve

eczacı dâhil, pek çok kişi tarafından görülmüştü. Saygın bir tanık, mahkemede Parton'ı bir bira bardağına minik bir şişeden bir şey dökerken gördüğünü söyledi. Charlie suçlu bulundu ve idama mahkûm edildi, ama yaşı yüzünden cezası müebbede çevrildi. Fletcher'ın ölümü çok büyük ihtimalle trajik bir kazaydı; Charlie, evet, dürüst bir genç değildi ama kurbanını öldürmeyi değil, bayıltıp soymayı amaçladığı açıktı. Maalesef babasından öğrendiği numara tehlikeliydi ve bu vakada en kötü sonuca varmıştı.

Gizlice içirilen maddenin öldürücülüğünün hafife alınmasıyla ilgili bir başka vaka 1954 yılında İngiltere'de yaşandı. Bu vaka, bir başka zehrin son derece nahoş etkilerini ortaya koyuyordu: Kantahidrin. Arthur Kendrick Ford 44 yaşında, toptancıda çalışan bir eczacıydı. İki mesai arkadaşına, 27 yaşındaki Betty Grant ve 17 yaşındaki June Malins'e fena tutulmuştu. Kızları elde etmek için İspanyol Sineği adıyla bilinen bir afrodizyaktan yararlanmaya karar verdi. Söz konusu ilaç, bir böcek türünün öğütülmesiyle elde edilen bir preparattı. Etkin maddesiyse böceklerin doğal salgısı kantahidrindi. Ford işverenlerinin kantahidrin bulundurduğunu ve birazını kolayca aşırabileceğini keşfetmişti. Hindistancevizli dondurma aldı, ufak bir miktar kantahidrin katıp kızlara ikram etti, kendisi de yedi.

Hep birlikte şehvete yuvarlanacaklarını umuyordu, fakat ciddi hayal kırıklığına uğrayacaktı. Kantahidrin ufak dozlarda bile kabartıcıdır ve genellikle dermatologlar tarafından siğil yakmada kullanılır. Ford ve iki kızcağız birkaç saat içinde fenalaştı ve hastaneye kaldırıldı. Kantahidrinin iç organlarını resmen kavurduğu Betty Grant ile June Malins kısa süre sonra ıstırap içinde can verdi. Ford ise zor bela hayatta kalabildi. Otopside kantahidrin çıkınca Ford sorgulandı ve çok geçmeden yaptığını itiraf etti. Kasıtsız cinayetten yargılandı ve saçma sapan fantezileriyle aptallığının iki masum cana mal olduğu düşünüldüğünde hafif sayılacak beş yıllık bir hapis cezasına çarptırıldı.

Zehirlemeye âlem yaparcasına hevesli, 7 Eylül 1947 doğumlu Graham Frederick Young, modern zaman zehircileri-

nin en namlılarından biriydi. Zehirlere ilgisi çocukluğunda başlamıştı ve daha 14 yaşındayken farklı dozlarla denemeler yaparak ailesini zehirlemeye girişmişti. Bir eczaneden, antimon —sindirildiğinde baş ağrısı, kusma, bulantı, sersemlik ve depresyon yaratan son derece zehirli bir metal— ve genellikle kalp ilaçlarında kullanılan ama yüksek dozda alındığında nefes darlığı ve kusmanın yanı sıra kalbe zarar da veren yüksükotunu, yaşı hakkında yalan atıp; fen ödevi için gerektiğini söyleyerek almıştı.

Young'ın üvey annesi 1962 başlarında hastalandı. Gittikçe kötüleşti ve nisan ayında öldü. Teyzesi Winnie kuşkulandı; Young'ı doğduğundan beri tanıyor, genel anlamda kimyaya, özellikle zehirlere düşkünlüğünü biliyordu. Baba Frederick Young şiddetli karın ağrısı çekip kusmaya başlayınca hastaneye kaldırıldı ve antimon zehirlenmesi teşhis edildi. Kimya hocası da, Young'ın kapaklı sırasında zehir bulunca derhal polis çağırdı. Young 23 Mayıs 1962'de tutuklandı. Sorgusunda babasını, kız akrdeşini ve bir sınıf arkadaşını öldürmeye kalktığını itiraf etti. Üvey annesi yakıldığından cesedi analiz edilemedi ve ölüm nedeni olarak bir trafik kazasında aldığı yaralardan doğan yan etkiler kayda geçti.



'Kabarcık böceği' adıyla da bilinen ve kantahidrin salgılayan *Hycleus lugens*.

Young psikiyatrik değerlendirmeye alındı ve psikopatlıktan mustarip olduğu teşhisi kondu. Aklı Sağlığı Yasası uyarınca, asgari on beş yıl yatma tavsiyesiyle Broadmoor Hastanesi'ne kapatıldı. Ancak dokuz yıl sonra iyileştiği ve kamuya tehlike teşkil etmediği kararıyla salıverildi.

Oysa Young, hastanede kaldığı süre boyunca örnek mahkûm görünürken tıp çalışarak zehir bilgisini geliştirmişti. Dahası hastane çalışanları ve hastalar üzerinde deneyler yapmış, bunlardan biri (John Berridge adlı bir hasta) ölmüştü. Bu durum vaktinde fark edilmemişti ve daha sonra, Young'ın uzmanlığı sayesinde hastane bahçesindeki defne ağaçlarının yapraklarından siyanür elde etmeyi becerdiği varsayıldı.

Young 1971 yılında Broadmoor'dan salıverildikten sonra, kız kardeşinin Hemel Hempstead'deki evine yakın Bovingdon'da, John Hadland Laboratuarları'nda iş buldu. İşverenleri Young'ın 'rehabilitasyonundan' haberdardı ama hüküm giymiş bir suçlu olduğunu bilmiyorlardı. Şirket askeri amaçlı talyum bromit-iyodit kızılötesi mercekler üretiyordu. Talyum, kurşun ve cıvayla ilintili, çok zehirli bir ağır metal olduğu için Young'ın işine gelmişti. Ancak talyumun işyerinde depolanmadığını görünce bu sefer Londra'dan, bir başka eczacıya yalan söyleyerek antimon ve talyum edinmeyi başardı. Kısa süre sonra Young'ın ustabaşı Bob Egle hastalanıp öldü. Vardiyada çay yapma görevi Young'ındı. Çok geçmeden başka işçiler de şiddetli kusmayla baş gösteren rahatsızlıklara yakalandılar; bazıları hastaneye kaldırıldı. Hastalık öyle yayılmıştı ki başta virüs salgını zannedildi ve Bovingdon Mikrobu lakabını aldı.

İzleyen aylarda Young, çoğunlukla eczacıdan aldığı talyumla yetmiş kişi daha zehirledi. Şansa başka ölen çıkmadı ama birçok kurbanı ciddi hastalandı. Bu dönemde otuza yakın doktor tedavilerde yer aldı ama hiçbiri, muhtemelen talyum zehirlenmesinin belirtileri grip gibi virüslerinkilerle kolayca karıştırılabildiğinden, zehirlenme teşhisi koyamadı. Ayrıca öyle fazla kişi hastalanmıştı ki zehirlenme fikri pek

inandırıcı görünmeyecekti. Bu durum, talyum tuzlarının kokusuz, renksiz ve neredeyse tamamen tatsız olmalarının yanı sıra, suda kolayca erimeleriyle birleştiğinde ortaya pek çok açıdan kusursuz bir zehir çıkıyordu. Bundan dolayı, talyum bu amaçla nadiren kullanılmıştır ve ötesi, Young, bilindiği kadarıyla bu yolu seçen ilk zehircidir.

Sonunda bir başka ölüm olayı kaçınılmazdı elbette. Young'ın mesai arkadaşlarından Fred Biggs birden fenalaştı ve Londra Ulusal Sinir Hastalıkları Hastanesi'ne kaldırıldı. Ölmeden önce haftalarca ıstırap çekti. Young'ın Biggs'in ölümüne gösterdiği sıra dışı ilgi şirket doktorunun dikkatini çekmişti. Polis çağrıldı ve soruşturma başlatılınca Young'ın daha önce zehirlemeden hüküm giydiği ortaya çıktı. Young 21 Kasım 1971'de tutuklandı. Cebinden talyum çıktı ve evinde yapılan aramada antimon, talyum ve akonit bulundu. Ayrıca güncesi de ele geçirildi: Young kimlere hangi dozda zehir verdiğini, zehrin etkilerini ve kimlerin hayatta kalmasına izin verdiğini kayda geçirmişti: Tanrıcılık oynamak hoşuna gidiyordu.

19 Haziran 1972'de St Albans Kraliyet Mahkemesi'nin huzuruna çıkarılan Young suçunu reddetti. On gün süren davada basın Young'a Fincan Zehircisi lakabını taktı. Young, polisin bulduğu güncenin esasen yazmayı planladığı polisiye romanla ilgili notları barındırdığını öne sürdü. Ama aleyhinde sunulacak başka deliller de vardı. Bu tür soruşturmalarda cesedin incelenmesiyle ölüm nedeninin saptanması, haliyle son derece önem taşır. Ama ne Bob Egle ne de Fred Biggs'in ölülerinde bu tür bir inceleme yapılmıştı. Dolayısıyla polis Biggs'in mezardan çıkartılması için emir hazırlattı. Cesedi yakıldığı için Egle hususunda aynı işlem yapılamayacaktı ama polis buna rağmen küllerinin konduğu kavanozu da çıkarttırdı. Küller incelendiğinde dokuz miligram gibi yüksek bir dozda talyum bulundu. Onca avantajına karşın, Young'ın gözde zehri talyumun bir kusuru vardı: Organik zehirler yakılma işleminde yok oluyordu ama talyum gibi bir metal zarar görmüyordu. Britanya hukuk tarihinde ilk defa yakılmış birinin küllerinden delil elde ediliyordu. Biggs'e yapılan otopside de talyum bulundu. Bu deliller ışığında Young hü-

küm giydi ve müebbet hapis cezasına çarptırıldı. 1990 yılında, henüz 42 yaşındayken Parkhurst'teki hücresinde öldü.

Zehir elbette sadece tek başına suç işleyenlerce kullanılmamıştır. Hükümetler tarih boyunca bela çıkaran vatandaşlarını veya devlet düşmanı sayılan kimseleri ortadan kaldırmada zehre başvurmuştur ve hâlâ, günümüzde bile başvurmaktadır. Modern dönemden bu tanıma uyduğu düşünülen iki vaka mevcuttur. Georgi Markof ve Alexander Litvinenko'nun gizli servislerin verdiği emirlerle öldürüldükleri öne sürülmüştür.

Georgi Markof tanınmış bir Bulgar yazardı. *A Portrait of My Double*[32] (1966) ve *The Women of Warsaw*[33] (1968) adlı eserleri sayesinde Bulgaristan'ın en yetenekli genç yazarları arasında sayılmaya başlanmıştı. Ayrıca komünist sansür tarafından yasaklanmış oyunları vardı.

Markof 1969'da Bulgaristan'da ayrılıp İtalya'daki kardeşinin yanına gitti. Kısa süreli bir ziyarete niyetliydi ama sonrasında Batı'da kalmaya karar verdi ve nihayetinde Londra'ya yerleşti. Burada yayıncılık işi buldu ve BBC'nin Bulgaristan bölümünde, Özgür Avrupa Radyosu'nda ve Alman yayın kurumu Deutsche Welle'de çalıştı. Markof geçmişte, Bulgar toplumunda ayrıcalıklı bir yere sahipti; yetenekli yazar sıfatıyla 1964 ile 1968 arasında Devlet Başkanı Todor Jivkof ile yapılan toplantılara katılacak entelektüel gruba seçilmişti. Bu durumuysa Jivkof'un mutlaka gizli kalmasını arzulayacağı bazı bilgileri açıklayabileceği anlamına geliyordu; Jivkof'a yönelik alaycı yorumlarının da Bulgar yetkililerinin hoşuna gitmediği düşünülebilir. 1972 yılında Markof'un eserleri kütüphane ve kitapçılardan toplatıldı; Bulgaristan Yazarlar Sendikası üyeliği askıya alındı. Batı'ya kaçma suçuyla gıyabında 6 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırıldı.

1978'de Markof'a, ilki baharda Münih'te katıldığı bir yemek davetinde içkisine zehir konarak, diğeriyse yazın Sar-

32 Kabaca: "İkizimin / kopyamın veya dublörümün portresi" (ç.n.)

33 Kabaca: "Varşova veya Varşova'nın Kadınları" (ç.n.)

dinya adasındayken iki defa suikast girişiminde bulunuldu. Üçüncü ve amacına ulaşan suikastta kullanılan yöntem hem dâhiyane hem de ürkütücüydü. Markof, 7 Eylül 1978'de (Todor Jivkof'un 67. yaş günü) Waterloo Köprüsü'nden işe giderken sağ bacağının arkasında böcek ısırması veya diken batmasını andıran keskin bir acı hissetti. Arkasını döndüğünde yerden şemsiyesini alan bir adamla karşılaştı. Göründüğü kadarıyla yanlışlıkla şemsiyesinin sivri ucu Markof'un bacağına batmıştı. Adam alelacele özür diledi ve koşarak karşıya geçip bir taksi çevirdi.

Markof günün ilerleyen saatlerinde, şemsiye ucunun battığı yerde ufak, kırmızı bir yumrunun oluştuğunu gördü. BBC'deki birkaç mesai arkadaşına gösterdi göstermesine ama üstünde durmadı. Ama akşama ateşi çıktı ve hastaneye kaldırıldı. Doktorların tüm çabalarına rağmen hızla kötüleşti ve 11 Eylül 1978'de, 49 yaşında hayata gözlerini yumdu.

Polis otopsi talep etti. Markof'un risin zehirlenmesi yüzünden öldüğü ortaya çıktı. Risin, Hint baklasından elde edilen bir proteindir ve bilinen en öldürücü toksinlerdendir. Sadece bir gramı, yaklaşık 40.000 kişiyi öldürmeye yeterlidir. Patologlardan biri Markof'un bacağına saplı, iğne ucu büyüklüğünde, mini minnacık bir saçma bulmuştu. İncelendiğinde saçmanın % 90 platin ve % 10 iridyumdan yapıldığı, üzerine 0,35 milimetrelik delikler açıldığı görüldü. Porton Down'daki askeri bilim tesisinin uzmanları bu deliklere risin yerleştirildiğini ve deliklerin özel tasarlanmış bir maddeyle kapatıldığını keşfettiler. Söz konusu madde insan vücut ısısı 37^0 C sıcaklıkta eriyordu. Kısacası Markof'a kazayla batan şemsiye ucu aslında bu saçmayı vücuduna zerk etmişti. Saçma vücut içindeyken delikleri kaplayan madde erimiş ve risin yayılmıştı. Doktorlar Markof'un başına geleni teşhis edebilselerdi bile bir şey yapamayacaklardı çünkü risinin bilinen panzehiri yoktu.

Suikastta Bulgaristan ve Rusya'dan şüphelenilmekle birlikte İngiliz yetkililerinin yapabileceği pek bir şey yoktu. Markof'un katili bugüne dek adalet karşısına çıkarılamadı, ancak komünizmin Bulgaristan'da çöküşünün ardından vakaya yönelik ilgi yeniden ortaya çıktı.

Alexander Litvinenko vakası daha da yakın tarihlidir ve yine son derece berbat bir zehrin kullanımıyla ilgilidir. Litvinenko hem KGB'de hem de halefi FSB'de görev almıştı. Litvinenko 1998 yılının Kasım ayında beraberinde FSB'den bazı meslektaşlarıyla kamuoyu önünde üstlerini, Boris Berezovski adlı bir oligarkın öldürülmesini emretmekle suçladı. 1999 yılında bu yüzden tutuklandı ve yetkisini aşmakla suçlandı. 2000'de salıverildi ama yeni suçlamalarla tutuklanacağı korkusuyla ailesiyle birlikte Rusya'dan kaçtı ve siyasi sığınmacı talebini kabul eden Britanya'ya geldi (ABD talebini reddetmişti). İngiltere'de yazarlık ve gazetecilik ve ayrıca MI5 ve MI6 hesabına gizlice danışmanlık yapmaya başladı.



Risinin çıkarıldığı Hint baklası. Zehir, hücrelerin protein üretme yetisini bastırarak etki eder. Sadece sekiz bakla tanesinden yapılacak püre bir yetişkine tehlikeli seviyede toksin sunacaktır.

Litvinenko Londra'da tartışma yaratan bazı kitaplar yazdı. Bunlardan birinde FSB'yi, 300 küsur kişinin ölümüyle sonuçlanan apartman bombalama olayını düzenleyip suçu dönemin Çeçen ayrılıkçılarına atmakla suçladı. Daha da ileri gitti ve FSB'nin başka terörist eylemleri, Vladimir Putin'in iktidara gelmesi için hazırlanan plan dâhilinde gerçekleştirdiğini öne sürdü.

Litvinenko 1 Kasım 2006'da aniden rahatsızlanarak hastaneye kaldırıldı. Şiddetli ishal ve kusma nöbetleriyle gittikçe zayıfladı; sürekli kendini kaybediyor, ardından ayılıyordu. Doktorlar daha teşhis koyamadan (talyum zehirlenmesinden bile şüphelenmişlerdi ama testler sonuç vermemişti) 22 Kasım'da hayata veda etti. Radyoaktif polonyum-210'la zehirlendiği ancak ölümünden sonra anlaşılabildi. Polonyum-210'un tespiti, çoğu radyoaktif izotopun aksine gamma ışını değil, sadece radyasyon detektörlerinin büyük kısmının tespit edemediği alfa parçacıkları yaydığından, çok zordur. Litvinenko'nun ölümü üzerine başlatılan soruşturmada Andrey Lugovoy adlı bir Rus ajanı şüpheli konumuna geldi ancak Rusya, ajanın teslim talebini reddetti. Buna karşılık Lugovoy, Litvinenko'nun ölümüyle herhangi bir ilgisinin bulunmadığını öne sürdü ve İngiliz gizli servisini suçladı. Litvinenko'yu kimin zehirlediğini veya zehirleme emrini kimin verdiğini muhtemelen hiç öğrenemeyeceğiz. Middlesex Üniversitesi çevre toksikologu ve radyasyon uzmanı Profesör Nick Priest'e göre Litvinenko büyük olasılıkla tarihte polonyum-210'un akut α-radyasyonu etkisiyle ölen ilk insandı. Ölümüyle zehirlemeler atom çağına girdi.

DNA teknolojisi, çapraz sorgulamanın ortaya çıkışından bu yana, gerçeği arayışta, suçlunun hüküm giymesinde ve masumun beraatında en büyük adım olabilir.

Joseph Harris,
ABD'li yargıç

7
DNA

DNA parmak izi ve adli bilimlerde uygulanışından daha önce bahsetmiştik (*bkz*. Sunuş). Ancak adli bilimler alanında zamanımızın en müthiş ilerlemesi sayıldığından daha fazla yer ayrılıp bahsedilmeyi hak ettiği açıktır. Ayrıca biri 1980'lerden ünlü bir cinayet vakası, diğeriyse çözümüne birazcık katkı yaptığım tarihsel bir gizem olmak üzere şahsen karıştığım iki davayı da anlatarak kendime pay çıkaracağım.

Colette Aram, Nottingham'ın hemen dibindeki Keyworth köyünde oturan 16 yaşında, alımlı ve zeki bir kızdı. Sevgi dolu bir ailede büyümüştü ve akranlarınca iyi bir insan olarak kabul ediliyordu. Okuldan ayrılıp kuaför çıraklığına girişmişti; mesleği çok seviyordu ve başarıya giden yoldaydı. Ama yolu yarıda kalacaktı. 30 Ekim 1983 günü, saat 20.00'den sonra (doğum günümdü; haliyle tarihi hiç unutmayacağım) Keyworth'ün Normanton Caddesi'ndeki evinden çıkıp erkek arkadaşı Russel Godfrey'nin yaklaşık iki kilometre mesafedeki evine yürümeye koyuldu. Normalde Russell arabasıyla gelip alırdı ama bu tip feci olaylarda sıkça rastlandığı üzere kader işe el atmış, delikanlının otomobili o gün bozulmuştu. Colette en son Nicker Hill ile Platt Caddesi arasında, saat 20.00'den biraz sonra arkadaşlarıyla konuşurken görülmüştü. Willow Brook yönüne yürümüştü. Daha sonra bir görgü tanığı, bir çığlık ve ardından hızla uzaklaşan bir otomobilin sesini duyduğunu söyleyecekti. Sokağa bakmış ama hiçbir şey görememişti ve civarda çocukların bağırıp çağırmalarına alıştığından haber verecek önemli bir mesele olmadığını düşünmüştü.

Colette aynı akşam saat 22.30'a kadar Godfrey'nin evine gelmeyince telaş başladı. Bir süre sonra polise haber verildi. Buz gibi bir Ekim gecesiydi ve don başlamıştı. Saatlerce süren beyhude çabalardan sonra aramaya ertesi gün devam edilmesine karar verildi. Ama aramaya devama gerek kalmadı; ertesi sabah Colette'in oturduğu yere 3 kilometre kadar mesafedeki Thurlby Caddesi'nden işine giden bir adam, yol kenarında tuhaf bir şey gördü. Durup bakmak için indi. Karşısına çıkan Colette'in çıplak cesediydi. Colette dövülmüş, tecavüze uğramış ve boğazlanmıştı. Saatlerdir ölüydü.

Cinayet soruşturması derhal başlatıldı ve soruşturmanın başına Emniyet Amiri Bob Davy atandı. Colette'in en son görüldüğü Nicker Hill yakınlarındaki Keyworth ve Normanton oyun alanlarında bir vaka odası kuruldu. Geniş kapsamlı soruşturma için aralarında benim de bulunduğum yüzlerce polis memuru görevlendirildi. Bunun sonucunda, geniş çaplı soruşturmalarda sıkça rastlandığı üzere, kimi son derece ciddi birçok bildirilmemiş suç ortaya çıktı ve Colette'in öldürülmesiyle ilgisiz suçlardan pek çok kişi tutuklandı.

Bölgedeki bir başka ufak köyden, Holme Pierrepont'tan aynı günün erken saatlerinde kırmızı bir Ford Fiesta'nın çalındığı bildirilmişti. Söz konusu araç Keyworth'te terk edilmiş ve anahtarları bir çalılıkta gizlenmiş halde bulundu. Colette'in cesedi bulunduğunda ayaklarında çamur yoktu ve toprakta, arsadan uzaklaşan lastik izleri vardı. Bu durum kızcağızın araç içinde saldırıya uğradığını akla getiriyordu; haliyle arabanın bulunması cinayet soruşturma ekibine hayli önemli göründü. Aracın içi araştırıldı ve ham kan hem de semen izlerine rastlandı.

Derken iki kız ortaya çıkarak aynı gece kırmızı Ford Fiesta kullanan bir adam tarafından takip edildiklerini söyledi. Kızlardan biri öyle ürkmüştü ki koşarak bir arkadaşının evine sığınmıştı. Adam 14 yaşındaki diğer kızla konuşmaya kalkmış ama anlaşıldığı kadarıyla kızın yanındaki büyük köpeğinden çekinerek uzaklaşmıştı. İki kız da aynı tarifi veriyordu: Adam yaklaşık 1.60 boylarında, siyah dalgalı saçlıydı. Soruş-

turmada önemli bir ilerleme kaydedilmişti. Daha umut verici bilgiyse Costock köyündeki Generous Briton adlı *pub*'ın sahibesinden geldi. Cinayet gecesi 21.00 sularında *pub*'a bir adam gelmişti. Portakal suyu ısmarlamıştı ve kadın, adamın ellerinde kan görmüştü. Söyleyince adam tuvalete gidip ellerini yıkamıştı. Büyük bir şanstı bu; tuvalette yapılan aramada kanlı bir kâğıt havlu bulundu ve delil olabileceği düşünülerek alıkoyuldu. Önemi daha sonra anlaşılacaktı.

7 Temmuz 1984'te, uzun soluklu BBC dizisi *Crimewatch*'un ilk bölümünün bu vakaya ayrılması soruşturmayı yürüten yetkilileri memnun etti. Programa 400'ü aşkın ihbar telefonu geldi ve bu sayede cinayet ekibi şüpheli listesinden 1.500 ismi eleyebildi. Ama bunca bilgiye rağmen katili yakalayacak gibi görünmüyorlardı.

17 Kasım 1983'te vaka odasına cinayetle böbürlenen bir mektup geldi. Mektupta sadece katilin bilebileceği ayrıntılar vardı ve asla yakalayamayacaklarını söyleyerek polisle alay ediliyordu. Mektup titiz bir incelemeye tabi tutuldu ve üzerinde bir parmak izi bulundu. Ama maalesef polisin nihayet katile giden ipucunu bulma sevinci çabucak söndü: Veritabanında parmak izinin eşleşmesi çıkmamıştı.

Böylece, yüzlerce memurun görev aldığı geniş çaplı soruşturmaya rağmen katil yakalanamadı. Fail elden kaçtığında soruşturma ekibinin içine her daim bir kasvet ve başarısızlık hissi çöker. Colette Aram cinayetini soruşturan ekip için de durum aynıydı. Katili bulamamanın getirdiği öfke ve düş kırıklığı hepimizin içine sinmişti. Soruşturma peyderpey hız kaybetti; arada sırada ele geçen bilgi kırıntılarıyla gündeme gelmekle birlikte genel anlamda çıkmaza girdi. Aradan yıllar geçti. *Crimewatch*'un 20. yılı şerefine bir kez daha yayınlanmasıyla yine birçok ihbar getirdi ama hiçbirinden işe yarar bir ipucu çıkmadı. Colette'in anısı ve beraberindeki başarısızlık duygusu yirmi beş yıl boyunca benliğimde dolaşıp durdu. Amirlerimin ne beter hislerle dolduğunu sıklıkla düşündüm. Ama böyleydi sonuç işte: Bir cinayet daha çözümsüz kalmıştı.

Ama bilim onca yıl boyunca boş durmamıştı ve Colette'in öldürülmesinden yirmi beş yıl sonra adli bilimler teknolojisi en iyimser polis memurlarının en akla ziyan fantezilerini bile aşacak hale geldi. Leicester Üniversitesi'nden Alec Jeffreys'in Adli Bilimler Hizmetleri'nden Peter Gill ve Dave Werrett ile birlikte DNA profili yahut genetik parmak izini geliştirmeleriyle DNA sahneye çıktı. Çalışmanın ortaya çıkışını meşhur Black Pad cinayetlerinde görmüştük. Daha sonraları, ileride aktaracağım tarihsel gizem meselesinde Peter Gill'le çalıştığım sırada teknolojinin gelişiminde oynadığı rolü şöyle anlattı: "Bütün DNA çıkarma tekniklerinin geliştirilmesi ve eski lekelerden DNA elde edilebileceğini kanıtlama benim sorumluluğumdaydı. En büyük başarımız vajina hücrelerinden spermi ayırmayı sağlayan tercihli ayırma yöntemiydi; bu yöntem olmasaydı tecavüz vakalarında DNA'dan yararlanmak çok zor olurdu." Elbette bu teknikler, Colette Aram vakasına uygulanabilirdi.

Colette cinayeti esasen 1997'de tekrar ele alınmış ve katilin DNA profili çıkarılmaya çalışılmıştı. Dr. Tim Clayton, otopsi sonrasında saklanmış numunelerden Colette'in DNA'sını oluşturmayı başarmıştı. Ancak arabanın içinde Colette'in giysilerinde bulunan semen numunelerinden katilin DNA profilini çıkarma çabası ancak kısmen başarıya ulaşabilmişti. Maalesef tam profil için 10'u babadan, 10'u anneden, toplam 20 markore ihtiyaç vardı ve doktor sadece üç tane belirleyebilmişti. (DNA markörleri DNA'nın bireye özel parçalarıdır ve bu nedenle kimlik tespitinde kullanılabilmektedirler. DNA molekülünün belli yerlerinde bulunurlar.) Clayton'ın elinde katili tespit edecek bilgi yoktu ama çalışması sayesinde soruşturmada adı geçen kimilerinin şüpheli listesinden elenmesini sağlamıştı. 1997'deki çalışma sonunda hızını kaybetmiş ve vakada 1983'tekinden daha ileri gidilememişti.

Colette cinayeti sırasında polis memurluğu yapan Emniyet Amiri Kevin Flint, 2004 yılında Nottingham cinayet bürosunun başına atandı. Flint, 1983'teki soruşturmada görev almış diğer herkes gibi katilin hâlâ bulunamamasına çok içerlemişti ve feci inatçılığı göz önüne alındığında şaşırtıcı gelmeyecek bir azimle bu sorunu gidermeye niyetliydi.

Deliller bir kez daha gözden geçirildi ve Tim Clayton bir kez daha delilleri incelemeye davet edildi. Ama bu sefer yeni DNA teknikleri, doktorun Generous Briton'da bulunan kâğıt havlu üzerinde çalışmasına olanak sağlıyordu. Özellikle "düşük kopya numaralı" DNA'daki[34] gelişmeler sayesinde bilim insanları artık çok az sayıda DNA marköründen yararlanarak tam profil çıkarabiliyordu. *Pub*'a gelen adamın, Colette'in öldürülmesiyle ilgisi bulunup bulunmaması bir yana, kim olduğu dahi bilinmediğinden Clayton başarıya fazla ihtimal vermiyordu. Ama kâğıt havluyu tekrar incelediğinde üzerinde biri kadın, diğeri erkek, iki kişinin DNA'sına rastladı. Kadın DNA numunesini derhal Colette'ten kalan numuneyle karşılaştırdı. Eşleşiyorlardı. Eşleşme, o gece *pub*'a gelen adamın Colette'in katili olduğunu neredeyse kesinlikle gösterdiğinden, son derece önemliydi. Clayton'ın erkeğin DNA'sını da çıkarabilişi aynı ölçüde önem taşıyordu. Buldukları, 1997'de elde ettiği üç markörle eşleşti. Artık katilin tam DNA profiline ulaşılmıştı.

Profil polis veri tabanında arandı. 1983 yılında cinayet işleyebilmiş birinin aradan geçen onca zaman zarfında başka suçlara karışması kuvvetle muhtemel sayılabileceğinden umutlar artmıştı. Ama sonuç yine düş kırıklığıydı: Hiçbir eşleşme yoktu. Ama Clayton henüz teslim bayrağı çekmeye niyetli değildi; bir ailesel DNA araştırması önerdi. Bu tip aramalar, DNA'sı eldeki numuneye benzeyen ve dolayısıyla numunenin alındığı kişiyle herhangi bir şekilde ilintili olabilecek herkesi ortaya çıkarıyordu. Alınan sonuçlar en hafif deyimle göz korkutucuydu: Sistem ilk aramada binlerce ihtimal çıkarmıştı. Ancak epey bir çalışmayla bu sayı yaklaşık üç yüze indirilebildi. Bir ilerleme sağlanmıştı ama bu sayıda insanın araştırılması bile aylar alacaktı.

On sekiz ay geçti ve yoğun çabalar sonucunda bulunan üç yüz kişinin tümü şüpheli listesinden elendi. Ekibin başardığı

34 LCN veya "low copy number": Normalde kullanılandan daha az malzemeden (birkaç hücreden, parmakizinin bıraktığı ter vb. sıvı kalıntıdan) zincirleme polimeraz tepkimesi sayesinde DNA profili oluşturmaya yarayan, hassas bir profil çıkarma tekniği. (ç.n.)

onca ilerlemeye rağmen soruşturma 1983 ve 1997'deki gibi bir kez daha batağa saplanmış görünüyordu. Hazmetmesi zordu açıkçası. Clayton, son bir hamleyle, geçen on sekiz aylık süre içinde kendileri eşleşme ararken DNA veri tabanına yeni ilavelerin yapılıp yapılmadığını görmek için bir tarama daha önerdi. Biraz havanda su dövmeye benziyordu ama en azından kaybedecekleri bir şey yoktu.

Clayton ailesel DNA aramasını tekrar başlattığında şaşakaldı; listenin en tepesinde bir eşleşme çıkmıştı. Hutchinson adlı biri 2008 yılında bir trafik suçundan tutuklanmış ve DNA numunesi vermişti. DNA'sı katilin numunesine benziyordu ama bire bir eşleşmiyordu; ayrıca henüz 20 yaşındaydı ki bu yüzden katil olması imkân dışıydı. Buna rağmen Clayton aradıkları adamın yakın bir akrabasını bulduklarına emindi.

Kevin Flint ile ekibi, Hutchinson ailesini soruşturmaya başladı. Kayıtlarda DNA'sı bulunan erkek, Paul Hutchinson adlı bir adamın oğluydu. 50'li yaşlardaydı ve hepsi Holme Pierrepont harası civarında oturmuş dört kardeşten (biri kısa süre önce vefat etmişti) biriydi. Paul 1983 başlarında Keyworth'e taşınmıştı. Hayattaki üç kardeşi tutuklama kararı alındı ve 7 Nisan 2009'da gözaltına alındılar.

Diğer iki kardeşinin polisle çekinmeden görüşmesine karşın Paul sorguya alındığında sessiz kalmayı yeğledi. Üç kardeşin DNA numuneleri ve parmak izleri alındı; teste tabi tutulduğunda Paul'ün profili, katilinkiyle eşleşti. Parmak izi de yıllar evvel polise gönderilen alaycı mektupta bulunanla bire bir aynıydı. Hutchinson her şeyi reddederek suçu ölü kardeşine atmaya kalkıştı. Ancak soruşturma ekibi, öldüğü hastaneden kardeşinin DNA numunelerini almıştı ve Hutchinson'ın iddiasını çürütebilecek konumdaydı. Aleyhindeki deliller karşısında nihayet suçunu itiraf eden Paul Hutchinson, asgari yirmi beş yıl kaydıyla müebbet hapse çarptırıldı. Yargıç Flaux kararı okurken, Colette'e yaptığı saldırıyı 'alçakça' sıfatıyla tarif ederek, "kızcağızın son anlarında bir yabancının elinde hissettiği dehşet ve aşağılanma tahayyül edilemeyecek ölçüde olmalı," dedi.

ACPO[35] daha sonraları bu vakanın, sivil özgürlük savunucularının sıkça eleştirdiği tartışmalı ulusal DNA veri tabanının önemini kanıtladığını açıkladı. Kurum sözcülerinden biri, "DNA, polis soruşturmalarında suçluları saptayarak yahut masumları eleyerek ciddi miktarda suçun çözülmesine yardım etmeyi sürdürüyor. Bu vaka da DNA delilinin önemini gösteren bir başka örnektir," dedi. Bu tür veri tabanlarına karşı neler hissederseniz hissedin, suçlu tespitindeki verimliğini göz ardı etmek mümkün değildir. Modern ilerlemelerin çok eski genetik malzemeden bile işe yarar DNA elde edilebildiği olgusu adli bilimler için muazzam bir adım anlamına gelmektedir ve kötü bir şahıs, suçunu işledikten 25 yıl sonra yakalanabilmiştir. Hutchinson gibi suçlarının cezasını çekmeden kurtulmayı başardığını sanan şüphesiz çok kişi vardır. Artık bu yeni teknoloji sayesinde kendilerini daha fazla emniyette hissedemeyecekleri kesindir.

Hikâyede yaşanacak bir gariplik daha kalmıştı: Hutchinson, 11 Ekim 2011 günü, Nottingham Hapishanesi'ndeki hücresinde baygın bulundu ve hastaneye götürülürken ambulansta öldü. Ölüm nedeni kesin tespit edilemedi. Kimileri kalp krizi geçirdiğini, kimileriyse intihar ettiğini söyledi. Ama her halükârda arkasından fazla gözyaşı dökülmediğini söyleyebiliriz.

Bilimin sürekli ilerleyişinin yarattığı sorunlardan biri, mahkemeler ve yargıçların adli bilimlerin gelişmelerine ayak uydurmakta zorluk çekmesidir. En bilgili yargıçlar ve en dikkatli jüri üyeleri bile konu edilen bilimsel meseleler karşısında afallayabilmekte, karmaşıklığı yorumlamakta zorlanabilmektedir.

DNA parmak izi delil olarak ilk defa ABD'de 1988'de, tecavüzcü Tommy Lee Andrews davasında sunuldu. Andrews,

---

35 The Association of Chief Police Officers: 1948'de kurulmuş, üst düzey polis memurlarının stratejik operasyonlarla ilgili görüş ve önerilerini ifade ettikleri, terör saldırıları ve acil durumlar benzeri hususlarda hükümete tavsiyelerde bulunan, geniş çaplı polis operasyonları ve soruşturmaları, sınır dışı operasyonları ve farklı birimlerin birlikte yürüttüğü çalışmaları düzenleyip soruşturmaların başına atanacak yetkilileri belirleyen, kâr amacı gütmeyen bir kuruluş. (ç.n.)



Bir gözaltı memuru yanak içinden DNA örenği alıyor. Günümüzde ilerleyen teknoloji sayesinde ufacık bir DNA numunesi bile, suç mahallinde bulunmuş delillerle karşılaştırma yapmaya yarayacak "DNA parmak izi"nin oluşturulmasına yetmektedir.

Florida eyaletinin Orlando kentinde oturuyor ve bir ilaç deposunda çalışıyordu. İğrenç saldırılarına 1986 Mayıs'ında, Disney World'de bilgisayar operatörlüğü yapan 27 yaşındaki Nancy Hodge'a tecavüz ederek başlamıştı. Genç kadına banyosunda arkadan saldırmış, bıçakla tehdit etmiş ve kimliğini teşhis edememesi için kafasını örtmüştü. Çantasını alıp daireden ayrılmadan önce kadıncağıza üç defa tecavüz etmişti. İzleyen saldırılarında bu şablonu izleyecekti: Daima kurbanının yüzünü örtüyor ve daima şahsi bir eşyasını alıyordu. Saldırılarını öyle sık yapıyordu ki 1986 Aralık'ına gelindiğinde akla ziyan bir rakama ulaşmış, tam yirmi üç kadına tecavüz etmişti. Çok dikkatli davrandığı ve izlerini başarıyla kapattığı için yakalanacağına dair uzun süre fazla umut yoktu. Bu durum 1987 Şubat'ında Karen Munroe'ya evinde saldırdığında değişti. Saldırının şiddetine rağmen kadıncağız çocuklarını uyandırıp tehlikeye atmamak için çığlık atmamıştı. Ama Andrews bu sefer ardında iki adet parmak izi bırakmıştı. Polis takip operasyonlarını yoğunlaştırdı ve şans yüzlerine 1987 Mart'ında güldü: Bir kadın, çevrede dolanan



Bir şahsın DNA'sı yukarıda görüldüğü gibi elektroforez yöntemiyle ayrıştırılabilir ve DNA markör analizine tabi tutulabilir. Bu markörlerin yirmisi bireyin kimliğinin tespitine yeterlidir.

birini ihbar edince polis hızla harekete geçti ve ihbar edilen yere geldiklerinde hızla uzaklaşan lacivert bir 1979 model Ford gördüler. Peşine düştüler ve takip, şoförün direksiyon hâkimiyetini kaybedip kaza yapmasıyla sona erdi. Arabayı kullanan Tommy Lee Andrews'tu. Parmak izleri, son tecavüzde ele geçirilenlerle eşleşince derhal tecavüz suçuyla gözaltına alındı. Ancak, gözaltına alınmasına rağmen polis Andrews'u, tek bir tecavüzle değil, işlediğine emin oldukları diğer tecavüz suçlarıyla da ilintilendirebilmek istiyordu. Diğer kurbanlardan sadece biri Andrews'u teşhis edebildi ki o da sadece bir anlığına görebildiğinden kesin konuşamıyordu. Andrews'un kan grubu, kurbanlarından alınan semen örneklerinin sahibininkiyle uyuşuyordu ama aynı durum, Orlando erkek nüfusunun yüzde otuzu için de geçerliydi. Sağlam bir avukatın böylesi bir delili paçavraya çevirmesi işten bile değildi. Andrews'u seri tecavüzcülükle suçlamak için polise daha fazlası lazımdı.

Soruşturma ekibi Britanya'daki DNA parmak iziyle elde edilen başarıları, özellikle de sunuş bölümünde bahsettiğimiz Black Pad vakasını duymuştu. New York'ta bulunan Lifecodes adlı bir DNA test laboratuarıyla temasa geçtiler. Kan ve semen numuneleri buraya gönderildi ve laboratuar çalışanlarından Dr. Alan Giusti, işe girişti. Sonuçlar birkaç ay sonra geldi: Andrews'un gözaltındayken alınan kan numunesinin genetik parmak iziyle kurbanlardan alınan semen numunelerininki aynıydı. Her ikisi de aynı kişiye aitti.

Nancy Hodge'a tecavüz suçlamasıyla açılan davada Andrews, olay sırasında evinde olduğunu söyleyerek suçsuzluğunu iddia etti. İfadesini kız kardeşi ve kız arkadaşı doğruladı. Bunun üzerine mahkemenin izin verdiği DNA delili sunuldu. Savcılık, suç mahallinden elde edilmiş DNA ile hatalı eşleşme çıkma ihtimalinin on milyarda bir olduğuna dikkat çekti. Bu şartlar karşısında Andrews'un hüküm giymesinin kesin olduğu düşünülebilirdi. Ama sunulan, henüz kimsenin ne yapacağını bilmediği, yepyeni türde bir delildi. Savunma makamı kurnazca bir hamleyle savcılıktan iddiasını kanıtlamasını talep etti. Değerlendirmesini destekleyecek

verilerden yoksun savcılık, hazırlıksız yakalanmıştı. Jüri kararsız kaldı ve hatalı yargılama ilan edildi.

Andrews iki hafta sonra, bu sefer Maren Munroe'ya tecavüz suçlamasıyla hâkim karşısına çıktı. Ama bu sefer savcılık hazırlıklıydı: DNA delilinin yanı sıra ellerinde olay yerinden alınmış parmak izleri de vardı. Andrews suçlu bulundu ve yirmi iki yıl hapis cezasına çarptırıldı. Ardından Nancy hodges davası tekrar açıldı. Andrews ilk ifadesinden şaşmadı ve kız kardeşiyle sevgilisi yine destek verdi. Sonunda iş dönüp dolaşıp gene DNA delilinde düğümlendi. Savcılık bu sefer büyük özenle, DNA profilinin nasıl çıkarıldığını, Andrews'tan alınan numunelerle kurbanlardan alınanların neden eşleştiğini ve bu eşleşmenin neden Andrews'un suçun faili olduğunu gösterdiğini elden geldiğince basit bir dille açıkladı. Savunma bir kez daha delillerin uyduruk bir bilim dalının ürünü olduğunu öne sürdü ama bu sefer başaramadı. Andrews bir kez daha ve bu sefer seri tecavüzcülükten suçlu bulundu. Cezasının uzatılmasının ardından hapis yatacağı süre 115 yıla yükseldi. DNA, Britanya'dan sonra nihayet ABD'de de kabul edilebilir ve değerli bir delil olduğunu kanıtlamıştı. DNA bugün mahkemelerde yaygın olarak kullanılmaktadır ve kimi zaman kirlenme veya teknik yetersizlik nedenleriyle tutarlılığı sorgulansa da, bilimin kendisi sorgu götürmeyecek konumdadır.

Hutchinson'ın işlediği cinayetin yirmi beş yıl sonra DNA delili sayesinde çözülebilmesi müthiş görünmekle birlikte aynı adli bilim teknikleri ölenin kimliğini ölümünden çok daha uzun süre sonra bile tespitte kullanılabilmektedir. 1918'de Yekaterinburg'da öldürülen Çar II. Nikola ve ailesinin durumu bunun örneklerinden biridir.

1917 Mart'ında Nikola Romanof, tahtı kardeşi Grand Dük Mihail lehine terk ettiğinden artık çar değildi. Nikola ve ailesi, Alexander Kerensky başkanlığındaki geçici hükümet, haklarında karar almaya çalışırken Tsarskoye Selo'daki Alexander Sarayı'na hapsedilmişti. Akrabalarından pek çoğu, torunlarının halen yaşadığı Avrupa'ya kaçmıştı. Romanof ailesi 1917

Ağustos'unda, devrimci şiddetten korunmaları bahanesiyle Sibirya'nın geleneksel başkenti Tobolsk'a götürüldü. Burada eski valinin konağına yerleştirildiler, bakıldılar ve nispeten rahata kavuştular. Ancak Bolşeviklerin 1917 Ekim'inde iktidarı ele geçirmeleriyle ailenin durumu ciddileşti. Hizmetçilerinin büyük bölümünü bırakmaya, çikolata ve tereyağı gibi lükslerden vazgeçip asker tayınıyla yaşamaya zorlandılar. Derken Bolşevikler aileyi Yekaterinburg'a nakletti ve Voznesenski Prospekt 49 numara adresindeki Iptaiev Evi'ne (Özel Amaçlar Evi adıyla da bilinir) hapsetti.

İç savaş tüm hızıyla sürüyordu; Çekoslovak Lejyonu'nun kente yaklaştığı haberleri üzerine Bolşevikler, Beyaz Rusların (çar taraftarları) etraflarında birleşmesini engellemek amacıyla Romanof ailesinin yok edilmesi gerektiğine karar verdi. Ailenin idamını emreden telgrafı Bolşevik parti liderlerinden Rusya Merkezi İdare Komitesi başkanı Yakof Sverdlof imzalamıştı ancak böylesi önemli bir kararda son sözü Lenin'in söylediğine kesin gözüyle bakılmaktadır.

Troçki ailenin öldürülüşünden güncesinde şöyle bahsetmişti: "'Moskova'ya bir sonraki gidişim, Yekaterinburg'un düşüşünden sonraydı. Sverdlof'la konuşurken laf arasında, "Ha, Çar nerede sahi?" diye sordum. "Bitti o iş," dedi. "Kurşuna dizildi." "Ailesi nerede peki?" "Onla birlikte öldürüldüler." Şaşırarak, "Hepsi birden mi?" dedim. Yakof Sverdlof, "Hepsi birden," dedi. "Ne diyorsun?" Vereceğim tepkiyi bekliyordu. Yanıtlamadım. "Kararı kim verdi?" diye sordum. "Biz verdik. İlyiç'le [Lenin] özellikle bu şartlar altındayken Beyazlara etrafında birleşecekleri canlı bir sancak bırakmamamız gerektiğine karar verdik."'

Bilindiği kadarıyla evdeki muhafızların komutanı Yakof Yurovski, Romanofların doktoru Eugene Botkin'i gece yarısı uyandırıp aileye giyinerek ufak bodruma gelmelerini söylemesini emretmişti. Kentteki sorunlar yüzünden kendi emniyetleri için başka bir yere götürüleceklerini söyleyecekti. Aile bodrumda toplandığında Yurovski, yanında idam mangasıyla gelmiş ve aileye, Ural İdari Komitesi'nin verdiği

idam emrini okumuştu. Bunun ardından idam mangası ateş açmıştı. Nikola kafasından vurulup devrilmiş ama çocukları, özellikle taşıdıkları mücevherlerin kısmen koruması sayesinde hemen can vermemişti. İdamları süngü marifetiyle tamamlanmış ve tümü yirmi dakika sürmüştü.

Çar ile ailesinin gömüldüğü yer yıllarca sır kaldı. Çoğu kimse cesetlerin bir maden ocağına atıldığı veya yakıldığı hatta belki ikisinin birden yapıldığı kanaatindeydi. Ailenin ölmediği ve Sibirya'da yaşadığını öne süren kitap ve makaleler yayınlandı. Cesetlerinin bulunamayışı, çoğu Avrupa bankalarında yattığı söylenen aile servetini ele geçirmeye hevesli birçok kimsenin Romanof olduğu iddiasıyla ortaya çıkmasının yolunu açtı. Bu sahtekârların en ünlüsü, ailenin en küçük kızı Anastasia olduğunu iddia eden Anna Anderson'dı. Bu arada Romanof ailesinin öldüğünü kabullenmiş birçok başka kişi gömüldükleri yeri arıyordu. Tahmin edebileceğiniz üzere böylesi bir arayış, komünist yönetim altındayken, tehlikesi bir yana, çok zordu.

Alexander Avdonin adlı bir jeolog arayışa kendini adamıştı. Yekaterinburg'da oturuyordu; yerel tarihe meraklı, amatör bir arkeologdu. Romanof ailesinin katlediliş hikâyesine muazzam ilgi duyuyordu. Yıllarca araştırma yapmış, kraliyet ailesinin katledilmesinden sonra cesetlere ne yapıldığına yönelik bulgular toplamıştı. Azimli çabasının sonucunda 1976 yılında, katliamda yer almış kişilerden birinin, çar ve ailesinin gömüldüğü yeri kesin bildiğini söyleyen oğlundan bilgi edinmiş yazar ve sinemacı Geli Ryabof'la tanıştı. Ryabof'un kaynağına göre on bir ölüden dokuzu, Koptyaki Yolu'ndaki 184 numaralı kavşağın yakınına gömülmüştü. Kazılan mezara atılan ölülerin üzerine, yok edilmeleri amacıyla asit dökülmüş, ardından çukur kapatılmadan önce üzerine demiryolu traversleri yerleştirilmişti.

Avdonin ile Ryabof 1979 baharında bu ipuçlarına dayanarak aramaya giriştiler. Şansları yaver gitti ve kısa süre sonra çürümüş traversleri ve ardından asitlerin konduğu kavanozlara ait olduklarına kanaat getirdikleri kırık parçaları buldular. İyice heveslenerek kazmaya devam ettiler ve sonunda

kafataslarına ulaştılar. Rusya'nın yıllardır kayıp kraliyet ailesini bulduklarına emindiler artık. Birden yaptıkları keşfin muazzamlığını fark ettiler ve yol açacağı etkileri düşünmeye koyuldular. Başlarına gelebileceklerden endişelenince bulduklarını, birtakım ikonalarla birlikte tekrar gömdüler. Sırlarını on yıl daha sakladılar ve Ryabof, 1989'da öykülerini basına verdi.

Nihayetinde cesetler, bu sefer resmen çıkarıldı. Bulundukları yer, kafataslarından birinde altın köprü (Nikola Romanof'un altın diş köprüsü biliniyordu) olması ve aynı kafatasının Nikola'nın fotoğrafıyla üst üste bindirildiğinde bire bir uyuşması dikkate alındığında, bulunan kalıntıların sahiden Romanoflara ait çıkma ihtimali iyice yükseldi. Ancak tüm bunlara rağmen henüz kesin kanıt yoktu ve kuşkular giderilmemişti.

Öyküye katılışım bu noktada başladı. Kalıntılarla ilgili meseleye 1992 yılında BBC dizisi *Tomorrow's World*'de çalışırken rastladım. Çok ilgimi çekti ve daha fazlasını öğrenmek



Yekaterinburg'da 1918 yılında öldürülen Rusya imparatorluk ailesi. Daha sonraları civarda keşfedilen bir toplu mezarın Romanof ailesine ait olduğu öne sürülmüştü. Ancak, kimliklerin tespiti bu kitabın yazarının 1992 yılında Rusya Adli tıp Kurumu'na başvurarak, bulunan cesetlerde genetik test yapmayı teklif edişinden sonra gerçekleşebilmiştir.

için Moskova'daki Rus Adli Bilimler Hizmetleri'ni aradım; karşıma kurumun önde gelen DNA uzmanlarından Dr. Pavel Ivanof çıktı. Neler yaptıklarını anlattıktan sonra kalıntıları DNA analizi için İngiltere'ye getirecek finansal desteklerinin bulunmadığını söyledi. Masrafları karşılamayı teklif edince çok sevindi. Bunun ardından İçişleri Bakanı (ve şansıma, bölgemin milletvekili) Ken Clarke'ı aradım; bakan, DNA çalışmasının Birleşik Krallık İçişleri Bakanlığı'nın adli bilimler tesisinde yapılmasına izin verdi. Çalışmayı, meseleye heyecanla bakan İngiliz bilim insanı Dr. Peter Gill yürütecekti. Pavel Ivanof, eski bir British Airways çantasında dokuz adet sağ kolla İngiltere'ye geldi. Çanta derhal arabamın bagajına yerleştirildi ve birlikte Peter Gill'in evine gittik. Yolda çevirip bagajdaki dokuz iskelet kolunu bulsa polis ne yapardı, merak ediyorum. Ama sonuçta bagajında kraliyet ailesini taşımak herkes nasip olacak şey değildi.

Kemiklerin genetik analizleri haftalarca sürdü; Çariçe Alexandra'nın kız kardeşi Prenses Victoria'nın torunu Edinburgh Dükü gibi Romanoflarla akrabalıkları bulunanlardan alınan numunelerle karşılaştırmalı testler yapıldı. Bu sürecin sonunda Peter Gill bulunan kalıntıların sahiden aileye ait olduğunu kanıtladı. Muazzam bir haberdi ve haliyle basında büyük ses getirdi. Kimliklerine dair şüphe kalmayınca Romanof ailesinin kalıntıları 17 Temmuz 1998'de, pek çok Rus çarının yattığı St Petersburg'daki St Peter ve St Paul katedraline gereğince defnedildi. Rus Adli Bilimler Hizmetleri katkılarıma teşekkür eden bir mektup gönderdi ve ayrıca Romanof ailesinin hayattaki üyelerinin şükranlarını aldım; her ikisinden de büyük gurur duyuyorum.

DNA parmak izi ayrıca Anna Anderson'ın Grand Düşes Anastasia olduğuna yönelik tartışmalı iddialarına da son verdi. Zaten daha 1927 yılında, Çariçe Alexandra'nın kardeşi Hesse Grand Dükü Ernest Louis'nin finansını sağladığı bir özel soruşturmada Anna Anderson, akli dengesi bozuk Polonyalı fabrika işçisi Franziska Schanzkowska olarak teşhis edilmişti. Ancak somut delillerin yokluğunda iddiasını çürütmek mümkün değildi. Sorunun yanıtı ancak 1984'teki ölü-



Romanof ailesinin kalıntılarının gömüldüğü St Petersburg'daki St Peter ve St Paul katedrali.

münden sonra verilebildi. Anderson'ın barsağının bir kısmı 1979 yılında geçirdiği bir ameliyatta alındığı ve hayatının son yıllarını geçirdiği Virginia'nın Charlottesville kentindeki bir hastanede saklandığı ortaya çıkınca yapılan analizde DNA numunesi, kadının Romanof ailesinden olmadığını kanıtlamak bir yana, Franziska Schanzkowka'nın yeğeninin oğlu Karl Maucher'in verdiği numuneyle de eşleşti. 1927'deki soruşturmada gerçeğe ulaşılmıştı anlaşılan. Anastasia'nın onca yıl hayatta kaldığına inanmanın kimileri için belki romantik bir yanı vardı ama sonunda DNA gerçeği ortaya çıkarmıştı.

Bilimin bu derece geçmişe uzanması şaşırtıcı geliyordur belki, ama yakın dönemdeki en afallatıcı DNA analizinin daha da gerilere, yüzlerce yıl ötesine uzandığını belirtmemiz gerekiyor.

Kral III. Richard, 2 Ekim 1452'de doğmuştu. 1483'ten 1485 Bosworth Field Çarpışması'nda ölümüne kadar hepi topu iki sene hüküm sürebilmişti. Plantegenet hanedanının son üyesi ve House of York'tan gelen son kraldı. Hükümdarlığı kötü nam salmıştı ve Shakspeare'in *III. Richard* oyunundaki gibi sıklıkla kötülenmişti.

Ağabeyi IV. Edward 1483'te ölünce Richard, Edward'ın 12 yaşındaki oğlu Kral V. Edward ile kardeşi Richard'ın Koruyucusu konumuna geldi. Richard, kendi emniyetleri için diyerek iki oğlanı Londra Kulesi'ne hapsettirdi. Edward 22 Temmuz 1483'te taç giyecekti. Ama genç kral tahta çıkamadan, babasının evliliğinin daha önceki başka bir evliliğine dayandırılarak geçersiz ilan edilmesi, çocuklarının tahta oturmasını engelledi. Bu durum Richard için biçilmiş kaftandı; tahta kendisi çıktı.

III. Richard hükümdarlığı sırasında iki büyük isyanla uğraşmak zorunda kaldı. 1483'te başlayan birincisinin başını Buckingham Dükü ve Edward'ın oğullarının tahtın gerçek varisleri olduğuna inananlar çekiyordu. Richard ayaklanmayı şiddetle bastırdı ve Buckingham Dükü'nü idam ettirdi. 1485'teyse Henry Tudor ile amcası Jasper Tudor, Richard'a karşı ayaklandılar. İki ordu sonunda Bosworth Filed'da karşı



III. Richard'ın, 1626'dan önce yapıldığı düşünülen, ressamı bilinmeyen bir portesi. Kralın, resimde görüldüğü gibi bir omzun diğerinden yüksek görünmesine yol açan omurga eğriliğinden muzdarip olduğundan kuşkulanılmaktadır.

karşıya geldi. Başlarda, çok daha büyük ordusuyla Richard, Henry'yi yenecek gibiydi. Ancak Richard, Henry'yi öldürüp çarpışmayı sonlandırmayı amaçlayan bir süvari saldırısında öldürüldü ve çarpışmada ölen son İngiltere kralı oldu.

Kayıtlara göre keşişler, III. Richard'ın cesedini yakındaki bir kiliseye gömmüşlerdi. Lakin ölümünün üzerinden fazla zaman geçmeden öfkeli bir kalabalığın cesedini Greyfriars mezarlığından çıkarıp nehre attığı ve dolayısıyla ebediyen kaybolduğuna dair bir söylenti yıllar yılı dolaşıp durdu. Söylentiye dair bir kanıt hiç bulunamadı.

Greyfriars kilisesinin aranmaya başlanmasında en büyük pay, III. Richard Cemiyeti'nden Philippa Langley ile her ikisi de Richard üzerine kitaplar yazmış Dr. John Ashdown-Hill ve Annette Carson'a aittir. Üçlü, ilkin ciddi bir keşif çalışması için gerekecek parayı toplamak üzere kolları sıvadı. III. Richard Cemiyeti üyelerinin yardımıyla gereken 10.000 pounda ulaşmakla kalmayıp epey üzerine çıktılar. Bunun ardından Leicester Üniversitesi'nden (Leicester Üniversitesi'nin adli bilimler tarihinde bunca önem taşıması sahiden şaşırtıcıdır) arkeolog Richard Buckley projeye katıldı. Buckley, kralın kalıntılarını bulma ihtimallerini sıfıra yakın görmekle birlikte, denemeye niyetliydi. Kraliyet kalıntıları olmasa bile ilgi çekici başka şeyler bulabilirlerdi sonuçta.

Leicester'ın 18. yüzyıldan kalma bir haritası, Greyfriars kilisesinin bulunduğu alanın günümüzde Leicester Sosyal Hizmetler binasının altında kaldığını ortaya çıkardı. Ekip 25 Ağustos 2012'de tesisin otoparkında kazıya başladı. 12 Eylül'de son derece heyecan verici bir keşfi açıkladılar: Yetişkin bir erkeğe ait bir iskelet bulmuşlardı. Gerçek kimlik tespiti için henüz çok erkendi elbette ama ekibin, kralın kayıp kalıntılarını buluklarına inandıracak hususlar mevcuttu.

Örneğin ekip, iskeletteki tüm kemiklerin 3 boyutlu kaydını elde etmek amacıyla CT taraması yaptığında, iskelette skolyoz (omurga eğriliği) işaretleri görüldü. Omurga eğriliği Richard'ı kimi yerde tasvir edildiği gibi bir kambur yapmazdı ama bir omzunun diğerinden yüksek durmasına yol

açardı ki bu da, karşıtlarının karalayıcı propagandalarında abartarak rahatça kullanabilecekleri bir özellikti.

İskelette ayrıca on küsur savaş yarası izi vardı. Yara izlerinin çoğu kafatasında bulunduğundan, göründüğü kadarıyla buldukları şahıs çarpışmada miğferini yitirmişti. Dönemin gözde silahlarından yuvarlak hançerle açıldığı neredeyse kesin bir yara, kesici kısmı düz bir silahla açılmış görünen bir kesik ile ayrıca kafanın arka tarafında, kafa yarılmasına yol açtığı kesin, çok sert bir darbenin izi mevcuttu. Öldürücü darbe, en son saydığımız yarayı açan olsa gerekti. Buldukları şahıs, nereden bakılırsa bakılsın, kesinlikle bir çarpışmada ölmüştü.

Herkes III. Richard'ın bulunduğuna inanmak istiyordu fakat ele geçenlerin hepsi ikinci derecede delildi. Ama DNA analizi çok daha somut kanıtlar sağlayabilirdi. Dr. John Ashdown-Hill bunu sağlayacak son derece olağandışı bir şey yapmayı başardı: Titiz ve derinlemesine bir şecere araştırması yaparak III. Richard'ın ablası Anne of York'un soyundan gelen ve II. Dünya Savaşı'ndna sonra Kanada'ya göç etmiş Joy Ibsen adlı kadını buldu. Joy Ibsen, anne tarafından doğrudan Kral III. Richard'ın on altıncı göbek yeğeniydi. Anne tarafından doğrudan hususunun önemi, mitokondriyal DNA analizinde kullanılabilmeyi sağlamasıdır. Mitokondriyal DNA hepimizde bulunan toplam genetik malzemenin ufacık bir bölümüdür ve ana kromozomlarda taşınan genetik malzemeden farklıdır. Herkes mitokondriyal DNA'sını, anne-baba genlerinin bildik karışması olmadan annesinden alır ki bu da, doğrudan anne tarafından gelen soy hattında bulunan herkesin aynı mitokondriyal DNA'yı taşıdığı anlamına gelir.

Joy Ibsen maalesef 2008 yılında vefat etmişti; 2012'de karşılaştırma için numune, oğlu Michael Ibsen'den alındı. Mitokondriyal DNA'sı J haplogrubuna ait çıktı; bulunan kalıntılar sahiden III: Richard'a aitse mitokondriyal DNA'larının da aynı haplogrupta bulunması gerekiyordu. Kalıntılar üzerindeki çalışmayı yapan genetikçi Dr. Turi King, gerçekten de

öyle olduğunu onayladı. Aynı haplogruptan çok sayıda kişi bulunabileceğinden bu, elbette mutlak kimlik tespiti anlamına gelmiyordu ancak kalıntıların bulunduğu yer, hesaplanan yaş, fiziksel durumları ve üzerlerindeki yara izlerine bakıldığında yeni delil, iskeletin Kral III. Richard'a ait olduğunu kuşkuya mahal bırakmayacak ölçüde onar görünüyordu ve Leicester Üniversitesi 4 Şubat 2013'te bu bilgiyi dünyaya duyurdu. Romanof ailesininkine benzer bir sonla III. Richard'ın 2014 başlarında Leicester Katedrali'ne gereğince defnedileceği ilan edildi.

1984 yılında Dawn Hamilton adlı 9 yaşında bir kız Maryland'in Rosdale kentinde tecavüze uğrayıp öldürüldü. Kirk Noble Bloodsworth adlı, teskereli bir deniz komandosu, görgü şahitlerinin cinayetin işlendiği saatlerde kızla veya kızın yakınında gördüklerine dair ifadelerine dayanılarak tutuklanıp suçlandı. Savcılık ayrıca kurbanın bedeninde bulunan ayak izlerinin, Bloodsworth'ün evinden çıkan pabuçlara uyduğunu öne sürdü. Bloodsworth masumiyetinde ısrarcıydı ama 1985 yılında suçlu bulunarak idama mahkûm edildi. Ancak şansa, 1986 yılında savcılığın savunma avukatlarından delil sakladığı ortaya çıkınca Maryland temyiz mahkemesi cezayı iptal etti. Bloodsworth tekrar mahkemeye çıkarıldı; yine suçlu bulundu ama bu sefer idam yerine iki defa müebbet cezasına çarptırıldı. Hayatını kurtaran karar buydu; idam mahkûmiyeti sürseydi büyük ihtimalle masumiyetini kanıtlayamadan ceza yerine getirilecekti.

Ancak 1992 yılında Bloodsworth, Black Pad cinayetlerini ve DNA delillerinin masum birini kurtarıp gerçek failin yakalanmasını nasıl sağladığını öğrendi. Yeni teknolojinin kendi davasında sağlayacağı faydayı hemen kavradı. Aynı yılın sonlarına doğru test için mahkeme kararı çıkartmayı başardı. Başlangıçta şansı yok gibiydi; vakayla ilgili DNA delilleri —Dawn Hamilton'ın, üzerinde saldırganın semen izleri bulunan iç çamaşırları— bulunamıyordu. Fakat sonunda yargıcın bürosundaki bir delil torbasında bulundu. Analizi Kaliforniya'nın Richmond kentindeki Adli Bilimler Cemiyeti yaptı. Sonuçlar Bloodsworth'ü tamamen temize

çıkardı ve Bloodsworth 28 Haziran 1993'te, DNA delillerine dayanılarak salıverilen ilk idam mahkûmu oldu. 1995 yılında Maryland valisi William Donald Schaefer genel afla Bloodsworth'ün tüm sicilini temizledi.

Bundan on yıl sonra, adli bilimlerde artık bekler olduğumuz türden bir gelişmeyle eyalet ve federal veri tabanlarına yeni eklenen DNA delilleri, 2003 yılında gerçek katili ortaya çıkardı. Ktil, Kimberley Shay Ruffner adlı bir adamdı Bloodsworth idam cezasına çarptırıldıktan bir ay sonra başka bir tecavüz girişimi ve darp suçundan hapse atılmıştı. Daha da ilginci, Bloodworth'ün alt katındaki hücrede kalması ve iki adamın birbirlerini tanımalarıydı: Ruffner hapishane kütüphanesinde görevlendirilmişti ve Bloodsworth'e kitapları veren kişiydi. Dawn Hamilton'ı öldürmekle suçlananı Ruffner 2004 yılında Bloodsworth'ün yanlışlıkla hüküm giydiği suçu itiraf etti. 300.000 dolar tazminat ödenen Bloodsworth'ün bugün, masum kişilerin hüküm giymesi riskini asgariye indirmeyi amaçlayan Masumiyetin Korunması Yasası gibi pek çok davanın neferlerinden birine dönüştüğünü görmemiz herhalde şaşırtıcı değildir.

DNA parmak izinin kudreti, özellikle kitabımızda bahsettiğimiz diğer eski kimlik tespiti yöntemleriyle kıyaslandığında müthiştir. Suç soruşturmaları alanında DNA teknolojisinin önemini abartmak mümkün değildir. Bir şahsın kimliğini kesinkes tespit edebilmek ve şahsı suç mahalliyle ilintilendirebilmek insana neredeyse kurgusal görünebilecek, Sherlock Holmes ile Hercule Poirot'nun çıkarımlarını solda sıfır bırakacak ölçüde büyük bir güçtür. Bu tekniklerin tarih sayfalarına uzanıp, asırlarca yanıtsız kalmış gizemleri çözüverişlerini görmek sadece teknolojinin inanılmaz potansiyelinin altının kalın çizgilerle çizilmesini sağlar.

Adli bilimler tarihini incelerken insan doğasının karanlık yüzüyle karşılaşmamız kaçınılmazdı. Zalimane suçlara bakıp inanamayarak kendi kendimize, "Bir insan nasıl böyle bir şey yapabilir?" deriz. Aynı fikirdeyim; bu tür eylemlere bakıp kötülüğü görmemek imkânsız sahiden. Ancak, bu

suçların çözülmesini sağlayan, karmaşık ve büyük zahmet isteyen yöntemleri açıklayan bu kitabın, ayrıca adli bilimlerin insanlığın deha, azim ve hepsinden öte adalete olan inanç gibi harika yönlerini de örnekleriyle birlikte ortaya koymuş olduğunu umuyorum.

GÖRSEL MALZEME



(Sayfa 40) © The Print Collector / Alamy
(Sayfa 45) © Everett Collection Historical / Alamy
(Sayfa 51) © fStop / Alamy
(Sayfa 82) © Art Directors & TRIP / Alamy
(Sayfa 83, 95, 143, 171, 186, 229) © Alamy
(Sayfa 90) © BSIP SA / Alamy
(Sayfa 111) © Martin Phelps / Alamy
(Sayfa 122) © Scenics and Science / Alamy
(Sayfa 132) © Louise Murray / Alamy
(Sayfa 155) © Old Paper Studios / Alamy
(Sayfa 172) © Mark Bourdillon / Alamy
(Sayfa 178) © B. Christopher / Alamy
(Sayfa 198) © Mary Evans Picture Library
(Sayfa 202) © PARIS PIERCE / Alamy
(Sayfa 228) © Mark Harvey / Alamy
(Sayfa 234) © Archive Pics / Alamy

Diğer tüm görsel malzeme Wikimedia Commons'un izniyle kullanılmıştır.

DİZİN



C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z